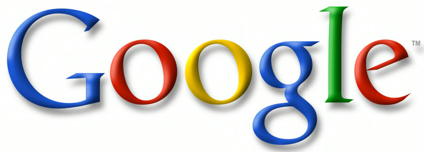

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

2387. d. 76

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

EEN EN DERTIGSTE DEEL.

VADERLANDSCHE HISTORIE,

VERVATTENDE DE

GESCHIEDENISSEN

DER

VEREENIGDE NEDERLANDEN,

ZINTS DEN AANVANG DER NOORD-AMERICAANSCHE ONLUSTEN, EN DEN DAAR UIT GEVOLGDEN OORLOG TUSSCHEN ENGELAND EN DEEZEN STAAT, TOT DEN TEGENWOORDIGEN TYD.

Uit de geloofwaardigste Schryvers, en egte Gedenkstukken, zamengesteld.

Met Plaaten.

TEN VERVOLGE VAN WAGENAARS VADERLANDSCHE HISTORIE.

EEN EN DERTIGSTE DEEL.

TE AMSTERDAM, BY

JOHANNES ALLART.

MDCCCIII.

BIBLIOTHECA BODLEIANA

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

NEGEN EN TACHTIGSTE BOEK.

INHOUD.

Verslag van de Onderhandelingen in 's Gravenhaage over de Onafhangelyk verklaring. Commissie uit hun Hoog Mogenden om SIEYES *en* REWBELL *te begroeten. Aanspraak van* HULTMAN *te dier gelegenheid. Antwoord van* REWBELL. *Onderhandelaars van onzen wege benoemd. Bezending uit Holland ter verwelkoming. Aanspraak van* GEVERS. *De Vrede en Alliantie getroffen. Aanspraak van* HAHN *te dier gelegenheid. Inhoud der Artykelen. Bygevoegd Artykel,* Zeeland *betreffende. Verder Vertoog van* HAHN. *Het Verdrag door Holland bekragtigd. Taal van* GEVERS *te dier gelegenheid gevoerd. Aanspraak van* HOFDYK. *Voorstel van* VEREUL, *wegens de bekendmaaking.* GEVERS *voert het woord der Bezending uit Holland by de Fransche Representanten. Antwoord van* SIEYES. *Wederzydsche bezoeken van de Fransche Representanten en hun Hoog Mogenden. Aan-* LXXXIX. BOEK.

 spraak

LXXXIX. BOEK.

ſpraak van GEVERS *tot deeze Gebeurtenis betrekkelyk. De Gewapende Burgermagt van 's Haage deelt diep in deeze Gebeurtenis. Vreugde over die tyding in Amſterdam. Bekendmaaking aan den Volke. Te Rotterdam met ſtoorenis gepaard. Bekendmaaking in 't Sticht. Vreugde te Utrecht. Te Zierikzee neemt men de Volksſtem in ter bekragtiging van het Tractaat. Desgelyks te Veere. Vreugde te Vlisſingen. Bekendmaaking van het Verdrag te Parys. Verſlag van* SIEYES *wegens de verrigtingen in Holland. De Zeeuwſche Afgevaardigde* ERMERINS *vertrekt uit Parys.* GRASVELD *en* DE SITTER *na Frankryk ter Uitwisſeling der Ratificatien. Zy volvoeren dit werk. Staatlyke Uitwisſeling.* GRASVELDS *Aanſpraak te dier gelegenheid. Onthaal onzen buitengewoone Gezanten gegeeven.* BLAUW *en* MEYER *daar by tegenwoordig. Voor Afgezanten erkend. Staatlykheid dier erkentenisſe. Aanſpraak van* MEYER *door* LOUVET *beantwoord. De Vlag der Republiek in de Raadzaal opgehangen. Taal van* HAHN *wegens die erkentenisſe onzer Afgezanten. Bekendmaaking van de Voltrekking des Vredehandels in 's Gravenhaage. Aanſpraak van* GEVERS *te dier gelegenheid. Bekendmaaking aan het Volk van Holland, met eene opwekking tot een Godsdienſtig aandenken. Het Alliantie Feest in 's Gravenhaage gevierd. Bedryven te Amſterdam, te dier gelegenheid. Daar Godsdienſtig gedagt. Vreugde Feest. Vrede Feest te Haarlem. Hoe te Leyden gevierd. De Godsdienſtige Vergadering te Gouda geſtoord. Han-*

Handelwyze met den weigerenden Leeraar JACOBUS DAGEVOS. *Afkondiging in Gelderland. Het Godsdienstig aandenken bevolen en volbragt. In 't Sticht Godsdienstig gedagt. Hoe in Groningen. Zeeland uitvoerig in Vreugde en Dankbetoon. Frieslands Vreugde daar over. Onzen Staat in den Vrede tusschen Frankryk en Spanje gesslooten betrokken. Sterkte van den Franschen invloed. Wat hun Hoog Mogenden oordeelen over eene Aanmaaning aan den Volke van wegen Frankryk. De Aanmaaning zelve. Dankzegging deswegen aan* NOËL. LXXXIX. BOEK.

Naa zo lang in *Parys* ons opgehouden, en uit de egtste bronnen, de toedragt der zaaken, ten opzigte van ons Vaderland, opgegeeven te hebben, moeten wy ons nu na *'s Gravenhaage* wenden en zien, hoe het groote werk der Verbintenisse met *Frankryk*, daar aangevangen, voortgezet, en tot stand gebragt werd. 1795. Verslag van de Onderhandelingen in *'s Haage*.

Zo ras hun Hoog Mogenden de kort aanstaande komst der *Fransche* Onderhandelaaren, den Abt SIEYES en den Representant REWBELL, verstaan hadden, benoemden zy eene Bezending om deezen, by hunne aankomst, te begroeten, te weeten de Burgers HULTMAN uit *Gelderland* DE KEMPENAAR en GEVAERTS uit *Holland*; VAN SONSBEEK uit *Zeeland*; MULDER uit *Utrecht*; HUBER uit *Friesland*; VAN MARLE uit *Overysssel*, en VELDMAN Commissie uit hun H. Mog. om SIEYES en REWBELL te begroeten.

LXXXIX. BOEK. uit *Stad en Lande*, met den Griffier QUARLES.

1795. Aanspraak van HULTMAN te dier gelegenheid.

Op 't ontvangen berigt van de aankomst der twee *Fransche* Gevolmagtigden trok die Bezending, daags daar aan, den negenden van Bloeimaand, in staatlyken optocht, ter volvoering van den opgelegden last, na het geweezen Stadhouderlyk Kwartier. —— De Burger HULTMAN voerde dit woord. „ Burgers Representanten! „ 't Is met een leevendig genoegen, dat „ de Staaten Generaal der Vereenigde Pro„ vincien uwe aankomst, Burgers! ver„ staan hebben, en aanschouwen mogen „ zo aanzienlyke Leden van het Gouver„ nement van de eerste Natie van 't „ Heelal, welke, naa het affschuwelyk juk „ eener toomlooze Overheersching te heb„ ben afgescheurd, aan het Aardryk het „ ontzettend verschynzel heeft vertoond „ van een waarlyk Vry Volk, 't welk „ niet alleen door zyne werkzaamheid en „ dapperheid weerstand biedt aan de ydele „ aanvallen van alle Dwingelanden; maar „ ook de Vryheid aan andere Natien weet „ te schenken.

„ De Staaten Generaal hebben zich „ gehaast, door deeze plegtige Bezending, „ U de volmaakste hoogagting te betui„ gen, welke hun altoos voor de *Fran„ sche* Natie heeft bezield, en U door „ mynen mond verzekering te doen van „ de vuurige blydschap, welke zy onder„ vinden, door U te zien op het Grond„ gebied eener Natie, welke haare Vry-

„ heid

„ heid aan de *Fransche* Edelmoedigheid
„ verschuldigd is.

„ Streelende is het voor my, Burgers
„ Representanten! deeze opregte gevoelens
„ te betuigen aan egte Republikeinen,
„ onder welken zich bevindt de Verzame-
„ laar der Regten van den Mensch (*),
„ die daar mede het majestueus en on-
„ wrikbaar Gebouw der onvergangbaare
„ Regten van Vryheid en Gelykheid heeft
„ gefondeerd, welke, wel begreepen zyn-
„ de, alleen in staat zyn om aan den
„ Mensch zyne natuurlyke Vryheid te-
„ rug te geeven, gevestigd en gebouwd
„ op billyke en wyze Wetten, volstrekt
„ noodzaaklyk om het Menschdom waar-
„ lyk gelukkig, en het gansch Heelal
„ tot een verbroederd Volk te maaken..

„ Het *Bataafsche* Volk, naauwlyks ver-
„ lost, door de *Fransche* Hulp en Dap-
„ perheid van een wreed juk, 't welk
„ hetzelve, zints langen tyd, knelde, zyne
„ Vryheid herneemende, zag met een
„ aangenaam genoegen zyne hoop ver-
„ vuld, door de herhaalde Proclamatien
„ der Representanten van het *Fransche*
„ Volk, 't welk de waare beginzels aan-
„ neemende, in de Verklaaring van de
„ Regten van den Mensch verspreid, van
„ de *Fransche* Natie aangenomen, hetzelve
„ zy-

(*) De Abt Sieyes. Men vergelyke met die spraakwending den wenk door onze Gezanten Blauw en Meyer gegeeven. Zie onze *Vaderl. Hist.* XXX. D. bl. 402.

LXXIX. BOEK. 1795. „ zyne Onafhangelykheid en zyne Vry„ heid verzekerde, en aan 't zelve de „ keuze liet van een Regeeringsvorm, „ naar zynen toestand, naar de plaatslyke „ omstandigheden van het Gewest, en „ vooral naar het Nationaal Character be„ rekend.

„ Niets op aarde, Burgers Represen„ tanten! kan de verwagting van het *Ba„ taafsche* Volk ten deezen opzigte ver„ vullen, dan het spoedig aanbreeken van „ dien luisterryken dag, op welke het „ aangaan van eene onverbreekbyke Ver„ bintenis tusschen de *Fransche* en *Ba„ taafsche* Republiek, de beide Natien on„ afscheidbaar zal maaken.

„ Wy vleijen ons, Burgers! dat Gylie„ den het *Bataafsche* Volk, in wiens naam „ wy de eer hebben te spreeken, als „ waarlyk Vry en allen vertrouwen waar„ dig beschouwende, U wel zult ver„ waardigen om, van uwen wege, daar toe „ mede te werken, met alle de belang„ loosheid en getrouwheid, welke de „ *Fransche* Natie zo vereerend kenmer„ ken; gelyk wy, van onze zyde, Ulie„ den durven verzekeren, met eene Re„ publikeinsche Openhartigheid, welke, „ nevens de Opregtheid en goede Trou„ we, ten allen tyde, het onderscheidend „ kenmerk der *Bataaven* geweest zyn; dat „ onze wenschen zullen vervuld weezen, „ indien deeze zo wenschlyke Verbinte„ nis gevestigd worde op vaste en duur„ zaame grondslagen, der Natie waardig,

„ die

„ die haare Regten op prys schat. En „ weest vastlyk verzekerd, Burgers! dat „ dezelve, in spyt van alle gemeene Vyan„ den, het geluk en den voorspoed der „ twee Natien zal doen ontwaaken, wier „ welbegreepen belangen dezelfde zyn, „ en altoos zullen weezen.

„ Wy hoopen Burgers! dat uwe komst „ de Voorlooper van dit Geluk zyn zal, „ en dat Gylieden zelven getuigen zyn „ zult van de opregte Vreugde, die in „ dit tydstip, de geheele *Bataafsche* Natie „ zal bezielen."

Antwoord van REWBELL.

REWBELL liet, in zyne dankbetuiging voor de verwelkoming, deeze veel betekenende woorden invloeijen: ‚met Keizers en Koningen hebben wy *Onderhandelaars* noodig; maar met U willen wy handelen als van Gouvernement tot Gouvernement, en het betaamt aan vrye Menschen, om, zonder eenige tusschenkomst, tot hunne vrye Medemenschen zelve te spreeken.' — Hy voegde 'er by, ‚de *Fransche* Republiek heeft twee Beginzelen, Edelmoedigheid jegens haare Vyanden, en Getrouwheid jegens haare Vrienden: naar deeze beginzelen wenschen wy de Onderhandelingen te houden.' —— Onverwyld benoemden hun Hoog Mog. tot Onderhandelaars met de verwelkomde *Fransche* Representanten P. PAULUS, W. A. LESTEVENON uit *Holland*, POUS uit *Zeeland* en HUBER uit *Friesland*.

Onderhandelaars van onzen wege benoemd.

Bezending uit *Holland*

Het voorstel van den Voorzitter ter Vergadering van *Hollands* Vertegenwoordi-

LXXXIX. BOEK. 1795. ter verwelkominge. Aanspraak van GEVERS.

digers, om uit hun midden eene Bezending, ter verwelkoming, af te vaardigen, vondt gereeden ingang. Tot het volbrengen werden, behalven den Voorzitter P. GEVERS, benoemd de Burgers VAN LEYDEN, J. VAN STAPHORST, G. J. LONCQ, DE LANGE VAN WYNGAARDEN, LA PIERRE, DE WEILLE, DRUIVESTEIN, BOELLAARD, SCHUTTE, GLAZEKAS en QUAST. In staatlyken trein toogen zy heenen. De Voorzitter GEVERS sprak: „ Burgers Représentanten! De Provisioneele Representanten van het Volk van „ *Holland*, door hunne Afgevaardigden „ ter Vergaderinge van de Staaten Generaal der Vereenigde Provincien, van „ uwe aankomst verwittigd, hebben zich „ gehaast om Ulieden hun genoegen daar „ over te betuigen, door den mond van „ hunnen President, aan het hoofd eener „ plegtige Bezendinge.

„ Wy stellen 't ons tot een waar vermaak, in naam van het Volk, 't welk „ ons heeft benoemd om hetzelve te vertegenwoordigen, om aan Ulieden de „ gevoelens van dankbaarheid te herhaalen, welke wy menigmaalen aan uwe „ Amptgenooten jegens het *Fransche* Volk „ betuigd hebben, welks dapperheid de „ *Bataaven* heeft in staat gesteld tot het „ herkrygen eener Vryheid, welke zy „ bewaarden in het eigen oogenblik, toen „ de Overheersching hun in ketenen deedt „ zugten. —— Een der eerste en ernstigste voorwerpen onzer wenschen is

„ al-

„ altoos geweest onze Vryheid te verzekeren, door eene Verbintenis met de *Fransche* Natie, die, op de gronden van Regtvaardigheid en Billykheid gevestigd, het geluk der beide Volken kan verzekeren. LXXXIX. BOEK. 1795.

„ Het vertrouwen, 't welk wy stelden in de kundigheden der Leden van het Gouvernement der *Fransche* Republiek heeft ons altoos gehandhaafd by de hoope, dat de Ministers van onze Republiek te *Parys* in eene zo heilzaame bedoeling gelukkig zouden slaagen. — Het vertrouwen verdubbelde, toen wy vernamen, dat het Committé van Algemeen Welzyn van de Nationaale Conventie twee zyner Leden hadt benoemd om onmiddelyk met de Republiek te handelen, van welke wy Leden zyn, op eene wyze voegende tusschen menschen, met dezelfde liefde tot Vryheid bezield, en met den eerbied voor die onvergangbaare Regten van den Mensch, welke de Wysgeer, tot welken wy het geluk hebben te spreeken, in het helderst daglicht plaatste, toen de Vryheid naauwlyks gebooren was.

„ Gerustsfellend is het voor ons, dat de Afgevaardigden door de Staaten Generaal benoemd, zullen te doen hebben met Lieden, die niet schroomden om uit te komen voor hunne Republikeinsche gevoelens, toen *Frankryk* de overblyfzels van zyn willekeurig Bewind nog scheen te willen behouden. —

LXXXX. BOEK. 1795.

„ Niet minder geruststellend was het voor „ ons te verneemen, dat Gylieden ge„ magtigd waart om met onze Republiek „ volkomen te sluiten. Leevendig gevoe„ len wy de dringende behoefte van een „ spoedig en heilzaam einde deezer On„ derhandelinge, die ons in staat stelt om „ onze Onafhangelykheid en ons Geluk „ te verzekeren, en eene nutte Bondge„ noot voor *Frankryk* te zyn.

„ Geenzins twyfelen wy, Burgers Re„ presentanten! of Gylieden, met het„ zelfde verlangen bezield, met denzelf„ den yver zult medewerken aan dit noo„ dig voorwerp tot het geluk der beide „ Volken, en wy duryen ons de heilzaam„ ste vrugten voorstellen van de belang„ ryke Zendinge, welke het Committé „ van Algemeen Welzyn van de Natio„ naale Vergadering Uliedeu heeft toe„ vertrouwd."

Hoe beantwoordt.

En de Aanspraak der Afgevaardigden uit de Algemeene Staaten, en die, uit naam van *Holland*, het woord ter Verwelkoming voerden, stelden onze Onafhangelyk Verklaaring, als eene zaak voor, welke geen twyfel leedt: wel verzekerd, dat de last aan REWBELL en SIEYES gegeeven, daar toe strekte. Was het Antwoord van den eerstgenoemden op een toon gestemd, die zulks deedt verwagten, dat des laatstgemelden, die nu sprak, hieldt zulks niet raadzelagtig in. Immers zyn Wederwoord kwam hoofdzaaklyk hier op neder. „ Dat zy zich zeer vereerd

, von-

„ vonden met de Bezending, en uit naam „ der *Fransche* Republiek, verzekeren kon„ den, dat dezelve niets vuuriger verlang„ de, dan met de daad te toonen, dat „ deeze belang stelde in het welzyn des „ *Bataafschen* Volks; dat zy hoopten dat „ het Verbond van Broederschap binnen „ weinig dagen tot stand zou komen; ein„ delyk dat zy wenschten, dat de uitslag „ der reeds aangevangene Onderhandelin„ gen het geluk der beide Republieken „ zou verzekeren (*).'

Hoe veel gemaakten spoeds en te verwagten heils die taal ook inhieldt, liepen de drie eerste Onderhandelingen vrugtloos af. Dan, op den zestienden van Bloeimaand, ving men 's morgens ten elf uuren eene nadere aan, die tot den volgenden morgen ten drie uuren duurde. Op Zondag den zeventienden deedt de Voorzitter by *Hollands* Vertegenwoordigers eene buitengewoone Vergadering beleggen, welke hy opende met kennisgeeving, dat hy van den Burger PAULUS berigt ontvangen hadt van de tot standbrenging des *Verdrags van Verbintenisse tusschen de Fransche Republiek en die der Vereenigde Nederlanden*, verzoekende de Afgevaardigden ter Vergadering van hun Hoog Mogenden van deeze heuchlyke gebeurtenis kennis te geeven.

De Vrede-Alliantie getroffen.

De Burger HAHN, dien wy hebben leeren kennen als een vuurig Woordvoerder,

Aanspraak van

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 11 en 12 Mey 1795.

LXXXIX. BOEK. — 1795. HAHN te dier gelegenheid.

der, was zulks op dit tydstip by uitsteekenheid. Laaten wy hem hooren, en teffens het getroffen zo belangryk Verdrag verneemen. —— „ Burgers Representanten! Zo mag het my dan eindelyk gebeuren, deeze Vergadering de goede „ en langgewenschte Boodschap te brengen! Zo is dan deezen nagt het Tractaat van Vrede, Vriendschap en Alliantie geslooten tusschen de *Fransche* „ *Republiek* en de *Onze!* Zo is dan de „ vaste grondslag gelegd van ons Maatschappelyk geluk, welke door uwe Ratificatie en de toejuiching van alle braaven in *Nederland* op dit Tractaat, niet „ alleen staat te worden de Hoeksteen „ van 't gebouw des heils van *Nederlands* „ Volk; maar ook, zo GOD wil, en zo „ myn voorgevoel my niet bedriegt, van „ dat des geluks onzer Broederen de vrye „ *Franschen*, dat is van *Europa*, en dat „ is wederom van het ganfche Menschlyk Geslacht.

„ Ik voel my, Burgers! op dit oogenblik, onuitspreeklyk gelukkig, in het „ uitvoeren van den op my genomen last „ om ter uwer kennisse te brengen den „ Brief van de Staaten Generaal aan deeze Vergadering ter geleide van hetzelve Tractaat; laat ik geen oogenblik „ uw geduld langer rekken, en U het „ een en ander voorleezen: zynde het „ Tractaat van volgenden inhoud:

„ De *Fransche Republiek* en de *Republiek der Vereenigde Nederlanden*, door „ het

„ hetzelfde grondbeginzel bezield, om aan LXXXIX.
„ den Oorlog, die dezelve tot nog ver- BOEK.
„ deelde, een einde te maaken; en door
„ eene geregte Verdeeling en Schadeloos- 1795.
„ ftelling, en wederzydfche Voordeelen,
„ het kwaad daar door veroorzaakt, te
„ herftellen, en door eene eeuwigduuren-
„ de Alliantie, op de belangen der beide
„ Natien gegrond, zich te vereenigen,
„ hebben, tot eene eindelyke behandeling
„ van dit groot ontwerp, met voorbe-
„ houd van de Ratificatie van de *Natio-*
„ *naale Conventie* en der *Staaten Generaal*
„ *der Vereenigde Nederlanden* benoemd, te
„ weeten — de *Franfche* Republiek de
„ Burgers REWBELL en SIEYES, Verte-
„ genwoordigers des Volks — en de Re-
„ publiek der Zeven *Vereenigde Nederlan-*
„ *den* de Burgers PAULUS, LESTEVENON,
„ POUS, HUBER, Leden van de Vergade-
„ ring der Staaten Generaal: dewelke, naa
„ uitwisfelen der wederzydfche Volmag-
„ ten, de volgende Artykelen gearresteerd
„ hebben.

„ Artykel I. De *Franfche Republiek* er- Inhoud der Artykelen.
„ kent de *Republiek der Vereenigde Neder-*
„ *landen*, als eene Vrye en Onafhange-
„ lyke Mogenheid; aan dezelve haare
„ Vryheid, haare Onafhangelykheid, en
„ de Vernietiging van het Stadhouder-
„ fchap, door de Staaten Generaal en de
„ Staaten van iedere Provincie in 't by-
„ zonder gedecreteerd, verzekerende.

„ II. 'Er zal tusfchen de *Franfche* en
„ de *Nederlandfche* Republiek, eene eeu-

„ wi-

LXXXII. BOEK. 1795.

„ wige Vrede, Vriendschap en goede „ Verstandhouding plaats hebben.

„ III. Er zal tusschen de beide Repu„ blieken, tot aan het einde van den Oor„ log, eene offensive en defensive Alliantie „ plaats hebben, tegen alle haare Vyan„ den, zonder eenig onderscheid.

„ IV. Deeze offensive en defensive Al„ liantie zal altyd tegen *Engeland* plaats „ hebben, in alle gevallen, waar in eene „ der beide Republieken, met dit Ryk „ in Oorlog zal zyn.

„ V. Geen der beide Republieken zal, „ zonder medewerking en toestemming „ van de andere, noch Vrede, noch Ver„ bond met *Engeland* mogen maaken en „ aangaan.

„ VI. De *Fransche Republiek* zal met „ geene der Gecoalliseerde Mogenheden „ Vrede mogen maaken; ten zy de Re„ publiek der *Zeven Vereenigde Nederlan*„ *den* daar in begreepen zy.

„ VII. De Republiek der *Zeven Veree*„ *nigde Nederlanden*, zal voor haar Con„ tingent, gedurende deezen Veldtocht, „ leeveren twaalf Schepen van Oorlog, „ en achttien Fregatten, om voornaam„ lyk gebruikt te worden in de *Deensche*, „ *Noord*- en *Oostzee*. — Deeze magt zal „ voor een volgenden Veldtocht, indien „ dezelve plaats heeft, vermeerderd wor„ den. — Verder zal de gemelde Re„ publiek daarenboven, des gevorderd „ zynde, nog leeveren de helft der Land„ magt, die zy op de been zal hebben.

„ VIII.

„ VIII. De Land- en Zeemagt der Re-
„ publiek der *Vereenigde Nederlanden*, die
„ uitdruklyk geschikt zal mogen worden
„ om met die der *Fransche* Republiek te
„ ageeren, zal onder de bevelen van
„ *Fransche* Bevelhebbers gesteld worden.
„ IX. De vereenigde Militaire Opera-
„ tien zullen door beide de Gouverne-
„ menten vastgesteld worden: hierom zal
„ een Gedeputeerde der Staaten Generaal
„ zitting en eene delibereerende stem heb-
„ ben in het *Fransche* Committé met de
„ bestuuring deezer zaake belast.
„ X. De Republiek der *Zeven Vereenig-
„ de Nederlanden* keert van dit oogenblik
„ af te rug in de bezitting van haare
„ Zeemagt, haarer Arsenaalen, zo van
„ haare Land- en Zeemagt, gelyk ook
„ van dat gedeelte haarer Artillerie, waar
„ over by de *Fransche* Republiek geene
„ dispositie is geschied.
„ XI. De *Fransche* Republiek geeft ins-
„ gelyks en van nu af aan, aan de Re-
„ publiek der *Zeven Vereenigde Nederlan-
„ den* terug al het Territoir, Landen en
„ Steden, een gedeelte der gemelde Re-
„ publiek uitmaakende of van dezelve
„ afhangelyk zynde: behoudens nogthans
„ de Reserven en Uitzonderingen, in de
„ volgende Artykelen bepaald.
„ XII. Als eene billyke Schadeloosstel-
„ ling der Steden en Landen, by het voor-
„ gaande Artykel, te rug gegeeven, wor-
„ den door de *Fransche* Republiek uitge-
„ zonderd —— *Voor eerst*, *Hollands* of

„ *Staatsch*

LXXXIX. BOEK. 1795.

„ *Staatsch Vlaanderen*, daar onder begree„pen het geheele Territoir gelegen aan „den linker oever van de Rivier den „*Hond*. —— *Ten tweeden*; *Maastricht*, „*Venlo* en 't geen daar aan behoort, ge„lyk ook alle andere daar by ingesloo„tene Bezittingen der *Vereenigde Neder„landen*, gelegen ten Zuiden van *Venlo*, „aan de beide Oevers van de *Maas*.

„ XIII. De Stad en Haven van *Vlis„singen* zal, by uitsluiting, met *Fransch* „Guarnisoen, zo wel in Vrede als Oor„log bezet zyn, tot zo lange 'er, op „dit stuk tusschen de beide Volken na„dere bepaalingen zullen gemaakt worden.

„ XIV. De Haven van *Vlissingen* zal „met alle vryheid voor de beide Volken „gemeen zyn; en het gebruik van de„zelve bepaald worden door een Regle„ment door beide de contracteerende „Partyen vast te stellen; en welk Regle„ment als een Supplement aan dit Trac„taat zal gehegt worden.

„ XV. In geval van Vyandlyken Aan„val van eenige Mogenheid, die de Re„publiek der *Vereenigde Nederlanden*, of „de *Fransche* Republiek, van de zyde van „den *Rhyn* of van *Zeeland* zou mogen „aanvallen, zal het *Fransch* Gouverne„ment *Fransch* Guarnisoen mogen leggen „in de Steden *'s Hertogenbosch*, *Grave* en „*Bergen op den Zoom*.

„ XVI. By den Algemeenen Vrede zal „de *Fransche* Republiek aan de Repu„bliek der *Vereenigde Nederlanden*, in de

„ over-

„ overwonnen Landen, die *Fransch* Eigendom zullen gebleeven zyn, zulke gedeelten van Landstreeken afstaan, als in oppervlakte zullen overeenkomen met die, welke in het XII. Artykel voorbehouden zyn. Deeze af te staane Landstreeken zullen gekoozen worden in de meest convenabele ligging, ten einde de scheiding der beiderzydsche Limiten op de beste wyze te bepaalen. LXXXIX. BOEK. 1795.

„ XVII. De *Fransche* Republiek zal voortgaan om met een bepaald en beiderzyds overeen te komen getal Troepen, die Plaatzen en Positien met Krygsvolk te bezetten, welke men voor de Verdeediging des Lands nuttig oordeelen zal; alles evenwel niet langer dan geduurende deezen Oorlog.

„ XVIII. De Scheepvaard op den *Rhyn*, de *Maas*, de *Schelde*, de *Hond* en alle haare takken tot aan de Zee, zal aan beide de Volken, de *Franschen* en *Bataaven*, vry zyn: de Schepen der *Franschen* en der *Bataaven* zullen op dezelfde Voorwaarden daar op vaaren.

„ XIX. De *Fransche* Republiek geeft aan de Republiek der *Vereenigde Nederlanden* over alle de Immeubilaire Goederen van het Huis van *Oranje*, zelfs de Meubelen en meubilaire Goederen, waar over de *Fransche* Republiek oordeelen zal niet te moeten disponeeren.

„ XX. De Republiek der *Vereenigde Nederlanden* zal aan de *Fransche* Republiek, ter Vergoeding en Schadeloos-

LXXXII. BOEK. ,, stelling voor de kosten van den Oorlog
,, betaalen één honderd Millioen Guldens
,, *Hollandsch* Courant, het zy in Geld of
1795. ,, in goede Wisfels op buitenlanders. Al-
,, les in overeenkomst met de wyze, die
,, door beide de Republieken bepaald
,, is (*).

(*) Op de Betaaling deezer Honderd Millioenen werden de volgende schikkingen gemaakt. Van den 18 Juny tot den 18 Augustus moesten Dertig Millioenen, iedere Maand Tien betaald worden. Terwyl nog twintig, (waar onder egter de Tien Millioenen, wegens de Requisitien gerekend worden,) den 18 Augustus des volgenden Jaars moesten betaald zyn; van de Vyftig overige, moesten, in 't vervolg, jaarlyks Drie in tyd van Oorlog, en Zes in tyd van Vrede voldaan worden. Wegens deeze Betaalingen, vielen eene en andere onaangenaamheden voor, zo ten aanziene der Wisfels, als ten opzigte van den juisten tyd der betaalinge. Men hadt in *Frankryk* geschreeven, dat onze Gezanten Blauw en Meyer verklaard zouden hebben, ,, *dat de nodige Fondsen in Holland aanwezig waren.*" Dan zy ontkenden zulks en schreeven aan den Griffier Quarles. ,, Het is er zo verre
,, van daan Burger Griffier! dat wy deeze woorden
,, zouden gebruikt hebben, dat wy, in tegendeel
,, ons ten sterksten hebben geëxpliceerd, dat ge-
,, brek aan Geld, naar ons inzien, de eenigste re-
,, den was, waarom die Betaalingen niet prompter
,, geschiedden. En hoe zouden wy anders hebben
,, kunnen spreeken; daar wy van het oogenblik,
,, dat het Tractaat tot onze kennis gekomen is, on-
,, ze regtmaatige bekommering deswegen aan di-
,, verse Leden van het Gouvernement te kennen
,, hebben gegeeven. Hoe zouden wy anders heb-
,, ben kunnen spreeken? daar ons beter dan iemand
,, bekend ware, de verregaande dreigementen en
,, ongehoorde vexatien onder emploi van welken
,, dit Tractaat in de wereld was gekomen. ——
,, Neen; het tegendeel is maar al te waar, en wy

,, XXI. ,, maar

,, XXI. De *Fransche* Republiek zal ,, haare goede Officien aanwenden by die ,, Mogenheden, met welken zy in Onderhandeling treeden zal: ten einde aan ,, de

,, maaken geene zwaarigheid, zo zommige Leden ,, van het Gouvernement ons nog eenigen wrevel ,, toedraagen, waar van ons egter niets voorkomt, ,, zulks alleen te attribueeren aan de ronde Republikeinsche opregtheid, waar mede wy ons, ten ,, allen tyde hebben geëxpliceerd over de wyze, ,, waar op men in ons Land is te werk gegaan, ,, en het weinige reguard, dat men geslaagen heeft ,, op zo veele edele poogingen aan de zyde onzer ,, Landgenooten, welke in 't werk gesteld, doch ,, zedert miskend zyn, en mogelyk nog op den ,, huidigen dag, miskend worden, om eene Revolutie te bewerken, die eenmaal, zo wy ,, hoopen, de gezegendste vrugten voor het algemeen zal te wege brengen.

,, Wy herinneren ons zeer wel, dat wy, by het ,, uitgaan dier Conferentie, nog aan den Representant Marec, een der Leden die het Besoigne ,, bygewoond hebben, in substantie hebben toegevoegd, *Nous craignons que les fonds necessaires ,, ne sont pas a la desposition du Tresoirier General ,, des Provinces Unies; mais nous vous jurons qu'il ,, n'y aura jamais manque de bonne volonté.*

,, Boven en behalven dit moeten wy remarqueeren, dat deeze zaak van de uiterste delicatesse ,, is; want wy kunnen ons niet, dan in byzondere ,, entretiens beroepen over de hardheid die 'er gelegen is, om met zo veel empressement op de ,, vervulling dier Termynen aan te dringen. Het ,, Tractaat is des aangaande duidelyk en klaar, ,, gepubliceerd voor het oog van geheel *Europa*, ,, en wy maaken geene zwaarigheid U te zeggen, ,, dat de *Franschen*, zo ryk in *belles phrases* en ,, bewoordingen, ons altoos voor de scheenen werpen de heiligheid van dit Tractaat, wanneer wy ,, die snaar aanroeren, of betoogen willen, dat ,, eenige indulgentie van hunnen kant billyk door

LXXXIX. BOEK. 1795.

„ de Inwoonders der *Bataafsche* Republiek
„ te doen betaalen die Geldsommen, die
„ men aan dezelve, uit hoofde van directe
„ Geld-negotiatien met Gouvernementen
„ vóór den tegenwoordigen Oorlog ge-
„ maakt, schuldig zou mogen weezen.

„ XXII. De Republiek der *Vereenigde*
„ *Nederlanden* verbindt zich geene Schuil-
„ plaats te zullen geeven aan eenige *Fran-*
„ *sche* Geëmigreerden., waar tegen de
„ *Fransche* Republiek aan de Emigranten
„ van de *Oranje*-party insgelyks geen ver-
„ blyf zal gunnen.

„ XXIII. Het tegenwoordig Verbond
„ zal geen kragt hebben, dan naa dat
„ hetzelve, door de beide Contracteeren-
„ de Partyen geratificeerd zal zyn; de
„ gemelde Ratificatien zullen te *Parys*
„ uitgewisseld worden, binnen den tyd van
„ twee *Decaden*, of zo veel eerder als
„ mogelyk is, te rekenen van den dag
„ op

„ ons kan worden gereclameerd. Wy moeten, in
„ zodanige gevallen, ons behelpen met allerlei uit-
„ vlugten, om de gemoederen te appaiseeren, en
„ niet te irriteeren: alzo de nood, waar in het
„ *Fransch* Gouvernement zich zelf, ten opzigte
„ van het Financieele bevindt, de Leden van dit
„ Gouvernement, steeds met humeur vervult, wan-
„ neer zy over die materie spreeken; maar het is
„ 'er verre af, dat wy immer zodanige uitvlugten
„ zouden zoeken in eene erkenning, *dat de Fond-*
„ *sen voorhanden waren*: alzo zodanig eene erken-
„ ning geheel zou involveeren een kwaaden wil,
„ die gewis geen plaats vindt, en welken wy dus
„ niet kunnen allegueeren." *Brief van* BLAUW *en* MEYER *aan* QUARLES 2 Oct. 1795. MSS.

„ op welken het getekend is." —— De Onderhandelaars van wederzyden bekragtigden dit met Naamtekening en Zegel. ——

LXXXIX. BOEK.

1795. 't Bygevoegd Arykel Zeeland betreffende.

Op gelyke wyze werd bekragtigd een Stuk, strekkende tot eene nadere bepaaling van 't gestelde in het XIV. Artykel, woordlyk van deezen inhoud. „ REGLEMENT, ten einde het gebruik der Havens van *Vlissingen* ingevolge het XIV. „ Artykel van het Tractaat van Vrede „ en Alliantie van den zeven en twintigsten *Floreal*, het derde Jaar der *Fransche* Republiek, den zestienden Mey „ MDCCXCV tusschen het *Fransch* Gemeenebest, en dat der Vereenigde Provincien gesloten.

„ ART. I. De beide, zo wel *Fransche* „ als *Bataafsche* Natie zullen zich, op gelyke wyze, van de Haven en het Dok „ van *Vlissingen* tot het bouwen, kalfaaten en uitrusten van derzelver Schepen „ bedienen.

„ II. Elk der beide Natien zal daar afzonderlyk, afgescheidene en eigene Arsenaalen, Magazynen, Werven en Werklieden hebben.

„ III. Ten einde van nu aan de *Fransche* Natie gemeenschaplyk in de voordeelen van de Haven van *Vlissingen* te „ doen deelen, zal het Gemeenebest der „ *Vereenigde Provincien* aan dezelve het „ Gebouw op het Dok, het welk tot een „ Magazyn voor de *Oost-Indische* Compagnie dient, afstaan; als ook zal het „ aan dezelve boven dien den noodigen

LXXIX. BOEK. 1795. „ grond inruimen; ten einde daar op „ Scheepstimmerwerven en Arsenaalen aan „ te leggen; en tot zo lang dezelve in „ staat zyn, om daar van gebruik te kun„ nen maaken, zal het aan dezelve, de „ Scheepstimmerwerven, welke thans „ werklyk aldaar bestaan, tot derzelver „ behoeven overlaaten.

„ IV. Wat het bezigen van verdere „ Erven en het oprichten van Gebouwen „ betreft, welke ieder der beide Natien „ in de Havens en het Dok van *Vlissin-* „ *gen* noodig oordeelt, ten einde derzel„ ver eigene Magazynen, Arsenaalen en „ Werven te vergrooten of nieuwe aan „ te leggen, zullen de kosten der ver„ nieuwing of verbeteringen van de ge„ zegde Arsenaalen, Magazynen of Wer„ ven, als mede de uitgaven welke het „ bouwen, kalfaaten en uitrusten der re„ spective Schepen, met alles wat daar „ toe behoort, ten laste van ieder der „ byzondere Natien komen.

„ V. De onkosten der noodige repara„ tien aan de Haven, het Dok en de „ Kaijen, daar deeze ten gemeenen voor„ deele van de beide Natien strekken, „ zullen ook ten lasten der beide Gou„ vernementen komen. De Reparatien „ zullen bepaald geordonneerd en bestuurd „ worden door de Directie der Vereenig„ de Provincien; terwyl men die van het „ *Fransche* Gemeenebest alleen zal verwit„ tigen van de Verbeteringen, welk 'er „ vereischt worden, en de laatstgemelde

„ zich

„ zich zal bepaalen, wanneer dezelve „ werklyk voltooid zyn tot het constateeren daar van, en het overzenden van „ een Proces Verbaal dien aangaande aan „ het *Fransche* Gouvernement, met byvoeging van een staat der onkosten; ten „ einde 'er dus terstond in de teruggaave „ van de helft der voorzegde uitgaven „ voorzien worde.

„ VI. Men is overeengekomen, dat „ geen der beide Natien, in deeze Haven, noch Admiraalschip, noch Wagtschip leggen zal.

„ VII. In alle gevallen, wanneer 'er „ eenige geschillen, betreffende de uitvoering van dit Reglement ontstaan „ mogten, die niet in der minne konden „ bygelegd worden, zullen deeze door „ vyf te benoemene Scheidsmannen beslischt worden, te weeten: twee van „ de *Fransche* en twee van de *Bataafsche* „ Directie verkoozen: waar by ieder der „ beide Directien nog eenen onzydigen „ Persoon zal voegen, wanneer het lot „ tusschen deeze beide verkoozene onzydigen beslisschen moet, wie van beiden „ de vyfde zyn zal.

„ Dit Reglement zal, volgens deszelfs „ vorm en inhoud ten uitvoer gebragt „ worden, als uitmaakende een gedeelte „ van het XIV. Artykel van het Tractaat, van Vrede en Alliantie, heden tusschen het *Fransche* Gemeenebest en dat „ der *Vereenigde Nederlanden* tot stand gebragt."

XXXIX. BOEK. 1795. Onze Gevolmagtigden stelden, ten tyde der Tekeninge, de vraage voor, of men 'er niet in zou voegen, *voor eerst*, „ de „ verzekering aan alle Crediteuren der „ Inwoonderen van de Landen, welke „ *Frankryk* zich heeft voorbehouden, de „ betaaling der sommen in gelden cours „ hebbende, op dato van den tytel hun„ ner in te vorderen Penningen. —— *Ten* „ *anderen* aan de Inwoonders derzelfde „ Landen, de magt om zich, met hunne „ Wooningen en Goederen, na elders te „ begeeven, of daar over te beschikken, zo „ als zy gevoegzaam zouden oordeelen."

Van de *Fransche* zyde merkte men aan, dat deeze Onderwerpen niet geschikt waren om gevoegd te worden in het thans ter Tekening gereed liggend Tractaat, dat ze veel eer tot de Wetgeeving, dan tot eenige Staatkundige betrekkingen, behoorden. Dan, terwyl egter erkend werd, dat dezelve van weezenlyk belang waren, kwam men overeen, dat dezelve in orde zouden gebragt worden by deezen, gelyk ook geschiedde, en dat men daar van zou maaken een Dubbel, ten einde hetzelve ter hand te stellen aan het Committé van Algemeen Welzyn, van Financien en Wetgeeving, die verzogt zouden worden daar op derzelver aandagt te vestigen, hier omtrent een Arreté uit te brengen, of een Decreet te verzoeken, het welk alle onzekerheid, ten deezen opzigte, uit den weg ruimde. De Onderhandelaars bekragtigden dit stuk met hunne handtekening.

Niet

LXXXIX. BOEK. — 1795. Verder Vertoog van HAHN.

Niet genoeg oordeelde de Burger HAHN de voorleezing van dit hoogstbelangryk Stuk; hy vatte onmiddelyk daar op het woord, om de Vergadering een en ander tot deeze groote gebeurtenis betrekkelyk, onder 't oog te brengen: wy laaten hem in ons Geschiedblad spreeken. — „ Myne „ gewoonte is niet om Menschen op te „ hemelen, of te vleijen. Ik begryp dat „ dit weinig te pas komt by het vestigen „ der Vryheid, en het behandelen van „ de tederste Nationaale belangen; maar „ ik kan niet voorby Burgers! om de „ trouw, de kunde, den yver en de cor„ daatheid, door onze vier Commissaris„ sen in deeze zo gewigtige Onderhande„ lingen betoond, al is het maar met „ één woord, te roemen; zo gewigtig, „ Representanten! dat 'er zeker, zedert „ MDLXXXI, of den Afval van *Spanje*, „ nimmer dergelyke Onderhandelingen „ zyn op het touw gezet.

„ En nu tot de zaak zelve.

„ Ik zal U niet wyzen Burgers! op „ de verydeling der ondeugende Raadsla„ gen van de Vyanden onzer Vryheid; „ ik wil U den ganschen loop niet schil„ deren van alle hunne poogingen in *Lon*„ *den*, in *Parys*, en in *Nederland*. — „ Ik zou myne vreugde verraaden over „ hunne teleurstellingen. Misschien zou „ ik uwe verontwaardiging gaande maa„ ken, mogelyk die van het Volk van „ *Holland* opwekken, en zeker zou ik de „ verkeerde rekening moeten bespotten

LXXIII. BOEK. 1795.

„ van hun, die steeds waanden, dat hun-
„ ne ondeugd de trouw der *Franschen* zou
„ overtreffen, of het scherpziend oog
„ des *Franschen* Gouvernements blinddoe-
„ ken. —— Neen, geen woord meer daar
„ van. Het is thans het oogenblik niet
„ voor dergelyke min edele of onaange-
„ naame aandoeningen.

„ Ik wil U liever het streelend onder-
„ scheid doen opmerken, dat daar in ge-
„ legen is, dat het *Fransch* Gouvernement,
„ ook van zyne zyde bezeffende het on-
„ eindig belang eener spoedige Alliantie
„ met het vrye *Nederland*, twee zyner
„ Leden herwaards heeft afgevaardigd,
„ om, zonder verdere tusschenkomst van
„ Gezanten, met ons Gouvernement te
„ sluiten, onder de Ratificatie van beide
„ de zyden, welke in deezen alles af-
„ doet. En het was hier door, en hier
„ door alleen, dat deeze belangryke On-
„ derhandelingen, door onze Vaderland-
„ sche Ministers te *Parys* reeds tot eene
„ zekere hoogte gebragt, nu hier in den
„ *Haag*, met zulk een gevolg, en in zo
„ korten tyd begonnen zyn voortgezet
„ en geëindigd. Wel verre derhalven,
„ dat onze Ministers Plenipotentiarissen
„ te *Parys* hier door eenigen hoon zou-
„ den schynen te lyden, hou ik my, in
„ tegendeel verzekerd, dat zy daar aan
„ den ernstigen wensch des *Franschen* er-
„ kenden om te sluiten; dat zy daar in
„ een spoedige en gewenschte Uitkomst
„ met verrukking te gemoet zagen; dat

„ zy

LXXXIII. BOEK. — 1795.

„ zy met ons de naderende redding van „ het Vaderland toejuichten, en met één „ woord, dat zy de volle waarde van dee- „ zen vereenenden stap gevoelden (*). — „ Waarlyk, Burgers Representanten! dee- „ ze handelwyze tusschen het Bestuur „ van twee Natiën, is zo eenvoudig, zo „ kort, zo zaaklyk, zo broederlyk, dat „ ik twyfel of 'er in de Geschiedenis der „ Verbonden, wel een ander voorbeeld „ van is, en dat het zeker gansch *Europa* „ zal verbaazen. *Met Keizers en Konin-* „ *gen*, zeiden de Representanten, toen „ wy hun voor de eerstemaal begroete- „ den, *hebben wy Onderhandelaars noodig;* „ *maar met U willen wy handelen van Gou-* „ *vernement tot Gouvernement, en het be-* „ *taamt aan vrye Menschen, om zonder tus-* „ *schenkomst, tot hunne vrye Medemenschen* „ *zelve te spreeken.*

„ Wat nu de eigenlyke materie van het „ Tractaat aangaat, vergunt my eenige „ oogenblikken om hetzelve eenigzins te „ ontleden. Men houde in 't oog onder „ welke omstandigheden, en op wat tyd- „ stip hetzelve ontworpen en voltooid „ is. —— Een tydstip, Burgers! zonder

„ we-

(*) Men vergelyke hier mede, ter opheldering, wat BLAUW en MEYER, ten tyde der bestemde Afzending van REWBELL en SIEYES schreeven, door ons in 't voorige Deel gemeld. Terwyl ook, 't geen wy uit de Briefwisseling dier Burgeren aangehaald hebben, het aangewende om ons als een overwonnen Volk te behandelen, in klaaren dag haalt.

LXXXIX. BOEK. 1795.

„ wedergade in onze Geschiedenissen, en „ waar van ik God bid, dat onze vrye „ Naakomelingen het ontweeken gevaar „ eens met dankbaarheid zullen vermel- „ den. Immers wy moesten handelen in „ den rampzaligsten staat van verwarring, „ uitputting en verlamming, waar in het „ voorig Bewind de zaaken van dit Land „ heeft gelaaten, en welken staat onze „ buiten- en binnenlandsche Vyanden en „ belaagers steeds hebben zoeken te verer- „ geren en reddeloos te maaken. — En met „ welke Mogenheid moesten wy hande- „ len? Ja, Representanten! het was met „ de vrye, met de edele *Franschen*. Maar „ waren deezen niet te gelyk het mag- „ tigste Volk des Aardbodems? Hadden „ zy niet een geducht Heir midden onder „ ons? Hing het niet enkel van hunnen „ wil af, om ons geheel en al te bemees- „ teren? Hadden zy niet, in hunne moei- „ lyke komst na deeze Landen, hun bloed „ en schatten gespild? Waren zy niet „ lang door *Oranje* getergd en gelasterd? „ en eindelyk hoe diep waren zy zelve „ niet gewond, door het voeren van zulk „ eenen voorbeeldloozen Oorlog, en by- „ zonder ook door eene vyfjaarige aaneen- „ schakeling van binnenlandsche beroe- „ ring, verraad en geweld? Het is, der- „ halven, niet onnatuurlyk, dat het „ *Fransch* Gouvernement op Schavergoe- „ ding drong, en vooral by de buiten- „ sporige denkbeelden van byna alle „ Natien, over den Rykdom der *Hollan-*

„ de-

„ *deren*; denkbeelden Burgers! door *Oran-* „ *je* en *St. James* ongetwyfeld en langs „ allerlei wegen onder de *Franschen* ge- „ voed en aangezet.

„ En, wanneer wy ons dit alles voor „ oogen stellen, zullen wy ons dan over „ de toegezegde Schavergoeding niet min- „ der behoeven te verbaazen? Wy wee- „ ten aan wien wy dit te wyten hebben; „ en zo ik het *Nederlandsche* Volk niet „ kwetze met deeze uitdrukking, laaten „ wy ons dan, over het gemis onzer Schat- „ ten, getroosten met het onwaardeerbaar- „ ste goed voor een edel Volk, de ves- „ tiging naamlyk zyner Vryheid en zy- „ ner Onafhangelykheid!

„ Even zo is het gesteld met de terri- „ toriaale Opofferingen, of liever, en om „ naauwkeurig te spreeken, met de niet „ teruggave der *Franschen* van *Staats-* „ *Vlaanderen*, van *Maastricht* en van *Venlo*.

„ Ik zwyg van de hoop, die 'er zyn „ mag tot de teruggave, ten eenigen tyde; „ ik zwyg ook van de ons toegezegde „ Schadeloosstelling by Art. XVI. van „ het Tractaat, schoon zeer veel bedui- „ dende — en ik zwyg zelfs van de bil- „ lyke verwagting nopens het overneemen „ der schulden van die Landen, welke „ de *Fransche* Republiek houdt. — Ik „ wil, Burgers! de waarde deezer Bezit- „ tingen, welke wy derven moeten, geen- „ zins miskennen, noch ons hartzeer ver- „ bloemen by het afscheid van onze Land- „ genooten.

„ Im-

LXXXIX. BOEK. 1795.

„ Immers vóór de verovering der *Oostenrykſche Nederlanden*, was *Maaſtricht*, „ wel eer door FREDRIK HENDRIK ge„ wonnen, voor ons onmisbaar; en een „ ieder onzer, die het minſte denkbeeld „ heeft van onze Commercieele belangen, „ en het oog ſlegts werpt op de Kaart, „ zal 'er de waarde niet van ontkennen, „ ten aanzien van de Communicatie met „ het *Duitſche Ryk*.

„ De ligging van *Venlo*, en de Inkom„ ſten van het ganſche *Overkwartier* van „ *Gelderland* zyn zeker zeer voordeelig, „ en belooven nog veel meer; maar bo„ ven al is het verlies van dat gedeelte „ van *Vlaanderen*, dat by den *Munſter„ ſchen Vrede* aan den Staat is toegekend, „ zeer groot; en ſchoon de *Zeeuwen* al„ leen zich het genot der aanmerkelyke „ Inkomſten van het zogenaamd *Commit„ timus* toeëigenden, zo is nogthans voor „ het ganſche Bondgenootſchap derzelver „ gemis treffende.

„ Ik rangſchik onder de Territoriaale Op„ offeringen geenzins het gemeenſchaplyk „ gebruik der Haven van *Vlisſingen*, by Art. „ XIV. toegeſtaan: want het onaangenaa„ me dat daar in mogt gelegen zyn, is door „ den vlyt onzer Commisſarisſen, zo veel „ mogelyk verholpen, en de verwarringen „ voorgekomen, door het Reglement aan „ het Tractaat gehegt; ook blyft de Souve„ rainiteit van het Eiland *Walcheren* gaaf „ en ongeſchonden, en het XIII. Art. „ maakt daar op geenen inbreuk hoe ge„ naamd.

„ Ter-

„ Terwyl ik, derhalven, ten vollen be- LXXXIX.
„ zeffe de oneindige waarde van alle Op- BOEK.
„ offeringen, zo komt toch de Vraag daar
„ op neder, of men niet van twee kwaa- 1795.
„ den het minfte moet kiezen? en of niet
„ tot behoud van een geheel Lichaam
„ eenig Lid moet opgeofferd worden?
„ Of wy niet van de nood eene deugd
„ moesten maaken? En of niet onze
„ Vryheid, en onze Onafhangelykheid
„ dierbaarder dan alles moest zyn? (*).
„ Maar

(*) Voorftellingen en Vraagen van het uiterst aanbelang, en zeer volwigtig, onzes oordeels, niet genoeg doordagt van eenige Schryvers, die meenen, dat wy met minder toegekunt, of met meerder Schats te geeven, ons buiten den Oorlog zouden hebben kunnen houden. Men zie eene Aanmerking van dien aart by ZILLESEN *Gefchiedenis der Nederlanden* IV. D. bl 174 *enz.* De Schryver van het *Historisch Tafereel der Achttiende Eeuw*, te *Utrecht* by G. T. VAN PADDENBURG 1801 uitgegeeven, is vol van berispende Aanmerkingen over het toen gehouden gedrag, en bovenal dat wy ons niet buiten den Oorlog hielden, door nog meer Schats aan *Frankryk* te geeven. Dan, op alle die bedenkingen, mag men vraagen: was zulks, in de toenmaalige omftandigheden, mogelyk? En wy durven op gefchied- en menschkundige gronden, die Vraag met *Neen* beantwoorden. Hier mede zullen inftemmen, die, met ons weeten, hoe het in *Frankryk* toen, ten onzen opzigte, gefchaapen ftondt. 't Geen wy aangevoerd hebben uit de Brieven onzer Afgezanten BLAUW en MEYER, zal kunnen ftrekken, om die tot nog twyfelden, ten vollen te overtuigen van de rechtmaatigheid onzer ontkenningen. In de Gefchiedenis komt het niet aan op het uitdenken en veronderftellen van *mogelyke gevallen*; *daadzaaken* moeten fpreeken. En is dit de grond, dat wy ons zeer fchaars befpiegelende Aanmerkingen veroorloven. Dan deze wenk zy genoeg.

LXXXIX. BOEK. 1795.

„ Maar laaten wy nu tegen deeze duure
„ Pligten by het Tractaat aan *Nederland*
„ opgelegd, eens overweegen de onbere-
„ kenbaare Voordeelen en waaragtige Reg-
„ ten, die wy door deeze Alliantie zul-
„ len bereiken. Zie hier dezelve vlug-
„ tig opgeteld.

„ De Erkentenis, naamlyk, en de Gua-
„ rantie door het magtigste Volk der We-
„ reld, van onze Vryheid en Onafhange-
„ lykheid; de waarde van deszelfs Vriend-
„ schap; zyne kragtige Ondersteuning te-
„ gen den eeuwigen Vyand van onzen
„ Voorspoed; de Verheffing van ons zel-
„ ven tot onze natuurlyke bestemming,
„ een geducht Zeeweezen; de teruggaave
„ van al wat de *Fransche* Republiek, bui-
„ ten de Landen aan den slinker oever
„ van den *Hond*, *Maastricht* en *Venlo*,
„ op den dwaazen tegenstand van *Oranje*
„ gewonnen heeft; de versterking van de
„ drie Sleutels deezer Landen door eene
„ Republikeinsche Bezetting, in geval van
„ eenige Vyandlykheden; de hoogstwaar-
„ schynlyke aftrek van het al te groote
„ *Fransche* Leger; de beloofde goede
„ diensten by den algemeenen Vrede,
„ tot vindicatie van Regt op Gelden, of
„ Renten aan ons verschuldigd, en door
„ zommige Mogenheden, tegen de goede
„ trouw, ingehouden; en het ontzeggen
„ van 't *Fransch* Territoir aan de Vyan-
„ den van onze Vryheid.

„ Wanneer ik, Burgers Representan-
„ ten! dit alles en zo veele andere blyken
„ van

„ van Vryheid en Broederschap, my voor „ den geest brenge, dan verlustig ik my „ in de blyde vooruitzigten, dat het ny- „ vere en vrye Volk van *Nederland* nu „ weldra, op de waare gronden, zyn Be- „ stuur zal vestigen; dat hetzelve, bin- „ nen weinige jaaren, alle zyne geledene „ rampen kan en zal uitwisschen; dat „ door dit Verbond onze *Fransche* Broe- „ ders gelukkig zullen kunnen worden en „ blyven; en dat daar door de Vrede en „ Voorspoed van geheel *Europa* staat be- „ vestigd te worden — dan springt myn „ hart van vreugde op, dan juich ik in „ de verrigting van dit groote werk, en „ dan bedenk ik my geen oogenblik om „ dit Tractaat, zo veel my betreft, te „ ratificeeren."

Door *Holland* bekragtigd.

Met den Burger HAHN vondt zich, tot dit bekragtigen de geheele Vergadering van *Holland*, op 't eigen oogenblik, genegen en gereed. Daadlyk werd zulks verrigt, en eene Bezending van twaalf Leden benoemd, om, 's volgenden daags, van wegen die Vergadering, zich te vervoegen by de *Fransche* Commissarissen REWBELL en SIEYES, als mede by de zich thans in '*s Gravenhaage* bevindende Representanten des *Franschen* Volks COCHÓN, ALQUIER, RAMEL en RICHARD, om deezen te betuigen het genoegen der Vergaderinge in het zo vaardig en gelukkig getroffen Tractaat van Alliantie, en hun teffens, van de daar op onmiddelyk gevolgde Bekragtiging deezes Gewests, te verwittigen.

LXXXIX. BOEK. 1795.

Eene Bekragtiging hier geschied, of de Voorzitter P. GEVERS sprak zyne Medeburgers, de Provisioneele Representanten van het Volk van *Holland*, met korte, doch zyne hartsaandoeningen kenmerkende, woorden, in deezer voege aan. „ Het „ strekt my tot een onuitspreekelyk genoegen, dat ik, als Voorzitter deezer „ Vergaderinge, Ulieden, door het sluiten van een Verbond van Vrede en „ Alliantie met de *Fransche* Republiek, „ het eerst mag begroeten als Vertegenwoordigers van een Vry en Onafhangelyk Volk; een Tydstip, het welk een „ der merkwaardigste in onze Jaarboeken, zal uitmaaken — Geluk! ja driewerf geluk! met dit heuchlyk Evenement, het welk ons eindelyk eene Onafhangelyke Existentie heeft gegeeven. — De Opperbestuurder van het „ Lot der Natien, zy daar voor dank! „ terwyl ik zyne Godlyke Almagt bidde, „ dit geslooten Verbond met zyne zegen „ en goedkeuring te bekragtigen, ter bevordering van den bloei en welvaard „ deezer Landen!"

Taal van GEVERS te dier gelegenheid gevoerd.

Allen voelden zy zich door deeze groote gebeurtenis zeer getroffen. De Burger HOFDYK vroeg en verkreeg het woord. Hy wenschte in zyne Aanspraak de Vergadering geluk met deeze Gebeurtenis; telde herinnerende de verpligtingen op, daar uit voor het Volk en deszelfs Bestuurderen voortvloeijende; ten einde de wederbekomene Vryheid aan het dankbaar Naa-

Aanspraak van HOFDYK.

Naakroost ongeschonden over te geeven, en riep ten slot den bystand der Alwysheid in, tot ondersteuning van allen, die tot dit heilzaam oogmerk medewerkten. Deeze Aanspraak gaf een algemeen genoegen.

LXXXIX. BOEK. 1795.

Voorstel van VEREUL wegens de Bekendmaaking.

Ten dien zelfde uure deedt de Burger ABRAHAM VEREUL een Voorstel; dan ontlastte, te dier gelegenheid, tessens zyn gevoelig hart, door het thans voorgevallene diep getroffen, op deezen trant. „ Wy „ zien heden den schoonsten Dag op„ gaan, welke immer dit Gemeenebest „ bestraalde. Wy zien ons duurzaam heil „ vereenigd met die Natie, aan welke de „ voorige Bestuurders den Oorlog ver„ klaard hadden: om dat zy de Regten „ van den Mensch, welke by Overheer„ schers geene genade vinden, verkon„ digde.

„ Wy gevoelen allen, in onzen toe„ stand, den Zegen van deezen Dag, en „ wie Mensch en *Nederlander* is, gevoelt „ dien met ons. Genoeg, deeze Allian„ tie zal onze Vyanden doen verbleeken, „ en den laatsten Stadhouder, in het „ trotsch *Londen*, doen zidderen, zo wel „ als de Koninglyke Prinses, welke de He„ mel, in deszelfs toorn, aan hem gegee„ ven heeft.

„ Maar het Volk, dat wy de eere heb„ ben te vertegenwoordigen, bevondt „ zich lang in den wreedsten staat van „ onzekerheid; het zag, hoe zeer met „ vertrouwen op deszelfs Vertegenwoor-

LXXXIX. BOEK. 1795. „ digers, hoe zeer zich, zonder morren, „ gevoelige opofferingen getroostende, „ echter met ziddering en angst in de „ donkere toekomst: het twyfelde tot he- „ den, of het niet de schaduw der Vry- „ heid voor de Vryheid zelve genomen „ hadt: het leedt; maar het leedt ge- „ duldig.

„ Thans, Burgers Representanten! is „ het belangryk oogenblik gebooren, waar „ op men, tot dat zelfde goede Volk, met „ de hoop op het beste gevolg, eene be- „ moedigende taal kan en moet voeren. — „ Thans is het gelukkig oogenblik daar, „ om dit goede Volk op te beuren, aan „ te vuuren, en voor de nieuwe groote „ Opofferingen, welke noodzaaklyk zul- „ len zyn, voor te bereiden.

„ Ik stel derhalven voor, dat Gy uw „ Committé van Algemeen Welzyn ge- „ laste, om, zo spoedig doenlyk, een „ Concept-Publikatie aan het Volk van „ *Holland*, betrekkelyk de gewigtige Ge- „ beurtenis van deeze Dag, te vervaar- „ digen, en ter uwer Deliberatie te bren- „ gen; ten einde dezelve Proclamatie by „ tyds in gereedheid gebragt, en terstond „ naa de Ratificatien van het Tractaat uit- „ gevaardigd worde."

Een Voorstel juist instemmende met den beoogden Voordragt des Voorzitters, tot het vervaardigen van het Ontwerp eener bezodanige Aankondiging, waar toe men besloot; tevens werd de Voorsteller VEREUL verzogt tot het opmaaken; en wyders bepaald

paald de vervaardigde en goedgekeurde Bekendmaaking, ten gestelden tyde, aan alle de Municipaalen in *Holland* te zenden; ten einde, onmiddelyk naa het ontvangen, deeze den Volke onder Klokkengelui, en, waar zulks geschieden kon, met Trompetgeschal, bekend te maaken (*). LXXXIII. BOEK 1795.

Ingevolge van het besluit der Bezendinge aan de *Fransche* Commissarisen en de Representanten diens Volks, in *'s Gravenhaage* tegenwoordig, begaf zich een twaalftal uit de Vergadering van *Holland*, met naamen P. GEVERS, D. J. VAN HOGENDORP, OLIVIER, HOFDYK, VEREUL, WICQUEVOORT CROMMELIN, J. H. DE LANGE, VAN DOORN, DEN APPEL, WESTRENEN en H. GEVERS, op den achttienden van Bloeimaand, in staatlyken optocht, derwaards, en de Voorzitter GEVERS aan 't hoofd dier Bezendinge, opende zynen last met deeze woorden. GEVERS voert het woord der *Hollandsche* Bezending.

„ Burgers Representanten! Indien ik
„ doordrongen was van vreugde toen de
„ Vergadering der Provisioneele Repre-
„ sentanten van *Holland* my, als haaren
„ President, verkoos, om Ulieden haar
„ genoegen te betuigen aan het hoofd
„ eener plegtige Bezending by uwe aan-
„ komst; om Ulieden onze broederlyke
„ gevoelens mede te deelen, en Ulieden
„ het ernstig verlangen des *Bataafschen*
„ Volks aan te kondigen na eene spoedige
„ Ver-

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 17 Mey 1795.

LXXXIX. BOEK. 1795. „ Verbintenis door welke de beide Republieken een bestendig aanweezen zouden bekomen, en elkander over en weder van nut zouden kunnen zyn — niet minder voorwaar, waardige Representanten van het *Fransche* Volk! is heden die aandoening — en onze blydschap is onuitspreeklyk.

„ De Dag, die ons deeze zo lang gewenschte Verbintenis moest aanbrengen, is gekomen, en de Vergadering der Provisioneele Representanten van het Volk van *Holland* heeft reeds haaren wensch aangekondigd, dat de Staaten Generaal der Vereenigde Provincien, het onlangs gesllooten Verbond bekragtigen.

„ Wy mogen ons dan den lieven naam van Broeders, Vrienden en Bondgenooten geeven. Het is om Ulieden daar over ons genoegen te betuigen, dat de Vergadering der Provisioneele Representanten van het Volk van *Holland* ons heeft afgevaardigd; en wy schaamen niet Ulieden te verzekeren, dat de *Bataaven*, zo lang onderdrukt; doch met behulp der *Fransche* Dapperheid aan de Vryheid wedergegeeven, zich waardig zullen toonen, uwe Bondgenooten en Vrienden te zyn. Zy zullen zich met deeze braave Republikeinen volmaakt verbroederen.

„ Maakt staat op hunne goede trouw, en Gylieden zult zien, dat uwe Vyanden de hunne zyn zullen, en dat zy

„ niets

„ niets vuuriger verlangen, dan UEden
„ te doen blyken, dat het *Bataafsche* Volk
„ de Vryheid weet op prys te schatten,
„ en dezelve, in alle gevallen, en ten al-
„ len tyde, weet te handhaaven."

Antwoord van Sieyes.

De Representant SIEYES gaf hoofdzaaklyk ten antwoord. „ Dat zy eene nieuwe „ ondervinding bekomen hadden, te weeten, dat, als Vrye Menschen eenige „ verschillen onder elkander hebben, het „ genoeg is elkander te spreeken, om zich „ te verstaan; dat dit, in de nu afgeloopene Onderhandelingen, ten vollen gebleken was; daar, niet tegenstaande alle „ de poogingen die de Vyanden van *Frankryk* en uwe Republiek hadden aangewend, om die te stremmen, dezelve, „ zonder moeilykheid, terstond waren tot „ stand gebragt; dat zy verheugd waren „ in Persoon gekomen te zyn om overtuigd te worden van de Opregtheid en „ goede Trouw, die onze Natie kenmerkt.

„ Dat zy verzekerd waren, dat diezelfde goede Trouw tusschen de beide Natien zou blyven standhouden; en dat zy „ hoopten, dat, zo door eenig misverstand, ten eenigen tyde, het een of ander verschil mogt ontstaan, het genoeg „ zou weezen, met elkander te spreeken, „ om zich wederom te verstaan.

„ Dat zy zich verheugden de verzekering van de Ratificatie des Tractaats van „ wegen de Representanten des Volks van „ *Holland* te verneemen, en zeer gevoelig waren over de Bezending van de Ge-

LXXXIX. BOEK. 1795.

„ deputeerden van wegen dezelven aan hun „ gedaan; terwyl zy hoopten, dat de band „ van Vriendschap tusschen de twee Na„ tien hoe langer hoe meer mogt toege„ haald worden (*).'

Wederzydsche bezoeken van de *Fransche* Representanten en hun H. Mog.

De *Fransche* Volksvertegenwoordigers REWBELL, SIEYES, RAMEL, RICHARD en COCHON vervoegden zich by den toenmaaligen Voorzitter van hun Hoog Mogenden, den Burger DE SITTER, tot het afleggen eens staatlyken bezoeks van gelukwensching, wegens het geslootene Tractaat. SIEYES voerde het woord. De volgende Voorzitter HULTMAN, door de Vergadering des verzogt, deedt een staatlyk Tegenbezoek by de gemelde Representanten.

Aanspraak van GEVERS tot deeze gebeurtenis betrekkelyk.

Ten dage deezer groote gebeurtenisse was de tyd verscheenen van de verandering des Voorzitterschaps in de Vergadering van *Holland*. In deeze was het de gewoonte, dat de aftreedende Voorzitter met eene Aanspraak, meer of min uitvoerig, die post overgaf. De Voorzitter PAULUS GEVERS deedt zulks, niet zonder terugzigt op de groote Gebeurtenis. De woorden zyner Affcheidsgroete, daar toe betrekkelyk, bewaaren wy. Immers, naa de optelling van de voornaamste zaaken toen onder handen, en de ernstigste raadgeevingen tot bedaardheid, beleid en moed, onder het geleide van Regtvaardigheid en Voor-

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 18 Mey 1795.

Voorzigtigheid, gegeeven te hebben, ſprak LXXXIX. BOEK. 1795.
hy —— „ Hier mede, Burgers Repreſen-
„ tanten! zou ik dit myn Afſcheid beſlui-
„ ten, ware het niet, dat de heuchlyke
„ tydsomſtandigheid, waar in wy ons, zints
„ gisteren, bevinden, door het ſluiten van
„ een Tractaat van Vrede en Alliantie
„ met de Republiek van *Frankryk*, en het
„ ratificeeren daar van door deeze Ver-
„ gadering, my verpligten daar by nog
„ eenige oogenblikken ſtil te ſtaan.

„ Zints de oprigting van onze Repu-
„ bliek tot den huidigen dag toe, beleef-
„ de de *Batavier* nooit grooter Dag dan
„ deezen. Nu zyt gy waarlyk Vry, Me-
„ deburgers! nu is uwe Onafhangelykheid
„ gevestigd!

„ Een Stadhouderlyk of Ariſtocratisch
„ Juk kromde meestal de lendenen van
„ *Neêrlands* Volk. Gaa de Jaarboeken
„ van ons Gemeenebest na, en alle onge-
„ lukken, 't zelve overgekomen, en het
„ dwarsboomen van alle Voorſtellen en
„ Beſluiten tot des Volks weezenlyke wel-
„ vaard ſtrekkende, zyn daar aan toe te
„ ſchryven geweest.

„ Thans verkiest het Volk zyne Ver-
„ tegenwoordigers; de Souverainiteit van
„ 't Volk, als in hunnen boezem alleen
„ berustende, wordt erkend, de Regten
„ van den Mensch en Burger worden ge-
„ eerbiedigd. Welke onſchatbaare Voor-
„ regten! Dit alles, wel is waar, greep
„ onder ons reeds ſtand, zedert de zo
„ gezegende Ommekeer van Zaaken, in

 „ het

LXXXIII. BOEK. 1795.

„ het begin van dit Jaar; dan, eene snoode „ woelende en verdervende Factie zogt dit „ te ondermynen, U deeze Voorregten, „ ware 't mogelyk geweest, te beneemen. „ Thans is dit alles door onze vereeni„ ging met onze *Fransche* Broeders, op „ vaste gronden gevestigd, en alle vrees „ voor eene Tegenomwenteling is daar „ door in rook verdweenen.

„ Had ik 't onuitspreekelyk genoegen „ Ulieden gister avond als Voorzitter dee„ zer Vergaderinge 't eerst, als een waar„ lyk Vry en Onafhangelyk Volk te be„ groeten. Eene omstandigheid, die ik, „ als eene der gelukkigste van mynen leef„ tyd beschouwe. —— Geluk, nogmaals, „ Medeburgers! ja driewerf geluk met dit „ Verbond! Het Vaderland is behouden! „ Geniet hier van, met alle de Ingezete„ nen des Lands, de gezegendste vrug„ ten, en gedraagt U, gelyk 't een waar„ lyk vry en onafhangelyk Volk betaamt, „ en maakt U alleszins, die gunstbewy„ zen van den Opperbestuurder waardig. „ Zyn Almagt bestuure daar toe alle uwe „ daaden, agtervolge dezelve met zyne „ goedkeuring, en stelle dit Land en Volk „ tot eenen lof op Aarde!" (*).

De Gewapende Burgermagt in 's Haage.

De Gewapende Burgermagt in '*s Gravenhaage* maakte eene opwagting by de Representanten des *Franschen* Volks. De Commandant RITTNER voerde het woord, ten

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 18 Mey 1795.

ten flot betuigende; „ Burgers Reprefentanten! de Gewapende Burgermagt van „ deeze plaats zal zich tragten waardig te „ maaken, dat zy vrye *Franschen* tot Broeders heeft, door het navolgen hunner „ deugden!" SIEYES beantwoordde deeze Aanfpraak kort. Niet onaartig was, te deezer gelegenheid, het zeggen van den Reprefentant REWBELL tot een der Burger-officieren, „ Ik ben Volksreprefentant, en ik heb de eer Grenadier van „ eene Compagnie te zyn!"

1795. deelt diep in deeze Gebeurtenis.

Voorts begaven zich de Burger-officieren by de Afgevaardigden uit de Algemeene Staatsvergaderinge, die dit werk hadden ten einde gebragt. De Burger-capitein J. BOUDEWYNSEN fprak hun op deezen trant aan. „ Vertegenwoordigers van „ het *Nederlandsche* Volk, en Bewerkers „ van deszelfs Vryheid! —— Was de dag „ van gisteren een altoosduurende Gedenkdag, en de dag van blydfchap voor „ elk regtgeaart Vriend van zyn Vaderland; zy was het gewis voor de *Gewapende Burgermagt van den Haag!*

„ Deeze, voorheen beëedigde flavin „ van ORANJE, en meestal het Kweekfchool van Oproer, heeft zich, by de „ ontlookene Vryheid, daadlyk hervormd „ in een nuttig Wapenfchool, om de Vryheid, en 's Volks Regten, te befchermen. „ Het mogelyk uur was niet daar, dat „ deszelfs tegenwoordige Leden, (in „ MDCCLXXXVII om hunne Vaderlandsliefde vervolgd en mishandeld,) zich

„ kon-

LXXXIX. BOEK. 1795.

„ konden vereenigen, of zy waren gereed, en verbonden zich om dienstbaar te zyn aan hun Vaderland, en dierbaare belangen. — *Zy* hebben gemeend hunne blydschap over deeze zo groote Gebeurtenis te moeten doen blyken aan de *Vertegenwoordigers van het Fransche Volk*, met welk ons Gemeenebest thans zo naauw verbonden is, en het Corps Officieren heeft, uit naam van hunne Wapenbroeders, zelve aan dien aangenaamen taak voldaan — dan zy meenen vooral hunne blydschap en erkentenis te moeten betuigen aan de *vier Vertegenwoordigers van het Volk van de Zeven Vereenigde Provincien*, tot het aangaan van een Verbond tusschen de twee vrye Natien, benoemd. Gylieden zyt in dat gewigtig en groot werk gelukkig geslaagd, en alle gevaaren, zo heimlyke als openbaare, te boven gekomen, door eene voorbeeldlooze standvastigheid.

„ Alle listige tegenwerkingen verydeld hebbende, hebt Gylieden aan uw Vaderland eene Vryheid geschonken, om welke te genieten veelen onzer Vaderen vergeefsch hebben verlangd. —— De galm der *Nederlandsche* Vryheid, dreunende langs de oevers der *Theems*, ontstelt het trotsche *Londen*; ontroert niet verre van daar, de zaalen van het ontluisterd en aan de gevreesde billyke wraak ontweeken Huis van ORANJE; het Hof van *Berlyn*, van 't welk wy de onderdrukking ondervonden hebben, staat verbaasd!

„ Men

1795.

„ Men schreeuwt te vergeefsch, dat „ deeze Vryheid duur gekogt is. Hoe „ veele Millioenen zouden ons het jaloer- „ sche *Albion*, en het gewelddaadig *Pruissen*, „ niet hebben afgeperst, om het draagen „ van onze ketenen te bevestigen? Nu „ hebben wy onze Onafhangelykheid, in „ plaats van voor en door stroomen on- „ betaalbaar Menschenbloed, voor een „ hand vol Gouds, voor het gemis en de „ opoffering van eenig tydlyk vermogen, „ welke nyverheid en Godlyken zegen ras „ kunnen herstellen.

„ Geluk nog eens, met deezen Omkeer „ van zaaken, en met de volle slooping „ van dat Huis, dat aan ons Vaderland „ zo veel kwaads heeft toegebragt!

„ Wel moet het Ulieden gaan voor zo „ veele onvermoeide poogingen en dien- „ sten aan ons Vaderland beweezen! „ Vaart in deeze Deugden voort, en „ werkt volstandig mede om een nieuw „ Staatsgebouw op te richten, en te vol- „ tooijen, en om de zo zeer geschokte „ Staatshulk tusschen de twee klippen, „ die ons thans dreigen, ter behoude reede „ te voeren. Uwe Naamen, nu zo zeer „ geroemd, zullen dan ook, by de laatste „ Geslachten, gezegend zyn; terwyl wy „ den Almagtigen bidden, dat het geluk „ deezer twee Republieken ongestoord „ en volkomen zyn moge!" —— De Re- presentant PAULUS beantwoordde deeze begroeting. De Burger-Societeit zondt desgelyks, ten zelfden einde, vier haarer

Le-

LXXIX. BOEK. — 1795. Vreugde over die tyding te *Amsterdam.*

Leden af, die zo by de *Fransche* als *Nederlandsche* Representanten, hunne opwagting maakten, en wel voldaan terugkeerden (*).

Geheel den Lande door, wekte de tyding deezer langgewenschte gebeurtenis, groote aandoening. Wy zouden, door eentoonigheid, verveeling baaren, indien wy ophaalden wat deswegen voorviel; dan wy willen *Amsterdam* niet onvermeld laaten. De dag der bekendwording viel in op den zelfden als bestemd was om, op een staatlyke wyze, de zestig *Voorstellers* na het Huis der Gemeente op te leiden ter verkiezinge van eene nieuwe Municipaliteit. De vreugde over dit Burgerbedryf verdubbelde, toen de Secretaris G. BRENDER à BRANDIS, de blyde Afkondiging deedt van de naa eene onaangenaame onzekerheid verlangde tyding des Vredes en der Verbintenisse met *Frankryk.* Algemeen was de juichstem des Volks, gepaard met zwaaijen der hoeden; traanen van vergenoegen bevogtigden der meesten oogen. De met hunne *Fransche* Broederen gezamenlyk in gelederen staande Schuttery gaf door het gerammel der wapenen haare deelneeming te kennen.

Bekendmaaking aan den Volke.

Niet genoeg was het, dat de daar vergaderde Volksmenigte in de blydschap deezer tyding deelde, men wilde de geheele Stad tot gelyke vreugde wekken; en door alle Wyken zulks plegtig afkondigen. De Secretaris der Municipaliteit R. W. TA-

DA-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 2865—2869.

R. Vinkeles del. et sculps.

R.W. TADAMA kondigt, te Amsterdam, den Vrede en Verbintenis met de Franschen aan.

DAMA steeg te paard, vergezeld van een luisterryken stoet. Vooraf ging een bende Muzykanten; deezen volgden een hoop Voetvolks, en vier Trompetters; voorts eene bende Ruiters, draagende de Veldstandaarden der beide Vereenigde Natien; aan de regter zyde van den Secretaris TADAMA reedt de *Fransche* Generaal LAURENT, aan zyne slinker hand de Burger-Capitein-Majoor VAN PRUISSEN MORISSEN; hun volgde eene bende Voet- en Paardevolk, bestaande uit *Fransche* Hussaaren en Burger-Cavalleristen; deezen, ten blyke van Broederschap, man om man gerangschikt, slooten den optocht. —— Op alle voornaame Pleinen en Plaatzen, druk door woelend Volk, hieldt deeze trein stand; wanneer de Secretaris die Aankondiging hun ter oore bragt; „ Burgers! uwe Provisioneele Representanten „ doen U by deezen bekend maaken, „ dat tusschen de vrye *Bataaven* en *Franschen* een Verbond gesloten is, waar „ by de eeuwige Vernietiging van het „ Stadhouderschap, en de Vryheid en Onafhangelykheid van het *Bataafsche* Volk, „ tegen alle Mogenheden, die daar op „ immer inbreuk zouden willen doen, „ door onze Broeders de dappere *Franschen* volkomen geguarandeerd is. —— „ Juicht *Amstelaaren!* Juicht over deeze „ groote Gebeurtenis!" —— Allerwegen ging een vreugdegejuich op (*).

En

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 3176—3178.

LXXXIX. BOEK. 1795. Te *Rotterdam* met ſtoo renis gepaard.

En hoe zeer de vrolykheid langs de ſtraaten deezer volkryke Stad woelde, was geregeldheid haare gezelinne. Daar in onderſcheidde zich, te deezer gelegenheid de *Amſtelſtad* van haare Zuster *Rotterdam*. By de bekendmaaking dier Gebeurtenisſe, ſpeelde, onder ſchyn van vreugdebedryven, de losbandigheid haare ſnoode rol by herhaling, en in zulk eene maate, dat eene Waarſchuwing tot rust en orde, van wegen de Wethouders en Raaden, werd uitgevaardigd, de Burgers ernſtig vermaanende, om zich niet te veroorlooven, aan de Huizen der Ingezetenen te vraagen na Vlaggen, Chaſinetten, Pourtraitten of andere Goederen, in denkwyze niet met hun inſtemmende, of derzelver Bezittingen te beledigen, of te mishandelen, of hun daar van te berooven. —— Zy vertrouwden, dat de herſtelde Vryheid van het Vaderland, geene aanleiding zou geeven tot Losbandigheid; maar dat nu ieder *Bataaf* met de daad zou toonen „ het „ groot onderſcheid dat 'er is tusſchen de „ Beminnaars der Vryheid en de Slaaven „ der Heerchzugt!" (*).

Bekendmaaking in het *Sticht*. Vreugde te *Utrecht*.

In het *Sticht* geſchiedde de aankondiging dier Gebeurtenis van 's Lands wege met geene geringe plegtigheid. De Afgevaardigde deezes Landſchaps P. PYPERS bragt de tyding in de op zyn voorſtel zamengeroepene Landſchapsvergadering, binnen *Utrecht*, waar men dezelve met het lee-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 3203.

leevendigst gevoel ontving. Eene bezending uit dezelve deelde die aan den Raad der Gemeente van de Stad *Utrecht* mede. Het gelui der Klokken, het opgaande Vreugdegejuich, maakte dezelve welhaast algemeen. Eene ſtaatlyke kennisgeeving aan de Stads Burgery geſchiedde dien eigen dag. Deeze werd gevolgd van een optocht. Gewapende Burgeren, voorgegaan door *Franſche* Muzykanten, en vergezeld van *Franſche* Trompetters te paard, openden den trein, waar in de Repreſentanten des Lands van *Utrecht* en hunne Secretarisſen zich bevonden, *Franſche* Husſaaren slooten denzelven. De Aankondiging deezer Gebeurtenisſe werd by den Vryheidsboom voorgeleezen, op de voornaamſte plaatzen herhaald, en beantwoord door een algemeen vreugdegejuich der toevloeiende Volksmenigte, voor welke de Repreſentant S. Essenius, daar toe verzogt, deeze aanſpraak uitboezemde.

LXXXIX. BOEK. 1795.

„ Burgers van den Lande van *Utrecht!*
„ Gy hebt deezen Winter, door eene
„ wonderlyke en zo zigtbaar daargeſtelde
„ beſchikking uwe *Franſche* Broeders tot
„ U zien overkomen.

„ Kort daar naa vernietigden uwe Re-
„ preſentanten het Stadhouderſchap, den
„ Adel, met al den aankleeve van dien,
„ en onthieven U van 't juk der Slaaver-
„ ny, waar onder gy lange gebukt gingt.

„ Zedert waren wy onvermoeid bezig
„ om het begonnen Gebouw verder te
„ voltooijen, en alles aan te wenden wat

LXXXIX. BOEK. „ tot uwen verderen voorspoed dienen „ kon.

1795. „ Thans hebben wy U de bevestiging „ van dat door ons verrigtte aangekon„ digd, en U eene Alliantie met onze „ *Fransche* Broeders bekend gemaakt.

„ Uwe Representanten zullen verder „ voortvaaren met denzelfden yver en „ moed, die hun, van de eerste oogen„ blikken, onafgebrooken, tot heden toe, „ bezielde, en die het Vaderland en Gy„ lieden van hun te eischen hebt. —— „ Maar wie aarselt 'er dan nu nog toe te „ treeden om de aangebodene hand van „ Broederschap aan te grypen? Begeert „ gy dit, gy kunt nog met uw Vader„ land gelukkig zyn.

„ Gy ziet nu die vervolgingen en plun„ deringen niet, die ieder weldenkend „ mensch deeden yzen. Gy behoeft niet „ te schrikken, wanneer gy de Vrolyk„ heid, met Muzyk gepaard, op uwe straa„ ten hoort, schoon dit in MDCCLXXXVII „ het sein en de geleidster was van roof„ zugt en geweld. Neen, Burgers! der„ gelyke Schrikjaaren zyn voor eeuwig „ verdweenen. —— Maar wilt gy niet ge„ lukkig zyn, en zou 'er nog iemand on„ der U gevonden worden, die de Vry„ heid zou zoeken te ondermynen, hy „ zy dan ook wie hy zy, zonder aanzien „ van Persoonen, gy staat hier in allen „ gelyk; gy zyt onderworpen aan de Wet; „ en vreest dan de waakende Geregtigheid „ van een vrygeworden Volk!

„ Zo

„ Zo bloeije de *Fransche* Republiek, „ vereenigd met die der *Bataaven*, tot „ aan het einde der eeuwen!"

LXXIX. BOEK.

1795.

Te *Amersfoort*.

Amersfoort deelde één dag laater, in dezelfde vreugde, wanneer de Burger Pypers daar de blyde boodschap bragt, en teffens bekend maakte, dat het Verbond van Vrede en Alliantie tusschen de *Franschen* en ons Gemeenebest 's voorigen daags in de Vergadering der Representanten des Lands van *Utrecht* bekragtigd was (*).

Te *Zierikzee* neemt men de Volksstem in, ter bekragtiging van dit Tractaat.

Kort was het tydsbestek van twintig dagen ter wederzydsche Bekragtiginge bepaald. Vaardig ook kwamen de toestemmingen der Gewesten tot dat werk by hun Hoog Mog. in. Het verdient onze opmerking, dat, in geen der Gewesten, dan in eene en andere Stad van *Zeeland* alleen, daar toe eene Volksoproeping plaats vondt. Naauwlyks hadt de Municipaliteit van *Zierikzee* het tekenen der voorloopige voorwaarden des Vredes en der Verbintenisse met *Frankryk* verstaan, of zy oordeelde onverwyld de Burgers te moeten oproepen, om de Volksstem te verneemen wegens de medestemminge tot het bekragtigen van dezelve. De Volksoproeping geschiedde. De Secretaris de Burger Francois Breekpot sprak uit naam der Municipaliteit, de Volksmenigte aan; vertoogden in 't breede den toestand des Vaderlands in 't algemeen, en van *Zeeland* in 't byzonder; las het Advys der Gewestlyke

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 3270—3278. 3286.

LXXXIX. BOEK. lyke Vergaderinge, door *Middelburg*, *Goes*, *Tholen* en *Zierikzee* uitgebragt, voor; toonde de noodzaaklykheid aan, waarom men
1795. thans in deezen toegeevenheid hadt moeten gebruiken; hieldt der Burgery voor oogen, en de Voordeelen, en de Opofferingen in het Verdrag begreepen; ten slot betuigende, „ dat de Municipaliteit „ zich zelve, en den Volke van *Zierikzee*, vermeende verpligt te zyn om eene „ kleine schets te moeten geeven van dat „ geen, 't welk de voorige Bondgenooten, „ *Engeland* en *Pruissen* ons deeden ondervinden; en van dat wy te wagten hebben, volgens haar inzien, wanneer wy „ met de *Fransche* Republiek verbonden „ zyn. Aanpryzingen of Afraadingen zal „ zy niet doen. Zy heeft U voorgesteld „ het nuttige en schadelyke, en dit alleen „ was haar oogmerk. Een vry Volk moet „ eene vrye keus hebben, over de beschikking van zyn tegenwoordig en toekomstig lot. — Zy stelt, derhalven aan „ U, als de wettig opgeroepene Burgery „ voor — Zal *Zierikzee* ter Vergadering „ van de Representanten van het Volk „ van *Zeeland*, de bekende Preliminaire „ Artykelen met de *Fransche* Republiek „ ratificeeren, of niet? — En 't is deeze „ gewigtige Vraag, waar op de Municipaliteit uw Antwoord decisief en beslissend oogenbliklyk verwagt. — Een luidrugtig *Ja* klonk door de Kerk, en de Burgery over deeze erkentenis van 's Volks Oppermagt verheugd, keerde wel te vrede,

de, dezelve uitgeoefend hebbende, na huis (*). LXXXIX. BOEK.

De Stad *Veere* hadt haare ſtem ter Vergaderinge der Proviſioneele Repreſentanten des Volks van *Zeeland*, niet willen uitbrengen, dan naa dat de Municipaliteit de Burgers plegtig hadt opgeroepen, ten einde, door de ſtemme des Volks gemagtigd, met des te meer vertrouwen hier in te kunnen medewerken. De Burger Bruining, Voorzitter van het Collegie van Kiezers te dier Stede, daar toe door Repreſentanten des vryen Volks van *Veere* verzogt, deedt des eene Voordragt by de zamengeroepene Burgers. Naa hun vermaand en herinnerd te hebben, hoe zy, door het *Middelburgſche* Nieuwsblad, de Artykelen vernomen hadden van het Verdrag tusſchen de beide Republieken, voer hy in deezer voege voort —— „ Gy hebt „ gelegenheid gehad op te merken, welke „ de gevolgen zyn geweest van dien noodlottigen Oorlog, in welken wy, ter begunſtiging van de heerschzugtige oogmerken van het voormaalig Beſtuur, „ onder 't welk het Volk van *Nederland* „ meer dan al te lang, zynen nek heeft „ moeten krommen, hebben moeten ingewikkeld worden — gevolgen, die, waren de zaken niet, door eene zigtbaare „ Beſtuuringe der Godlyke Voorzienigheid, zo wonderlyk veranderd, op niet „ min-

1795. Desgelyks *Veere*.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 3256.

LXXXIX. BOEK. „ minder, dan onzen geheelen ondergang „ zouden zyn uitgeloopen.

1795. „ Dan, heeft het niet anders kunnen „ zyn, of wy moeten, om een Vry Volk „ te zyn en te blyven, aanmerkelyke, ja „ zeer treffende, Opofferingen doen; laat „ ons intusschen ons verheugen, dat wy „ van hun, die, uit hoofde van hunne „ Magt, ons geheel en al als overwon„ nen hadden kunnen behandelen, pleg„ tig voor een Vry en Onafhangelyk Volk „ erkend, en met hun, door eene naauwe „ Verbintenis, vereenigd zyn. — Laat „ ons blyde zyn, dat het gevaar, dat wy „ nog zo onlangs liepen, om van het „ algemeen Bondgenootschap afgescheurd „ te worden, door die Alliantie, geluk„ kig is afgewend. — Laat ons hoopen, „ onder inwagtinge van de gunstige be„ stellinge eener voor ons waakende Voor„ zienigheid, dat, naa het doorstaan van „ deezen zwaaren schok, onze vervallen „ zaaken allengskens wederom zullen her„ steld, en wy uit de laagte, in welke „ wy gezonken zyn, tot eenen aanmerk„ lyken trap van aanzien en vermogen „ opgebeurd worden. — Laat ons, van „ onze zyde, daar toe medewerken, door „ het vermyden van die Nationaale On„ deugden, die den welstand eener Maat„ schappye ondermynen, en eene daar „ tegen overstaande betragting van die „ Deugden, die den bloei eener Natie „ bevorderen kunnen. — Dat de poo„ gingen onzer Representanten ten allen

„ ty-

„ tyde daar toe ingerigt, en met den „ Godlyken Zegen bekroond mogen wor- „ den!

„ Elk uwer, dit vertrouw ik, zal in- „ tusschen, ten blyke zyner Toestem- „ minge aan het Voorstel, gereed zyn „ my te volgen, daar ik, in de handen „ klappende, zegge *Heil en Broederschap!*"

De vergaderde Burgers gaven dit Teken van goedkeurende toejuiching, hoogst vergenoegd over deeze uitoefening van erkende Volksoppermagt (*).

Vreugde te *Vlissingen.*

Vlissingen, op eene zo byzondere wyze, in dit Verdrag betrokken (†), was, op het ontvangen der tyding van 't sluiten, uitgelaaten van vreugde. De Burger A. VERMEER bragt aan de Commissarissen van het Committé der Marine PENNING en JACOBSON, het geslootene Verdrag. Onmiddelyk gaven zy des kennis aan den *Franschen* Admiraal VAN STABEL, noodigden hem, benevens alle de zich daar bevindende *Fransche* Zeeofficieren, dien eigen avond op een Broederlyk Feest. Eén en twintig Kanonschooten, van de daar ter reede liggende Landsschepen, kondigden die blyde gebeurtenis aan, en de Vlaggen der *Fransche*, *Americaansche* en *Bataafsche* Republieken, opgeheessen, wapperden, dier Gebeurtenisse ter eere. Het huis waar zich de Commissarissen onthielden, dat waar in de tyding brengende Bur-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795 bl. 3260.

(†) Zie hier boven bl. 21.

LXXXIX. BOEK. 1795. Burger VERMEER woonde, en de beide Admiraliteits Jachten, waren 's avonds geïllumineerd. De *Fransche* en *Bataafsche* Zeeofficieren, nevens verscheide *Vlissingsche* Burgers en Burgeresfen, hielden een broederlyken maaltyd ten huize der Commisfarisfen, als mede in de Jachten. Op 't halfdek van 's Lands Fregat *de Hector* was een danszaal vervaardigd; derwaards begaven zich de Gasten; de Mast strekte ten Vryheidsboom, rondsom welken de dans werd aangevangen door de verbroederde *Fransche* en *Bataafsche* Zeeofficieren (*).

Bekragtiging van het Verdrag te *Parys*. Zeer veranderde door de Bekragtiging des Tractaats, op den zes en twintigsten van Bloeimaand van de zyde van hun Hoog Mogenden, en daags daar naa van den kant der *Fransche* Conventie volbragt, de zaak van gedaante voor onze Gezanten BLAUW en MEYER te *Parys*. Onverwyld deelden zy de ontvangene tyding dier groote Gebeurtenisfe aan het *Committé de Salut Publicq* mede, 't welk door een Postboode reeds daar van verstendigd was; doch die de byzonderheden niet medegedeeld hadt. Deeze verlangde zy te verneemen, en verwylden onze Afgezanten niet een echt Afschrift daar van onmiddelyk te zenden; in den Brieve tot geleide de gelegenheid waarneemende om het *Fransche* Gouvernement „ geluk te wenschen „ met de nieuwe Zegepraal, welke het-

„ zel-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 3258.

„ zelve, behaald hadt op de boosaartig- „ heid;" teffens hunnen wensch uitboezemende, „ dat de heilige zaak der Vry- „ heid en Gelykheid, eindelyk welhaast „ op vasten grond zou rusten (*)."

LXXXIX. BOEK. 1795.

De Abt SIEYES, uit *'s Gravenhaage*, naa het volbragte werk den achttienden van Bloeimaand te *Parys* gekomen, deedt dien eigen dag, op deezen trant des verslag in de Nationaale Conventie —— „ Burgers! „ Ik kom uit *Holland*. Uw *Committé de* „ *Salut Publicq*, en uw regtmaatig ver- „ langen roepen my, op dit oogenblik, tot „ de Tribune. Een Verslag in de juiste „ orde moet gy dus niet van ons verwagten.

Verslag deswegen door SIEYES te *Parys* gegeeven.

„ Burgers! In het *Noorden* heeft de „ *Fransche* Republiek niet anders dan „ Vrienden. Het agtenswaardig en kloek „ Volk der *Vereenigde Provincien* bewon- „ dert den *Franschen* moed; en vol van „ gevoel voor de Vryheid, die uwe sterk- „ te en roem uitmaakt, zweert het, in „ dit tydstip, eene offensive en defensive „ Alliantie tegen alle uwe Vyanden.

„ Het Tractaat van Vrede en Allian- „ tie, 't welk wy U komen mededeelen, „ biedt aan de *Fransche* Republiek alle „ redelyke en mogelyke voordeelen, wel- „ ke zy regt hadt te verwagten, zonder „ nadeel te doen aan het welzyn, en de „ waardigheid van eene Natie, die uwe „ getrouwe Bondgenoote geworden is.

„ Nieu-

(*) *Brieven van* BLAUW *en* MEYER 21 en 22 Mey 1795. MSS.

LXXIX. BOEK. 1795.

„ Nieuwe middelen, nieuwe bronnen „ van Voorspoed staan thans voor ons „ open. Gy verkrygt, het geen 'er het „ onderpand en de vaste waarborge van „ uitmaakt, eene Land- en Zee-mogen„ heid in een voornaam gedeelte der We„ reld, in den *Oceaan* en op de *Noordzee*.

„ De *Theems* moet met angstvalligheid „ het toekomende lot der *Schelde* gade„ slaan. *Londen* kent te wel haare belan„ gen om niet te bespeuren, dat *Brugge* „ en *Antwerpen* op haaren Koophandel die „ meerderheid moeten verkrygen, welke „ onze Wapenen op uwe Vyanden be„ haald hebben. —— De Haven van *Vlis*„ *singen*, de beste der *Vereenigde Provin*„ *cien*, is aan de beide Natien *Fransche* „ en *Bataafsche* gemeen geworden; er„ vaarene Zeelieden weeten ook, dat *Hol*„ *landsch Vlaanderen*, door uw Tractaat „ *Fransch* geworden, U eene Haven aan„ biedt, die in uwe handen nog belang„ ryker zal worden. — De *Fransche* Re„ publiek, derhalven, die door de enkele „ sterkte haarer ligging in het Zuiden, „ eene groote rol in de *Middellandsche* „ *Zee* moet speelen, die in het Westen „ op den *Oceaan* der *Engelsche* Tyranny „ groote magt kan tegenstellen, verkrygt „ nog in het Noorden, de eenige zaak, „ welke haar ontbrak, een groot en heerlyk „ Zeeweezen en handeldryvend bestaan.

„ De Vereeniging der twee Republie„ ken, *Fransche* en *Bataafsche*, verkon„ digt reeds aan de Wereld, dat de *Brit*-

„ *sche*

„ *sche* Tyranny welhaast plaats zal maa- LXXIII.
„ ken voor de Vryheid der Zeeën, welke BOEK.
„ gy bemagtigd hebt, en welke gy groot-
„ moedig en grootdaadig in uwen voor- 1795.
„ spoed, straks der dankbaarheid van alle
„ Volken der Aarde schenken zult.

„ Ik heb maar één woord over de On-
„ derhandelingen te zeggen: de vooringe-
„ nomenheden waren veele; zy werden
„ aangeblaazen . . . . . . (*). Zo dra
„ men elkander heeft kunnen verstaan, is
„ men overeengekomen, en zulks zal al-
„ toos gebeuren onder menschen, die tot
„ Vryheid gebooren zyn; kortom men is
„ van wederzyden te vrede." — SIEYES
las het geslootene Tractaat voor. Men
besloot hetzelve te doen drukken, en de
handelingen daar over drie dagen uit te
stellen. De tyding van het sluiten bragt
niet weinig toe om de gemoederen der
Parysenaaren, ten dien dage in geene klei-
ne gisting, tot bedaaren te brengen. Een
verschynzel, waar uit men veilig mogt
opmaaken, dat het *Fransche* Volk, over 't
algemeen, die gebeurtenis, zints een ge-
ruimen tyd, met verlangen hadt te ge-
moet gezien.

Het bepaalde omtrent *Zeeland*, maakte Enkerins vertrekt uit *Parys*.
het verblyf van den tot nog gebleeven bui-
tengewoone Afgevaardigden uit dat Ge-
west,

(*) Deeze . . . . . . of uitlaating, kan men best aanvullen met ons te herinneren, wat 'er in *Parys*, tusschen den Abt, diens Medegelastigden en onze Gezanten MEYER en BLAUW te *Parys* omging, in ons voorgaande Boek in 't breede vermeld.

LXXXIX. BOEK. 1795. west, ERMERINS, te *Parys* noodloos. Zyn last, om, ingevalle men volhardj hadt in den toeleg, om een groot gedeelte diens Grondgebieds voor overwonnen te verklaaren, deswegen, vereenigd met BLAUW en MEYER, de noodige tegenverklaaringen te doen, hieldt op; hy maakte zich tot zyn vertrek gereed (*). Te welker gelegenheid gemelde Gezanten eenen Brieve schreeven aan de Vertegenwoordigers des Volks van *Zeeland*, ingerigt om te toonen, hoe zy, van den beginne der onderhandelingen af, niet nagelaaten hadden, voor de belangen van *Zeeland* te waaken: hun geluk wenschende met den eindlyken uitslag (†).

VAN GRASVELD en DE SITTER na *Parys* ter Uitwisseling der Ratificatien.

Ondertusschen waren de Burgers C. H. VAN GRASVELD en A. J. DE SITTER by hun Hoog Mogenden benoemd en gevolmagtigd, om als buitengewoone Afgezanten, het Verdrag van Vrede en Verbintenissen, aan de *Fransche* zyde, op den zeven en twintigsten van Bloeimaand, bekragtigd, uit te wisselen. Zy namen van den Voorzitter der Vergaderinge des Volks van *Holland* staatlyk afscheid, op den dertigsten van Bloeimaand (§).

Zy volvoeren dit werk.

Onmiddelyk naa hunne aankomst te *Parys*, het overgeeven en goedkeuren hunner

(*) *Brief van* BLAUW *en* MEYER *aan hun Hoog Mog.* 25 Mey 1795. MSS.

(†) *Brief van* BLAUW *en* MEYER *aan de Prov. Rep. des Volks van Zeeland* 25 Mey 1795. MSS.

(§) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 29 en 30 Mey 1795.

her Lastbrieven, werd de dag bepaald op welken zy, als buitengewoone Gezanten, zouden ingeleid, en de plegtige uitwisseling der Ratificatien van de volle Vergadering van het *Committé de Salut Publicq* plaats zou hebben. Zulks geschiedde op den vyfden van Zomermaand. Zy leeverden de op Pergament geschreevene, met 't groot Zegel voorziene en in een Zilveren Doos liggende bekragtigde Verdrag over. — De Uitwisseling geschied zynde, werd van de zyde der *Franschen* verzogt, de Verzending der Stukken eenigen tyd te verwylen, om dezelve even zo op Pergament geschreeven, en met het daar aan hangend Zegel in een Zilveren Doos hun Hoog Mogenden toe te schikken. Onze Afgezanten hielden, tot dat dit alles vervaardigd was, de oorspronglyke Stukken onder zich. De Secretaris BOUSQUET bragt dezelve over, aan wien hun Hoog Mogenden, het gewoon Geschenk van een Gouden Medaille en een Ketting schonken.

Staatlyke Uitwisseling aldaar.

Onze buitengewoone Afgezanten werden door de Leden van het *Committé de Salut Publicq* in de Vergaderzaal der Nationaale Vergadering gebragt. Onder eene algemeene toejuiching en handgeklap van de Leden der Conventie, te deezer gelegenheid buitengemeen voltallig, als ook van Tribunes, die alle met Volk opgepropt waren, traden zy ter zaale in, waar twee armstoelen tegen over den Voorzitter voor hun geplaatst stonden. De Voorzitter bleef ongedekt, gelyk ook de Afgezanten

by

LXXXIX. BOEK. 1795. by het plaats neemen. SIEYES, als de mond van het *Committé de Salut Publicq*, met betrekking tot de buitenlandsche zaaken, las de Ratificatie van hun Hoog Mogenden voor. Een algemeen handgeklap juichte die voorleezing toe.

Grasvelds aanspraak te dier gelegenheid. Stilte volgde en aandagt heerschte op 't oogenblik, wanneer onze Afgevaardigde GRASVELD het woord vatte, en verduitscht op deezen zin sprak. „ Burger President! „ Is het dan alleen eene streelende begoocheling? Neen het is eene weezenlykheid. Wy zien hier de Verdeedigers der Regten van den Mensch, onder de byzondere bescherming der Vryheid, eene Alliantie grondvesten, welke de de *Franschen* hebben toegejuichd, en de *Bataaven* zegenen.

„ Ja, Burgers Representanten! indien het waar is, dat het weezenlyk geluk der Natien op de eeuwige grondbeginzelen der Natuur gevestigd zy, als dan kon de Verbintenis, welke twee Volken te zamen vereenigt, die beiden eene echte Vryheid en de Regtvaardigheid aanbidden, niet anders dan duurzaam en onbreekbaar zyn.

„ En gy, Volk van *Frankryk!* indien gy, door uwe verbaazing wekkende Heldendaaden en onwrikbaare Standvastigheid, U de hoogagting en bewondering van alle Stervelingen hebt weeten te verwerven, het *Bataafsche* Volk, door de hulp van deszelfs Broederen en Verdeedigers, van het juk der On-

„ der-

„ derdrukking ontheeven, zal de Regten „ van eene Hoofdstof, welke aan geheel „ het Menschdom gemeen is, weeten te „ handhaaven en te beschermen: terwyl „ het, op deszelfs beurt, ten duidelykften „ toont, dat hetzelve van het bloed van „ zyne dappere Voorvaderen, 't welk nog „ in zyne aderen zweeft, niet verbasterd „ zy, noch het herdenken aan zyne be„ roemde Zeehelden verlooren hebbe. „ Welk een heuchlyk voorteken van een „ waarlyk tot nog toe onbekend geluk, „ het welk eenmaal moet genooten wor„ den, terwyl elk Geslacht der *Bataaven*, „ zich van nieuws als Broeders vereeni„ gende, aan het verbaasd *Europa* het „ treffend en betoverend tafereel der gul„ den Eeuw, welke tot nu tot alleen in „ de Fabelen der Dichteren bestondt, zal „ opleeveren."

Onze Afgezanten ontvingen de broederlyke Omhelzing van den Voorzitter, onder een gestadig handgeklap. Het geroep *Vive les deux Republiques!* deedt de Zaal weergalmen. Het voorstel, om ten blyke van de eensgezindheid tusschen de beide Republieken, en van de geslootene Verbintenisse, de Vlag onzes Lands, gelyk die der *Vereenigde Staaten van America*, in de Zaal der Conventie, te doen wapperen, werd met toejuiching ontvangen; doch de volvoering daar van uitgesteld.

Onthaal onze buitengewoone

Een Burger Maaltyd, van wegen het *Fransche* Staatsbestuur, waar op niemand anders zouden verschynen, dan Ministers van

LXXXIX. BOEK. van Republieken, toefde den volgenden dag onze buitengewoone Gezanten. In hunne gehoudene onderhandelingen waren zy reeds daadlyk bedagt geweest, om den hun opgedraagenen last, tot het doen erkennen der Ministers MEYER en BLAUW, te volbrengen. Met genoegen vernamen zy, dat dit geene zwaarigheid zou ontmoeten, dar men nieuwe Geloofsbrieven zou aanneemen. Ten gunstigen voorteken diende, dat zy beiden, reeds vóór de overgifte van een Geschrift, tot het bevorderen dier erkentenisse strekkende, tot het gemelde Feestonthaal, alleen voor Ministers van Republieken geschikt, genoodigd waren.

1795. Gezanten gegeeven.

Blauw en Meyer daar by tegenwoordig.

BLAUW en MEYER begaven zich daar heenen. De Buitengewoone Gezanten zaten naast den Voorzitter van de Nationaale Conventie, BLAUW en MEYER naast dien van het *Committé de Salut Publicq*, CAMBACERES. Zy stelden, onder de verscheidene toegebragte Dronken, in, „Het „*Committé de Salut Publicq*, en het welzyn der Leden, die gecontribueerd hadden tot Vereeniging van de beide Republieken, in het sluiten van een Tractaat van Vrede en Alliantie!" Een Dronk, die zeer toegejuicht werd; om dat dezelve van hun kwam; terwyl zy vermeenden, door dit gedrag, te beantwoorden aan de oogmerken van hun Hoog Mogenden, met de gelegenheid daar te stellen om alle voorledene zaaken te vergeeten, en op nieuw, met onderling ver-

vertrouwen, te arbeiden aan 't geen nog te doen ſtondt. LXXXIX. BOEK.

Eenige vertraaging hadt 'er in de erkentenisſe dier Burgeren plaats, daar uit ontſtaande, dat de nieuwe Volmagt repte van hun zo langen tyd vrugtloos aanweezen te *Parys*. Een ſnaar welke men, ten wille van zommigen, niet gaarne hoorde roeren: waarom zy eene allereenvoudigſte Volmagt verzogten. —— Deeze verkreegen hebbende, deelden zy dezelve mede, en de daar aan gegeevene goedkeuring ſtelde hun in ſtaat om, op eene wyze, die alle vlekken der voorige vernederinge uitwischte, zich in de zo lang geweigerde hoedanigheid te vertoonen. Eene gebeurtenis, van zo veele zonderlinge, treffende, en onzer Natie tot eere ſtrekkende byzonderheden vergezeld, dat wy niet aarſelen, uit het verſlag deezer Afgezanten aan hun Hoog Mog., het voornaamſte hier te plaatzen.

1795. Hunne erkentenis.

De twee en twintigſte dag van Zomermaand was beſtemd tot deeze ſtaatlykheid. Onze Afgezanten meenden die gelegenheid te moeten waarneemen om, in naam van hun Hoog Mogenden, de *Nederlandſche* Vlag, van welker ophangen geſprooken, doch niet volbragt was, mede te brengen, om, in de Zaal der Conventie, vereenigd te worden met de *Franſche* Vlag en die der overige Mogenheden, welke met de *Franſche* Republiek Vrede en Vriendſchap onderhielden. —— Een aanzienlyk getal *Nederlanders*, zo die, naa den Jaare MDCCLXXXVII het Vaderland

Staatlykheden by hunne erkentenis.

LXXXIII. BOEK. — 1795. geruimd, als die zich, zints een langen tyd, in *Parys* gevestigd hadden, wenschten hunne Landgenooten, te dier hun Vaderland zo vereerende gelegenheid, te vergezellen; zo vereerend als dit verzoek was, zo gul werd het aangenomen. Zy volgden BLAUW en MEYER, die, door de Representanten REWBELL en SIEYES, ter zaale ingeleid, op twee leuningstoelen, tegen over den Voorzitter, de Representant LOUVET, plaats namen. Het gevolg der *Nederlanderen* zat aan wederzyden, op daar toe bestemde plaatzen. Te midden van den optocht werd de Nationaale Vlag gedraagen. Zo uitbundig, zo herhaald waren de toejuichingen, by hunne intreede, dat zy een geruimen tyd moesten verbeiden, eer zy van het verzogte en bekomene verlof des Voorzitters om te spreeken, gebruik konden maaken Stilte kwam 'er toen zy opstonden om te spreeken (*). De Burger MEYER voerde het vervaardigde woord der Aanspraake, en liet zich verduitscht in deezer voege hooren.

Aanspraak van MEYER. „ Burgers Vertegenwoordigers! — De „ Gevolmagtigde Gezanten des *Bataafschen* Volks komen heden zich van eenen „ pligt kwyten, die hunne harten hoogst „ dierbaar is; dien naamlyk der erkentenisse en eerbiedige bewonderinge.

„ Ver-

(*) Men nam in *Frankryk* de onderscheiding waar, tusschen *Ambassadeurs* en *Ministers*, dat de eerste zittende en de laatste staande tot de Vergadering spraken.

CASPARUS MEYER.

Hodges, ad viv. del. *Vinkeles, sculp.*

„ Verre van ons alle gevoel van ydelen trots! Verre van ons die winderige praal van niets betekenende woorden, waar van de Hoven der Koningen zo menigwerven wedergalmden!

„ Het *Bataafsche* Volk, grootsch op zyne broederlyke Verbintenis met het eerste Volk van den Aardbodem, haast zich om zich van zyne schuld te kwyten.

„ Te lang hebben die grootmoedige, die edele Verdeedigers van de Oppermagt der Volken, zich met hunnen moed in 't bloedig strydperk des Oorlogs alleen bevonden.

„ Eene onafmeetbaare keten van gewapende Rooverbenden omcingelden uwe afgestroopte grenzen, terwyl uw vloekwaardig Hoofd, in uw midden, de tweedragt, de verwoesting, den dood en allerlei gruwelen, over het geheel Gemeenebest verspreidde.

„ ô *Franschen*! ô Gy, zo door uwe grootsche poogingen, als door uw taay geduld, in het verduuren van zo veele rampen, ter verkryging van uwe Vryheid, waarlyk verheeven Volk! Wy komen hier, niet om U geluk te wenschen; maar wy brengen in de schaal van de wreekers der Menschlykheid den tol van onze medehulpe.

„ Het gejuich der Overwinninge heeft zynen wedergalm doen hooren op de boorden onzer Rivieren. De *Bataaven* hebben het gehoord te midden van

LXXXIX. BOEK. 1795. „ hunne moerasſen, en hun hart is ontgloeid door een heilig yvervuur.
„ Thans willen wy niet dan in een en „ hetzelfde lot met de *Franſchen* deelen.
„ De alles overheerſchende en balddaa„ dige *Brit* ſpot met onze rampen, en be„ raamt nieuwe middelen, om ons weder „ in zyne ſlaafſche ketenen te kluisteren.
„ Dat onze Vereeniging onze ſterkte „ en zyn ondergang zy!
„ Ach! wie heeft meer dan wy Sche„ pen, Schatten en Manſchappen van hem „ terug te vorderen?
„ Heeft hy niet, met verguizing der „ openbaare trouwe, onze ryke Laadingen, „ hem zo ſnood door den Stadhouder toe„ gezonden, in zyne Havens gehouden?
„ De Zeeën, door deeze Roovers onvei„ lig gemaakt, vraagen malkanderen, waar „ die dagen van heldenroem gebleeven „ zyn, wanneer de *Hollandſche* Zeemagt, „ alvermogend door den ſtouten geest der „ DE RUITERS en TROMPEN, hunne Vloo„ ten wegblixemde, den *Theems* met de „ wrakken hunner Schepen bedekte, en „ den doodſchrik in het hart van *Londen* „ joeg?
„ ô, Dat deeze woeste Vyanden onze „ zegepraalende Legerbenden, en onze ter „ wraake uitgerustte Vlooten ontmoeten!
„ Dat de *Schelde*, de *Maas*, en de „ *Rhyn*, onze Republikeinſche Legers aan„ ſchouwen.
„ Dat de hoorn des Overvloeds van „ vrugtbaare Volkplantingen zich opene,

„ en

„ en derzelver ryke voortbrengzels over LXXXIV. BOEK. 1795.
„ onze Vrienden, onze Verlossers, even
„ als over ons zelven, uitstortte! Dat het
„ verbaasd Heelal overal de vereende Vlag-
„ gen der *Franschen* en *Bataaven* begroette
„ en eerbiedige!

„ Wetgeevers! Gy hebt het geheim van
„ onze magt, en wy, wy hebben het
„ diep gevoel van onze pligten en van
„ onze erkentenis.

„ Weest altoos groot en regtvaardig!
„ doet onze Oppermagtigheid en Onaf-
„ hangelykheid eerbiedigen! Geeft ons het
„ volkomenst vertrouwen, wy zyn zulks
„ waardig! en gerugsteund door de zo
„ dierbaare Vereeniging met de *Franschen*
„ zullen wy zulke middelen van nyver-
„ heid en moed weeten te ontwikkelen,
„ die de beschaaming en de wanhoop onzer
„ gemeene Vyanden volmaaken zullen.

„ Burgers! De Dankbaarheid der Vol-
„ ken voor nog leevende Mannen leidt
„ deeze Mannen byna altyd tot de Over-
„ heersching.

„ Het komt der onpartydige Naako-
„ melingschap alleen toe, hun te beoor-
„ deelen, die eenige rol in de Staatsom-
„ wentelingen gespeeld hebben. Wy heb-
„ ben de droeve ondervinding deezer
„ waarheid ervaaren.

„ De zwakke goedheid onzer Voorvade-
„ ren stapelde op één Hoofd verscheide
„ magten, waar van onze Onderdrukkers
„ zich bedienden om onze kluisters vaster
„ te klinken.

LXXIX. BOEK.

1795.

„ Wy hebben deezen misslag geboet „ door eene eeuw van rampen, van angsten, en van vernederingen.

„ Een trouwloos en zich alles vermeetend Ministerie, dat zich onzen Bondgenoot durfde noemen, hadt zich aan „ den getrouwen Uitvoerder zyner euveldaaden, als waarborg gesteld, van een „ wanstaltig Staatsgestel, den steun zyner „ geweldenaaryen: dus waren de eerste „ bladzyden van dat eerloos Verbond, „ een schendige ingreep op 's Volks Oppermagt.

„ Dank zy den *Franschen!* Ondersteund „ door hunnen edelen heldenmoed, en „ door een heilzaamen Volksopstand, hebben wy 't zelve verscheurd, om eene „ nieuwe Verbintenis te sluiten, met onze „ oude en getrouwe Bondgenooten.

„ Mogt nu de allernaauwste Vereeniging dit Verbond bekroonen, 't welk „ het dierbaarst voorwerp onzer wenschen „ uitmaakte! Vertegenwoordigers des *Franschen* Volks! wy durven ons vleijen, „ dat wy zulks waardig zyn.

„ Zo de moed der *Franschen* den Ryksstaf van den laatsten der CAPETS verbryzelde; onze Landgenooten, door „ hunne rampen wyzer geworden, hebben die wanstaltige opeenstapeling van „ Erflyke Regeerings-ampten, en vooral „ dat onderdrukkend Stadhouderschap doen „ instorten. En het was alleen door eene „ zo lafhartige als welbereekende vlugt, „ dat onze laatste Dwingeland de regtvaar-

„ di-

„ dige straf ontdook, welke de braave Va- LXXXIX.
„ derlandsgezinden hem hadden toegedagt. BOEK.
„ Wat ons betreft, Wetgeevers! naa
„ de grondslagen gelegd te hebben van 't 1795.
„ Verbond, dat ons op nieuw met *Frank-*
„ *ryk* vereenigt, naa de onafmeetelyke
„ uitgestrektheid van uwe roemryke ver-
„ richtingen bewonderd, naa de wysheid
„ van uwe beraadslaagingen van naby ge-
„ zien te hebben, zullen wy onze Me-
„ deburgers verzekeren, dat zy voortaan
„ niets van de onderneemingen hunner
„ Vyanden te duchten hebben.

„ Wy zullen, is het nood, met U ten
„ stryde trekken; met U zullen wy ze-
„ gepraalen!

„ De *Bataaven* zyn oude Vryheidmin-
„ naars; hunne Voorouders hebben tach-
„ tig jaaren lang gestreeden, om hunnen
„ Dwingeland, den magtigsten Heerscher
„ der Zestiende Eeuwe van den Zetel
„ des Gewelds af te bonzen.

„ Zy zullen geene schreede meer rug-
„ waards doen; en, zo het noodlot, ter-
„ wyl zy onder de driekleurige Baniere
„ optrekken, hunne wenschen en hunnen
„ moed te leur stelde, dan zullen die waare
„ Vaderlandminnaars zich zelven hun graf
„ delven, en de Bewoonders onzer Ge-
„ westen, te lang slagtoffers der Slaavernye
„ geweest zynde, zullen, van nu af, voor
„ de Vryheid weeten te leeven, of van
„ den Aardbodem te verdwynen, met den
„ roem van voor haar gestreeden te hebben.

„ *Lang bloeije de Republiek!*

LXXXIX. BOEK. 1795.

„ Ziet hier Burgers Vertegenwoordigers! de Vlag des *Bataafschen* Volks; „ aanvaard dezelve als een onderpand der „ Broederschap, die ons te zamen vereenigt, en der goede Trouwe, waar mede wy de geheiligde Verbintenisse zullen vervullen, welke wy met U gesloten hebben!

Algemeene toejuichingen, en herhaald handgeklap, volgden op het stilzwygen des Redenaars, en strekte tot onbedrieglyke kenmerken van goedkeuring en deelneeming. Hadden onze Afgezanten in die Aanspraake getragt de wenschen en bedoelingen van hun Hoog Mogenden, en van alle braave Vaderlanderen, in wier naam zy het woord voerden, aan den dag te leggen, de Voorzitter LOUVET was gereed om ook die van de Vertegenwoordigers des *Franschen* Volks te ontvouwen. Hy liet zich dus hooren.

Hoe door LOUVET beantwoordt.

„ Gevolmagtigde Gezanten des *Bataafschen* Volks! uwe tegenwoordigheid in „ deeze Raadzaal herroept in onzen geest „ gewaarwordingen, die aan vrye Lieden „ eeuwig dierbaar zyn. — Uwe braave „ Voorvaders, de BARNEVELDEN en DE „ WITTEN streefden ons voor uit in de „ moeilyke loopbaan der Vryheid; lang „ vóór ons verschaften zy der Wereld „ het schouwspel van een Volk, dat opstondt tot vestiging der Gemeenebestregeering. Hun zo veel grootsche „ daaden scheppend voorbeeld heeft onze eerste groote Mannen verwekt, en

„ dien

„ dien schat van Vryheid, dien gy U LXXXIX.
„ het eerst verkreegen hadt, dien hebben BOEK.
„ wy het geluk gehad U weder te gee-
„ ven. Misschien hebben wy eenig regt op 1795.
„ uwe erkentenis; maar gy hadt uwe reg-
„ ten op de erkentenis der geheele wereld.

„ Deeze Vryheid, zo moeilyk te ver-
„ krygen, hoe bezwaarlyk is zy nog te
„ bewaaren! Tachtig jaaren stryds en
„ roems toch hadden U dezelve doen er-
„ langen: welhaast zyn eenige weinige
„ misslagen voldoende geweest om U de-
„ zelve te ontweldigen. —— Ook uwe
„ misslagen zullen ons tot leering strek-
„ ken: wy zullen, met eene zekere hand,
„ de scheidpaalen der Magten af baake-
„ nen; zy, aan wier handen dezelve ter
„ bewaaringe toevertrouwd zyn, zullen
„ met een waakend oog nagegaan worden;
„ het *Fransch* Gemeenebest zal geëerbie-
„ digde Overheden hebben, vermogend
„ om het goede uit te werken, onvermo-
„ gend om het kwaad te doen. Nooit
„ zal het de verderflyke Staatspest van
„ het Stadhouderschap hebben.

„ ô! Hoe streelend is het voor ons,
„ U met zo veel vrugts geholpen te heb-
„ ben in den stryd, dien gy tegen 't zelve
„ gevoerd hebt! Te lang verhief zich
„ het zogenaamd Hof van *Frankryk*, met
„ eenen laatdunkenden waan, op eenige
„ armhartige schuilplaats, met zo veel
„ trotschheids, aan een of ander van den
„ throon gebonsden Koning verleend;
„ thans stelt het *Fransche* Volk zynen

LXXXIX. BOEK. — 1795.

„ roem in de bevryding van een edelhar-
„ tig Volk, herplaatst het in den rang
„ der Vrye Volken!
„ Nog in de laatste dagen van zyn Ryk
„ hebben zyne Vyanden durven waagen
„ hetzelve schendig te bespringen. De
„ Stadhouder U nog verraadende, heeft
„ uwe ryke Laadingen aan den Vyand
„ geleeverd. Gy beklaagt U, dat de *Brit*
„ dezelve terug houdt, met schending der
„ openbaare trouwe, wat anders kunt gy
„ van eenen Stadhouder, van eenen *En-*
„ *gelschen* Staatsdienaar, verwagten? Wy
„ gelooven egter, dat 'er, zo wel aan de
„ oevers van den *Theems* als aan de boor-
„ den van de *Seine* en *Schelde* nog, in
„ een veel grooter aantal, dan de Dwing-
„ landy vermoed, Vrienden der Gereg-
„ tigheid en der Menschlykheid gevon-
„ den worden. — Het Volk van *Enge-*
„ *land* is verre van de trouwloosheid zy-
„ ner Regeering goed te keuren; het
„ *Engelsch* Volk torscht reeds met onge-
„ duld den last van eenen Oorlog, alleen
„ ondernomen voor het belang van eenige
„ Staatsdienaars. — Eenige Staatsdie-
„ naars! de armhartige ontwerpen van
„ hunne heerschzugt, de nietige bereke-
„ ningen van hunne machiavellistische
„ Staatkunde, dit alles moet eenmaal ver-
„ dwynen! Maar twee Volken, weder-
„ zyds gerugsteund door getrouwe Bond-
„ genooten, door eenen onverbreekbaa-
„ ren band onderling vereenigd, beide
„ bewaakt, elk door zyne wettige Verte-

„ gen-

„ genwoordigers, beide op de puinhoo-
„ pen van een Throon gezeten — twee
„ Volken zullen niet verdwynen! Onze
„ waaragtige rykdommen, de schatten van
„ onze Onafhangelykheid, deeze zal men
„ ons niet meer ontrooven! Te zamen
„ vereenigd, zullen wy den Volken, die
„ waardig zyn ons na te volgen, onze
„ voorbeelden, den Overheerscheren, die
„ nog voor eenige redenen vatbaar zyn,
„ nuttige lessen, die niet zonder vrugt
„ voor het Menschdom zullen zyn, aan
„ het wyduitgebreid Ryk der Zeeën zyne
„ Vryheid, aan het Heelal, met één woord,
„ den Overvloed en den Vrede geeven.

„ Zyn 'er te *Londen* nog eenige heersch-
„ zugtigen, die in hunnen overmoed voort-
„ gaan, en de overhand behouden, wat
„ nood *Bataaven!* Deeze Vlag, welke
„ gy ons, ten teken van een verweerend
„ en aanvallend Verbond, aanbiedt, —
„ gy hebt gezien hoe wy dezelve ontvan-
„ gen hebben; de Driekleurige Vlag zal
„ met dezelve veréénigd worden, onze
„ Vlaggen zullen te zamen de Zeeën be-
„ schaduwen.

„ Verlaat U vry op de Republikein-
„ sche Geestkragt, deeze zal U uwe DE
„ RUITERS wedergeeven, en gy hebt on-
„ ze Krygsbenden! Zo het *Engelsch* Mi-
„ nisterie in zyne razerny volhardt, wel-
„ aan! wy zullen tot op den *Theems* door-
„ dringende, eene nieuwe Regeering zoe-
„ ken te overwinnen, een nieuw Volk
„ in Vryheid stellen.

„ *Ba-*

XXXXIX. BOEK. 1795.

„ *Bataaffche* Republikeinen! de Vergadering der *Franſche* Volksvertegenwoordigers belooft U Veiligheid, Schavergoeding, volkomene Vryheid en volkomene Onafhangelykheid. De hooge Vergadering belooft U zulks, en geheel *Europa* weet of de *Franſche* Legers de belofte der Volksvergaderinge geſtand doen."

Dit Antwoord, hoogst behaagend aan onze Afgezanten, en door hun beſchreeven als een ſtuk, 't geen, tot by de laatſte Nakomelingſchap, getuigen zal van Louvets fyn gevoel, verheevene ſtaatkunde, en wysgeerige menschliefde, waar in tevens het *Nederlandſche* Volk, voor alle deszelfs groote Opofferingen, waar toe hetzelve zich, in dit hachlyk oogenblik, hadt verbonden, om te gemoet te komen aan den elendigen toeſtand hunner Medebroederen, veroozaakt door eenen allesvernielenden Oorlog, tevens de duidlykſte waarborge kon vinden, dat, zo lang de Vryheid in dit groote Gemeenebest zal beſtaan, de *Bataaffche* Vryheid en Onafhanglykheid ſteeds moedige en getrouwe Verdeedigers zal vinden, om gemeenſchaplyk alle Vyanden, die 's Lands Vryheid en Onafhanglykheid zouden willen aanranden, of den *Nederlandſchen* grond ontrusten en in vuur en asſche zetten, te verdryven en te verdelgen — dit Antwoord behaagde der menigte by dit bedryf tegenwoordig, dermaate, dat het door menigvuldige toejuichingen werd afgebrooken,

ken, weshalven LOUVET een geruimen tyd noodig hadt om het uit te spreeken.

Niet zo dra hadt de *Fransche* Voorzitter zyne Reden voleindigd, of onze Afgezanten beklommen by acclamatie, en onder een algemeen geroep, *Lang leeven de Republieken!* de Tribune, en ontvingen van den Voorzitter, in naam des *Franschen* Volks, den Broederkus. Zy werden, by het aftreeden van de Tribune, op de hartlykste wyze, verwelkomd en omhelsd door den Represfentant SIEYES. — BLAUWS en MEYERS toelaating en erkentenis als Ministers Plenipotentiarisfen van hun Hoog Mogenden by de Vergadering beslooten, kreeg het volle beslag.

De Vlag der Republiek in de Raadzaal opgehangen.

De in naam van hun Hoog Mogenden aangebode Vlag werd aangenomen, en 's volgenden daags in de Zaal der Conventie, onder veel toejuichings, met de *Fransche* Vlag vereenigd: met die aantekenenswaardige onderscheiding, dat, daar de overige Vlaggen der Onzydige Mogenheden zydelings aan die der *Franschen* nederhingen, de *Nederlandsche* dermaate vereenigd werd met de *Fransche*, dat het oog der aanschouweren dezelve naauwlyks van elkander kon onderscheiden.

„ Aldus," met deeze nadruklyke taal sluiten BLAUW en MEYER hun verslag, „ is geëindigd eene Plegtigheid, die wy „ hoopen, dat, tot in het laatste Naage„ slacht, een duurzaam gedenkteken mag „ zyn van de Broederlyke Eenheid tus„ schen twee Volken, die, in het aange-

„ zigt

LXXXIX. BOEK. 1795. „ zigt van HEM, welke de Lotgevallen „ der Natien in zyne Wysheid beslischt, „ gezwooren hebben de Regten van den „ Mensch en Burger, tegen alle onder- „ drukking, te verdeedigen, en te bescher- „ men — en aldus is geëindigd eene Pleg- „ tigheid, na welke wy, zints zulk eenen „ geruimen tyd, met een reikhalzend ver- „ langen, hadden uitgezien, om dat de- „ zelve geene plaats kon hebben, of „ 's Lands Vryheid en Onafhangelykheid „ moest teffens plegtig voor het oog van „ gansch *Europa* erkend en op nieuw be- „ kragtigd worden.

„ Dat alle Vyanden des Volks, die „ nog in het midden van het vrye *Neder-* „ *land* de Zon mogen aanschouwen, dan „ eindelyk hunne ydele hoop en verwag- „ ting om hunnen dwaazen en veragtly- „ ken Geweldenaar in hun midden zege- „ praalend terug te brengen, laaten vaa- „ ren; en dat zy blymoedig en eendrag- „ tig medewerken om de rust, op goede „ gronden, te vestigen, en den voorspoed „ te doen herleeven; op dat wy, in het „ Land onzer Vaderen, na zo veele ge- „ ledene rampen, onheilen, en onder- „ drukkingen, eens den zegen mogen „ genieten van onder ons geene *Nederlan-* „ *ders* te kennen, dan die de Vryheid en „ derzelver dierbaare Voorregten waardig „ zyn, en weeten te handhaaven."

Taal van HAHN wegens die Geen wonder, dat de toenmaalige Voorzitter ter Vergadering der Vertegenwoordigeren des *Hollandschen* Volks, HAHN, de

erkentenisse.

de ontvangst van dit Verslag der erkentenisse onzer Afgezanten BLAUW en MEYER, die zo veel groots en goeds behelsde, bekend maakende, zich den dag der raadpleeginge over het schikken van Gezanten na *Parys* herinnerde; den dag waar op hy verzekerde, dat JACOB BLAUW aan het vertrouwen des Volks, nimmer oneer zou aandoen, en de zedige MEYER zich overreden liet om dit Gezantschap te aanvaarden (*). „ Het was," liet hy zich hooren, „ niemand onzer onbekend, welk „ eene gewigtige Commissie deeze was, „ en in welk een hachlyk tydstip zy moest „ uitgevoerd worden, en het zou hoog „ verraad geweest zyn deeze zwaare eer „ op schouderen te hebben willen laaden, „ welke wy niet in gemoede daar voor „ bestand gerekend hadden. —— De uitkomst heeft volkomen aan onze ver„ wagting beantwoord; en zou ik niet „ aan het hoofd deezer Vergaderinge ge„ rustlyk mogen uitroepen; *dat* JACOB „ BLAUW en CASPARUS MEYER *wel van* „ *'t Vaderland verdiend hebben!* —— Ik „ mag, ik kan van hun gedrag oordee„ len. Ik heb, al dien tyd, 't geen daar „ toe betrekking heeft, van naby ge„ zien. Ik geloof niet dat 'er ooit nete„ liger zaak op het tapyt geweest is, en „ ik geloof ook niet dat *Nederland* ooit „ yveriger en met meer persooneele op„ of-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXX. D. bl. 321.

LXXXIX. BOEK. 1795. „ offeringen, trouwer en beter is gediend, „ dan door deeze twee Ministers (*). „ Hun is dan ook regt wedervaaren, en „ de wenschen der Braaven in *Nederland*, „ de wenschen deezer Vergadering, die „ van de Staaten Generaal, en die in 't „ byzonder der twee buitengewoone Ge- „ zanten GRASVELD en DE SITTER zyn „ nu ten vollen bereikt."

Hadt de Burger HAHN, by het verslag, wegens 't sluiten van de Alliantie, aangemerkt, dat, wanneer de zaak in eenen gezonden zin wierd opgevat, BLAUW en MEYER niet gehoond werden door het schynbaar voorbygaan van hun in het sluiten der Alliantie, waar toe zy de gronden hadden gelegd, „ nu," verklaarde hy, „ met het uiterste genoegen, in deeze be- „ rigten, gezien te hebben, dat de eigen „ Leden van het *Committé de Salut Publicq*, „ welke wy de eer gehad hebben om hier „ te zien, de Representanten REWBELL „ en SIEYES, aan de waare verdiensten „ van BLAUW en MEYER hulde gedaan „ hadden; dat zy zelve de Ministers niet „ alleen in de Zaal der Conventie in „ hadden geleid; maar ook, dat naa het „ ontvangen van de Presidiaale Broeder- „ kus op de Tribune, de groote SIEYES „ onze Ministers BLAUW en MEYER hart- „ lyk

(*) Wy hebben gelegengeid gehad onze Leezeren, meer dan algemeen, met hunne Verrigtingen bekend te maaken, en zal dit hun in staat stellen om het gegeeven getuigenis van HAHN te regtvaardigen.

„ lyk omhelsd en zich met hun verbroederd hadt (*)."

LXXXIX. BOEK.

1795. Bekendmaaking van de voltrekking des Vredehandels in 's Haage.

De bekendwording van het sluiten en bekragtigen des Verdrags van Vrede en Verbintenisse tusschen *Frankryk* en onzen Staat in *'s Gravenhaage*, deedt Vertegenwoordigers des Volks van *Holland*, op den vyfden van Zomermaand, schikkingen maaken, dat nog dien eigen avond één en twintig schooten, en het gelui der klokken, deeze heuchlyke Gebeurtenis zouden aankondigen; dat dit, 's volgenden daags, tot drie keeren herhaald, en als dan, op alle hoeken der straaten, onder Trompettengeschal, aangekondigd worden.

„ De Provisioneele Representanten des „ Volks van *Holland* aan alle hunne Me„ deburgeren Heil! Groete en Broeder„ schap! doen te weeten, dat zy heden „ de officieele tyding bekomen hebben, „ dat het Tractaat van Vrede en Alliantie „ tusschen de Gevolmagtigde Represen„ tanten des *Franschen* Volks en Commis„ sarissen uit hun Hoog Mogenden de „ Heeren Staaten Generaal der *Vereenigde* „ *Nederlanden*, op den zeventienden Mey „ laatstleden, hier getekend, en den ze„ ven en twintigsten Mey door de Natio„ naale Conventie der *Fransche* Republiek „ geratificeerd is, hebben geoordeeld dee„ ze heuchlyke Tyding en gelukkig Eve„ ne-

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 29 Juny 1795.

LXXXIX. BOEK.

1795. Aanspraak van Gevers te dier gelegenheid.

„ nement ter kennisse van den Volke van
„ *Holland* te moeten brengen (*)."

Hoorden wy ten dage van het sluiten deezes eigensten Verdrags in *'s Gravenhaage* den Voorzitter by *Holland* PAULUS GEVERS, het woord voeren (†), die Vaderlander, ten deezen tyde, weder het Voorzitterschap bekleed hebbende, lag die waardigheid niet neder, zonder de aandagt der Vergaderinge, anderwerf tot die Gebeurtenis te bepaalen, en de Leden toe te spreeken; „ Burgers Representanten!
„ Indien wy de Jaarboeken van dit Gemeenebest doorbladeren, zullen wy in
„ dezelve, zints twee Eeuwen, veele groote en zeer merkwaardige Gebeurtenissen aantreffen. — Laat ik 'er alleen
„ maar deeze twee van noemen! Het
„ oprichten van 't Verbond van Vereeniging te *Utrecht*, in den Jaare MDLXXIX
„ gesloten; en 't belangryk tydstip, wanneer, naa het afschudden van het Juk
„ van den *Spaanschen* Dwingeland, en
„ naa eenen tachtigjaarigen Oorlog tegen
„ de magtigste Mogenheden van *Europa*,
„ deeze onze Staat in den *Munsterschen*
„ Vrede, voor een Vryen en Souverainen Staat werd erkend.

„ Waarlyk groote Gebeurtenissen! dan
„ dit, en dat ik meer zou kunnen noemen, is niets in vergelyking van het
„ Tyds-

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 5 Juny 1795.
(†) Zie hier boven bl. 33.

R. Vinkeles, fecit.

„ Tydsgewrigt, waar in wy thans verfee-
„ ren. Hetzelve gaat dit alles in belang-
„ rykheid te boven. Zedert de gemelde
„ eerste Grondvesting van onze Repu-
„ bliek, immers tot den aanvang van dit
„ Jaar toe, smoorde de *Oranje Schepter*,
„ of in Stadhouderlooze tyden, het *Ari-
„ stocratisch Juk*, de stem des Volks. Een
„ willekeurig Bestuur, door eigenbelang
„ aangevuurd, verydelde steeds de beste
„ oogmerken van waare Vryheidminnende
„ Vaderlanders. Wy hadden hier van,
„ in onzen leeftyd, meermaalen de droe-
„ vige Ondervinding.

„ Dan, nu onze Vryheid en Onafhan-
„ gelykheid, door 't Verbond met de mag-
„ tige *Fransche* Republiek, op weezenlyke
„ en solide gronden, is gevestigd; nu
„ de Souverainiteit des Volks wordt er-
„ kend, en de stem des Volks zich on-
„ gestoord allerwegen laat hooren; nu de
„ zo belangryke Besluiten van deeze Ver-
„ gadering, uit naam van het Volk van
„ *Holland*, 't welk wy vertegenwoordi-
„ gen, en die der andere Bondgenooten,
„ de Regten van den Mensch en Burger
„ voor geheel de Natie, hebben daarge-
„ steld, en wy allen dezelve eerbiedigen;
„ nu wy in 't aangenaam vooruitzigt ver-
„ toeven, dat by eene aanstaande alge-
„ meene Volksvergadering, eene Regee-
„ ringsvorm, op die Regten gegrond,
„ vastgesteld, en, (werd daar by aan den
„ wensch der Natie voldaan!) deeze Re-
„ publiek voor één en ondeelbaar ver-

LXXXIX. BOEK. 1795. „ klaard zal worden. —— Daar dit alles „ plaats heeft, en wy het Verbond van „ Vrede en Alliantie, nu kortlings met „ onze *Fransche* Broeders geslooten, zo „ met betrekking tot deszelfs gronden, „ als deszelfs gevolgen, en vooral de „ heuchlyke vooruitzigten, die 't zelve „ ons aan de hand geeft, naar waarde in„ zien, dan vertrouw ik, dat Gylieden, „ Burgers Representanten! met my zult „ instemmen, dat deeze Gebeurtenis en „ de Tyd, dien wy beleeven, 't hier „ voorgemelde, en alle Epoques van dit „ ons Vaderland, verre overtreft, en dat „ onze Jaarboeken geen grooter, geen be„ langryker Tydperk opleeveren.

„ Had ik het onuitspreeklyk en stree„ lend genoegen, in dit en myn voorig „ Presidium, den voornamen grondslag „ tot ons Nationaal geluk te zien leggen, „ en met Ulieden op denzelven voort te „ werken, 't zy my dan gegund, by ge„ legenheid, dat ik de zo zwaarwigtige „ Post als Voorzitter in deeze Vergade„ ring andermaal besluite, Ulieden aan te „ spooren om met my den bron van allen „ Zegen, den goedertierenen God, die „ ons deezen onwaardeerbaaren schat, de „ Vryheid geschonken heeft, op over„ morgen met warme harten, die van Va„ derlandsliefde gloeijen, den wierook van „ opregte Dankbaarheid toe te zwaaijen, „ en onze verdere belangens, aan Hem, „ als den Oppermagtigen Bestuurder van „ 't lot der Natien, aan te bevelen, met

„ oot-

„ ootmoedige smeekingen, dat het zyne „ Almagt goedgunstig moge behaagen, „ alle verderflyke aanslagen, die tegen „ onze Vryheid mogten worden genomen, „ te verydelen, en onze vereenigde poo- „ gingen, tot handhaaving en bevordering „ van 's Volks onvervreemdbaare en ge- „ heiligde Regten, alleszins te doen ge- „ lukken, en ons daar in de noodige „ kragten en vermogens te schenken.

„ Gaat, intusschen, als Vertegenwoor- „ digers van een Vry Volk, voort, al uwen „ tyd en arbeid aan de algemeene belan- „ gens op te offeren; de gezegendste vrug- „ ten zullen uwe belooning zyn, en het „ laatste Naageslacht zal U zegenen. — „ Wat zeg ik? uwe Naamen zullen met „ onuitwischbaare Letteren in de harten „ van eene dankbaare Natie gegraveerd „ zyn, en 't zal steeds met vreugde ge- „ dagt worden, dat onder uw Bestuur, „ en onder uwe medewerking, de gron- „ den gelegd zyn van *Neêrlandsch* besten- „ dig geluk, en daar op een Staatsge- „ bouw gevestigd, dat onwrikbaar vast „ staat, en eeuwen zal verduuren (*)."

Bekendmaaking aan het Volk van *Holland*, met eene opwekking tot

In deeze Afscheidsreden hooren wy ge- waagen van den *dag van overmorgen*, als tot een Godsdienstig aandenken deezer ge- beurtenisse bestemd. Wy hebben te voo- ren gezien, hoe de Burger VERBUL door de Vergadering van *Holland* gelast was, een

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 15 Juny 1795.

LXXXIX. BOEK. — 1795. een Godsdienstig aandenken.

een opstel der staatlyke Aankondiginge voor den Volke te vervaardigen (*). By het doen der Bekendmaakinge was van eene oproeping des Volks, ten Godsdienstigen aandenken van deeze allergewigtigste Gebeurtenisse gesprooken; doch men was, ten opzigte van dit laatste, tot geen besluit gekomen, en hadt zulks tot nader overweeging uitgesteld (†). De Burger VEREUL volbragt de hem opgelegde taak; hy hegtte daar aan een voordragt het Godsdienstig aandenken betreffende. En het een en het ander droeg de eenpaarige goedkeuring der Vergaderinge weg. Dit Stuk, hoe uitgebreid ook, verdient hier, zonder eenige uitlaatinge, om verscheidene in 't oog loopende redenen, plaats; het luidde.

„ De Provisioneele Representanten van „ het Volk van *Holland*, aan het Volk „ van *Holland*, Heil en Broederschap!

„ Ziet daar dan eindelyk de wensch van „ goede Burgers vervuld! Ziet daar de „ misdaadige hoop van de ontaarte Kin„ deren verdweenen! Hoe streelend is „ het ons, Volk van *Holland!* U plegtig „ te kunnen afkondigen, dat het Trac„ taat van Alliantie tusschen de *Fransche* „ en deeze Republiek, op den zestienden „ der voorleden Maand gesllooten, zo door „ de Nationaale Conventie, als door alle

„ de

(*) Zie hier boven bl. 35.

(†) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 21 Mey 1795.

„ de Bondgenooten deezer Landen, wederzyds is geratificeerd!

„ Wierden, onder het voorig Bestuur, „ onze ketens vaster gesmeed door eene „ Alliantie met dat trotsch *Engelsch* Gouvernement, het welk steeds ondankbaar „ was aan den edelmoedigen, zo dikwerf „ door deeze Republiek aan de *Britsche* „ Natie verleenden bystand, en het welk „ overal de Vryheid, als haare mededingster, vervolgt; door eene Alliantie, „ waar by men de belangens van eenige „ weinigen, en niet van de Natie, hadt „ in het oog gehouden, gelyk de rampzalige gevolgen helaas! van rondsom „ deeze verschriklyke waarheid bevestigen; thans is onze Vryheid bevestigd „ door een Verbond, het welk naar de „ belangen der twee Volken berekend is, „ en welks daarstelling, zonder eenige „ vreemde tusschenkomst, van Gouvernement tot Gouvernement, het verheeven kenmerk van Broederschap heeft „ gedraagen, waar by de Alliantien der „ Koningen zo koud zyn; dat Volk is „ onze Bondgenoot geworden, het welk „ immer getoond heeft, dit Gemeenebest „ te beminnen, en naa zelfs zyne ketenen verbrooken te hebben, ons het „ yzeren juk heeft helpen afwerpen; in „ één woord, dat Volk, by 't welk uit „ eene onwrikbaare Vryheidsliefde, die „ voortreflyke daaden zyn gebooren, voor „ welker glans de oogen van Slaaven „ schemeren, en die voor hun fabelen en

LXXXIX. BOEK. 1795. „ hersſchenſchimmen zyn. — Gy weet „ het, Volk van *Holland!* toen de *Fran*- „ *ſchen* hunne ketens verbraken, werden, „ die welke wy droegen, ons ligter, en „ by ieder hunner voorſpoeden, was het „ als of wy, in het Land der ſlaverny, „ een zuiverder lugt inademden.

„ Ook deeden de naamen van Vryheid „ en Gelykheid, welke onder hun weer- „ galmden, wel ras de voorige Beſtuur- „ deren, die zo klein in hunne gewaande „ grootheid waren, verbleeken; wel ras, „ gedienſtig aan den wenk van eenen „ Stadhouder, die Meester van zyne Mees- „ ters wilde zyn, en wiens heerschzugt, „ gevoed door eene trotſche Vrouw, hem „ naauwer verbondt aan vreemde Hoven, „ dan aan 't Vaderland, dat hem voedde, „ riepen zy ontſteld — „ „ te Wapen! „ „ te Wapen! laat ons mede tegen dat „ „ Volk opſtaan, het welk zo ſtout is, „ „ vry te willen zyn; laat ons mede die „ „ weerſpannigen helpen vernielen, eer „ „ het verſchriklyk licht, dat zy ver- „ „ ſpreiden, ook heenen dringe door „ „ den donkeren ſluier, welke onze mis- „ „ daadige Staatkunde voor het oog des „ „ Volks bedekt!"""

„ Maar de God, die onze Vader, niet „ onze Tyran is, van wien wy Kinderen „ geen Slaaven zyn; de God, die in het „ hart der ſtervelingen de heilige liefde „ voor de Vryheid indrukte, en niet wil „ dat de Slaverny zyn voortreflykst werk „ vernedere en onteere, belachte uit den

„ Hoo-

„ Hoogen, hunne dwaaze poogingen. LXXXIX.
„ Juist die Oorlog, waar in men zich BOEK.
„ wikkelde, ten einde die zelfde Regten ——
„ van den Mensch, welke onze Voor- 1795.
„ vaders zo moedig tegen *Spanje* hadden
„ doen gelden, te vernietigen, offchoon
„ de looze Staatkunde die waare beweeg-
„ gronden by een leugenagtig Manifest,
„ onder het masker van goede trouw,
„ regtvaardigheid en maatfchaplyke orde
„ trachtte te verbergen, en met bloemen
„ den weg te bedekken, waar langs men
„ het Volk ten afgrond leidde —— juist
„ die Oorlog bragt ons onze Vryheid en
„ Onafhangelykheid.

„ Terwyl wy U thans, Volk van *Holland!* met deeze teruggekomen dierbaare Panden geluk wenfchen, kunnen wy niet, dan met de leevendigfte gewaarwordingen, terug denken aan het waardig gedrag door U gehouden, zints die belangryke Omwenteling, welke als een nieuwe groote les, de Overheerfchers waarfchuwt niet te lang op het geduld des Volks te rekenen; vleiery bezoedelde de taal van uwe Vertegenwoordigers niet, maar zy doen der waarheid hulde, en het is in den mond der Republikeinen, dat de waarheid, van waar zy ook mogt verbannen zyn, haare laatfte fchuilplaats zou moeten vinden.

„ Het Naageflacht zal met diep gevoel verneemen, hoe Gy deeze Omwenteling tot heden agtervolgd hebt; — het

LXXXIX. BOEK. 1795. „ Naageslacht zal met billyke verwondering hooren, dat in het Land, waar in de waarde van den Mensch, door eene lange slaaverny, zo jammerlyk miskend werd, zo weinig rampen eene zo verbaazende Ommekeer hebben vergezeld, dat het Gebouw van het oud willekeurig Bestuur nederstortende, in deszelfs val zo weinig verwoestings heeft aangerigt, en dat in den overgang van Slaaverny tot Vryheid, zulk eene ongekrenkte eerbied voor orde, en die stipte-onderwerping, welke de Wetten vorderen, hebben plaats gehad; — het Naageslacht zal met dankbaarheid verneemen, dat het Volk van *Holland* ook daar naa, met zo veel grootheid die moeilykheden, welke van deszelfs pas verkreegene Vryheid onafscheidelyk scheenen, heeft getorscht, en in den wreedsten staat van onzekerheid zich gevoelige opofferingen getroostende, de misdaadige poogingen van de Vyanden der Vryheid veragtende en verydelende, vol vertrouwen op deszelfs Vertegenwoordigers, het oogenblik zyner bevestigende Onafhanglykheid heeft te gemoet gezien.

„ Dan, Volk van *Holland!* het tegenwoordig daarzyn van dat oogenblik legt nieuwe duure verpligtingen op; nog is onze toestand ten uitersten hachlyk; wy hebben het U reeds by herhaaling voorgehouden; en Gy moet de geheele diepte van den afgrond, op welks rand

„ dit

„ dit Gemeenebest gebragt is, peilen, ten
„ einde moeds genoeg te hebben dien te
„ dempen. —— Onweerswolken dreigen
„ van buiten; ontaarte of misleide Lands-
„ genooten woelen van binnen; alle de
„ Bronnen van onzen Welvaard zyn on-
„ der het gebied der Dwinglandy opge-
„ droogd: want de Dwinglandy, gelyk
„ aan een verslindend vuur, verteert alles
„ wat onder haar bereik is; onze Land-
„ en Zeemagt moeten hersteld, onze
„ Koophandel opgebeurd, de verschillen-
„ de Takken van onzen Welvaard tot
„ nieuwen bloei gebragt worden; de
„ grondslagen, waar op een nieuw een-
„ voudiger Bestuur het oud misvormd
„ Staatsgebouw zal moeten vervangen,
„ zyn wel gelegd; de Burger is voor het
„ oog der Wetten, als voor het oog der
„ Godheid, gelyk aan den Burger; alle
„ onderscheid is weggenomen, alle scheids-
„ muuren zyn gevallen, 'er is geen ander
„ gezag dan dat der Wetten, onder wel-
„ ker bescherming alle Burgers en alle
„ Eigendommen gesteld zyn; maar op
„ deeze grondslagen moet het nieuw Ge-
„ bouw gesticht en voltooid worden;
„ gansch *Nederland* vraagt een duurzaame
„ Regeeringsvorm, waar van het tegen-
„ woordige Geslacht misschien nog het
„ heil zal kunnen smaaken; doch waar
„ van de rype vrugten geplukt zullen wor-
„ den door een gelukkiger Naageslacht,
„ om dat de Geschiedenis van alle tyden
„ leert, dat eene nieuwe Regeeringsvorm

„ zich

XXXIX. BOEK. 1795.

„ zich niet dan allengskens volmaakt, en „ dat het heil, door nieuwe Wetten voortgebragt, berekend is naar den ſtaat van „ zwakheid, welk den langen ſlaap van „ eene Natie volgt.

„ Willen wy dus voorkomen dat de „ ketenen weder om de wieg onzer Kinderen rinkelen; willen wy voorkomen, „ dat een rampzalig Naageſlacht ons in „ het graf vervloeke, wel aan dan, in den „ naam van alle die duure verpligtingen, „ welke onze Voorouders ons oplagen, „ toen zy zich, ter verkryging van de „ Vryheid van dit Land, niet te dierbaar „ rekenden, en moedig den dood trotſeerden! Laat ons niet koud en zorgloos „ op onze eerſte Lauweren ſlaapen; 'er „ moet in het lichaam des Staats eene „ gepaste beweeging zyn, zonder welke „ dat lichaam wel ras een lyk wordt; „ laat ons voor het Vaderland, die naam „ zo waard aan allen, die een welgeplaatst „ hart hebben, de moeilykſte opofferingen durven doen —— Of zou eene „ misdaadige onverſchilligheid de onze „ zyn? Zou de Vryheid ons niet een ſchat „ weezen, verkieslyk boven alle ſchatten? „ Zouden wy ons Goud hooger agten, „ en naar deszelfs gewigt onze dienſten „ aan het Vaderland willen toevoegen? „ Wee het Volk, dat geene betere waarde in deszelfs boezem heeft! Wee het „ Land, waar de Beſtuurder het loon voor „ zyne ſlaaplooze nagten, de Burger voor „ zyne goede daaden, de Krygsman voor

„ zy-

„ zyne wonden, alleen in Geld vraagt! LXXXIX.
„ Neen, het Volk van *Holland*, wel verre BOEK.
„ van deszelfs Vryheid dus onwaardig te
„ worden, zal haar boven alles waardee- 1795.
„ ren; die naam zal, naast den naam van
„ God, in dit Land, de meest gekende,
„ de meest geëerbiedigde zyn, en als de
„ voornaamste schat, in ieder Huisgezin
„ meer genoemd worden, dan die van
„ Vader, Zoon of Egtgenoot; dan zal de
„ Vaderlandliefde aan alle onze handelin-
„ gen dat kenmerk van verheevenheid
„ hegten, welke de zuiverste deugd, van
„ haar afgescheiden, niet draagt. En
„ waarom zouden wy dan wanhoopen
„ aan de geneezing onzer wonden, hoe
„ fel zy ook bloeden? Waarom zouden
„ wy dan twyfelen, dat dit Volk weder
„ geducht worde voor deszelfs Vyanden,
„ en tot den rang der eerste en geluk-
„ kigste Volken opklimme?

„ En te zekerder zullen wy dit groot
„ en verheeven doeleinde bereiken, wan-
„ neer ieder Burger het zyne toebrengt
„ tot handhaaving der Wetten. De Maat-
„ schappy is alleen gevormd om aan de
„ Driften dat gevaarlyk vergif te ontnee-
„ men, het welk zy met zich voeren;
„ aan de Rede overwigt te geeven; het
„ gebied der Wetten te doen handhaa-
„ ven, daar door de Dwinglandy zo wel
„ als de Regeeringloosheid voor te ko-
„ men, en dus een schat van Volksgeluk
„ te verzamelen, waar uit ieder Burger
„ en Bestuurder een byzonder geluk kan
„ putten.

„ Dee-

LXXIX. BOEK

1795.

„ Deeze eeuwige beginzels moeten het „ gedrag van *Hollands* Ingezetenen blyven „ regelen; de Vryheid sluit zo wel Re- „ geeringloosheid als het eigendunklyk „ Gezag uit; waar deeze heerschen, „ woont zy niet, de Vertegenwoordigers „ des Volks moeten zelfs de Wetten eer- „ biedigen, maar ook de Wetten doen „ eerbiedigen. — Mistrouw dan, ô Volk „ van *Holland!* hun, die zich bedienende „ van eene verleiding, welke daarom te „ gevaarlyker is, om dat zy aan de Deugd „ en Vaderlandliefde gelykt, door wan „ orde en regeeringloosheid U tot eene „ Tegenomwenteling zouden willen lei- „ den; die U zouden willen zeggen dat „ het straffen aan eenig ander Gezag, „ dan aan het Gezag der Wetten beboort; „ mistrouw hun, die, onder valsche mas- „ kers, uw goed Nationaal Character zou- „ den tragten te bevlekken, en U uwe „ deugden te ontneemen; de grootste „ bron toch van den welvaard eener Na- „ tie springt in het hart der Burgeren „ zelve; niets kan het verlies van Zeden „ in eenen Staat vergoeden; en 't is de „ deugdzaame man alleen, die de Wetten „ weet te bestuuren; 't is de deugdzaame „ man alleen, die de Wetten weet te ge- „ hoorzaamen.

„ Wy, uwe Provisioneele Vertegen- „ woordigers, aan wien Gy uwe dierbaare „ belangen hebt toevertrouwt, gevoelen „ in het byzonder al het gewigt van on- „ ze moeilyke taak; en ongetwyfeld zou

„ de

„ de beschouwing van den afstand tus- „ schen onze pligten en kragten ons ter „ nederslaan, en het gezigt der hinder- „ paalen, welke wy nog te boven moe- „ ten komen, van moeilykheden, welke „ door te worstelen blyven, ons geheel „ moedeloos doen zyn, indien wy niet „ vertrouwden op dien GOD, welken wy „ tot den Getuigen en Regter onzer han- „ delingen neemen, onze harten vervul- „ de, onzen moed ondersteunde, en ons „ met het bemoedigend uitzigt streelde, „ dat Hy met een goedkeurend oog zal „ nederzien op de poogingen, welke wy „ aanwenden, ten einde zyne Stervelin- „ gen, onze Broeders, gelukkig te maa- „ ken. — 't Was toch dit zelfde ver- „ trouwen op Hem, 't welk ons, toen „ wy, in 't midden der puinhoopen on- „ zer Vryheid, geene redding meenden „ te zien, heeft vertroost; ons, hoe hoog „ de rampen ook geklommen waren, hoe „ zeer ons leeven altyd onder het zwaard „ der Dwinglandy scheen te zyn, egter „ bemoedigd heeft, te leeren leeven; ons „ geleerd zou hebben, welgetroost voor „ de zaak der Vryheid te sterven; en „ den dood des belangloozen Vaderlan- „ ders te beschouwen als de schoonste „ Triumph, welke tot de Godheid, haa- „ ren oorsprong, te rug keert.

„ Verwagt egter niet van uwe Verte- „ genwoordigers, Volk van *Holland!* dat „ zy, hoe zeer met de leevendigste ge- „ voelens van Dankbaarheid, de wyze

„ hand

LXXXIX. BOEK. 1795.

„ hand van een liefderyken God; in die „ gewigtige Gebeurtenisſen, welke ons „ Vaderland vrygemaakt hebben, aanbid- „ dende, tot U door het uitſchryven van „ Dank- Vast- en Bededagen, het bevel „ zullen uitvaardigen om in openbaare „ Godsdienſtige Byeenkomſten, uwe har- „ ten tot Hem op te heffen en voor deeze „ weldaaden te danken — met veront- „ waardiging en ſmart zagen wy, onder „ het voorig Beſtuur, den Eerdienst van „ dien God aldus tot een Staatkundig „ ſpel verlaagen; met verontwaardiging „ en ſmart zagen wy Hem, by zodanige „ en andere gelegenheden, van den Pre- „ dikſtoel als een Wreeker of als een „ weldaadig Vader aan het oog des Volks „ vertoonen, naar gelang der oogmerken, „ die bereikt moesten worden; ja! uit „ deeze zelfde Raadzaal zodanige onge- „ rymde ſchilderyen van Hem opgehan- „ gen, dat, indien dezelve waarheid ge- „ had hadden, de deugdzaame Vaderlan- „ der tot niets minder zou gebragt ge- „ weest zyn, dan tot den verſchriklyken „ wensch, dat die, dus afgeſchilderde „ God niet beſtaan mogt!

„ Wy zullen geen oogenblik van onze „ gevoelens afwyken, de Kerk zy afge- „ ſcheiden van den Staat, en allen Ge- „ weetensdwang onder ons Beſtuur afge- „ weerd. Maar, gelyk aan een ieder de „ beoordeeling van het geen ten deezen „ door hem behoort verrigt te worden, „ volkomen wordt overgelaaten, hebben

„ wy

„ wy het voor ons zelven pligtmaatig ge- LXXXIX.
„ oordeeld, aan dien God, welke ons BOEK.
„ Vaderland uit de Slaaverny verlost, en
„ deszelfs Onafhangelykheid bevestigd 1795.
„ heeft, de Offers onzer Dankbaarheid
„ openlyk toe te brengen, en van Hem, op
„ wien een onwankelbaar vertrouwen te
„ vestigen, meer dan immer voor ons eene
„ behoefte is, af te smeeken, dat Hy ons
„ in de moeilyke loopbaan, waar in wy
„ ons geplaatst zien, kragtdaadig onder-
„ steune, op dat wy altyd vervuld met
„ het denkbeeld zyner tegenwoordigheid,
„ die pligten mogen beoefenen, welke uit
„ deeze groote gedagten gebooren wor-
„ den, en alle die gepaste middelen in
„ het werk stellen, waar door, onder
„ zyne Godlyken Zegen, de Vryheid en
„ Onafhangelykheid van dit Land kragt-
„ daadig beschermd, en 's Volks geluk
„ meest bevorderd zal kunnen worden.

„ Wy hebben, diensvolgens gedecre-
„ teerd —— Dat de Provisioneele Repre-
„ sentanten van het Volk van *Holland*
„ zich op Woensdag den zeventienden
„ van Juny eerstkomende, en Corps, zul-
„ len begeeven naa eene openbaare plaats
„ in *'s Haage*; ten einde eene plegtige
„ Godsdienstige Redenvoering aan te hoo-
„ ren, den God van Hemel en Aarde te
„ danken voor zyne Zegeningen aan dit
„ vrygeworden Gemeenebest beweezen,
„ en van zyne Liefde nieuwe Zegeningen
„ af te smeeken. —— En dat dit Decreet
„ zal worden gezonden aan de Municipa-

LXXXIX. BOEK. 1795.

„ liteiten van alle Steden en Plaatzen, ten „ einde aan het geheele Volk van *Holland* alzo aanleiding en gelegenheid te „ geeven, om in deezen te handelen, zo „ als door hetzelve, tot vervulling van „ deszelfs verpligtingen, zal geoordeeld „ worden te behooren (*)."

Het Alliantie Feest in *'s Haage* gevierd.

Het zal ons niet verdrieten voor de Naakomelingschap hier het een en ander te boeken van de bedryven, welke in den Lande, ingevolge van deeze Bekendmaaking en Opwekking, plaats greepen. Best maaken wy eenen aanvang met *Holland* en den Zetel des Landsbestuurs, *'s Gravenhaage*. Aldaar was alles geregeld, om dien Dag met staatlyke Godsdienstplegtigheid en grootsch Vreugdebetoon te vieren. Overeenkomstig met het bekendgemaakte Besluit, vervoegden zich in staatlyken trein, de Vertegenwoordigers des Volks van *Holland*, hun Hoog Mogenden in onderscheide Committés, de Raaden van den Hove van Justitie, de Municipaliteit van *'s Gravenhaage*, de Leden van de Vaderlandsche Societeit, de Kinderen der Wees- en Armenhuizen, na de Groote Kerk, als mede de Gewapende Burgery alleen met den sabel gewapend, in zo verre zy niet in volle wapenrusting bestemd waren om in en by de Kerk de goede orde te bewaaren; in deeze was alles ter Feestvieringe geschikt en opgecierd.

Een zwaar en schoon Muzyk liet zich hoo-

(*) *Decr. der Prov. Rep. van Holl.* 1 Juny 1795.

hooren, zo ras de Volksvertegenwoordigers met den Kerkleeraar J. Heringa binnen traden. Alle genoodigden, waar onder ook de Repreſentanten des *Franſchen* Volks en de Generaals dier Natie geteld werden, en de Toehoorers van allerlei rang en ſtaat gezeten zynde, ving het Godsdienſtig bedryf aan. De Redenaar ſchetſte, naa een gepaste Inleiding, in het eerſte deel zyner Redenvoeringe, welke Gunstbewyzen het Opperweezen, in deeze dagen, ons Gemeenebest geſchonken hadt, en ſpoorde de vergaderde menigte aan, om 't zelve, door het toebrengen van haare vuurige dankofferhanden, daar voor te verheerlyken. Een Pſalmgezang verpoosde den Redenaar. Hy voer voort met aan te toonen, hoe zeer 's Lands Ingezetenen verpligt waren tot eenen Gode welbehaaglyken wandel, om op goeden grond een beſtendig en ſteeds toeneemend geluk van zyne milde hand te mogen wagten, alles beſlooten met een vuurig Gebed. De Muzyk liet haare toonen op nieuw hooren, ten ſlot van dit Godsdienſtig bedryf. —— Op voorſtel van den Voorzitter Hahn, werden de Liefdegaven, te deezer gelegenheid, verzameld, aan alle Gezindheden, zonder onderſcheid, uitgedeeld. De Vaderlandſche Redenaar gaf zo veel voldoenings, dat men zyn Werk oordeelde door den druk voor allen verkrygbaar te moeten maaken (*).

Krygs-

(*) *Decr. der Prov. Rep. van Holl.* 17 July 1795.

LXXXIX. BOEK. — 1795.

Krygsmans Vreugdebetoon verving, in den naamiddag, dit Godsdienstig bedryf. De donkere nagt zag eene fraaye Illuminatie in den Vyver vertoonen, en een pragtig Vuurwerk afsteeken. Een Tempel op het Eilandje, in 't midden van dien Vyver, met toepasselyke zinnebeelden vercierd, was ten deezen einde vervaardigd. Met acht verlichte kolommen, ieder met een Beeld en Opschrift vercierd, praalde deeze Tempel. Uit het midden des Tempels, ter hoogte van veertig voeten opgehaald, rees een zuil van omtrent twee en twintig voeten. Alles was prachtig verlicht, en de Vuurwerken beantwoordden aan dien toestel: waar in deftigheid met smaak zich vereenigde. De vrolykheid vondt dien avond en nagt gelegenheid om zich, op onderscheide plaatzen, in aangelegde Bals, te vertoonen (*).

Bedryven te *Amsterdam* te dier gelegenheid.

De Representanten des Volks van *Amsterdam*, wekten door eene Afkondiging de Inwoonders op tot het vieren van dit Feest. Dezelve onderscheidde zich door veele trekken. Naa de Feestviering van deezen Dag als groot in zich zelven aangepreezen te hebben, vaaren zy voort op deezen den tegenwoordigen tyd kenmerkenden trant. „ Alle Burgers en Burgeressen, het geheele Volk van *Amsterdam*, zullen den grootsten luister aan „ dit Feest byzetten. Allen zullen zy, als „ Broe-

(*) Alles omstandig beschreeven in de *N. Nederl. Jaarb.* voor 1795. bl. 3421—3431.

„ Broeders en *Zusters* van één Huisge- LXXXIX.
„ zin, gelyk en zonder onderscheid dit BOEK.
„ Feest vieren: ook zy, die niet ophou-
„ den om hun vlyt en kundigheden aan 1795.
„ hunne Medeburgers toe te wyden, of
„ die door huislyke trouwe diensten, an-
„ dere Burgers en Burgeressen aan zich
„ verpligten, zullen van hunnen arbeid
„ en diensten ontslaagen, de blydschap
„ der juichende Schaare helpen ver-
„ grooten.

„ Waare Gelykheid, alzo aan de orde
„ van den dag zynde, zal geen Ry- of
„ Voertuig, het zy voor trotsch en ge-
„ mak ingerigt, de Straaten of Gragten
„ deezer Stad belemmeren; noch Levery
„ of andere tekenen van slaafsche Dienst-
„ baarheid, het oog des nu geheel vryen
„ Burgers kwetzen mogen.

„ Bevallige tooy, door nette eenvou-
„ digheid, dat cieraad van onze Vaders
„ en Moeders, bestuurd, zal de Zoonen
„ en Dogteren der Vryheid op het heer-
„ lykst onderscheiden van die Slaaven en
„ Slavinnen, welke weleer, door hunnen
„ opschik, voor den Oranje-Afgod, zich
„ zelven en de Menschheid onteerden.

„ En daar de Dwinglandy, op hetzelf-
„ de oogenblik, dat zy weleer 's Lands
„ Ingezetenen, door allerhande knevela-
„ ryen, uitputtede, nog daarenboven vor-
„ derde, dat men, haar ter eere, de Hui-
„ zen der Burgeren verlichtte, ten einde
„ alzo het oog van de Ingezetenen te ver-
„ blinden, en derzelver oplettenheid van

 „ den

LXXIIX. BOEK. 1795.

„ den waaren toestand der zaake af te „ trekken; terwyl ook by het gedwongen „ Feest, de zorg voor het ontstooken „ licht, den Vryheidminnenden *Nederlander* aan zyne wooning boeide, zal het „ groote *Feest der Vryheid* zich daar in „ van alle *Oranje Vrolykheden* onderscheiden, dat niemand, by het vieren van „ hetzelve, zal genoodzaakt zyn zyne „ Wooning te verlichten, of zich daarom „ aan de algemeene Vreugde te onttrekken: terwyl alleen van 's Volkswege „ zal worden zorge gedraagen dat de invallende nagt de blydschap niet stoore.

„ Burgers en Burgeresfen! Gy, wier „ Voorvaders deeze Stad, het cieraad van „ de Wereld, uit moerasfen hebben opgetoogen, indien wy niet, by de verbaazende gebeurtenis, die ons de Vryheid „ heeft wedergebragt, de nimmer te vergetene bewyzen hadden gezien, dat „ edelmoedigheid en deugd, de hoofdtrekken van uwe Characters uitmaaken, „ zouden wy U, by uwe Vaderlandsliefde, welke op de drie groote en eeuwige beginzelen van *Gelykheid*, *Vryheid* „ en *Broederschap*, rust, moeten vermaanen, dat toch geen wangedrag, zedeloosheid, of onbescheid, uw Volksfeest „ onteere; dat geen twist of haat de algemeene Vreugde van het geheele feestvierende Huisgezin vergiftige, noch bekrompen nayver de genoegens uwer „ juichende Schaaren verstoore.

„ Dan uwe Vertegenwoordigers, zich

„ op

„ op uwe deugd verlaatende, vinden in
„ dezelve de zekere waarborg, niet alleen
„ voor Veiligheid en Orde, zonder wel-
„ ker handhaaving uwe belangen, en ook
„ uwe Eer, zouden kunnen verlooren
„ gaan; maar ook voor die beschaafd-
„ heid, zonder welke de Deugd over uwe
„ Vermaaken zou bloozen.

„ Bereid U dan ten Feeste, Burgers
„ van *Amsterdam!* viert juichende het Feest
„ der *Bataafsche* Vryheid en Onafhange-
„ lykheid! het Feest van uw Verbond met
„ het grootste Gemeenebest der Wereld!
„ het Feest der eeuwige vernietiging van
„ het Aristocratisch Bestuur! het Feest
„ van vereeniging met alle uwe Broede-
„ ren, die veelal misleid, in hunne dwaa-
„ ling egter Kinderen zyn gebleeven van
„ hem, die ook uw Vader is.

„ Verbind U, op hetzelve Feest, ter-
„ wyl het Wimpelvoerend Y uwe aan-
„ staande grootheid van verre zal vertoo-
„ nen, om als vrye *Nederlanders* de *Ba-
„ taafsche* Vlag en die der Vereenigde Ge-
„ meenebesten, op alle Zeeën te doen
„ eerbiedigen, en hun, die den waan voe-
„ den, dat de Vrye Zee alleen voor hun
„ geschaapen is, te doen beeven.

„ Opent tot dat einde, met Republikein-
„ sche veerkragt en ernst, de bronnen
„ van onzen voorigen Vaderlandschen
„ Voorspoed, den Koophandel en Zee-
„ vaard. Verbind U om de *Bataafsche*
„ Zeden, den luister der voorige Eeu-
„ wen, met de Kunsten en Weetenschap-

LXXXIX. BOEK. 1795. „ pen, op uwen vryen Grond, te rug te „ roepen, of te herstellen; en eindelyk, „ om alle uwe Byeenkomsten en Verga„ deringen te vormen tot zo veele Kweek„ schoolen van Deugd en Heldenmoed, „ die, de Eeuw van DE RUITER onder „ ons terug brengende, ook aan het Va„ derland en de Vryheid Beschermende „ Wreekers opleeveren. Dat GOD geeve!"

Godsdienstig gedagt. Pligtmaatig oordeelden de Vertegenwoordigers van het Volk der *Amstelstad* het houden eener Godsdienstige Zamenkomst ten eigen dage, dat Vertegenwoordigers des Volks van *Holland*, de plegtige dankbetuigingen stonden uit te storten voor den Zegen des Allerhoogsten over deeze Gewesten, in de jongste Staatsgebeurtenissen. Het niet geraaden agtende daar omtrent een stellig bevel te doen uitgaan, vergenoegden zy zich om hun eigen voorbeeld der Burgerye ter naavolginge voor te draagen. Zy maakten de Burgers bekend, dat zy zich op Woensdag den zeventienden van Juny, 's avonds tegen den op dien dag gewoonen Kerktyd zouden begeeven na de *Nieuwe Kerk*, om aldaar eene plegtige Godsdienstige Redenvoering, welke door de Predikant COERMAN zoude verricht worden, aan te hooren, den GOD van Hemel en Aarde te danken voor zyne Zegeningen, aan dit vrygeworden Gemeenebest beweezen, en van zyne Liefde nieuwe Zegeningen af te smeeken. Hier van deeden zy de Burgers en Ingezetenen kennis geeven; ten einde de-

dezelven alzo gelegenheid mogten vinden, LXXXIX. om in deezen te handelen, zo als door BOEK. hun, ter vervullinge van hunne pligten, zal geoordeeld worden te behooren; „ willende wy egter, door het verkiezen van 1795.
„ de *Nieuwe Kerk*, tot het uitoeffenen van
„ deeze Godsdienstige Verrigtingen, niet
„ verstaan worden aan den Belyderen van
„ den Gereformeerden Godsdienst eenig
„ heerschend vermogen toe te kennen bo-
„ ven de andere Godsdienstige Gezind-
„ heden, welke hier ter Stede gevon-
„ den worden; zullende de Aalmoessen,
„ welke by die gelegenheid verzameld wor-
„ den, verdeeld worden onder de Arme
„ Weeshuizen der Christenen binnen *Am-*
„ *sterdam*, naar evenredigheid van het ge-
„ tal der Arme Weezen, daar in bedeeld."

Het Vreugde-Feest was te *Amsterdam* op den negentienden van Zomermaand bepaald: daar het elders meestal twee dagen vroeger gevierd werd. De rede van deeze onderscheiding hebbe men daar in te zoeken, om dat op denzelven de tot nog *Provisioneele* in eene *Effective Municipaliteit* stondt veranderd te worden. Dit geschiedde met veel staatlykheids en onder betoon van verheugde deelneeming. — Een bedryf onmiddelyk vervangen door den toestel te voltooijen, die het Volksfeest der Verbintenisse met *Frankryk* ten zinryken cieraad moest strekken, door Kunstverlichtingen van vernuftige vindinge, op tien onderscheide plaatzen deezer volkryke Stad: als op den *Dam*, thans met den naam van

Vreugde Feest.

LXXXIII. BOEK. 1795. het *Plein der Revolutie* bestempeld; op het *Koningsplein*, nu het *Burgerplein* geheeten; op de *Botermarkt*; op het *Kadyksplein*; in de *Plantaadje*; op de *Westermarkt*; op de *Noordermarkt*; op de *Nieuwemarkt*; op het *Amstelveld*, op de *Hoogesluis* (*). Die toebereidzels trokken 't oog der Stede- en Vreemdelingen, in onnoemlyken getale derwaards toegevloeid. Deezen mogten zich 's naamiddags verlustigen met het aanschouwen eener menigte rykvercierde Vaartuigen, van welke zommigen een spiegelgevegt hielden. Een Watervermaak 't geen door een styve Noordewind niet weinigd belemmerd werd: deeze was ook zeer hinderlyk aan de Kunstverlichtingen der Voorwerpen, op den dag bezigtigd en waar van men in den nagt zich de schoonste uitwerking hadt voorgesteld. Voorts liep alles zo vrolyk als geregeld af. De Representanten des Volks van *Amsterdam* hadden reden om hun genoegen te betuigen over de pligtmaatige en bedaarde handelwyze op dien heuchlyken Feestdag (†).

Vrede Feest te *Haarlem*. De Afkondiging deezer Verbintenisse met *Frankryk* geschiedde te *Haarlem* met veel staatlykheids. De Gewapende Burgermagt, de *Fransche* en *Hollandsche* Kryglieden daar in bezetting, bragten op alle mo-

(*) Men vindt de Beschryving deezer Kustſtukken en Zinnebeelden in de *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 3870 *enz.*

(†) Zie *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 3874.

minnelyke wyze, het hunne toe om 'er luister aan by te zetten. Een aantal Jongens, alle gewapend en wel geoefend, maakten de voor- en agterhoede uit van een stoet bevallig gekleede Meisjens, in dien trein bevonden zich ook Weeskinderen van allerlei Gezindheden, door elkander hand aan hand gaande. Zes Meisjens droegen een ovaal schild met eiken loof omvlogten, en fraay beschilderd met een Zinnebeeld op de Alliantie der twee Republieken. Eén der twee jonge Dogteren, die voor het omgedraagen schild heengingen, sprak den Voorzitter des Stadsbestuurs in *Nederduitsche* verzen aan. Het Zinnebeeld werd aan een nieuw opgerigten Vryheidsboom, onder een algemeen hoezee! opgehangen. De andere jonge Dogter voerde het woord, in *Fransche* Dichtregelen, by den Generaal LAURENT. Tot deezen en diens Medeofficieren wendde zich vervolgens de Voorzitter des Stadsbestuurs, hun geluk wenschende onder het geeven van de hand der Broederschap. De Voorzitter der Gewapende Burgery volgde dit voorbeeld. Een derde losbranding van het Geschut zette als 't ware het Zegel op deeze blyde gedagtenisviering. De *Hout* was vervolgens getuige van deeze vrolykheid. De eenvoudige en onkostbaaren, doch voldoende, verlichting van den Vryheidsboom, trok 's avonds de Ingezetenen na het ruime Marktplein: waar het oog onthaald werd op de gemelde verlichting en het oor gestreeld door de Mu-

LXXXIX. BOEK.

1795. Hoe in *Leyden* gevierd.

Muzyk, aangeheeven door een welbezet Orchest, rondsom den Vryheidsboom (*).

Plegtig was te *Leyden* de bekendmaaking van de geslootene Alliantie, byzonder het beraamen van een Godsdienstig Burgerfeest te dier gelegenheid, „ niet „ zo zeer," gelyk het Stadsbestuur by de Afkondiging, raakende dien plegtigen Dankdag, sprak, „ uit naavolging van het „ in *'s Gravenhaage* deswegen bepaalde; „ maar in de volste overtuiging hunner „ verpligting." Zy stonden zich, ten zelfden dage, na de *Pieters Kerk* te begeeven; waar de Burger JAN TEN BRINK, door de Municipaliteit daar toe verkoozen, hun ten Voorganger zou strekken; zy noodigden hunne Medeburgers uit ter bywooninge (†). Voorts lieten zy, by berigtgeevinge hier van, het aan de Geestlykheid der onderscheide Gezindheden der Stad, of zy, ten zelfden dage, of op eenen anderen, mogten verkiezen, dit Godsdienstig aandenken te verrigten. Zulks geschiedde, kort daar op, by de *Remonstrantsch* en *Doopsgezinde Christenen* (§).

Ter-

(*) Breeder in de *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 3684—3688.

(†) De Burger JAN TEN BRINK volvoerde zulks met lof. Zyne Redenvoering zag eerlang het licht te *Leyden* by HERDING en DU MORTIER.

(§) Der *Remonstranten* Leeraar BOUDEWYN VAN REES, deedt het met eene Redenvoering, uitgegeeven onder den Tytel; *Zyn Verbonden met magtige Volken voor kleine Staaten voordeelig? onderzogt ter gelegenheid van het vieren des geslooten en be-*

Terwyl dit, in geheel *Holland*, op veele plaatzen, meer of min uitvoerig werd volbragt, betoonden zommige Kerkleeraars geenen smaak daar in te vinden. De *Goudasche* Leeraar SMIT nam, te dier Stede, deeze taak op zich, en voerde, staatlyk daar toe door het Stadsbewind opgeleid, het woord voor eene verzamelde Burgermenigte van onderscheide Gezindheden. Eene den Redenaar belemmerende Opschudding ontstondt 'er. Zy werd toegeschreeven aan SMITS Amptgenoot J. W. BUSSING, die zich onder de menigte in de Kerk bevindende, op het hooren van een Trom, ter Kerke uitging, in dit bedryf door veelen gevolgd. Hy werd door de Municipaliteit van zyn post ontzet; met aanzegging, om binnen acht dagen, de Stad en derzelver Regtsgebied te moeten verlaaten. Diens Amptgenoot METSKE onderging alleen de ontzet-

1795. De Godsdienstige viering te *Gouda* gestoord.

bekragtigden Verbonds, tusschen de Fransche en Nederlandsche Gemeenebesten, voorgedraagen in eene Kerklyke Redenvoering, op den 21 van Zomermaand door BOUDEWYN VAN REES. — J. VAN GEUNS voerde, ten zelfden dage, het woord by de *Doopsgezinde* Gemeente te dier Stede. Zyne Leerreden stelde *Eendragt, Nederigheid en Onbaatzugtigheid voor, als noodig ter volkomene vestiging van de Burgerlyke Vryheid.* Beide deeze Redenvoeringen gaven de bovengemelde Boekverkoopers uit. — PIETER BEETS *Pieterse* der *Doopsgezinden* Leeraar te *Westzaandam* ontvouwde en gedagt dankbaar ten Feestdage *Gods Vaderlyk Bestuur over Nederland*, in eene Leerreden uitgegeeven te *Westzaandam* by H. VAN AKEN.

LXXXIX. BOEK.

1795. Handelingen met den weigerenden Leeraar DAGEVOS

zetting van zyn Predikampt, zonder daar van eenige reden te geeven (*).

Betoonden eenige Kerkleeraars zich yverig om hunne Gemeentens ten voorganger te strekken in dit Godsdienstige Bedryf, den Vaderlande geheiligd. Liet te *Nieuwendam* G. RYK, Leeraar der Hervormde Gemeente aldaar, zich met veel nadruks hooren, by de geslootene Alliantie (†); voerde BERNARDUS BOSCH, rustend Predikant van *Diemen*, in onze Vaderlandsche Geschiedenissen zo bekend, te *Purmerende*, en met eenige weinige veranderingen, ten zelfden dage, te *Buikfloot* het woord op den zeventienden van Zomermaand (§). Anderen weigerden. De Muni-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 3895 *enz.* Men vindt de Afzetting deezer beide Leeraaren in de Decreeten van de Municipaliteit der Stad *Gouda*, in gemelde *Jaarb.* bl. 5101. Dit geval gaf gelegenheid tot een breedvoerig Advys door het Committé van Algemeen Welzyn, wegens het removeeren van Kerklyke Ministers, uitgebragt den 17 Aug. 1795 in de *Jaarb.* diens Jaars bl. 5081. Het zeer breedvoerig Advys hier op door President en Raaden van den Hove, treft men in dat eigenste Werk aan bl. 6689. Zie ook hun betreffende, *Ald.* bl. 6223.

(†) *Redenvoering op verzoek der Representanten van Nieuwendam, gehouden door* G. RYK. *Te Amst.* by M. DE BRUYN.

(§) Uitgegeeven te *Amst.* by M. DE BRUYN, onder den tytel, *Redenvoering, over het werk der Godlyke Voorzienigheid in Neêrlands gezegende Staatsomwenteling zigtbaar, eene stof van gejuich en lofzangen voor alle Bataaven, uitgesproken op het Feest ter eere van het Opperweezen.* BOSCH was, in den Jaare 1789 nevens Huisvrouw en Kind,

nicipaliteit van *Nieuwlekkerland* beklaagden zich by de Vergadering van *Hollands* Vertegenwoordigers, wegens het gedrag des Leeraars JACOBUS DAGEVOS, die het houden deezes plegtigen Dankuurs van de hand wees, zeggende, „ dat hy dagt God- „ beledigend te zullen handelen, indien „ hy het Opperweezen daar voor dankte, „ dat hy niet voorneemens was aan dit „ verzoek te voldoen; want dat hy GOD „ en zyn Geweeten meer moest gehoor- „ zaamen dan de Menschen." Ondanks het door dien Leeraar ingediende te zyner verontschuldiging, werd hy van zyn Ampt verlaaten verklaard (*). LXXXIX. BOEK 1795.

Allernadruklykst was de Bekendmaaking van Vrede en Vryheid, door de Vertegenwoordigers des Volks van *Gelderland*. Het genoegen waar mede zy dit heuglyk nieuws aankondigden, was te meer streelend, naar maate zy de doorgestaane gevaaren zich leevendiger voor hunne aandagt bragten. „ Zeker toch Medebur- „ gers!" wy mogen niet nalaaten, die Vaderlanders zelve te laaten spreeken, „ zyn wy, van de eerste oogenblikken „ der Stichting van ons Gemeenebest, „ nimmer nader aan den rand van onze „ ver- Afkondiging in *Gelderland*.

Kind, de Inwooning in *Purmerende* afgeslaagen; doch de Municipaliteit hadt dit Besluit ingetrokken, en verklaard, dat zyne Inwooning haar aangenaam zou zyn. *Jaarb. der Bat. Republiek* III. D. bl. 173.

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 18. 19 Juny en 23 July 1795.

LXXXIX. BOEK. 1795.

„ vernietiging, van onze geheele onder„ gang geweest.

„ Vooral was het lot deezer Provincie, „ toen uwe Vertegenwoordigers, op den „ altoos gedenkwaardigen Landdag te „ *Nymegen*, den zesden February deezes „ Jaars begonnen, het flingerend roer van „ het Beſtuur aanvaardden, dubbel zorg„ lyk. Menigwerf ſtonden zy, wanneer „ zy hunne kragten en pligten 't gevaar„ volle van het Tydperk, en het onze„ kere van den uitſlag, tegen elkander op„ woogen, verſlaagen, moedeloos; maar „ nimmer wanhoopend: want hadden zy „ gewanhoopt, wy waren verlooren ge„ weest. —— Maar, dank zy de eeuwige „ Voorzienigheid! dank zy de hartlyke „ medewerking van onze braave Mede„ burgeren, en van zo veele onzer *Fran*„ *ſche* Broederen! onze Provincie, hoe „ zeer zy ook het droevig Schouwtoo„ neel der Oorlogsrampen, boven alle „ andere geweest is, hoe treffend en „ zwaar onze verliezen ook mogen zyn, „ is bewaard, — is, boven alle menschlyke „ verwagting, behouden gebleeven; de „ rust, de goede orde, de veiligheid der „ Perſoonen en Eigendommen, zyn zelfs „ onder het gekletter der wapenen, „ zints de gelukkige Omwending van zaa„ ken, vry algemeen geconſerveerd en „ geëerbiedigd geworden; onze Provincie, „ die meer dan andere gevaar liep om „ van elkander geſcheurd, van het voor„ naamst, van het vrugtbaarst gedeelte

„ van

„ van haar Land beroofd te worden, is LXXXIII.
„ geheel, is vereenigd gebleeven, ja naau- BOEK.
„ wer vereenigd dan immer te vooren;
„ daar toch onze gemeene rampen en 1795.
„ gevaaren, die banden meer en meer
„ toehaalden.

„ Maar wy willen niet, dan in het „ voorbygaan, een oog op het voorlede- „ ne werpen. —— Volk van *Gelderland!* „ de ſtraalen van ons geluk mogen ons „ wel verblyden; doch moeten ons niet „ verblinden; de beginzelen van ons ge- „ luk mogen ons wel vrolyk; maar niet „ werkloos maaken.

„ In aanmerking van tyd en omſtandig- „ heden is 'er veel, ja zeer veel, verrigt; „ maar meer blyft 'er nog te doen. —— „ Wy zyn veele gevaaren ontkomen; maar „ hebben 'er ook nog veele te duchten. — „ Onverſchrokken moed, waar, zuiver „ Patriotismus, Broederlyke Eensgezind- „ heid, en oude Vaderlandſche Trouwe, „ zyn 'er noodig om het inwendige van „ ons nog onvolkomen Staatsgebouw te „ bevestigen en te voltooijen.

„ De Party, die ons op den rand van „ onzen Ondergang bragt, en nog te ver- „ blind en te hardnekkig ſchynt, om, ter „ goeder trouw, tot het algemeen geluk, „ en dus ook tot het haare te willen me- „ dewerken; de oogmerken, de bewee- „ gingen van die Party vereiſchen onze „ waakzaamheid en zorgen, willen wy „ anders ſchuddingen voorkomen, die „ voor ons al te geteisterd Vaderland niet

LXXXIII. BOEK. 1795.

„ dan doodlyk zyn kunnen. — En deeze onze zorg en waakzaamheid tegen die Party zal ook voor al daar door aan den dag moeten gelegd worden, dat alle beginzelen van ſtrafbaare beweegingen, van onrust en ſchending der goede orde, naa de letter en met het zwaard der Wet, en zonder toegeevenheid, die, in dit geval ſtrafbaare lafheid weezen zou, vervolgd en gewrooken worden.

„ Maar vooral, Medeburgers! willen wy onze eens verkreegene Vryheid, die wy U thans aankondigen, behouden, laaten wy ze verdienen; laat ons nimmer van Regten, dan te gelyk van Pligten ſpreeken. — Willen wy dat kostbaar geſchenk der Godheid aan onze Kinderen overbrengen, dat dan Deugd, Goede Zeden, Nyverheid en waare Godsvrugt, de waarborgen van ons geluk zyn; gedenken wy geduurig aan de gulden Spreuk, *Zonder Goede Zeden kan men de Vryheid verkrygen; maar zonder die kan men ze nooit behouden!*

„ Laaten wy nimmer ons vertrouwen ſtellen in den loop der nog mogelyke Staatsberoeringen, dan op Mannen van beproefde braafheid en erkende Zeden. Nimmer, dit leeren ons de Jaarboeken der Eeuwen, is een Volk ongeſtraft van dien ontwyfelbaaren Staatsregel afgegaan.

„ Met één woord, verblyden wy ons

„ in

„ in de beginzelen onzer ontlookene Vry- LXXXIX.
„ heid; maar laaten wy niets verzuimen BOEK.
„ om dezelve op onwrikbaare grondslagen ——
„ te vestigen, op dat wy, die eene zo 1795.
„ veel verlichter Eeuw beleeven, dan
„ onze Vaderen, die Vryheid en dat Ge-
„ luk, zo veel zuiverder en duurzaamer
„ aan ons dankbaar Naageslacht mogen
„ overbrengen.

„ En zouden wy, om daar toe te ge-
„ raaken, ons niet geduldig de noodige
„ Opofferingen getroosten? Hier toe moe-
„ ten wy, met onze getrouwe Bongenoo-
„ ten der overige Provincien, met welken
„ wy toch slegts één belang moeten heb-
„ ben, harten en handen vereenigen. Of
„ zou de bevestiging van waare Burger-
„ lyke Vryheid niet de opoffering van
„ een klein gedeelte onzer bezittingen
„ waardig zyn? —— Dan, door hier aan
„ te twyfelen, zouden wy den Vryheid-
„ lievenden *Nederlander*, den *Geldersman*,
„ beledigen.

„ Liever willen wy U thans plegtig
„ oproepen tot tekenen van Vreugde,
„ Blydschap en Dankbaarheid."

Ingevolge hier van stelden zy vast en bevalen, dat op den zeventienden van Zomermaand, door geheel *Gelderland*, drie maalen daags, en op zodanige tyden en plaatzen als door de onderscheidene Regeeringen zou worden bevolen, zo verre dit mogelyk zou zyn, alle de Klokken geluid en gespeeld, Kanon gelost en de gewapende Burger Corpsen,

 met

LXXXIX. BOEK. 1795. met alle staatsie zouden optrekken, en de voorgemelde Afkondiging, zo verre doenlyk, met plegtig Muzyk, zou bekend gemaakt worden.

„ Maar," voegden zy 'er by, „ terwyl „ het tevens regtmaatig en billyk is, dat „ wy openlyk onzen dank betuigen, aan „ den GOD onzer Vaderen, die ons, toen „ menschlyke hulp ydel scheen, zo zigtbaar en merkwaardig gered heeft, zo „ decreteeren wy wel uitdruklyk, dat, op „ denzelfden Dag, op zodanig uur, als „ by de Plaatslyke Regeering zal worden „ bepaald, in alle Kerken der onderscheidene Gezindheden deezer Provincie, „ eene openlyke Godsdienstige Dankzegging, en korte Redenvoering, naa voorleezing van deeze onze Publikatie van „ de Predikstoelen zal worden gehouden; „ ten einde een ieder, die opregtlyk, en „ met volle overtuiging van zyn hart, „ voor deeze onschatbaare Zegeningen, „ openlyk het Opperweezen danken wil, „ daar toe gelegenheid moge hebben. „ Verzoekende wy tevens, alle Regeerings Collegien, en Publieke Amptenaars, zo veel mogelyk, deeze Godsdienstige verrigting te willen bywoonen (*)."

Schoon het zeker gaa, dat alle Leeraars, in dit Gewest, die Gebeurtenis niet uit het oogpunt beschouwden als hunne Vertegenwoordigers het aanzagen, en wilden aan-

(*) *Jaarb. der Bat. Republiek* III. D. bl. 214.

aangezien hebben, is ons geen openbaar blyk van tegenstreeving voorgekomen van 't geen hier een Bevel der Overheid was.

LXXXIX. BOEK.

1795.

In het *Sticht* hadt by de Bekendmaaking de Vreugde zich als uitgeput (*). Godsdienstig werd de Bekragtiging in de *Domkerk* te *Utrecht* gedagt, de geheele Burgery, van allerlei Gezindheid, opgeroepen, om, met aflegging van alle partyschap, het Opperweezen, wegens deeze heuchlyke Gebeurtenis, op den vier en twintigsten van Zomermaand, te danken. De ingezamelde Liefdegaven, op dat voor allen geschikte Dankuur, zouden zonder onderscheid aan de Behoeftigen van alle Gezindheden, naar evenredigheid, worden uitgereikt (†).

In het *Sticht* Godsdienstig gedagt.

Binnen *Groningen* vierde men ten zelfden stonde de Bekendmaaking van het Vredes Tractaat tusschen de *Fransche* Republiek en den Koning van *Pruissen*, en die van *onze Republiek* met de *Fransche*. De Adjudant Generaal DARDENNE gaf by eenen Brieve den Secretaris GOCKINGA te kennen, welk eene schikking, te dier gelegenheid, zo voor het *Fransche* als *Hollandsche* Krygsvolk, diende plaats te hebben, deeze aan diens oordeel onderwerpende. Alles was ten staatlyken optocht en nevensgaande vrolykheid bestemd, en werd naar dit plan volvoerd. Een driedaagsche vreugde hieldt de Stad en het der-

Hoe in *Groningen*.

(*) Zie hier boven bl. 48.
(†) *Jaarb. der Bat. Republiek* III. D. bl. 260.

LXXXIX. BOEK. 1795.

derwaards gevloeide Land in opgetoogenheid. De Verlichtingen vervrolykten de avonden. Broederlyke Maaltyden, zonder ongeregeldheden, toefden de Burgers (*). De Reprefentanten fchreeven tegen den acht en twintigften van Zomermaand een algemeene Dankdag uit (†).

Zeeland uitvoerig in Vreugde en Dankbetoon.

Zeelands Hoofdftad, *Middelburg*, zag het daar zints de Omwenteling beftaan hebbend Revolutionair Burger-corps, met veel plegtigheids, afdanken, en vervangen worden door eene geheel nieuwe Burgermagt. Onder veele Aanfpraaken te dier gelegenheid voerde de Burger Secretaris L'Ange, de *Franfchen* dit woord toe. „ En gy, dappere *Franfchen!* het is vooral op dit oogenblik, waar op wy de verzekering hebben van de Ratificatie der Alliantie tusfchen de *Franfche* en onze Republiek, dat wy U den behoorelyken en roemvollen naam kunnen geeven van Geallieerden, van Vrienden en Broeders.

„ De geheele Gemeente, de Vertegenwoordigers des Volks, de Nationaale Guarde van *Middelburg*, verheugen zich hartlyk, dat zy U in hunne vreugde en roem zien deelen.

„ Deeze Burgers gevoelen zich vry, en even daarom uwe agting en uwe Broederfchap waardig.

„ Dap-

(*) Men vindt 'er een uitvoerig verflag van in de *N. Nederl. Jaarb* 1795. bl. 4130—4141.

(†) *Jaarb. der Bat. Republiek* III. D. bl. 342.

„ Dappere Krygslieden! wanneer gy, „ met lauwerteren bekranst, in uw Vaderland zyt wedergekeerd, dan zult gy „ aan het *Fransche* Volk kunnen zeggen, „ dat de *Bataaven* vry zyn; dat zy den „ eersten voetstap reeds gezet hebben op „ den weg, die tot den roem heenen „ leidt, en dat zy waardig zyn de Vrienden en Broeders van dit Volk te weezen (*).”

LXXXIX. BOEK.

1795.

Luisterryk waren de plegtigheden, die, op den vier en twintigsten van Zomermaand, de afkondiging van boven even aangestipte Gebeurtenis vergezelden. In den vroegen morgen was de vereenigde *Fransche* en *Nederlandsche* Vlag aan de Tooren, en, uit de vensters boven den ingang van het Stadhuis, waren de Vlaggen der beide Natien uitgestooken, en deeze laatste met een driekleurig Lint aan de einden zamen gebonden, dit Lint gaf de *Vereeniging der twee Republieken* te leezen. De Vryheidsboom, prachtig opgeciercd, droeg de *Fransche* woorden met gouden letteren op een witten grond, *Vrede*, *Vereeniging*, *Broederschap*, haat aan de *Tyrannen* aanduidende. R. F. B. betekende *Fransche Bataafsche Republiek*. Een Orchest omringde den Vryheidsboom. De twintig Compagnien der gewapende Burgery en de *Fransche* Krygsbezetting trokken na de Groote Markt. Naa dat de Bekragtiging des Vredesverdrag ten Stadhui-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 8959.

LXXXIX. BOEK. 1795. huize afgekondigd was, verscheen, in den kring der Burger en *Fransche* Krygsbenden, eene Bezending van wegen de Provisioneele Representanten des Volks van *Zeeland*, door leden uit de Municipaliteit en Regtbank der Stad *Middelburg* plegtig afgehaald; de Stadsbestuurders vervoegden 'er zich staatlyk by.

Eene rey van twintig Maagden, waar onder zich negen uit onderscheidene Godshuizen bevonden, door vier Officieren uit de gewapende Burgery en twee der *Fransche* Bezetting begeleid, bragten voor de Geconstitueerde Magten een Schild, beschilderd met toepasselyke Beelden en Spreuken. Eene der Burgeressen boodt met *Nederduitsche* Dichtregelen, dat Schild den Voorzitter der Municipaliteit aan, en eene andere droeg het met *Fransche* Verzen, dezelfde zaaken behelzende, den *Fransche* Commisfaris van Oorlog, benevens de andere daar tegenwoordige *Fransche* Officieren, op. De Voorzitter der Municipaliteit beantwoordde zo uit naam van Representanten des *Zeeuwschen* Volks als uit dien der Stads Municipaliteit de Maagdenrey. Een geroep *leeve de beide Republieken!* deedt de lugt weergalmen, en liet zich het schoonste Muzyk uit het om den Vryheidsboom opgericht Orchest hooren.

Naa eenige verrigtingen van Krygseerbetoon, en geschikt om den optocht te regelen, trok deeze stoet door de voornaamste straaten en langs de kaayen der Stad

Stad na de *Oostkerk* en daar binnen, onder een heerlyk Muzyk. Reeds was in dit Kerkgebouw een groot aantal Burgers en Burgeresſen vergaderd. De Burger VAN DER PALM, een der Leden van de Municipaliteit, hieldt eene deftige Redenvoering, waar in hy de Burgery van *Middelburg* geluk wenschte met haare herſtelde Vryheid, dezelve verklaarde, de oorzaaken van de herkryging aantoonde, en op het betragten van de Pligten, daar uit voortvloeijende, aandrong; voorts het Opperweezen dankte voor dit geſchonken heil, met bede om het beſtendig te maaken. —— De Burger L'ANGE, voerde een korte nadruklyke Aanſpraak tot de daar tegenwoordige *Franſche* Broeders, bedankte hun openlyk voor het geen zy, ten onzen behoeve, en tot herſtel onzer Vryheid, gedaan en geleden hadden. Hy wenschte hun geluk met de bekragtigde Verbintenis, en beval aan hun de verdere beſcherming der *Franſche* en *Bataafſche* Republiek. De Kerkgewelven kaatſten het herhaald geroep *leeve de beide Republieken!* te rug, en werd dit anderwerf door ſchoon Muzyk vervangen.

LXXXIX. BOEK.

1795.

Langs eenen anderen weg keerde de trein na de Groote Markt terug. De Burger Maire J. C. CLEMENT deedt eene aanſpraak aan de Maagdenrei, wier ſchild aan den Vryheidsboom was opgehangen. Hy voerde het woord tot de gewapende Burgery, en ſprak de *Franſchen* op deezen trant aan. „ En gy, *Franſche* Mede-

 „ bur-

LXXXIX. BOEK. 1795.

„ burgers! die uwe roemryke Vaanen tot „ binnen onze Republiek, tot binnen onze muuren, hebt overgebragt; Gy! die „ de huurlingen van het Despotismus, en „ der Aristocraaten, hebt weeten te overwinnen; Gy zyt als Overwinnaars in „ ons Land ingetreeden; Gy wist zeer „ wel, dat niet het *Bataafsche* Volk, maar „ wel de Slaaven van eenen WILLEM „ DEN V. met hunne onderhoorigen, hunnen arm tegen U hadden opgeheeven.

„ De Vertegenwoordigers van het vrye „ *Fransche* Volk waren meer dan te veel „ bewust, dat zy, die tachtig jaaren tegen *Spanje* om hunne Vryheid gestreeden hadden, niet in staat waren de „ Wapenen te draagen, om, met anderen „ vereenigd, de Vryheid van eene groote, van eene edelmoedige Natie te vernietigen.

„ De *Fransche* Volksvertegenwoordigers „ dit weetende, hebben met ons, als waren wy een Vry Volk, wel willen in „ onderhandeling treeden; en het is dit „ beginzel, waar op het Tractaat van „ Vrede en Alliantie, tusschen de *Fransche Republiek* en die der *Vereenigde Nederlanden*, waar van gylieden de Afkondiging gehoord hebt, gegrondvest is. — „ Uwe Republiek en de onze zyn dan „ nu geene Vyanden meer. Neen; wy „ zyn met U in Vrede; wy zyn met U „ verbonden; wy zyn allen uwe Broeders! — Wy betuigen U openlyk onzen dank, dat gy ons van het Juk der

„ Slaa-

„ Slaaverny verlost, en onze Vryheid
„ hebt wedergegeeven. Wy betuigen U
„ openlyk onze erkentenis, dat gy in de
„ vreugde, die wy deezen Dag betoo-
„ nen, wel eenig deel hebt gelieven te
„ neemen.

„ Edelaartige Krygslieden! wy willen
„ altoos met agting aan de *Fransche* Na-
„ tie, en aan U, die de Wapenen gedraa-
„ gen hebben, om het Despotismus en
„ de Aristocratie onherstelbaar te vellen,
„ gedenken. Weest verzekerd, dat de
„ Municipaliteit en Regtbank, mitsgaders
„ alle braave Burgers deezer Stad, even
„ min als ik, vergeeten zullen, wat zy
„ aan de *Fransche* Natie, en aan Ulieden,
„ verschuldigd zyn.

„ Dat de *Fransche* Wapenen voor altyd
„ voorspoedig zyn! en dat eene algemeene
„ Vrede, die aan alle de verdrukte Vol-
„ ken hunne Vryheid zal wedergeeven,
„ der *Franschen* belooning zy!"

Eindelyk zich wendende tot de Afge-
vaardigden uit de *Zeeuwsche* Volksrepre-
sentanten en de verdere Omstanders, voer-
de hy dit woord. „ En gy, wie gy ook
„ zyn moogt, die tot dus verre deezen
„ luisterryken Dag met ons gevierd hebt,
„ gedenkt altoos aan denzelven; laat ons
„ nimmer vergeeten dat wy, op den rand
„ van ons verderf zynde, en by het tyd-
„ stip van aan eene volstrekte Overheer-
„ sching van den Dwingeland WILLEM
„ DEN V, en zyne Aristocratische Afhan-
„ gelingen te worden onderworpen, door
„ de

LXXXIX. BOEK. 1795. „ de dapperheid en grootmoedigheid der „ Fransche Natie zyn vry geworden. „ En Hy, die het Heelal bestuurt, „ geeve dat de Dankbaarheid in onzer „ aller harten blyve gloeijen; dat wy „ nimmer deezen Dag, welke ons zo veel „ goeds heeft toegebragt, vergeeten! Dat „ wy de Vryheid, dat dierbaar pand, „ naar waarde mogen schatten, en onge„ schonden aan ons Naakroost overbren„ gen. — ô God, geef heil op deezen Dag! „ ja tot in Eeuwigheid! Het zy zo!" — Een juichend geroep „ Leeve de beide „ Republieken! Leeve de Representanten „ des *Zeeuwschen* Volks! Leeve de Muni„ cipaliteit van *Middelburg!*" besloot al deeze plegtigheid, waar in Godsdienstige Erkentenis zich met Burgerlyk Vreugdebedryf zo welgepast vereenigde: gevolgd van Vrolykheid, die het lichaam verkwikte, en den geest streelde (*).

Frieslands Vreugde daarover. Alle Steden, alle Plaatzen bykans in *Friesland* namen, op den zeventienden van Zomermaand, deel aan de blydschap, wegens de Gebeurtenis, die heel het Land met vreugdebetooningen vervulde. *Leeuwaarden*, de Zetel der Hooge Vergaderinge, strekke ten voorbeelde. Ten gemelden dage nam de Viering van dit Feest kort naa den middag eenen aanvang; het luiden en speelen der Klokken kundigde zulks

(*) De meest door ons aangestipte Aanspraaken vindt men by een breeder Verhaal in de *N. Nederl. Jaarb.* voor 1795. bl. 3961—3971.

zulks aan. De gewapende Burgery en de geheele Krygsbezetting verscheen in de Wapenen. Kort daar op kwamen de Vertegenwoordigers des *Frieschen* Volks, staatlyk door eene Bende Grenadiers van het Landschapshuis afgehaald, ten Stadhuize, waar de Voorzitter W. B. JELGERSMA, met twee Staatssecretarissen, de *Fransche* Generaal, en twee zyner Officieren een cierlyk daar toe vervaardigd Balkon beklommen. De Voorzitter deedt eene korte Aanspraak; een der Secretarissen las het getroffene en bekragtigd Tractaat voor. De Voorzitter en de *Fransche* Generaal verzegelden deeze verrigting met den Broederkus, gevolgd van een algemeen Vreugdegejuich. Dit werd vervangen door het geschal van Pauken en Trompetten, en afgewisseld door het gezang eeniger jonge Burgeressen.

In geregelden optocht trok men na het Exercitie-veld, geopend door de te dier Stede in Krygsbezetting liggende *Fransche* Jaagers en rydende Artillery, gevolgd door een deel der Gewapende Burgery, en *Fransche* Artilleristen. Weesjongens en Weesmeisjens, uit onderscheidene Godshuizen der Stad, maakten eene scheiding tusschen deezen en de Burger-Artillery. Achttien Jongelingen, alle in *Romeinsche* Kleeding, één van welken een Standaard droeg, met het opschrift *Liefde voor het Vaderland* gingen een tweehonderdtal jonge Burgeressen voor, in 't wit gekleed, met Nationaale sjerpen en linten vercierd. De

Her-

Heraut van Staat tradt voor de Representanten van het *Friesche* Volk, met hun gevolg. De Municipaliteit van *Leeuwaarden*, en de Leden der groote Volks-focieteit, hadden agter zich, een gedeelte der Gewapende Burgery en de *Friesche* Guarde. De te dier Stede in bezetting liggende Ruitery floot den trein op.

Langs de voornaamste Straaten op het Exercitie-veld gekomen, werd aan allen eenige ververſching aangeboden; een treffend Muzyk, van een daar toe vervaardigde hoogte, ſtreelde het oor; een vrolyke Dans vergezelde dit alles. Met den avond trok de Feesthoudende ſtoet ter Stad in. Het Stadhuis en 't Balkon voor 't zelve fraay verlicht, trok de vrolyke menigte derwaards; geen onbeſcheid ſtoorde de vreugde van den dag, of van den nagt (*).

Onze Staat in den Vrede tusſchen *Frankryk* en *Spanje* geſlooten, betrokken.

De lang vertraagde Vrede in Hooimaand tusſchen de *Fransche* Republiek en den Koning van *Spanje* geſlooten, drukte eenigermaate het zegel op de Verbintenisſe, die door geheel den Lande zo veel vreugde baarde; althans het uitdruklyk begrypen van onzen Staat in dat Vredesverdrag werd door onze Ministers Blauw en Meyer te *Parys* uit dit oogpunt beſchouwd, blykens hun ſchryven aan de Algemeene Staaten, deezen van die gewenschte Gebeurtenis verwittigende, en daar mede geluk wenſchende; „ Zy twyfelden niet," in deezer voe-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 4101—4103.

voege drukten zy zich uit, „ of hun „ Hoog Mogenden zouden daar in met „ hun een nieuw bewys vinden, dat de „ Vereeniging der beide Republieken, „ niet in woorden, maar in daaden be- „ ſtondt, en dat het *Nederlandſche* Volk, „ gerustlyk ſtaat kon maaken op de ge- „ trouwe vervulling van het Tractaat van „ Vrede, Vriendſchap en Alliantie, in „ den naam van de beide Volkeren, zo „ gelukkig tot ſtand gebragt (*)."

Sterkte van den invloed der *Franſchen*.

Wy zullen, by de voordragt van 't geen in ons Vaderland, ten deezen Jaare, gebeurde, veel aantreffen van den *Franſchen* Invloed op 't zelve, ondanks de verklaarde Onafhangelykheid; dan wy mogen niet nalaaten hier plaats te geeven, aan een ſtuk van eenen meer algemeenen aart, 't welk uitwyst, hoe zeer *Frankryk* geenzins afliet om op de maatregelen hier beraamd, en de daar uit voortvloeijende bedryven, een waakzaam oog niet alleen te houden; maar ook door invloed te werken. Wy bedoelen de Aanmaaning, door het Committé van Algemeen Welzyn van de Nationaale Conventie van *Frankryk* aan de Ingezetenen der *Vereenigde Nederlanden* gedaan, door den Minister Noël aan hun Hoog Mogenden ter hand geſteld, en door hun, op diens Verzoek, by Publicatie, den Volke bekend gemaakt.

Wat hun H. Mog. oordee-

Met welk een oog hun Hoog Mogenden deeze Aanmaaning beſchouwden, kan af-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 397.

LXXXIX. BOEK. 1795. Inlen over een Aanmaaning aan den Volke van wegen *Frankryk.*

afgenomen worden uit dit aanpryzend woord, door hun, by de openbaarmaaking, gevoerd. „ Zy waren overtuigd „ van de noodzaaklykheid, om aan de Ingezetenen van den Lande ten klaarsten, „ en zonder bewimpeling, open te leggen „ de gevoelens, welke het *Fransche* Gouvernement, ten opzigte van den staat „ der zaaken in ons Vaderland bezielden, „ en welke waardig waren eene Natie, „ aan welke de grootste opofferingen niet „ te duur waren geweest; en om daar „ door tegen te gaan de praktyken door „ kwaadwilligen in 't werk wordende gesteld, om verkeerde inboezemingen te „ geeven, dewelke tot niet anders konden „ dienen, dan om den geest van onrust „ te doen voortduuren, en hunne poogingen tot herstel der zo deerlyk vervallen „ zaaken te dwarsboomen, en hun daar „ door buiten staat te stellen, om met „ hunne *Fransche* Broeders mede te werken tot alle zodanige middelen, dewelke konden dienen tot het daarstellen van „ eenen eerlyken en bestendigen Vrede. — „ In deeze Aanmaaning straalde door de „ raad van eenen waaren Vriend van den „ Staat, die door eigen ondervinding het „ regt hadt om ons te waarschuwen voor „ het gevaar van twisten en verdeeldheden, welke onder waare Vaderlanders „ niet behoorden plaats te hebben; immers niet gebragt tot zodanige hoogte, „ dat daar door 's Lands welzyn uit het „ oog wordt verlooren, of verwarring in

„ de

„ de Regeering veroorzaakt, en daar door LXXXIII.
„ den binnen- en buitenlandſchen Vyand BOEK.
„ in de hand gewerkt, en wy dus in het
„ geval zouden kunnen gebragt worden, 1795.
„ om het Schrikbewind, het geen de ver-
„ wonderlyke Ommekeer van zaaken in
„ *Frankryk* zo gruwlyk heeft ontcierd,
„ onder ons te zien te voorſchyn komen."

De Aanmaaning den Volke zo ſterk aangepreezen, liep op deezen merkwaardigen zin; „ *Bataaven!* Eene nieuwe Orde van „ zaaken heeft onder U ſtand gegreepen, „ het Stadhouderſchap en de Erflykheid „ van die wangedrochtlyke Magt zyn vernietigd; uwe onvervreemdbaare Regten „ herſteld, uwe Vryheid, uwe Onafhangelykheid openlyk erkend, en deeze „ groote Gebeurteniſſen hebben niet eenen „ enkelen druppel bloeds gekost. Vriend „ of Vyand, niemand heeft eenige andere „ rampen ondergaan, dan die, welke onafſcheidbaar zyn van den bloedigen Oorlog, die door uwe Onderdrukkers tegen „ ons geſtookt is.

De Aanmaaning zelve.

„ De openbaare heerschzugt van LODEWYK DEN XIV. hadt geen ander oogmerk, toen hy U onder het geheel gewigt van zyne magt zogt te verpletteren, dan om te voldoen aan een ydele „ zugt na roem, en om het Land, 't geen „ gy bewoont, weder te doen wegzinken in de moeraſſen, waar uit uwe „ nyverheid het getoogen hadt. Maar „ wy, *Bataaven!* wy zyn niet in hetzelve „ doorgedrongen, dan om U van uwe

LXXIV. BOEK — 1795.

„ en onze Vyanden te verlossen, om uwe „ Vryheid en uwe Onafhangelykheid te „ herwinnen, en om ons onderling ge„ luk door een eeuwigduurend Verbond „ te verzegelen.

„ Deeze gewigtige en roemryke taak is „ vervuld. Het behoud en de bevestiging „ van uwe Vryheid; van den Rang, dien „ gy onder de Mogenheden van *Europa* „ houdt, hangen thans af van uwe wys„ heid, van uwen moed, van uwe stand„ vastigheid, en vooral van uwe eensge„ zindheid. Dat onze Staatsomwenteling, „ zo vrugtbaar in groote gebeurtenissen, „ U ter leeringe en voorbeeld strekke! „ Volgt de Burgerlyke Deugden der *Fran*„ *schen* na, vermydt hunne onheilen, en „ wagt U voor de gruwelen, die, ge„ duurende eenigen tyd, de menschlyk„ heid onteerd hebben!

„ Het gelukkig tydstip van den negen„ den *Thermidor* (27 July) is het behoud „ van *Frankryk*; het heeft een perk ge„ steld aan het Bewind van hun, die zich „ in het bloed hunner Medeburgeren „ baadden, en de zegepraal der waare „ Regtvaardigheid en der Menschlykheid „ op de afschuwelykste en wreedste „ Dwinglandy bevestigd.

„ Wee hun, die dat bloeddorstig Be„ wind onder U mogten willen invoeren! „ Hetzelve zou den ondergang van uwen „ Koophandel naa zich sleepen; het zou „ de nyverheid en de kunsten verre van „ U verbannen, en uwe gelukkige Ge-

„ wes-

„ westen zouden welhaast niet anders zyn LXXXIX.
„ dan een poel, waar in uwe ryke Ste- BOEK.
„ den zouden wegzinken.

1795.

„ Beteugelt dan dezulken onder U, „ die in de bedwelming der heersch- of „ der wraakzugt U tot maatregelen van „ schrik en wreedheid mogten zoeken te „ vervoeren. Vertrouwt op onze onder- „ vinding.

„ Uwe Vyanden zullen, in uw midden, „ allerlei soort van vermomming aannee- „ men; zy zullen het zaad van Twee- „ dragt en Verdeeling strooijen; zy zul- „ len U wantrouwen tegen ons inboe- „ zemen; zy zullen de onbeschaamdheid „ zelfs zo verre dryven, van U te wil- „ len diets maaken, dat het *Fransche* Volk „ in staat is, ten uwen opzigte, af te wy- „ ken van de trouw, welke het U ge- „ zwooren heeft, en U lafhartig weder „ te laaten krommen onder het juk, dat „ het met zyne eigene handen verbroo- „ ken heeft.

„ *Bataaven!* gy zult aan hun geen „ geloof geeven; het Verbond, dat „ de beide Volken vereenigt, is in ons „ eigen bloed gevestigd; het zal be- „ stendig zyn: dewyl deszelfs doel is „ de Regten der Menschen en der Vol- „ ken te verdeedigen, tegen de misdaa- „ dige onderneemingen hunner onder- „ drukkeren — het zal bestendig zyn, „ om dat het rust op de grondslagen van „ het geluk der beide Volkeren — het „ zal bestendig zyn om dat wy gezwoo-

LXXXIX. BOEK. „ ren hebben, op de eerste Oorlogskreet
„ deszelfs Vyanden te bestryden, en te
„ verstrooijen.

1795. „ En gy, verblinde aanhangers van een
„ Bewind, dat niet meer bestaat, zoudt
„ gy de misdaadige hoop blyven voeden,
„ van dat Bestuur weder om verre te
„ werpen, dat het voorige zo gelukkig
„ vervangen heeft? Zoudt gy het af-
„ gryslyk verlangen voeden van den trot-
„ schen *Brit* nog over uw Vaderland te
„ zien heerschen? Zoudt gy nog, met de
„ tekens van eene barbaarsche vreugde,
„ uwe Steden zien platschieten, en het
„ bloed uwer Medemenschen storten?
„ Hebt gy vergeeten hoe lafhartig die
„ Rooverbenden uw Land hebben ver-
„ laaten, naa dat zy, met moord en ver-
„ woesting, vervuld hadden een Land,
„ waar zy ingetrokken waren, onder den
„ gerustgstellenden naam van Vrienden en
„ Beschermers? Zyt gy nog niet moede
„ van zo veele rampen en elenden, en
„ zoudt gy weigeren tot herstel van den
„ Vrede en rust in het midden van U
„ mede te werken?

„ Het *Fransche* Volk, dit weeten wy,
„ is het voorwerp van uwen haat; uwe
„ woede, die wel beteugeld, maar niet
„ uitgebluscht is; het schaamtloos ge-
„ schreeuw van uwe gehuurde Dagblad-
„ schryvers; de vuige lastertaal van uwe
„ omgekogte Geestlyken, hebben ons
„ zulks maar al te wel geleerd; maar
„ weest regtvaardig; hebben wy ten uwen
„ op-

"opzigte gebruik gemaakt van het Regt LXXXIX.
"des Oorlogs? Hebben wy U in ake- BOEK.
"lige Kerkers geworpen, gelyk gy, in
"MDCCLXXXVII, uwe Landgenooten 'er 1795.
"in geworpen hebt? Hebben wy, even
"als gy zelve gedaan hebt, uwe Steden
"met angst en schrik vervuld, en moord
"en dood, ten teken van vreugde, door
"de straaten zien heensnellen?

"Die zelfde lieden, die gy voor de
"Regtbank der Menschlykheid hebt aan-
"geklaagd als Cannibaalen, als Godver-
"zaakers, openbaare Vyanden van allen
"Godsdienst, van alle Orde in de Maat-
"schappy, hebben de driften gemaatigd
"uwer Landgenooten, wier Huizen en
"Bezittingen, gy, in MDCCLXXXVII, zo
"medoogenloos geplunderd hadt, en hun
"het voorbeeld van goedertierenheid en
"edelmoedigheid gegeeven.

"Aan uwe Overwinnaars hebt gy te
"danken, dat gy een grooter Vryheid ge-
"niet, dan gy regt hadt, naa zo veel
"geweldaadigheden en euveldaaden, van
"hun te verwagten. — En uw haat ver-
"volgt hun nog — ach! bloost toch over
"uwe leugens, en uwe onregtvaardigheid,
"voor het oog van dit Volk, dat gy be-
"droogen hebt! het Vaderland roept U
"toe om U met zyne Zoonen te veree-
"nigen, en mede te werken tot zyn be-
"houd. — Maar, zo gy ongelukkig
"genoeg waart om niet na deszelfs stem
"te hooren, om eene misdaadige hoop
"te vestigen op de binnenlandsche ver-

LXXXIX. BOEK. 1795.

„ deeldheden, weet dan, dat wy onaf-
„ scheidbaar met de Vertegenwoordigers
„ des *Bataafschen* Volks vereenigd, als
„ Vyanden behandelen zullen alle die gee-
„ nen, die de Dwinglandy weder zoeken
„ in te voeren, en dat onze Vyanden
„ niet dan over de stervende Lyken van
„ onze braave Spitsbroeders, de grenzen
„ van de eene of de andere Republiek
„ zullen kunnen naderen; of liever, dat
„ al hun bloed de afschuwelykheid en het
„ groot aantal der euveldaaden, die ze-
„ dert een al te langen tyd *Europa* ont-
„ eeren, zal uitwisschen.

„ Waakt dan, *Bataaven!* het gevaar
„ van het Vaderland legt U deeze verplig-
„ ting op. Zweert af alle uwe ydele
„ twisten, alle verdeeldheden van partyen;
„ om U rondsom deszelfs Outer te ver-
„ eenigen; vereenigt U, om gezamenlyk
„ de onkosten van den Oorlog te draa-
„ gen. Slaat uw oogen op de onbere-
„ kenbaare Opofferingen, die het *Fran-
„ sche* Volk nog volhardt te doen. Als
„ men voor de Vryheid lydt, wordt het
„ gemor eene Godslastering, en het klaa-
„ gen eene Misdaad. Geeft aan wettige
„ Vertegenwoordigers het vertrouwen,
„ dat noodig is om hun te ondersteunen
„ in hunne gewigtige bezigheden; dat
„ moed en voorzigtigheid hand aan hand
„ gaan! Vreest niet, noch voor den trouw-
„ loozen *Brit*, noch voor den lafhartigen
„ Overlooper, die een vertoon maaken van
„ zich te verzamelen, en uwe grenzen te

„ ver-

„ verontrusten. —— Onze zegepraalende „ Benden zullen hun te gemoet trekken, „ en wy zweeren by de Overwinningen „ van *Gemappe* en *Fleurus*, en by den „ altoos merwaardigen overtogt van den „ *Rhyn*, wy zullen hun uit malkander „ jaagen.

„ Maar gy, *Bataaven!* gy zult geen le„ dige aanschouwers van onze Veldslagen „ zyn, —— Gerust op de *Fransche* trou„ we, zult gy U vereenigen onder onze „ Standaarden, die overwinning door ge„ heel *Europa* voeren! Gy zult 'er den „ heldenmoed der Overwinnaaren van „ Philips den II. met U brengen; gy „ zult niet vergeeten, dat ons lot één en „ hetzelfde is, en dat wy zamen moeten „ overwinnen, of sterven. Gy zult U al„ len vereenigen om den onwaardeerbaa„ ren schat der Vryheid te bewaaren; om „ met kragt de onderneemingen der bui„ tenlandsche Vyanden tegen te gaan, en „ de verraaderlyke aanslagen der binnen„ landsche te verydelen; om uwen Koop„ handel en Handwerken een nieuw lee„ ven te geeven; om uwe Landmagt op „ een behoorlyken voet te brengen, om „ uwe Zeemagt te herstellen; om eene „ kragtdaadige hulp aan uwe gedreigde „ Volkplantingen te zenden; om het trot„ sche *Albion* die balddaadige heerschappy „ te ontwringen, welke het zich over de „ Zeeën heeft aangemaatigd, en hetzelve „ te noodzaaken tot het ondertekenen „ van eenen eerlyken en bestendigen

LXXIX. BOEK. 1795.

„ Vrede. Waardig doel onzer gemeen-
„ schaplyke poogingen! waardige vergel-
„ ding voor al het bloed dat gestort is,
„ en voor alle de opofferingen, welke elk
„ der beide Volken gedaan zal hebben
„ voor de Vryheid, de Onafhangelykheid,
„ en het geluk van zyn Vaderland!"

Dankzegging deswegen aan Noël.

Onmiddelyk naa dat hun Hoog Mogenden, door het openbaar afkondigen deezer Aanmaaninge voldaan hadden, aan het verlangen des *Franschen* Staatsdienaars Noël, gaven zy hem daar van de weete, met verzoek om, uit hunnen naam, aan het Committé van Algemeen Welzyn hunne dankbaarheid te betuigen. — Hoogst aangenaam was het hun Hoog Mogenden geweest, die gevoelens van het *Fransche* Staatsbestuur opengelegd te zien, door een Minister, die door zyn persooneel Character de agting van alle weldenkenden en byzonder van hun Hoog Mogenden verdiende (*).

(*) *Resol. Gen.* 21 en 22 Sept. 1795.

VA-

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

NEGENTIGSTE BOEK.

INHOUD.

XC. BOEK.

Gestelsenis van Staats Brabant. Proclamatie van hun Hoog Mogenden aldaar. Hoe men met deeze Proclamatie handelde. Publikatie van wegen de Provisioneele Representanten des Volks van Brabant gedaan. Bezending uit Staats Brabant by hun Hoog Mogenden. Zy vervoegt zich by de Vertegenwoordigers des Volks van Holland. Aanspraak van PIETER VREEDE *te dier gelegenheid. Hoe door den Voorzitter* HAHN *beantwoord. Memorie door die van Staats Brabant ingediend. Besluit van hun Hoog Mogenden om die Landen niet voor Wingewesten te verklaaren. Holland stemt hier in volmondig toe, als mede de andere Gewesten. Bezending na de Generaliteits Landen, en derzelver voordragt. Onderhandeling. Getroffen Overeenkomst den Volke bekend gemaakt. Gelukwensching van Holland. De Overeenkomst aangenomen. Poogingen van Drenthe*

XC.
BOEK.

om deel aan het Algemeen Landsbestuur te krygen. Besluit deswegen. Aanzoek des Oldampts in Stad en Lande tot Onafhangelykheid. Hoe door de Stad Groningen beantwoord. Verdere poogingen en overeenkomst. Heusden en het Land van Altena Hollandsch verklaard. Regeeringsverandering aldaar. Genoegen der Heusdenaaren deswegen. Verzoek der Leerdammeren om onder Holland te behooren. Dit geeft aanleiding tot een onderzoek, wegens Leerdam en andere Plaatzen. Verslag deswegen uitgebragt. Hollands gekeurd. Vianen en Ameyden Hollands verklaard. Hoe men met Ysselsteyn handelt. Aanmerking daar en te Acquoi op de Belasting gemaakt. De Kamer der Justitie te Vianen afgeschaft. Gelderland maakt aanspraak op Kuilenburg. Eischen van de Kuilenburgers. Handelingen deswegen. Overeenkomst. Handelingen wegens Buuren. Geneigd om in Gelderland te worden ingelyfd. Onderhandelingen deswegen. De Inlyving volbragt. Gesteldheid van de Willemstad. Holland wraakt het daar gehouden gedrag der Commissarissen. Klagten van Bataafsch Brabant deswegen. Nadere Brief aan hun Hoog Mogenden. Handelingen der Gelastigden te Dinteloord. Schryven van de Representanten van Bataafsch Brabant aan Gecommitteerden over de Vaste Goederen van WILLEM DEN V. *hier te Lande. Opgave dier Goederen aan de Fransche Representanten. Opgave aan de Algemeene Staaten, en handelingen deswegen. Hollands raadslag tot Afschaffing van den Domeinraad. Algemeen beslag op de Papieren.*

Dit

Dit te werk gesteld. Voordragt omtrent het Beheer dier Goederen. Meer bepaald tot de in Holland gelegene. Aangesteld Beheer. Hoe men in het Sticht te werk ging. Wat men in Gelderland deedt. Wat in Friesland. Wegens Ameland. Zeelands handelwyze en gevoelen. Aanmaaning tot het voldoen der verloopene Verpondingen. Het gedrag der Franschen, ten opzigte van die Goederen te Diest en elders tegengegaan. De Algemeene Staaten treeden voor de Goederen des Keurvorsts van de Paltz te Bergen op den Zoom tusschen beiden. Handelingen deswegen.

De Omwenteling hadt, in de Generaliteits Landen, zo als wy vermeld hebben, geen min spoeds gemaakt, dan in de Vereenigde Gewesten, en alles daar eene andere gedaante aangenomen; doch, naa de voltrokke Verbintenis, met zo veel moeite, en tot zo hoog een prys, daargesteld, stonden deeze Landen eene andere betrekking te krygen tot onzen Staat. Inwendig was daar aan gearbeid; doch wederzydsche overeenkomsten waren 'er noodig om alles op eenen geregelden voet te brengen. 1795. Gesteldheid in *Staats Brabant.*

Zo begreepen het de Algemeene Staaten, wanneer zy, ter gerustfelling dier Ingezetenen eene Publicatie beraamden, van deezen aanmerklyken inhoud, die ten grondslage diende der volgende handelingen Proclamatie van hun H. Mog. aldaar.

XC. BOEK. 1795. gen met deeze Landen; welke onze opmerking eene wyl moeten bezig houden. „ Alzo," dus ſpraken zy, „ de goede Ingezetenen der Steden en Plaatzen, in „ de Generaliteits Landen, te weeten, „ die van *'s Hertogenbosch*, *Breda*, *Bergen* „ *op den Zoom*, *Steenbergen*, *Grave* en *Lan-* „ *de van Kuyk*, met derzelver reſpective „ onderhoorige verdere Diſtricten, zedert „ eenen geruimen tyd, niet alleen het lot „ des Oorlogs, met alle deszelfs verwoes- „ tende gevolgen, hebben moeten onder- „ gaan; maar ook meerendeels, tot hier „ toe, in eene angſtige bekommering ge- „ weest zyn, hoedanig dat lot, byzonder „ ten hunnen opzigte zou worden be- „ ſlist; en vermids wy, door het Trac- „ taat met de Republiek van *Frankryk* „ geſlooten, en thans wederzyds geratifi- „ ceerd, ons nu eerst in het geval be- „ vinden, om de Ingezetenen van de „ voorzeide Landen, in haare waare be- „ trekkingen tot de Zeven Vereenigde „ Gewesten, daadlyk te erkennen, en „ hun dienaangaande volkomen gerust te „ ſtellen.

„ Zo is 't, dat wy goedgevonden heb- „ ben, dat voorzeide Tractaat van Allian- „ tie met de Republiek van *Frankryk* al- „ omme binnen de gemelde Steden, Plaat- „ zen Diſtricten van de Generaliteit zal „ worden geproclameerd; met wel ex- „ preſſe verklaaring, dat dezelve Steden „ en Landen, zo en in dier voege als by „ het gemelde Tractaat is gereguleerd,

„ van

„ van nu af aan weder in onzen boezem „ zyn terug gekeerd. XC. BOEK. 1795.

„ Doch vermids de Oorlog, en de twyfelende Staat, waar in voorzeide Steden „ en Plaatzen zich zo langen tyd bevonden hebben, ten gevolge hebben gehad, „ dat in zommigen dier Plaatzen min, in „ andere meer, de loop en uitoefening „ van de Justitie en goede Politie, zonder welke geen Land bestaan kan, merkelyk zyn geinterrumpeerd geworden, „ en de onderscheide, zo 's Lands als „ Plaatslyke Finantien, zo niet geheel „ uitgeput, ten minsten in eenen zeer verwarden staat zich bevinden; dat ook „ de Eigendommen, Bezittingen, en wettig verkreegene Regten der In- en Opgezetenen onderling niet ongeschonden „ gebleeven zyn, ja zelfs, in allen gevalle, in het midden der Wapenen, „ wanneer de Wetten veeltyds zwygen, „ niet ongeschonden hebben kunnen blyven; zo hebben wy, wyders, by deeze „ gelegenheid, goedgevonden, allen en een „ iegelyk, binnen die Steden Plaatzen, en „ byzonder die Persoonen, welke tegenwoordig het Justicieel, Politiek en Financieel Bestuur aldaar in handen hebben, zonder daar door nogthans de respective Qualiteiten van allen voor als „ nog te kunnen erkennen, op het ernstigst, aan te beveelen, om ieder in zyn „ post en betrekkingen, zo veel in hun „ is, zorg te draagen, dat de Justitie „ weder haaren gewoonen loop verkryge,

„ de

XC. BOEK. 1795.

„ de goede Politie gehandhaafd, en de „ onderscheidene en byzonder 's Lands „ Financien, behoorelyk geadministreerd „ worden.

„ Terwyl wy wel expresselyk by dee„ zen statueeren, dat omtrent alle de voor„ zeide Objecten, zo veel doenlyk, stipt„ lyk zullen moeten agtervolgd en nage„ komen worden alle zodanige Plakaaten, „ Ordonnantien, Reglementen, en gene„ raallyk alle Wetten, welke dien aan„ gaande, door ons, of van onzen wege, „ bevoorens zyn gemaakt, in zo verre „ dezelve niet bereids zyn gealtereerd, of „ in het vervolg niet veranderd of gea„ brogeerd zullen worden. Zynde het „ onze als nu gedeclareerde intentie, dat „ de Generaliteits Landen, immers *provi*„ *sioneel*, zo na doenlyk, zullen worden „ bestuurd op den eigen voet, en naar „ hetzelfde rigtsnoer, als vóór dat het „ Tooneel des Oorlogs aldaar is overge„ bragt, heeft plaats gehad."

Om deeze bepaaling, welke zy wisten dat hard zou klinken in de ooren veeler In- en Opgezetenen dier na Vryheid haakende Steden en Plaatzen, eenigzins te verzagten, laaten zy 'er op volgen. „ Zul„ lende wyders, door ons worden voor„ zien, dat ten spoedigsten Gecommit„ teerden, met den noodigen last, na de „ voorzeide Landen worden afgezonden; „ ten einde provisioneel op alles conve„ nabele orders te stellen, met faculteit „ aan de Ingezetenen dier Landen, welke

„ ee-

„ eenige gegronde bezwaaren mogten XC. BOEK. 1795.
„ hebben, of verzoeken tot redres in
„ eenige opzigten zouden willen doen,
„ dezelve aan Gecommitteerden in ge-
„ schrifte te overhandigen: terwyl zy
„ vertrouwen, dat de goede Ingezetenen
„ dier Landen zelfs gevoelen en pene-
„ treeren zullen, dat wy, *in deeze tyds-*
„ *omstandigheden van zaaken, en tot zo*
„ *lang eene Nationaale Vergadering, door*
„ *het geheele Bataafsche Volk, waar van*
„ *zy als dan mede een deel zullen uitmaa-*
„ *ken, niet zal zyn daargesteld*, ook niet
„ anders, ten opzigte van de Generali-
„ teits Landen, statueeren kunnen; en
„ zulks te minder, daar de Geunieerde
„ Provincien, welke niet minder door den
„ Oorlog geleden hebben, terwyl ook
„ hunne Financien zyn uitgeput, ten
„ respecte en tot behoud van de voor-
„ zeide Landen, reeds zo veele opoffe-
„ ringen hebben gedaan, en in het ver-
„ volg nog zullen moeten doen, dat wy
„ vertrouwen, dat de goede Ingezete-
„ nen van de Generaliteits Landen zul-
„ len zyn overtuigd, dat wy geen ander
„ voorneemen hebben, dan hun in het
„ daadlyk bezit te stellen van de waare
„ Regten van den Mensch en Burger;
„ doch te gelyk begrypen zullen, dat,
„ om alle verwarring voor te komen, de
„ zaaken, zo veel mogelyk, in statu moe-
„ ten worden gehouden, om, op eene
„ *geregelde wyze*, een vast Staatsgebouw
„ voor het *geheele Volk van Nederland* en
„ dus

XC. BOEK. 1795.

„ dus ook voor *hun* te kunnen vestigen.
„ Dat wy, derhalven, inhereerende de
„ grondbeginzelen van Regeering, welke
„ alleen een vry, doch tevens verlicht
„ Volk kenmerken, en die geheel alleen
„ zyn van de zodanige, als door het
„ voorig Gouvernement in het Bestuur
„ der Generaliteits Landen zyn gevolgd,
„ aan alle Ingezetenen van gemelde Landen,
„ van welke Gezindheid dezelve
„ dan ook mogen weezen, aan de eene
„ zyde wel volkomen overlaaten de vrye
„ Exercitie een ieder van zynen Godsdienst,
„ in zodanige Gebouwen, als daar
„ toe vóór den Oorlog gestrekt hebben, of
„ zodanige andere, als ieder Kerkgemeente
„ zal goedvinden, op eigen kosten, te
„ doen vervaardigen; doch dat wy, van
„ den anderen kant nimmer kunnen gedoogen,
„ dat de eene Gezindheid de
„ andere onderdrukke, of blyve occupeeren
„ Kerken, welke door dezelve vóór
„ deezen Oorlog niet zyn bezeten geweest,
„ alzo zulks zou stryden met de
„ Regten van Gelykheid en Vryheid, en
„ geenzins overeenkomen met de Broederlyke
„ liefde, de eenige waare Grondbeginzelen
„ van een Vry Gemeenebest;
„ gelyk wy ook de Eigendommen van
„ Corpora, en byzondere Persoonen, van
„ wat natuur dezelve dan ook zouden
„ mogen weezen, welke door anderen,
„ daar toe geen regt hebbende, mogten
„ zyn of worden bezeten, onder bescherming
„ van de Wet stellen, lastende en

„ be-

„ beveelende alle Officieren en Justicie- XC. BOEK. 1795.
„ ren, daar aan de hand te houden, dat
„ aan deeze onze salutaire inzigten en
„ doeleindens in de Generaliteits Landen
„ worde voldaan (*)."

Deeze Publicatie wilden hun Hoog Mogenden, dat overal, met alle mogelyke plegtigheid, den Volke, in opgemelde Landen, zou worden bekend gemaakt, dezelve was den achtsten van Zomermaand des Jaars MDCCXCV gedagtekend (†). Verre van hier aan algemeen te gehoorzaamen, kondigde men, op veele Plaatzen, wel het Tractaat van Alliantie met *Frankryk* af, doch liet het overige geheel onaangeroerd.

Publikatie vanwegen de Provisioneele Representanten

In deeze Gewesten bestonden 'er, die zich, met den Tytel van *Provisioneele Representanten des Volks van Bataafsch Braband* benoemden, en onder denzelven eene Publicatie vervaardigden, afzonden en begeer-

(*) Veelvuldig en schreeuwend waren de ongeregeldheden en schennissen, in deezen oord gepleegd. De *Roomschgezinden*, zo talryk, en verre de meerderheid in die streeke, daar langen tyd van veele voorregten beroofd, en soms deerlyk geplaagd, zogten, op eene wetlooze wyze, den gezetten wrok te koelen. Zeker Schryver heeft zich de moeite gegeeven om die schennissen by een te voegen, schoon 'er misschien, in zommige gevallen, eenige vergrooting plaats hebbe, zyn de welgestaafde allerbedroevenst. Men leeze twee Stukjes, te *Amst.* by A. B. SAAKES uitgegeeven, in den Jaare 1799 en 1800, onder den tytel *Reizen door de Meyery van 's Hertogenbosch.*

(†) *Resol. Gen.* 8 Juny 1795.

LXXXIX. BOEK. — 1795. des Volks van *Brabant* gedaan.

geerden, dat, met alle staatlykheid den Volke van *Bataafsch Brabant*, zou worden bekend gemaakt. Deeze behelsde, behalven eene openlyke erkentenis der *Regten van den Mensch en Burger*, en de daar uit afgeleide vervallenverklaaring der Erflyke Waardigheden des Stadhouders, woordlyk; „ Dat de Burgers, die de Staa„ ten Generaal uitmaakten, zo ook alle „ andere Collegien, welke op derzelver „ authoriteit, eenig gezag over *Bataafsch* „ *Brabant* zouden willen uitoefenen, door „ of van wegen de Burger-Inwoonders „ van *Bataafsch Brabant*, tot derzelver „ Vertegenwoordigers waren noch zyn „ verkoozen, en dat dus hun Bestuur „ over dezelve Landen geheel strydig is „ met de Regten van den Mensch en „ Burger."

Zy gaven te verstaan geen anderen Tytel aan hunne Vergadering te moeten hegten, dan die van *Provisioneele Representanten van het Volk van Bataafsch Brabant*, en wilden, vermids het uit de Oppermagt van het Volk, en uit de Regten van den Mensch en Burger, van zelve voortvloeide, dat geene Wetten, Plakaaten, Publikatien of Resolutien konden of mogten gehoorzaamd worden, dan die uit den boezem van het Volk zelve, dat is van hunne Vertegenwoordigers, aan welken zy de Bestuuring hadden toevertrouwd, voortkwamen. Op deezen grond wilden en beveelden zy, dat voortaan geene Stukken van dien aart, dan die van hun-

hunnen wege kwamen, zouden aangekondigd of aangeplakt worden (*).

XC. BOEK. 1795.

Intusschen hadden eenige Burgers, onder den tytel van *Gecommitteerden uit Staats Brabant*, zich by den Voorzitter der Algemeene Staaten vervoegd. Een Brief door deezen medegebragt, werd overgenomen, en tevens de Burgers JOHA en SANDRA VELDMAN, nevens den Griffier QUARLES, verzogt, om, vergezeld door twee Leden van het Committé tot de Algemeene zaaken van het Bondgenootschap te Lande met den algemeenen Secretaris van dat Committé, over den inhoud van dien Brief met de gemelde Persoonen, in hoedanigheid van *Burgers van Staats Brabant* in gesprek te treeden: dewyl hun Hoog Mogenden niet bevoegd waren hun te erkennen in de aangenomene hoedanigheid, zonder vóór af het goedvinden der Gewesten daar op vernomen te hebben. Hier van werden deeze Afgevaardigden verstendigd (†).

Bezending uit *Staats Brabant* by hun H. Mog.

Het leedt slegts weinig dagen, of de Voorzitter by de Representanten des Volks van *Holland* HAHN, gaf te kennen, dat zich by hun vervoegd hadden Gecommitteerden, welken zich als Provisioneele Representanten van het Volk van *Bataafsch Brabant* hadden geconstitueerd, met verzoek

Zy vervoegt zich by *Holland*.

(*) Dit Stuk, den 15 Juny 1795 gedagtekend, is geheel voorhanden in de *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 4203 enz.

(†) *Resol. Gen.* 16 Juny 1795.

XC. BOEK. 1795. Aanspraak van P. Vreede.

zoek om te dier Vergaderinge te mogen verschynen tot het voordraagen hunner belangen.

De vier Burgers PIETER VREEDE, S. VAN BRONKHORST, ENGELBERTUS HEYMANS en L. BREDERODE werden ingeleid en voerde de eerstgemelde, dit woord — „ Burgers, Vertegenwoordigers van het „ Volk van *Holland!* Staaren de oogen „ der *Bataaven*, met dankbaar genoegen, „ op uwe manlyke poogingen tot daar„ stelling onzer Vryheid, hoe zyn wy te „ moede, wy, die het Volk van *Bataafsch* „ *Brabant* mede representeeren; van een „ Volk, dat uwe Revolutionaire voetstap„ pen natreedt, en U, in dit oogenblik, „ door onzen mond verklaart, dat het „ zyn Juk heeft afgeschud, en, met ver„ trouwen, uwe magtige bescherming op „ dit groote werk inroept.

„ *Bataafsch Brabant*, geteistert door al „ 't geweld, dat Tyrannen kunnen uit„ oefenen; *Bataafsch Brabant*, onder het „ voorig Bestuur tot in den afgrond ver„ nederd en uitgezoogen; *Bataafsch Bra*„ *bant*, bovenal ontvonkt door het Vry„ heidsvuur, dat in dit Gewest, dat in „ uw midden gloeit, is eindelyk tot de „ hoogte van een Vry Volk opgesteegen; „ 't heeft zich, ongezind om zich weder „ onder het oude juk, al was het maar „ voor een oogenblik, te krommen, in „ eene Provinciaale Vergadering veree„ nigd, en ons afgezonden om daar van „ aan de Hooge Bondgenooten, en aan „ de

„ de Algemeene Staatsvergadering, kennis „ te geeven, en in dezelve Sessie en Stem „ te vorderen.

„ Ontvangt dit Afschrift van een Cre„ dentiaal (*), en een Afschrift der Me„ morie, die, in een kort bestek, de gron„ den van ons onwederspreeklyk Regt „ bevat.

„ Wy

(*) Dit Credentiaal luidde. „ Wy Leden der „ Vergadering van de Gedeputeerde Provisioneele „ Representanten des Volks van *Brabant*, sessie „ houdende te *Tilburg*, committeeren de Bur„ gers . . . . ten einde zich te begeeven na „ *'s Haage*, met last, om, uit naam van deeze „ Regeering, zich te vervoegen aan en by het „ Collegie van hun Hoog Mogenden de Staaten „ Generaal der *Vereenigde Nederlanden*, en dezelve „ te congratuleeren met de zo gelukkig tot stand „ gebragte Alliantie tusschen de *Fransche* en *Ba„ taafsche* Republieken; verders aan dezelve te „ declareeren, dat deeze Vergadering boven ge„ meld, wettig op den 11 Juny geconstitueerd „ zynde, wy onze Gecommitteerden hebben ge„ last, van aan hun Hoog Mogenden plegtig ken„ nis te geeven en te declareeren, dat deeze Ver„ gadering, in naam des Volks, dat zy vertegen„ woordigt, plegtig toetreedt tot het Bondgenoot„ schap des *Bataafschen Volks*, en uit dien hoofde „ requireert dat dezelve niet alleen, als zodanig „ by hun Hoog Mogenden zal worden erkend; „ maar ook, ingevolge van die erkentenisse, aan „ hun Gecommitteerden te laaten volgen zodanige „ Regten, als de overige Gedeputeerden van de „ respective Representanten der verdere Zeven Ge„ westen, ter Vergadering van hun Hoog Mogen„ den sessie hebbende, zyn genietende, en zulks „ zo lang als dezelve van hun Hoog Mogenden „ zal blyven bestaan; wordende hun Hoog Mogen„ den verzogt, deeze Gecommitteerden als zoda„ nig te erkennen, en volkomen geloof te geeven."

XC. BOEK. 1795.

„ Wy zyn niet ongeneegen te geloo-
„ ven, dat onze Admissie in de Verga-
„ dering der Bondgenooten, als min of
„ meer met de buitenlandsche betrekkin-
„ gen der Republiek in verband staande,
„ eenige omslagtiger beraadslaagingen der
„ Bondgenooten kan vorderen.

„ Maar wy kunnen niet verwagten, dat
„ een talryk Volk, dat duizenden van
„ uwe Landgenooten, van uwe Broeders,
„ uit de diepste Slaaverny zich zouden
„ opheffen, en met een stoute hand hun
„ Zelfbestuur op zich neemen; dat zy
„ hunne waarde als Menschen voelen, en
„ hun Regt, dat hun meer dan ander-
„ halve Eeuw door geweld onthouden is,
„ zouden te rug neemen, en gy een zo
„ Republikeinsch gedrag niet zoudt goed-
„ keuren; maar hetzelve met koele on-
„ verschilligheid aanzien.

„ Neen! Burgers Representanten! de
„ zaak der Vryheid, en de zaak der
„ Menschlykheid zyn dezelfde. 't Ge-
„ zigt van den verbryzelden keten eens
„ Medebroeders is zaligheid voor een vry
„ Man!

„ Het gewigtig belang onzer Commit-
„ tenten zy dus door ons, met het groot-
„ ste vertrouwen, U opgedraagen! Gy
„ zult *Bataafsch Brabant*, schoon zich
„ thans tot eene *Provincie* vormende, eg-
„ ter zien branden van verlangen om zich
„ ten spoedigsten, met het geheele *Ne-*
„ *derlandsche* Volk, in eene Nationaale
„ Conventie, te vereenigen.

„ Gy

„ Gy zult haar altyd gereed vinden, „ om met U de handen in een te slaan, „ by iedere onderneeming, die gy doen „ zult om haare Byeenroeping te verhaas- „ ten — die gy doen zult om de waare „ Vryheid te grondvesten; en by haare „ volkomen Zegepraal in ons Vaderland „ zal, zelfs te midden der algemeene „ verrukking, uwe welverdiende lof een „ belangryk onderwerp onzer Feestgezan- „ gen uitmaaken!"

XC. BOEK. 1795.

Hoe door de Voorzitter HAHN beantwoord.

De Voorzitter HAHN beantwoordde deeze Aanspraak op eenen trant, geheel instemmende met de gedaane voordragt. Hy sprak; „ Ja! Broeders! gy hebt het „ gezegd en het is volkomen waar, *het* „ *gezigt van den verbryzelden Keten eens* „ *Medebroeders is zaligheid voor een vry* „ *Man!* —— De wensch, dat onze *Bra-* „ *bantsche* Broeders aan gelyke Regten en „ gelyke Vryheid met ons zouden deelen, „ de volmaakste erkentenis van de Sou- „ verainiteit des Volks van *Nederland*, „ heeft deeze Vergadering van den uch- „ tendstond af aan onzer gezegende Re- „ volutie bezield, en zy heeft, met de „ heilige geestdrift der Vryheid de Pu- „ blikatie van vier Maart ter Vergadering „ van' Staaten Generaal helpen bepaalen. „ Zy was toen nog onzeker over het lot „ van *Nederland*. Zy was byzonder on- „ gerust over het lot onzer *Brabantsche* „ Landgenooten; maar, naa onze Allian- „ tie met de *Fransche* Republiek, juichte „ zy in hetzelve, en met verrukking zag

XC. BOEK. 1795.

„ zy te gemoet de naderende Verbroedering van al het Volk van *Nederland*, deszelfs Eenheid en Onverdeelbaarheid. Zy verblydde zich voornaamlyk in het vooruitzigt dat, langs deezen weg, de diepe wonden aan het *Bataafsch Brabant*, zedert anderhalve Eeuw toegebragt, volkomen zouden geheeld worden.

„ Hebben nu uwe Committenten geoordeeld, dat het geluk van *Nederland* en hun regt vorderde, om daadlyk, en ook nog, geduurende het wandrogtlyk bestaan van het Fœderalismus, onder dezelve Stem en Sesfie te moeten vorderen; welaan! ik neem, aan 't hoofd deezer Vergaderinge, dit Affchrift van uw *Credentiaal*, en de bygevoegde Memorie van Adstructie zeer gaarne aan.

„ Onze Gecommitteerden ter Generaliteit hebben ons reeds berigt gegeeven, van den door U gedaanen ftap, en gy kunt 'er ftaat op maaken, dat de Provifioneele Reprefentanten van 't Vrye Volk van *Holland*, uit welker naam ik U de eer der fesfie aanbied, ook in deezen getrouw zullen weezen aan *Gelykheid*, *Vryheid* en *Broederfchap!*"

Memorie door die van *Staats Brabant* ingediend.

Om een regt denkbeeld te vormen van de gevoelens, welke, ten deezen tyde, de Ingezetenen van *Staats Brabant* bezielden; van de oogmerken, welken zy hadden; van de geestdrift, die hun aanvuurde, kunnen wy niets beters doen, dan het Stuk, waar van de Afgevaardigden fpraa-

spraaken, en 't geen door den Voorzitter in de Vergadering van *Holland*, met zo veel betoons van goedkeuring werd aangenomen, hier eene plaats in te ruimen. De Vergadering van Gedeputeerden, provisioneel representeerende het Volk van *Bataafsch Brabant* voerde daar in dit woord, ter beschryving van hun voormaalig lot, ter voorstelling van hunne thans genomene maatregelen, en blootlegging van hunne vooruitzigten. — „ Overwinnaars van „ PHILIPS! Gy wien de Vryheid dierbaarder is dan het leeven, zoudt gy de „ poogingen niet goedkeuren, die wy aanwenden om een Juk te breeken, waar „ onder wy, zints byna twee Eeuwen, „ gebukt gingen?

XII. BOEK. — 1795.

„ Wy waren, zints dien tyd, uwe „ Landgenooten, uwe Medebroeders; met „ U deelden wy in alle lotgevallen der „ tyden, in alle rampen van het Vaderland, en ondervonden vaak alle de ysselykheden des Oorlogs op uwe grenzen, terwyl gy, in het hart van het Vaderland, veilig zat by uwe Haardsteden „ en Altaaren. Wy betaalden met U „ schot en lot, en ontbloot van eenige „ voorspraak in de Vergadering van onze „ gezamenlyke Beheerschers, moesten wy „ te dikwerf alleen verligting zoeken in „ onze heete traanen, by het ondervinden „ van hunne onmedogende schraap- en „ heerschzugt. — Zo ooit eenig Volk „ mishandeld is en geteisterd; zo ooit „ eenig Volk uitgezoogen, onregtvaardig-

XII. BOEK. 1795.

„ heden en knevelaryen ondervondt, zo „ ooit eenig Volk vertrapt werd en veragt; het waren de Bewoonders van de „ *Generaliteits Landen.* — Te meermaalen tragteden wy dan ook het harde „ juk van onze schouders te werpen; de „ jongste proef die wy deeden was in 't „ Jaar MDCCLI; doch, schoon *Nederland* „ toen, door den onverwagten dood van „ eenen der Oranje-geweldenaaren, een „ oogenblik adem haalde, de Aristocratie „ dier tyden dulde onze Vryheid niet; „ wy werden te schandlyk voor het hoofd „ gestooten.

„ *Bataaven!* Broeders! zouden wy dan „ geen beteren uitslag hoopen in deeze „ gelukkiger oogenblikken? Toen waart „ gy lydelyk; thans hebt gy de Oppermagt in handen; thans kunt gy niet gedoogen, dat wy weder in de oude slaaverny gedompeld worden; thans, daar „ gy Souverain zyt, en dus alle magt „ aan uwe magt is onderworpen, en in „ uwen naam wordt uitgeoefend, kunt „ gy niet willen, dat, terwyl gy juicht „ over het bekomen uwer Vryheid, wy „ de handen wringen.

„ Dat de Schynvrienden der Vryheid „ alleen haar aanweezen zoeken in een „ baatzugtig eigenbelang; haare waare „ Zoonen vinden geene Vryheid dan in „ het bevorderen van algemeen geluk. „ Zy kunnen niet vry zyn en hunne „ Broeders martelen.

„ Of zouden wy, onder het voorig

„ Des-

„ Despotiek Bestuur, niet gemarteld zyn? „ Waren wy toen geen Slaaven? Met „ schrik zien wy nog te rugge, en her„ denken nog met afgryzen, aan alle die „ harde behandelingen, die wy toen heb„ ben moeten ondergaan; toen de Heeren „ der Heerlykheden, de Drosten, de „ Kwartierschouten; toen de Domeinraa„ den, de Leen- en Tolkamer, de Ad„ miraliteit, de Raad van Staaten, de han„ den in een sloegen, malkander den bal „ toekaatsten, en de arme Ingezetenen „ van alle kanten werden uitgezoogen. „ En zouden wy nu alles op den ouden „ voet moeten hersteld zien? De enkele „ gedagten hier van doet ons zidderen.

XX. BOEK. — 1795.

„ Waar zou dan, by ons, de Oppermagt „ des Volks te vinden zyn? indien „ wy weder, door eene vreemde Magt, „ die wy niet verkoozen of aanstelden, „ bestuurd werden? Dit is toch het eenig „ onderscheid tusschen Vryheid en Slaa„ verny, dat het Volk zich bestuurt door „ het kiezen zyner Vertegenwoordigers, „ of dat bestuurd wordt door Meesters, „ die men het geeft.

„ Wy zullen ons niet vergaapen aan „ het lokaas, dat het slegts provisioneel, „ dat het slegts voor een tyd is, dat de „ oude stand der zaken onder ons we„ der zou hersteld worden. De Slaaverny „ van éénen dag is nog te lang voor „ eene vrye ziel! Zy is te drukkend voor „ ons om ze aan te neemen, te schande„ lyk voor U *Bataaven!* om ze ons op

„ te

„ te leggen. Daar de *Bataaven* vry zyn, „ zyn wy ook vry; en daar wy vry zyn, „ willen wy geen kluisters ook voor één „ oogenblik.

„ De Overwinning, die de *Franschen* „ over het meerendeel van ons onwegen- „ zeggelyk behaald hebben, en van het „ minderdeel, dat zich aan hun heeft over- „ gegeeven, verzekert ons van onze Reg- „ ten. De *Franschen* overwinnen geen „ Volken, of zy verbryzelen hunne ke- „ tenen, en geeven ze, getrouw aan hun- „ ne voor *Europa* opengelegde grondbe- „ ginzelen, nooit weder over, om ze op „ nieuw tot slaaven te maaken, zo zy, „ gelyk wy, vry zyn willen.

„ *Bataaven!* gy zelve hebt, door den „ mond uwer Vertegenwoordigeren, by „ Resolutie van hun Hoog Mogenden, „ op den zestienden February, en daar op „ gevolgde Publicatie van vier Maart, „ ons vry verklaard, en onze Volksreg- „ ten verzekerd, en zoudt gy te rug nee- „ men, wat gy eerst ongevraagd hebt „ weggeschonken? Zou men kunnen „ vorderen, aan geene bepaalingen, ten „ onzen aanzien, gebonden te zyn, zo „ dat men ons, geen drie maanden daar „ naa, by Publikatie van acht Juny, we- „ der zoude kunnen het juk op den hals „ werpen? —— Neen! voor als nog ver- „ trouwen wy, dat uwe Vertegenwoor- „ digers onkundig waren van onze bran- „ dende Vryheidsliefde, van de groote „ vorderingen, die wy reeds in ons Zelfs-

„ be-

„ bestuur, gemaakt hadden, en dat dit XC.
„ oorzaak is, dat zy, by hun jongst Be- BOEK.
„ sluit, de Bestuuring over ons hebben
„ op zich genomen. *Zy* zouden anders 1795.
„ te zeer overtuigd zyn van de gevoe-
„ ligheid, van de wanhoop, waar toe een
„ Volk wordt vervoerd, wanneer het zich
„ zyne pasverkreege Vryheid ziet ontruk-
„ ken. *Zy* zouden anders te zeer over-
„ tuigd zyn *Bataaven!* dat gy het woord,
„ dat in uwen naam is gegeeven, heilig
„ en onschatbaar agt.

„ 't Is, derhalven, in overtuiging van
„ ons Regt, en vertrouwende op uwe
„ goedkeuring, dat wy ons hebben ver-
„ eenigd, en eene Vergadering uitmaaken,
„ ten Tytel voerende *Gedeputeerden, pro-*
„ *visioneel representeerende Bataafsch Bra-*
„ *bant*, bestaande uit *Stad en Meyery van*
„ *'s Bosch, Stad*, en zo gezegde *Baronnie*
„ *van Breda, Stad Grave* en *Lande van*
„ *Kuyk.* —— Wy zullen als zodanig ons
„ zelven inwendig, naar eene wel geëven-
„ redigde Volksrepresentatie, bestuuren;
„ wy zullen ieder by zyne Burgerlyke
„ Regten en Godsdienstige Vryheid hand-
„ haaven, niet door eenige zeer weini-
„ gen, ten koste van het algemeen, te
„ bevoorregten, niet door den heerschen-
„ den Godsdienst, welke hy zy, te dul-
„ den; maar door het uitoefenen van al-
„ gemeene Broederliefde, volkomen Ge-
„ lykheid, en ongekrenkte Regtvaardig-
„ heid. —— Onze Lasten zullen wy, naar
„ ons vermogen, door ons zelfs mede

„ ge-

XO. DÖSKR. 1795. „ gerekend en bepaald, in de gemeene „ belangens toebrengen, en ter Staatsvergadering van het Bondgenootschap ingelyfd, het Volk van *Bataafsch Braband* „ tragten aandeel te geeven in 't gemeen „ Bestuur van het Vaderland.

„ Wy zullen in deezer voege de byeenroeping der Nationaale Conventie „ inwagten, met vrye handen, en in gelykheid met U *Bataaven!* onze Broeders. En wy zullen dan weder met U „ de handen in één slaan, om, met den „ grootsten spoed het verfleeten *Gottisch* „ gebouw onzer Staatsregeering, tot in zyn „ afzigtige fundamenten om ver te werpen, om hetzelve met een nieuw te „ verwisselen, dat op Regt en Geregtigheid gegrond is, en dus onwrikbaar „ staan zal.

„ *Bataaven!* Nakroost der Vaderen, die „ voor de Vryheid goed en bloed hebben opgezet, wy bezweeren U by hunne nagedagtenis, die U dierbaar is, ontvangt ons als Broeders aan uwe harten, „ die voor de Vryheid slaan; en laat „ onze Vryheidspooging daar uwe goedkeuring ondervinden. — Uwe Vertegenwoordigers zullen intusschen ons „ goed regt inzien, en daar op onze billyke eisschen, hier aan twyfelen wy „ niet, inwilligen; en eene algemeene omhelzing van Volk en Vertegenwoordigers zal het Zegenteken der Vryheid „ zyn, en onze pooging bekroonen.

Dit sterkspreekend stuk was uit *Tilburg* ge-

geschreeven en ondertekend door S. VAN BRONKHORST, W. VAN LELYVELD VAN OINGEESHOEK, J. J. HAVERMANS, L. BREDERODE, J. A. KRIEGER, E. HEYMANS, W. J. HEEREN, F. DECKERS, H. VERHAGEN, en P. VREEDE (*).

XC. BOEK. 1795.

De Burgers, van wegen hun Hoog Mogenden benoemd om met de Gelastigden uit *Bataafsch Braband* te onderhandelen (†), bragten in 't midden, onder andere, bemerkt te hebben, dat die Gelastigden eene bedenking maakten, hoe men met de Generaliteits Landen handelen zou, indien 'er geene Nationaale Conventie kwam, of dezelve onverrigter zaake mogt scheiden. Op welke voordragt by hun Hoog Mogenden beslooten was te verklaaren, dat hun Hoog Mogenden, in zulk een geval, opregt ten oogmerk hadden, dat die Landen dan niet als Wingewesten zouden behandeld worden; dat hun Hoog Mogenden de Gewesten zouden verzoeken zich spoedig en gunstig daar op te verklaaren, en dat de Commissie bestemd om na de Generaliteits Landen te vertrekken, hun daar omtrent gerust kon stellen (§).

Besluit by hun H. Mog. om die Landen niet voor Wingewesten te verklaaren.

Slegts weinige dagen leedt het of dit Besluit van hun Hoog Mogenden, ter Vergadering van *Holland* bekend gemaakt, ontmoette de volste goedkeuring; met eene algemeene toejuiching verwierp men het

Holland stemt hier in volmondig toe, als mede

(*) *Decr. der Prov. Rep. van Holl.* 22 Juny 1795.
(†) Zie hier boven bl. 147.
(§) *Decr. der Prov. Rep. van Holl.* 23 Juny 1795.

XI. BOEK. 1795. de andere Gewesten.

het denkbeeld om de Ingezetenen der Generaliteits Landen, langer op den voet van een Wingewest te behandelen, en omhelsde het voorstel om, in tegendeel, die Landschappen als *Zuster* te erkennen, en ook te doen deelen in die Regten, van Gelykheid, Vryheid en Broederschap, welke aan vrygebooren Menschen voegt en toekomt (*). Welhaast stemden alle de Gewesten met *Holland* in.

Bezending na de *Generaliteits Landen*, en derzelver voordragt.

De Bezending na deeze Landen uit hun Hoog Mogenden, G. D. JORDENS, H. DE SANDRA VELDMAN, W. A. LESTEVENON en W. QUEYSEN, in *'s Hertogenbosch* verscheenen, deeden aan de Municipaliteiten der onderscheide Plaatzen van *Staats Brabant*, eene Proclamatie afkondigen. Het geen reeds in die Landen geschied was, de Bezending uit dezelve na *'s Gravenhaage*, en de taal daar, uit naam van *Bataafsch Brabant*, gevoerd, mogt hun, met regt, doen zeggen, dat het besef van pligt en die betrekking, waar in zy tot het geheele Bondgenootschap stonden, hun alleen hadden kunnen aanspooren, om die moeilyke taak op zich te neemen. — „Wy stonden," dus drukten zy zich, by den aanvange uit, „Gewesten in te „treeden, welke, zo lang dezelve in de „Geschiedenissen zyn bekend geweest, „altoos min of meer gedrukt zyn geworden; wy moesten met en onder Volken handelen, die nimmer de heldere „Vry-

(*) *Decr. der Prov. Rep. van Holl.* 26 Juny 1795.

„ Vryheidszon boven hunne hoofden hadden zien opgaan, en welke nog onlangs aan het lot des Oorlogs onderworpen, alle deszelfs rampen in ruime maate ondervonden hadden; doch het denkbeeld dat wy geroepen worden om ook hier den eersten steen te helpen leggen aan een Staatsgebouw, het welk alle Braaven niet alleen in de *Zeven Vereenigde Gewesten*, maar ook wel byzonder in *Staats Brabant*, *op eene geregelde wyze*, reikhalzend wenschen daargesteld te zien, en het vooruitzigt, dat wy harten zouden vinden, die voor ons open zouden staan, en handen te onzer hulpe bereid, hebben ons aangespoord, om den last door hun Hoog Mogenden aan ons opgedraagen, hoe zwaar dezelve ook voor onze schouderen weezen mag, gewillig op ons te neemen."

Naa opgemerkt te hebben, dat hun Hoog Mogenden, wilden zy gebruik maaken van de magt, welke dezelve, volgens den inhoud van het Tractaat van Alliantie, onlangs met de Republiek van *Frankryk* geslooten, over de *Generaliteits Landen*, en byzonder ook over de *Stad* en *Meyery van 's Bosch*, zouden kunnen uitoefenen, dezelve Landen niet bevoegd zouden zyn, althans iets meerder te vorderen, dan om weder, op den ouden voet, als voor den tegenwoordigen Oorlog plaats hadt, bestuurd te worden (*); doch dat

(*) Hoe in *Frankryk* de Representant BOSSY D'ANGLAS over deeze Gewesten dagt, leeren wy uit

XC. BOEK. 1795. dat tegenwoordig geheel andere Grondbeginzels by hun Hoog Mogenden aangenomen waren. Grondbeginzels, die aan de eene zyde wel de waare Gelykheid en Vryheid des Volks onder hun Bestuur moesten daarstellen; maar ook, aan den anderen kant, alvoorens dezelve in eene geregelde werking kunnen worden gebragt, niet behoorden te strekken, om alle orde van zaaken om te keeren, de heiligste banden van de Maatschappy te verbreeken, eene schrikbaarende Regeeringloosheid te veroorzaaken, en onder den schoonschynenden naam van Vryheid, een wetloos Gezag in te voeren: terwyl de woorden *Gelykheid*, *Vryheid*, *Broederschap* door hun Hoog Mogenden zelfs tot een Zinspreuk aangenomen, geheel andere denkbeelden in een welgeplaatst hart, en een verlicht verstand, verwekten.

In deeze begrippen hadden hun Hoog Mog. de Artykelen des Tractaats van Alliantie met *Frankryk*, en eene Publikatie gezonden; doch de Afgevaardigden, by hunne komst vernomen het daar omtrent ge-

uit eenen Brieve van BLAUW en MEYER aan den Burger QUARLES 21 Aug. 1795 MSS. waar in zy schryven, hoe deeze, uit naam der Representanten des Volks van *Frankryk* spreekende, betuigd hadt, „ dat, volgens hunne informatien, geen duurzaa- „ me rust, in de Generaliteits Landen, te krygen „ zou weezen, indien derzelver Ingezetenen niet, „ op een billyken voet, aandeel werd gegeeven aan „ het algemeen bestuur der gewigtigste Landszaa- „ ken. Hy hoopte dat daar in eerlang eene ge- „ wenschte verandering zou komen."

gehouden gedrag zommiger Municipalitei- XC.
ten. Zy herhaalden de gronden, waar BOEK.
op die verrigting steunde; op deeze gron- ———
den verwagtende, dat deeze Publikatie, 1795.
zonder verwyl, zou gedaan worden. —— In vertrouwen hier van boden zy hun een Plan van Oproeping voor 't geheele Volk van *Nederland* aan, om zyne wettige Natiónaale Vertegenwoordigers in de aanstaande Nationaale Conventie te verkiezen; met verlangen dat zy daar op zouden beraadslaagen, hetzelve onderzoeken, en hunne bedenkingen daar op inleeveren.

By deeze toekenning van een gelyk Regt met alle de andere Ingezetenen van dit Gemeenebest, en de verzekering dat *Staats Brabant* niet weder als een Wingewest zou beschouwd of behandeld worden, verklaarden zy, in *speciaalen last*, met al den ernst, die de natuur der zaake vorderde. „ Dat hun Hoog Mogenden niet „ konden erkennen zodanige Persoonen, „ als zich, zonder voorgaande geregelde „ en alleen wettige Oproeping van het „ geheele Volk van *Staats Brabant*, tot „ deszelfs *zo genaamde* Provisioneele Re- „ presentanten *hadden opgeworpen*; interdi- „ ceerende de Municipaliteit van 's *Bosch* „ en alle andere Municipaliteiten in *Staats* „ *Brabant*, om voortaan eenige Publika- „ tien, Resolutien, of eenige andere stuk- „ ken, onder welk eene benaaming de- „ zelve ook zouden mogen voorkomen, „ ten naame van gemelde geheel ongequa- „ lificeerde Persoonen te publiceeren en

 „ te

XC. BOEK. 1795. „ te affigeeren; ernstig gelastende, dat Zy-„ lieden die Publicatie, welke zy vernomen hadden reeds op verscheide Plaat-„ zen, en ook in 's Bosch, ten naame van „ dezelven zyn gedaan en geaffigeerd, „ aanstonds, naa ontvangst van deeze, te „ scheuren, en zich te onthouden van „ gelyke meer te doen. —— Reserveerende hun Hoog Mogenden het Regt „ en de Digniteit van het Algemeene Volk „ van *Nederland*, ten deezen, te mainteneeren naar behooren."

Onnoodig keurden zy het den In- en Opgezetenen dier Landen onder 't oog te brengen, de schroomlyke gevolgen, welke uit een tegenovergesteld gedrag noodwendig moesten voortvloeijen, en waar van zy, in dat onverwagt geval, geheel onschuldig wilden gehonden worden, als hebbende in deezen alleen hunnen onvermydelyken pligt te betragten.

Onderhandeling. Hoe wyd de zaaken uit elkander scheenen te staan, en hoe moeilyk overeen te brengen, naderde men daar toe spoedig. De onderhandeling tusschen de Afgevaardigden uit hun Hoog Mogenden, en die uit de onderscheidene deelen deezer Landen, onverwyld aangevangen, hadden een *Concept-plan* ten gevolge. overeenkomstig 't welke het toekomend Bestuur van een gedeelte der eertyds genoemde *Generaliteits Landen*, nu by den naam van *Bataafsch Brabant* bekend, zou zyn ingericht en uitgeoefend worden. Aan het Volk van dit Gewest maakte men, uit naam der

der Afgevaardigden en der Burgeren, uit de onderscheide Steden en Districten, die met hun in onderhandeling getreeden waren, dit Concept-plan bekend, en sprak 't zelve, by de openbaarmaaking, in deezer voege aan.

XI. BOEK. 1795.

„ Ziet hier de eindpaal der onderdrukkingen, waar onder gy zulk een lange reeks van jaaren gezugt hebt! waar van uwe Voorvaders U niet hebben kunnen verlossen, welke manlyke poogingen zy ook ten dien einde, hebben aangewend! Dit geluk scheen bewaard voor de tegenwoordige tyden! Nu door de gelukkige Omwenteling in ons Vaderland de Regten van den Mensch en Burger erkend zyn, en de uitoefening alomme daargesteld! Onze Voorouders troffen te vooren in de hooge Staats-collegien, niets aan dan heerschzugtige meesters, te zaamvereenigd en verbonden met den Tyran, waar van de laatste thans van onzen bodem is verjaagd geworden; heden vonden wy in die Vergadering Vryheidsvrienden, die geen ander Wettig Bestuur erkennen, dan 't geen op 's Volks Oppermagt gegrond is.

Getroffen overeenkomst den Volke bekend gemaakt.

„ Heeft misverstand, in de eerste oogenblikken onzer groote onderneeming, ons eenigen tegenstand doen ontmoeten, de geest des Vredes kwam ras tusschenbeiden, en het was ook even spoedig beslist, dat alleen minlyke Onderhandelingen, de geschillen tusschen Broeders gereezen, moesten vereffenen.

 „ Aan

XI. BOEK. 1795. „ Aan dit beginzel zyt gy het Plan, „ dat wy U tegenwoordig aanbieden, ver„ schuldigd; beoordeeld het als zodanig, „ als een provisioneele schikking, die zal „ stand houden tot op het einde van dit „ reeds ten halve gevorderde Jaar. Daar „ naa zult gy, 't zy dat 'er eene Natio„ naale Conventie zal zyn byeengeroe„ pen, 't zy niet, volkomen gelyk staan „ met uwe Medebroeders in de *Zeven Ver„ eenigde Gewesten!* Beoordeelt deeze Tus„ schenregeering van slegts zes maanden, „ en ziet wat wy bedongen hebben, en „ vergelykt hetzelve met het geen gy te „ vooren geweest zyt. Overweegt wat „ 'er nog aan haapert, en wat gy meer „ moest gehad hebben om uw volkomen „ Zelfsbestuur daadlyk reeds in handen te „ hebben. Legt deeze tekortkoming voor „ een tyd in de weegschaal, tegen alle „ rampen, die de tweespalt met zich „ sleept, niet slegts voor U zelven; maar „ ook in 't algemeen voor de geheiligde „ zaak der Vryheid, en wie is 'er die „ niet voldaan zal zyn? — Wie is 'er, „ die niet met ons zal juichen over het „ heil, dat wy aanvanglyk genieten, en „ het zeker vooruitzigt zegenen, dat wy, „ naa slegts maanden in het Voorportaal „ van den Tempel der Vryheid te hebben „ doorgebragt, aldaar als dan zullen wor„ den ingelyfd, om de volkomene zege„ ningen te smaakeu, die van haar af„ vloeijen!

„ Wat ons aangaat, die in uwen naam „ dee-

„ deeze Onderhandeling onderneemen, wy „ brengen dezelve thans, te uwer *goedkeuring*, *aanneeming*, of *verwerping*, onder uwe oogen. Oordeelt of wy ons „ het vertrouwen, 't geen gy in ons gesteld hebt, waardig hebben gedraagen. „ De gerustheid, die wy in onze harten „ gevoelen, geeft ons een verzekerd voorgevoel van uwe goedkeuring. Ja Medeburgers! ja Broeders! gy zult onze „ oneindige moeite met uwe goedkeuring „ bekroonen, daar wy U mogen toeroepen, *Bataafsch Brabant is verlost! Bataafsch Brabant zal gelukkig zyn!*"

In dit Concept-plan, uit XVIII. Artykels bestaande, wordt het beheer over de *Generaliteits Landen* of *Bataafsch Brabant* toegekend aan zeven en twintig Leden, onder den tytel van *Provisioneele Representanten van het Volk van Bataafsch Brabant.* Een dubbel getal van zeven en twintig Representanten zouden door de Municipaliteiten der Steden en Districten benoemd worden; de eerste zouden Representanten weezen, de overige Plaatsvervangers. De werkzaamheden deezer Representanten worden bepaald omschreeven. De vrye uitoefening van alle Godsdiensten wordt vastgesteld, als mede de Politie, het beheer der Stads- en Dorpszaaken, en die van Justitie. 'Er zou provisioneel, en zo dra mogelyk, een Hof van Justitie te *'s Bosch* opgerigt worden, in plaats van den Raad van *Brabant* in *'s Haage* zitting gehad hebbende. 't Zou bestaan uit zeven

XC. BOEK. 1795.

Leden, benevens een Advocaat Fiscaal en Griffier, de twee laatsten werden benoemd en vyf van de Leden. Voorts ontmoeten wy 'er schikkingen omtrent de Remotien en Aanstellingen van Amptenaaren; de Financien, de Tollen, de Tiendens, Cynsen en Leenen, en de Gelden voor den Lande geheeven (*).

Aangenomen.

Welhaast bleek, uit de ingekomene besluiten der Districts-Municipaliteiten en Gemeentens-Vergaderingen, dat verre het grootste gedeelte des Volks van *Bataafsch Brabant* het Concept-plan goedkeurde. De Stukken daar toe betrekkelyk, werden vervolgens voorgeleezen en uitgewisseld. Een Burger-Feest, met Illuminatien, gevolgd van een Bal, waar by de Staats-commissie, de Representanten, en de *Fransche* Generaal OSTEN tegenwoordig waren, volgde op deeze Uitwisseling.

Gelukwensching van *Holland*.

Wegens de voltooijing deezes werks betuigden de Representanten des Volks van *Holland* hun genoegen, by eenen Brieve, waar in zy zich van deeze bewoordingen bedienden. „ Wy neemen te veel deels „ in de bevordering der belangen van alle „ Medelandgenooten, dan dat wy zulk „ eene gewigtige Gebeurtenis voor het „ Landschap dat Gylieden vertegenwoordigt, niet als een der zegenryke ge- „ volgen van de pas verkreegene Vry- „ heid zouden beschouwen, en wy ver- „ trouwen dat Gylieden met ons, op de

„ krag-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795 bl. 4880.

„ kragtigste wyze, zult medewerken tot „ de verdere Vereeniging van het Volk, „ dat wederzyds door ons, en de verdere „ Bondgenooten, vertegenwoordigd wordt. „ Wy althans reiken U volvaardig de „ hand van Broederschap toe, en wen-„ schen des Hemels beste zegeningen over „ uwe poogingen, die door Ulieden tot „ bevordering van het geluk en den wel-„ vaard van het Volk van *Bataafsch Bra-„ bant* worden aangewend (*)."

XIX. BOEK. 1795.

Verkoozen Vertegenwoordigers.

Om dat Volk, overeenkomstig met dit Plan, te vertegenwoordigen, viel de keus op de navolgende Burgers, D. B. Verspyk, G. J. Deckers en P. J. van Berkel van *'s Bosch*; P. Vrede en C. den Text van *Tilburg*; G. J. van Jersel van *Udenhout*; H. van Leersum. C. Heureux en E. Zegers van *Eindhoven*; F. Guljé en P. Verhoysen van *Helmont*; C. van Roy van *Veghel*, J. J. Havermans, H. R. Banier, C. J. W. Nahuis, J. P. van der Borcht en A. Ingenhous van *Breda*; J. N. de Bruin van *Wouw*; Steven van Bronkhorst, Arnoud Simons en W. van Lelyveld van Cingelshoek van *Bergen op den Zoom*; J. Meüsen van *Steenbergen*; J. A. Krieger van *Grave*; J. van der Voort van *Beugen*; A. Verstraaten van *Mill*; F. van der Borgt van *Lith* en B. Smolders van *'s Bosch*. —— Deeze verkiezing ge-

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 22 Sept. 1795.

XII. BOEK. 1795. geschiedde uit het dubbeldtal door de Commissie na *Bataafsch Brabant* afgevaardigd, zonder hetzelve aan hun Hoog Mogenden te zenden, ingevolge van een daar toe genomen besluit by de Algemeene Staaten (*).

Het kon niet uitblyven of onder dit getal bevonden zich veele tot de *Roomsche* Kerkgemeenschap behoorende. Men strooide uit dat het éénig oogmerk der Ingezetenen van de *Meyery* was, om aldaar den *Roomschen Godsdienst* te doen heerschen. In wederspreeking hier van maakten die van *Tilburg* bekend, dat by eene groote meerderheid tot Drossaart verkoozen was A. VAN DER WILLIGEN, en tot Secretaris by na met algemeene stemmen aangebleeven de Burger J. Z. BLES, beiden geen belydenis doende van den *Roomsch Catholyken Godsdienst* (†).

Poogingen van *Drenthe* om deel in het Algemeene Landsbestuur te krygen.

Menigmaalen deedt het Landschap *Drenthe*, dat schoon in de lasten des Bondgenootschaps deelende en draagende, verstooken was van eene stem in de Vergadering des Algemeenen Landbestuurs, poogingen om die te verwerven (§). Veranderingen en Omwentelingen in het Staatsbestuur waren zo veele gelegenheden om die aanspraak te

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 3 Aug. 1795. *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 5580 *enz.*

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 5382.

(§) WAGENAAR vermeldt in zyne *Vaderl. Hist.* XII. D bl. 191 en 192. de vroegere vergeefsche poogingen van dit Landschap om als een Staatslid erkend te worden.

te vernieuwen, en ware het mogelyk te doen gelden. Gunstig scheen die kans by het gebeurde in den Jaare MDCCLXXXVII; dan alle stappen van het Bestuur dier Landschappe om de toen heerschende denkwyze aan de hand te gaan, of als 't ware vooruit te loopen, konden dit gewenschte doel niet bereiken (*). De jongste Omwenteling daargesteld zynde (†), oordeelden de Representanten des Volks van dit Landschap, het voetspoor der *Brabanderen* betreedende, den tyd gebooren om, in dit opzigt althans, eene dus lang ontzegde en onthoudene Gelykheid te verwerven. XI. BOEK. 1795.

De Representanten deezes Landschaps na *'s Gravenhaage* afgevaardigd, gaven, by eenen Brieve, kennis van de Gelden daar verstrekt tot styving van 's Lands kas, en tevens van hunne begeerte, dat *Drenthe* voortaan als een Medelid des Bondgenootschaps mogt erkend worden, en als zodanig Afgevaardigden ter Algemeene Staatsvergadering zenden. Alle de Gewesten namen dit Verzoek over; en werd het by de Algemeene Staaten in handen gesteld van dezelfde Persoonen, die wy benoemd zagen (§) tot het, ten dien tyde nog hangend, verzoek der *Staats Brabanderen*.

De

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXI. D. bl. 381. De Beschryver des *Tegenwoordigen Staats van het Landschap Drenthe* klaagt in den Jaare 1792 over het voortdurend gemis deezes Voorregts I. St. bl. 16.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXVIII. D. bl. 396.

(§) Zie hier boven bl. 160.

XC. BOEK. 1795.

Besluit deswegen.

De Gewesten bragten, van tyd tot tyd, hunne gevoelens op dit Verzoek in; en liepen dezelve daar heen om de billykheid te erkennen van de aanspraak op gelyke Regten, met de Bondgenooten, den Ingezetenen van dit Landschap dus lange onthouden. Het gevoel van de regtmaatigheid dier vorderingen, baarde het besluit, eer Herfstmaand ten einde liep, om *Drenthe*, met den eersten dag des Jaars MDCCLXCVI, byaldien, als dan nog tot geene Nationaale Conventie mogt besloo- ten weezen, gelyke Regten met de overige Bondgenooten toe te kennen. — *Drenthe* zou dus met *Bataafsch Brabant* een Negende Gewest uitmaaken. Het daarstellen der Nationaale Conventie, waar over wy afzonderlyk zullen moeten handelen, gaf aan alles, en dus ook aan deezen Landschappe, eene geheel andere gedaante.

Aanzoek des *Old-ampts* in *Stad en Lande* tot Onafhanglykheid.

Het wedereischen van oude Regten, die strookten met de thans aangenomene gevoelens van Gelykheid, was geheel het Land door aan de orde van den dag. Als een bedryf van dien aart mogen wy niet ongedagt laaten het geen in *Stad en Lande* voorviel, bovenal met betrekking tot het *Old-ampt*, eene zeer vermogende Landstreek in dat Gewest. Oudtyds maakten dit een oppermagtig Landschap op zich zelven uit; doch werd, ingevolge van zeer hoogloopende burgerlyke oneenigheden, aan de Stad *Groningen* onderworpen, welke zich egter de uitoefening van dit

Op-

Oppergezag meermaalen betwist en ontnomen zag; terwyl zy 't zelve wederverkreegen hebbende, door vry ſtrenge maatregelen, zich in 't bezit dier oppermagt handhaafden. Naa eenige jaaren pleitens werd, in den Jaare MDCXLIX, door de Algemeene Staaten de zaak ten voordeele der Stad *Groningen* uitgeſprooken, en het Landſchap bleef eene Heerlykheid dier Stede, alleen kwam 'er, met den Jaare MDCCXLIX, die verandering in het beheer, dat de Stadhouder den Drost, Amptman en Landſchryver benoemde (*).

In dit *Old-ampt* beſtondt ten deezen dage, een Committé Centraal, 't welk de onvervreemdbaare Regten van den Mensch en Burger, gegrond op Vryheid en Gelykheid, voor de Ingezetenen diens Ampts inriep; en verlangde dat het *Old-ampt* ínzien zou hebben in, en medewerking tot het geen ten dienſte van den Lande behoorde gedaan te worden; niet langer kunnende gedoogen, dat het buiten eenig beſtuur bleef, in 't geen ten algemeenen belange geſchiedde; op welken grond zy zulks begeerden van de Proviſioneele Municipaliteit der Stad *Groningen*, welke dus verre het *Old-ampt* als een Afhangelyk Regtsgebied hadt aangemerkt. —— Het Committé Revolutionair van *Winſchooten*, oudtyds by het *Old-ampt* gerekend, hadt reeds

(*) Breedvoerig vinden wy den toedragt dier zaake beſchreeven in den *Tegenwoordigen Staat van Stad en Lande* II. D. bl. 207 *enz.*

XC. BOEK. 1795. Hoe door de Stad *Groningen* beantwoord.

reeds vroeger een gelykvormig voorstel gedaan.

Geen deezer Verzoekeren werd voor 't hoofd gestooten. Een wys beleid beraamde ten antwoord, dat, hoewel de Leden der Provisioneele Municipaliteit van de Stad *Groningen* voor zich zelfs moesten betuigen, met genoegen te zullen zien, dat het geheele *Old-ampt*, als zulk een aanzienlyk gedeelte van *Stad en Lande* uitmaakende, door eene meer byzondere Representatie, inzage en medewerking hadt tot dienst en heil des geheelen Gewests; zy egter, steeds indagtig alleen tot Leden eener Provisioneele Municipaliteit te zyn aangesteld, zich nimmer een regt zouden aanmaatigen, 't welk, naar hun inzien, alleen den Volke toekwam, hoedanig ongetwyfeld was de beslissing over het toelaaten van het *Old-ampt*, tot het Bestuur van den Lande; naardemaal het *Old-ampt*, volgens de opgave van het Committé Centraal, tot hier toe, van de Stad *Groningen* als eene afhanglyke Jurisdictie was aangemerkt. — Daar nu deeze toelaating eene allergewigtigste verandering in de Regeeringsvorm zou te wege brengen, kon het van de Provisioneele Municipaliteit, welke door eene dubbele Instructie en zo wel tot het Stads als het Provinciaal Bestuur was bepaald, nimmer, in welk eene betrekking men haar ook beschouwde, gevergd worden, een regt uit te oefenen, 't welk aan het Volk toebehoorde; terwyl daar door dat de eisch

door

door bykans geheel het *Old-ampt* geschiedde, en niet uit den boezem van een enkel Carspel voortvloeide, geene verandering met opzigt tot het bepaald vermogen der Provisioneele Municipaliteit kon worden te wege gebragt (*).

XCI. BOEK. — 1795.

Voldoende was dit antwoord niet. De zugt om vry en onafhangelyk van de Stad te weezen, begon algemeener te werken. Die van het *Old-ampt*, het *Gorecht*, *Hogezand* en *Sapmeer* deeden nadere vertoogen om die onafhangelyk verklaaring van de Stad te verwerven. Gevolmagtigden uit gemelde Districten hielden hier over, met Gelastigden uit de Representanten, herhaalde onderhandelingen, en kwamen, onder goedkeuring van het Volk der Stad *Groningen*, overeen, dat 'er eene Commissie zou benoemd worden, bestaande uit zes Persoonen wegens de *Stad*, zes Persoonen wegens de *Ommelanden*, zes wegens de beide *Old-ampten*, en twee wegens het *Gorecht*, *Hogezand* en *Sapmeer*, door het Volk van ieder District te verkiezen. Uit het getal der Persoonen hier toe bestemd, zouden geene gevolgen worden getrokken. — Zy zouden een Plan beraamen, ter naauwere Vereeniging of insmelting der onderscheidene Districten en Deelen des Gewests, en tevens een Algemeen Plan tot Regeering der geheele Provincie ontwerpen. — Omtrent het door dee-

Verdere poogingen en overeenkomst.

(*) *Handelingen der Provisioneele Representanten des Volks van Stad en Lande* 9 Mey 1795.

XQ. BOEK. 1795.

deeze Commissie gemaakte Plan, zouden de raadpleegingen en het oordeel des Volks van ieder District, wegens 't welke Gecommitteerden werden benoemd, vry en onafhangelyk blyven, en zonder dat 'er, ingeval van onverhoopt verschil van gevoelens, overstemming van het Volk van het eene District met opzigt tot het Volk van het ander District zou plaats hebben; als dan zou de weg van minnelyke schikking worden ingeslaagen. De benoemde Commissie zou haare werkzaamheden met den meesten spoed voortzetten; doch inmiddels zou de tegenwoordige Regeeringsorde in volle kragt blyven (*).

Voeglyk vermelden wy hier Regeeringsveranderingen en Schikkingen, welke in deeze dagen, ten opzigte van eenige Heerlykheden, Steden en Plaatzen stand greepen; alle deelende in den ommezwaay, welke door geheel *Nederland* plaats greep.

Heusden en 't Land van Altena Hollandsch verklaard.

De Stad en Lande van *Heusden*, en het Land van *Altena*, waren by Verdrag aan de *Fransche* Wapenen overgegaan. De *Fransche* Representant PORTIER DE L'OISE hadt 'er twee Collegien aangesteld, een voor het Land van *Heusden* en *Altena*, en eene Municipaliteit der Stad. Eenigen tyd daar naa hadt de Municipaliteit van wegen vyf *Fransche* Representanten, waar onder de gemelde PORTIER DE L'OISE, eene Proclamatie aan het *Bataafsche* Volk ont-

(*) *Handelingen der Provisioneele Representanten des Volks van Stad en Lande* 20 NOV. 1795.

ontvangen, de erkentenis der onafhangelykheid en de verklaaring behelzende, dat het Volk alleen de inrigting zyner Regeering zou kunnen veranderen en verbeteren. Voorzigtigheids halven hadden de in bewind gesteld zynde Leden begreepen, hier mede niet voort te gaan, zonder gemelden *Franschen* Representant te spreeken; doch vrugtloos; inmiddels waren 'er door de Centraale Commissie in *'s Bosch* schikkingen gemaakt van zodanig een aart, dat de *Heusdenaars* het geraaden vonden zich te vervoegen by de Provisioneele Representanten des Volks van *Holland*, met verzoek, dat dezelven, op de een of de andere wyze, zouden verklaaren, „ dat de *Stad en Lande van Heusden*, benevens het *Land van Altena* altyd tot *Holland* behoord hadt, en nog „ behoorden, en mitsdien het Regt hadden, om, gelyk de andere Steden en „ Dorpen in *Holland*, hunne Burgeryen „ en Ingezetenen op te roepen tot de „ verkiezing hunner Vertegenwoordigeren. Dit verzoek vondt te dier Vergaderinge onmiddelyken ingang. *Heusden* werd staande dezelve *Hollands* verklaard (*).

XC. BOEK. 1795.

Ingevolge van dit een en ander sloeg de Burgery de hand aan 't werk der Regeeringsveranderinge; dan hier vonden zy zich door den *Franschen* Commandant belemmerd,

Regeeringsverandering aldaar.

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 2 Feb. 1795

XC. BOEK. 1795.

werd, op last van den Generaal SAUVIAC in 's Bosch. Een Brief van beklag deswegen aan de Representanten des Volks van Holland afgevaardigd, werd, op derzelver last, in 't Fransch vertaald, den Franschen Representanten toegezonden, met verzoek om die van Heusden in de behoorelyke verkiezing te handhaaven. Dit geschiedde, en kreegen de Heusdenaars onverwyld deeze blyde tyding (*).

Genoegen der *Heusdenaaren* deswegen.

Hoe zeer de *Heusdenaars* zich door 't een en ander getroffen voelden, laat zich ten vollen begrypen, door hunne Afgevaardigden ter Vergadering van *Holland* te hooren spreeken. De Burgers J. F. LEEMANS en G. VAN DER POL hadden 'er zints eenigen tyd zitting, en boezemde de eerstgemelde, naa zich wegens dit verwyl verschoond te hebben, de zaak betreffende, in deezer voege uit, „ dat zy gelast „ waren, om, uit naam hunner geheele „ Burgery, aan de Vergadering den hartelyksten dank te betuigen voor alle zor- „ gen en moeitens, welke die geheele „ Vergadering, en inzonderheid derzelver „ Voorzitter wel hadden willen aanwen- „ den, ten einde de *Stad* en *Land* van „ *Heusden*, het welk, benevens het *Land* „ *van Altena*, door de *Fransche* Repre- „ sentanten, als een overwonnen Land „ werd aangemerkt, en ook reeds als zo- „ danig onder eene Centraale Commissie „ te

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 10 en 14 Feb. 1795.

„ te 's *Bosch* gevestigd, gebragt en geheel „ op de *Fransche* wyze bestuurd werd, „ weder te brengen tot de Provincie van „ *Holland*, waar onder 't zelve altyd be- „ hoord hadt, en mitsdien te doen deelen „ in alle de voorregten, welke door de „ *Fransche* Representanten, aan de ove- „ rige Inwoonderen van *Holland*, als een „ vry en onafhangelyk Volk, waren toe- „ gekend. Wy erkennen gaarne met U, „ Burgers Vertegenwoordigers! dat ook „ in deeze daad eene edelmoedigheid heeft „ doorgestraald, welke de *Fransche* Natie „ van alle de Volken der Wereld moet „ onderscheiden: dewyl wy in het geval „ waren van daadlyk overwonnen te zyn, „ en dus ook met het hoogste regt, als „ zodanig konden worden aangemerkt."

Het gevoel hier van hadt hun, gelyk zy verder te verstaan gaven, aangespoord, om deswegen, te dien zelfden dage, hun dankerkentenis te betuigen aan den *Franschen* Representant ALQUIER, die hun niet alleen allervriendelykst ontvangen, maar deelneemende in hun allertreurigst lot, uit hoofde van den jongsten Watersnood (*) deswegen ondervroeg (†).

Verzoek der *Leerdammeren* om onder

Reeds zo vroeg als den vyfden van Sprokkelmaand, kwam ter Vergadering der Provisioneele Representanten van *Holland* een Verzoekschrift van verscheide *Leerdam-*

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXIX. D. bl. 216.
(†) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 5 Maart 1795.

XII. BOEK. 1795. *Holland te behooren.*

damsche Ingezetenen te verstaan geevende, dat *Leerdam* in vroegeren tyde, behoorde tot *Holland*, en dat zulks nog tot heden plaats hadt: ten bewyze aanvoerende dat alle *Hollandsche* Plakaaten aan die Stad gezonden werden, en 'er ook by zommige gelegenheden, op *Hollandsch* Patent, Krygsvolk in Bezetting gezonden was. Wel waren, op last van den Heer en diens Domeinraad de gezondene Plakaaten niet afgekondigd, en zelfs de Uitschryvingen der Verbodsdagen en Bedestonden op naam van den Heer geschied; doch zy vertrouwden dat daar door de Souverainiteit van *Holland* over *Leerdam* niet was afgestaan. Thans in het voorneemen staande om de Stads Regeering te veranderen, meenden zy aan de Vergadering van *Holland* de verklaaring te moeten vraagen „Dat *Leerdam* behoorde onder *Holland*, en diensvolgens gebruik mogt maaken van alle „Regten en Vryheden, die, by het Besluit deezer Vergaderinge van één en „dertig January laatstleden, waren erkend, dat de noodige orders mogten „gesteld worden, om hetzelve Decreet „en alle andere Decreeten, met de daad, „en zonder eenig verzuim, binnen *Leerdam* gepubliceerd en geaffigeerd wierden." — Op dit Verzoek viel het Besluit, „dat de Vergadering, voor zo veel haar „aanging, aan de Burgery van *Leerdam* „vryliet zodanige schikkingen te maaken, „ten aanzien van het gedaan verzoek, „als zy zouden komen goed te vinden."

Het

Het gedaan verzoek gaf gelegenheid tot de Vraage of *Leerdam*, mitsgaders *Vianen*, *Ysselsteyn*, *Benschop*, *Everdingen*, *Zyderveld*, *Giberdingen* en *Acquoi* tot *Holland* behoorden; dan niet. Dit stuk werd in handen van het Committé van Algemeen Welzyn, ten naderen onderzoek gesteld: dan besloten om, inmiddels aan alle die Plaatzen, de Publikatien ter Afkondiging te zenden (*).

20. BOEK. 1795. Onderzoek wegens *Leerdam* en andere Plaatzen.

Men maakte niet met, ten opzigte der gemelde Landen, Steden en Plaatzen een verslag, en tevens een Concept-Publikatie, welke vooms vastgesteld werd, uit te brengen. Alle stonden niet in dezelfde betrekking. Uit veelvuldige nasporingen was, ten opzigte van *Ysselsteyn* en *Benschop*, mitsgaders *Leerdam* en *Acquoi*, gebleeken, dat die Districten voorheen altoos begreepen waren geworden tot *Holland* te behooren, en dat alleen de invloed der Heeren van die Districten, en derzelver verkeerde handelingen, in laateren tyde, de daar omtrent ontstaane twyfelingen konden veroorzaakt hebben, en vervolgens ook de ontduiking aan het betaalen der Lasten des Gemeenenlands, daar voorheen plaats grypende. —— Wat den Lande van *Vianen* en *Ameyde* betrof, was het waarheid, dat dezelve, in deeze Eeuw eerst, ten behoeve van den Lande verkreegen, en als een Domein voor *Holland* aangekogt

Verslag deswegen uitgebragt.

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 5 en 14 Feb. 1795.

XV. BOEK. 1795. kogt waren; doch dat de gevolgtrekking, dat hetzelve voor eene afgezonderde Souverainiteit, van *Holland* afgescheiden, moest gehouden worden, een volslaage wanbegrip was, en geheel strydig met de erkende Souverainiteit van het Volk, en de Regten van den Mensch en van den Burger.

Als *Hollandsch* gekeurd. Daar het nu, aan den eenen kant, alleszins redelyk en billyk was, dat alle Districten, binnen *Holland* gelegen, of daar toe behoorende, van de algemeene Regten ieder Burger en Ingezeten, oorspronglyk toekomende, genot trokken; en aan den anderen kant, dat het eene District niet vrygesteld werd of bleef van de Lasten, terwyl andere die moesten opbrengen, werd ingevolge hier van, ten opzigte van *Ysselstein* met *Benschop*, en van *Leerdam* met *Asquui* verklaard, dat dezelve altoos waren geweest en nog uitmaakten een gedeelte van *Holland*, en daar door geregtigd tot dezelfde Regten van Mensch en Burger, als men elders in *Holland* genoot: weshalven de In- en Opgezetenen, ontheeven wierden van alle Lasten door de voormaalige Heeren uitgeschreeven; doch daar en tegen verpligt aan den Lande van *Holland* op te brengen gelyke lasten met de andere Inwoonderen diens Gewests, en zich gedraagen naar de Plakaaten en Ordonnantien op de Gemeene Middelen als anderzins; gelyk zy ook gehouden zouden weezen alle Publikatien en Besluiten in *Holland* afgekondigd en bepaald,

paald, aan te neemen, en zich naar derzelver inhoud te gedraagen. XC. BOEK.

De Steden van *Vianen* en *Ameyde* werden by deezen verklaard een *gedeelte van Holland* te weezen, en overzulks ook geregtigd, om, gelyk de Municipaliteit van *Vianen* verzogt hadt, Afgevaardigden te zenden ter Vergaderinge der Provifioneele Reprefentanten van *Holland*: dan zouden gemelde Landen en Steden ook voortaan draagen in alle de Lasten, welke die van *Holland* in 't algemeen droegen, en gehouden zyn aan alle Befluiten, hun van wegen *Holland* toegefchikt, te gehoorzaamen.

1795. *Vianen Hollandsch* verklaard.

Alle deeze bepaalingen zouden ftand houden tot dat, by eene Algemeene Volksvergadering, anders of nader vastgefteld zou worden. Voorts kreeg het Committé van Algemeen Welzyn last, om op alle de door deeze fchikkingen vervallene of benoodigde Bedieningen order te ftellen (*).

Wanneer de Provifioneele Maire en Reprefentanten van *Ysfelfteyn* de Vergadering van *Holland*, by eenen Brieve, verftendigde, dat aldaar, in het Burgerlyke en Lyfftraflyke, de Burger LYKLAMA VAN NIEHOLT de post van Maire bekleedde, en zy, dewyl de tyd deezer provifioneele Regeering verloopen was, voorneemens waren eene nieuwe aan te ftellen; doch daar in

Hoe men met *Yffelfteyn* handelt.

(*) *Decreeten der Provifioneele Rep. van Holland* 10 Maart 1795.

LXXXIX. BOEK. 1795.

in verhindering ontmoet hadden, van wegen zommige Burgers, die oordeelden, dat zy nog niet ontslaagen waren van den Eed aan den voorigen Baron gedaan, en het door de Vergadering nog niet beslist was, of *Ysselsteyn* tot *Holland* behoorde, werden zy tot het bovengemelde Besluit en Publikatie geweezen (*).

Aanmerking daar en te *Acquoi* gemaakt op de belastingen.

De in te voeren Lasten baarden te *Ysselsteyn* meer zwaarigheids. De Inlyving in *Holland* kon voordeelen verschaffen; doch tot het opbrengen der Lasten met *Holland* op eenen voet betuigden zy onvermogend te zyn, en dat zulks hunne Stad met een verlies van Inwoonderen dreigde, die zich, om de goedkoope leevenswyze, aldaar hadden nedergezet (†). — Die van *Acquoi* wilden zich wel aan het Bestuur van *Holland* overgeeven; doch daar zy nooit Lasten hadden betaald en niet konden betaalen, vertrouwden zy hier mede niet bezwaard te zullen worden (§). Voorslagen die eene nadere schikking vorderden.

De Kamer der Justitie te *Vianen* afgeschaft.

In de Landen van *Vianen* en *Ameyde* bestondt een Kamer van Justitie. Men oordeelde ter Vergadering van *Holland*, dat naa de inlyving derzelven, in dat Gewest, die Kamer, als overboodig, en de Ingezetenen dier Plaatzen onderhoorig aan de Jurisdictie der Hoven van Justitie van *Holland*. Van dit besluit werd den Hoogen

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 24 Maart 1795.

(†) *Decreeten* als bov. 23 Maart en 22 April 1795.

(§) *Decreeten* als boven 6 Mey 1795.

gen Raad en Hove van *Holland*, als mede de gemelde Kamer verwittigd, als mede de Ingezetenen van *Vianen* en *Ameyde*, by openbaare aankondiging, kennis gegeeven (*). —— Gelyk de Burgery van *Vianen* niet naliet een Stuk ter Vergadering van *Holland* in te leeveren, betreklyk de Inlyving, vorderende om de voorwaarden daar van te bepaalen, en de Lasten naar billykheid te regelen (†), zo verzette zich ook de Kamer van Justitie aldaar tegen de gemelde vernietiging (§); doch met zo weinig vrugtgevolgs als de Municipaliteit van *Vianen* zich aankantte tegen de Beëediging van den Burger P. BOELLARD Pz. als Ontvanger van het Klein Zegel. De stukken tot die zaak betreklyk, in handen van den President en Raaden van den Hove gesteld zynde, ten einde de geschiktste middelen te beraamen om die van *Vianen* te doen gehoorzaamen aan de Besluiten der Vergadering van *Holland*, werd ingevolge van den uitgebragten raadslag besloten, de twee Burgers, NIJHOUT VAN DER VEEN en WICKEVOORT CROMMELIN, ten spoedigsten, na *Vianen* te zenden, daar de Municipaliteit te doen vergaderen, en naa opening van hunnen last, dezelve af te vraagen, of zy gezind ware, die wederstreefde Beëediging

XC. BOEK. 1795.

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 10 April 1795.

(†) *Decreeten* als boven 24 Juny 1795.

(§) *Decreeten* als boven 29 July 1795.

XC. BOEK. 1795.

ging te volbrengen, en, byaldien de Municipaliteit daar toe besloot, als dan te vorderen, dat zulks daadlyk, in der Afgevaardigden tegenwoordigheid, geschiedde; weigerde de Municipaliteit aan die eisch te voldoen, dan hadden die Burgers last, om, in den naam des Volks van *Holland*, te verklaaren, dat de Municipaliteit van *Vianen*, of wel de Leden van dezelve, die geweigerd hadden aan het Besluit der Vergadering te voldoen, van hun Municipaal gezag vervallen waren (*).

Gelderland maakt aanspraak op *Kuilenburg.*

Werden deeze Steden en Plaatzen aan *Holland* onderhoorig, andere vielen *Gelderland* ten deele. Behalven dat het *Loo*, waar, ten tyde deezer Omwentelinge, zo veel was voorgevallen, 't welk, zints den Jaare MDCCXLVII, den naam van *Heerlykheid* gevoerd hadt, deezen naam ontnomen en onder den ouden van het *Ampt van Appeldoorn*, weder onder het algemeene Regtsgebied der *Veluwe* gebragt werd (†), kwam, ten deezen dage, het Graafschap *Kuilenburg* aan *Gelderland*. — De Provisioneele Vertegenwoordigers des Lands van *Kuilenburg* hadden de *Graaflyke* Hoedanigheid der Stad en onderhoorige Dorpen, laatst door WILLEM DEN V. bekleed, afgeschaft, en eene Landelyke Vergadering opgerigt, bestaande uit Afgevaardigden der Stad *Kuilenburg* en de Dorpen *Everdingen*, *Zey-*

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 20, 26 en 28 Aug 1795.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 2821.

Zuydurveld en *Gaalbertingen* (*). *Gelderland* maakte aanspraak op die Landstreeke. De Representanten des Volks van *Gelderland* werden verzogt om op de zaaken van *Kuilenburg* orde te stellen; zonder dat daar door, van wegen hun Hoog Mogenden, het Regt, 't welk *Gelderland* vermeende te hebben, werd toegestemd (†).

XI. BOEK. 1795.

Eisches van de *Kuilenburgers*.

Gelastigden uit het Kwartier van *Nymegen* waren, zints eenigen tyd, in bewerking, om het Graafschap *Kuilenburg*, weder tot *Gelderland* te brengen, en aan het Kwartier van *Nymegen*, waar van men het onwettig afgescheurd oordeelde, en aan den geweezen Stadhouder weggeschonken, in te lyven (§). Traagen spoed nam die onderhandeling, tot dat die Gelastigden, door de Vergadering van Stad en Lande van *Kuilenburg*, in Zomermaand, op nieuw aangezogt, uit dezelve vernamen, dat daar thans door het geslootene en bekragtigde Alliantie- en Vredes Tractaat met het *Fransche* Volk, de voorige bezwaaren ophielden, welke hun wederhouden hadden, zy als nu betuigden, zich gaarne in *Gelderland* te willen inlyven: zo nogthans, dat de Stad en Lande van *Kuilenburg*, bleeven in het volle huishoudelyke Bestuur van Policie en Financie, even als alle andere Kwartieren van *Gelderland* op zich

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXX. D. bl. 23.

(†) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 9 July 1795.

(§) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 2822.

XC. BOEK. zich zelven bestonden, en dat zy, dus als een byzonder of Vierde District of Kwar-
1795. tier, op de Landschaps Vergadering van *Gelderland* zouden worden aangemerkt.

Handelingen deswegen. Op de aanvraage hoe veel, ingevalle dit Voorstel by *Gelderland* en het Kwartier van *Nymegen* smaak vondt, Stad en Lande van *Kuilenburg* als dan in de Lasten zou kunnen opbrengen? luidde het antwoord, dat zy zich daar over niet konden uitlaaten, vermids alle Kantooren onder Sequestratie des Volks van *Gelderland* gesteld waren, en zy hier door geen inzigts genoegs in de staat der Geldmiddelen hadden; waarom zy voorsloegen, het ter Landschaps Vergadering daar heen te stuuren, dat het beslag der Geldmiddelen werd opgeheeven, of daar omtrent andere en voeglyker schikkingen gemaakt mogten worden. Op deezen grond toonden zy zich genegen om vervolgens zodanige maatregelen tot vereeniging met de Provincie *Gelderland* te helpen beraamen, als zy, ten meesten nutte der Provincie, en des *Kuilenburgschen* Volks, in gemoede zouden vermeenen te behooren.

Op dit stuk raadpleegende, traden die des Kwartiers van *Nymegen* te rug tot de oude tyden des Graafschaps van *Teisterband*; merkten aan dat *Kuilenburg*, na veel lotwisselingen, door Keizer Carel den V. tot een Graafschap was verheeven; en dat vervolgens de Staaten des Kwartiers van *Nymegen* dit Graafschap van den laatsten Bezitter, uit het Huis van Saxen-Hild-

BURG-

BURGHAUZEN, gekogt en met Kwartiers-penningen, ter somma van negenmaal honderd en zestig duizend acht honderd Guldens, betaald hadden; doch dat, op voorstel van laffe vleijers, dit eigendomlyk Goed des Volks van het Kwartier van *Nymegen*, in den Jaare MDCCXLVIII, onwettig was weggeschonken.

XC. BOEK. 1795.

Daarenboven bragten zy in 't midden, hoe het nergens bleek, dat dit geweezen Graafschap ooit eene Souverainiteit op zich zelven uitgemaakt, maar altoos tot *Gelderland* behoord hadt, hoe zeer *Holland*, en ook *Utrecht*, wel eens, uit hoofde van Leenpligt van eenige Dorpen onder dit geweezene Graafschap, op de Souverainiteit 'er van, schoon zeer ten onregte, aanspraak gemaakt hadden. Wyders bleek het, dat de tydelyke Heeren van *Kuilenburg* agtereenvolgende dit Leen van de Fursten en Staaten van *Gelderland* verheeven, en die Staaten nooit getwyfeld hadden om hunne wettige aanspraak op dit geweezen Graafschap, door herhaalde en bygebragte Kwartiers Besluiten, te handhaaven.

Overeenkomst.

Op deeze gronden vondt men goed ter Landschaps tafel met deeze opening te voorschyn te treeden; dat, schoon men aan het Volk des geweezen Graafschaps van *Kuilenburg* geenzins de magt kon toestaan om zich van *Gelderland* af te scheiden, en eene Souverainiteit op zich zelven te vormen, aan 't zelve egter volkomen de magt moest worden toegekend, om, mede als een gedeelte van *Gelderland*,

XX. BOEK. 1795.

land, door hunne wettig verkoozene Vertegenwoordigers aan het bestuur van dit Gewest deel te neemen, en op dien voet de nadere onderhandelingen met die van *Kuilenburg* voort te zetten, en ten einde te brengen, zodanig als ten meesten nutte van *Gelderland* en des Volks van *Kuilenburg* zou strekken (*).

Handelingen wegens *Buuren*.

Te midden der gemelde Onderhandelingen met de *Kuilenburgers* hadden zich twee Gecommitteerden bevonden van het Platteland, onder *Buuren* behoorende, hunne genegenheid te kennen geevende om zich te zamen te vereenigen, en dus met die van *Kuilenburg* één District, of Kwartier, uit te maaken. Aangenaam betuigden de *Kuilenburgers* zou het hun weezen, indien de Stad *Buuren* daar toe mede kon worden overgehaald; ten welken einde zy aan de Stad *Buuren* eenen aanmaanenden Brief gezonden hadden om zich met hun te vereenigen (†).

Genegen in *Gelderland* te worden ingelyfd. Onderhandelingen daar over.

De *Gelderſche* Gelastigden ontdekten, by de gehoudene onderhandelingen dit stuk betreffende, dat die van *Buuren* ongeneegen waren tot deeze zamensmelting; doch zeer verlangden om afzonderlyk in *Gelderland*, en wel in het Kwartier van *Nymegen*, te worden ingelyfd. Doch, daar het Land van *Buuren*, met verbaazende schulden bezwaard was, zou het onmogelyk het aandeel in de Quota van het Kwartier van *Nymegen* kun-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 4211—4224.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 4220. 4221.

kunnen opbrengen: weshalven zy de Inlyving op de volgende voorwaarden wilden aangaan. Dat de Stad en Lande van *Buuren* haare eigene Finantien zouden kunnen heffen. Dat het Politiek, Justitieel, Matrimonieel en Huishoudelyk Bestuur zou staan ten hunnen beheere; doch dat in Burgerlyke en Lyfstraflyke zaaken, het Appel zou overgaan aan het Hof van Justitie in *Gelderland*. Dat aan het Kwartier van *Nymegen* op zodanige termynen, als onderling zou worden bepaald, uit de gemeenelands Inkomsten van *Buuren*, vóór dat dezelve onder de Provincie kwamen, en derzelver bescherming genooten, mitsgaders ter redemptie van alle Lasten, 's jaarlyks zeven duizend Guldens zouden worden voldaan.

XC. BOEK. 1795.

Het Kwartier van *Nymegen* opgehaald hebbende de oude betrekkingen deezes geweezen Graafschaps, bragt voor zynen raadslag uit, om de Gevolmagtigden te gelasten, tot eene nadere onderhandeling met die van *Buuren*; en in dezelve byzonder in het oog te houden, dat de Punten door hun opgegeeven, strydig waren met het belang en de hoogheid des *Gelderschen* Gewests, en dus behoorden veranderd te worden (*).

Wyd stondt dit uit een in Oogstmaand. In 't laatst van Wynmaand leverden de *Buurenaars* eene Verklaaring in, dat indien de Inlyving van hun Stad en Lande niet zit-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 4954.

XC. BOEK. 1795.

zittens die Vergadering werd daargesteld, of tot genoegen schikkingen gemaakt, als dan alle omtrent dit stuk gewisselde Stukken zouden moeten gehouden worden als niet geschied: dewyl het belang van hun Stad en Land vorderde, hier in door geene langwylige raadpleegingen opgehouden te worden; ten einde met een der andere Gewesten, welke daar toe wel zou neigen, in onderhandeling te kunnen treeden.

De Inlyving volbragt.

Naa eenige beraadslaaging besloot men van de *Geldersche* zyde Gevolmagtigden te benoemen, om met die van *Buuren*, een einde aan die onderhandelingen te maaken, en de Inlyving daar te stellen. — Onder de IX Artykelen eener ontworpene Overeenkomst, trokken twee byzonderheden de aandagt der te Landschaps Vergadering Gelastigden uit het *Ryk van Nymegen* en Ampte tusschen *Maas* en *Waal*: naamlyk dat, behalven eenige Belastingen, voorts uit de Landskas van *Buuren*, tot afkoop van alle verdere Lasten, welke men zo nu, als by vervolg, zou mogen of kunnen vorderen, jaarlyks, aan het Kwartier van *Nymegen*, de ronde som van tien duizend Guldens zou betaald worden — als mede dat de Stad en Lande van *Buuren*, met betrekking tot de Representatie in het Kwartier van *Nymegen*, provisioneel geen stem ter Kwartiers Vergadering zou uitbrengen; maar alleen *om aan te hooren* zitting ter Kwartiers Vergadering, en uit dezelve ter Landsvergadering hebben; zonder eenig Regt tot de Commissien, in dat

dat Kwartier vallende, te mogen *sustineeren*; en zulks tot zo lange de Stad en Lande van *Kuilenburg* werklyk in het Kwartier van *Nymegen* zouden zyn ingelyfd, als wanneer, over het stemmen ter Kwartiers Vergadering, tot onderling genoegen, eene schikking zou worden gemaakt. —— Gemelde Gelastigden verzogten aantekening, tot dit Besluit niet te hebben medegestemd; maar vermeend, dat die van *Buuren*, op gelyken voet als de overige Ingezetenen des Kwartiers, alle Kwartierlyke Lasten, zonder onderscheid, behoorden te draagen; en dat daar tegen een evenredige Invloed in het Kwartiers Bestuur behoorde te worden toegestaan. Dat die van *Buuren*, door hunne gunstiger ligging, en vrugtbaarder grond tot aankweeking van allerlei Voortbrengzelen, ook veel beter dan andere Districten van het Kwartier de bezwaaren en Lasten konden draagen; dat daarenboven hun minder draagen van Lasten strydig was met de aangenomene en bezwoorene Regten van den Mensch, en vastgestelde Beginzelen van Vryheid en Gelykheid, vooral ten aanzien van *Buuren*, wegens hunne bekende Contra-revolutionaire gevoelens.

XC. BOEK. 1795.

Eene wederspraak van dien aart stelde geen hinderpaal aan het werk, waar toe van de *Nymeegsche* zyde besloten was, en die van *Buuren* volvaardig waren: immers laatstgemelden, die, onder het behandelen deezer zaake buitengestaan hadden, weder ter Vergadering binnen getreeden,

XC. BOEK. 1795.

den, gaven te kennen, dat het Volk van *Buuren*, aangedaan met eene byzondere hoogagting voor het Volk van *Gelderland*, ook dit Gewest, boven alle andere Gewesten, verkiesbaar hadt geoordeeld om onder deszelfs goed, wys, voorzigtig en welberaadslaagd Regeerings-bestuur te worden aangenomen. Eene overgifte, die door den Burger JOHAN VERMOSEN, Woordhouder van de Gemeensliedeu der Stad *Nymegen*, Voorzitter der Vergadering, op eene minzaame wyze werd beantwoord (*).

Gesteldheid in de *Willemstad*.

Geen gedeelte des Lands hadt, zints langen tyd, eene sterker gehegtheid aan het Stadhouderschap betoond, dan de *Willemstad*, met het daar naast gelegene *Prinseland*. By de Staatsomwenteling maakte die Oord, als 't ware, het tegenbeeld uit van het nabuurig *Staats-Braband*, 't welk thans onder den tytel van *Bataafsch Braband* voor een Zuster-gewest der Zeven Gewesten verklaard was (†); en begreep dat deeze Landstreeke onder het beheer van dit nieuw Gewest behoorde. Gelastigden uit de *Willemstad* gingen in Oogstmaand by een Verzoekschrift de Algemeene Staaten aan, om onder de Souverainiteit van hun Hoog Mogenden te mogen blyven, of anderzins hier goedvinden te mogen weeten; waar onder zy nu zouden behooren: dewyl zy niet verkoozen on-

(*) Zie de gewisselde Stukken in de *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 6007—6018.

(†) Zie hier boven bl. 165.

onder het Gouvernement van *Bataafsch Brabant* begreepen te zyn (*). By eenen naderen Brieve gaven de bevelvoerende Officieren en de Magistraat van de *Willemstad* te verstaan, dat eene Bezending uit *Bataafsch Brabant* hun wilde desorganiseeren, en onder het gebied van *Bataafsch Brabant* brengen, ondanks het gedaane verzoek om onder de Bevelen en de Souverainiteit van hun Hoog Mogenden te blyven. Men besloot, de Staatscommissie, welke wy werkzaam vonden in de zaak van *Bataafsch Brabant*, aan te schryven over dit voorstel, en intusschen alles in dien staat te laaten, met last aan den bevelvoerenden Officier om de bevelen der Staatscommissie te gehoorzaamen, en de Geconstitueerde Magten te eerbiedigen. — Ten zelfden tyde werd in handen van die eigenste Commissie een Brief gesteld van den Baljuw van *Prinseland* en *Dinteloord*, met beklag dat de Regeering aldaar, door eene Commissie van *Bataafsch Brabant* was gedesorganiseerd, met gewapende magt, en eene nieuwe Municipaliteit aangesteld, waar tegen het Volk opgeroepen zynde, zich verklaard hadt; verzoekende onder de Souverainiteit van hun Hoog Mogenden te blyven, en dat de Volksstem ook daar mogt worden geëerbiedigd (†).

XC. BOEK. 1795.

Het

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 30 Aug. 1795.

(†) *Decreeten* als boven 21 Sept. 1795.

XI. BOEK. 1795. *Holland wraakt het daar gehouden gedrag der Commissarissen.*

Het verrigtte door deeze Commisfie in de *Willemstad* gaf de Afgevaardigden van *Holland* ter Algemeene Staatsvergadering stoffe van beklag, dat deezen, te dier Stede, als Leden der Municipaliteit zodanige Persoonen hadt toegelaaten, die, wel verre van Patriotten te weezen, in tegendeel, zich altoos, en bovenal in den Jaare MDCCLXXXVII, Vervolgers der Patriotten betoond hadden. Weshalven zy het gedrag dier Gecommitteerden, in deezen, niet konden goedkeuren; maar in tegendeel, aandrongen, dat in de te houdene handeling over de Brieven deezer Gelastigden, hier van mogt kennis gegeeven worden; ten einde daar in zo veel mogelyk te voorzien (*).

Klagten van *Bataafsch Brabant* deswegen.

Zeer heftig voeren de Provisioneele Representanten des Volks van *Bataafsch Brabant* uit over het gehoudene gedrag der Gecommitteerden, in eenen Brieve aan hun Hoog Mogenden, over de beletzelen, welke zy ondervonden in het organiseeren van de *Willemstad*, en het *Prinseland* zo niet door de Algemeene Staaten, althans op deezer naam, hun in den weg gelegd. „ Wy „ willen niet in een onderzoek treeden," schreeven zy, „ of deeze Streeken van „ ouds, onder den naam van *Land van* „ *Stryen*, een deel van het Marquisaat „ van *Bergen op den Zoom* uitgemaakt, „ en alzo tot de *Generaliteits Landen*, nu „ *Ba-*

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 15 Oct. 1795.

„ *Bataafsch Brabant*, en dus tot ons Be-
„ ſtuur behooren; ook niet of gy kunt
„ geagt worden, by het arresteeren van
„ het Plan van Tusſchen-regeering alleen
„ gehandeld te hebben voor dat gedeelte
„ van *Bataafsch Brabant*, uit welke op
„ dien tyd, Gecommitteerden om met U
„ te handelen, zyn afgezonden geweest,
„ en of gy, uit dien hoofde, kunt bewee-
„ ren, dat deeze Streeken niet tot *Ba-*
„ *taafsch Brabant* behooren. — Ons oog-
„ merk in het ſchryven van deezen Brief
„ heeft eene veel hooger bedoeling, en
„ dergelyke weinig betekenende Questien
„ kan eene Nationaale Conventie geheel
„ noodloos maaken, of kunnen naderhand,
„ door eene opzetlyke onderhandeling, op
„ een vasten voet, worden getermineerd.
„ Wy bedoelen iets veel verheeveners;
„ wy beoogen het belang der Vryheid!
„ En of deeze Oorden als nog onder U
„ gehoorig zyn, of onder ons — dat ge-
„ heiligd belang der Vryheid kan hier door
„ niet verlooren worden. Uwe pretenſie
„ op dat Gewest zy dan gefundeerd of
„ ongefundeerd, kan U geen regt geeven
„ om ons te verhinderen, aldaar dat be-
„ lang te ſchraagen, wanneer gy zelfs ten
„ deezen werkloos blyft.

„ Veronderſtelt ons regt op deeze Stree-
„ ken als twyfelagtig, des egter geen-
„ zins, dan nog behoorde gy onze poo-
„ ging niet tegen te werken, om daar de
„ Vryheid te doen zegepraalen, om daar
„ het Despotisme neder te werpen, dat

XC. BOEK. 1795.

„ daar nog op den throon, als in een „ vergeeten hoek, was blyven zitten, toen „ gy zelfs niet konde goedvinden dat edel „ werk te verrigten; toen uwe Gecom„ mitteerden, de stem van weldenkende „ Vaderlanders, die daar om verlossing „ riepen, in den wind sloegen; Gy be„ zit geen Landen; Gy kunt 'er geen „ aanspraak op maaken, om de gevloekte „ Tyranny te rugstutten, en in de hand „ te werken!

„ Die noodkreet van braave en lang„ vertrapte Vaderlanders, deedt ons straks „ tot hunnen bystand snellen. En al wa„ ren wy op dat oogenblik overtuigd ge„ weest, dat wy slegts een betwistbaar „ Regt hadden op die Streeken, zouden „ wy nog gerekend hebben onzen Va„ derlandschen pligt te vervullen met „ werkzaam te zyn by uwe werkloosheid; „ en het zou ons altoos eene aangenaame „ voldoening geweest hebben, indien het „ al naderhand by verdere onderhande„ lingen was uitgemaakt geworden, dat „ deeze Oorden niet tot *Bataafsch Bra*„ *bant* behooren, dat wy ze aan U had„ den kunnen afstaan; naa aldaar het „ schandjuk, dat gy 'er zo lange gedoogd „ hadt, te hebben verbrooken."

Om deeze taal, vol blyken des hoogstgaanden misnoegens, te staaven, haalen zy op het voorgevallene met hune Afgezondenen na *Prinsenland*, de weigering van een begeleide *Fransche* Huzaaren op last van een der Staatsgecommitteerden, den Bur-

Burger SANDRA VELDMAN, welk zy een „ hoon noemden, het Volk van *Bataafsch* „ *Brabant* aangedaan, als of het zyne „ Souverainiteit niet, dan onder Superin- „ tendentie van een Gecommitteerden uit „ de Vergadering van hun Hoog Mogen- „ den, konde uitoefenen." —— Zy spraken van hunne verontwaardiging op het zeggen van den Burger VELDMAN, „ dat „ in het *Prinsenland* alles in rust was! „ even of het een wenschlyke rust kon „ genoemd worden, wanneer de stem van „ vrye Burgers, door den taayen Oranje- „ zweep, in de borst gesmoord werd." Daar eene voor weinig weeken beproefde Omwending, door tegenstand der *Oranjegezinden*, te kort was was geschooten. —— Zy haalden op, hoe zy, het verzogte Geleide bekomen hebbende, de Omwenteling in *Prinsenland*, met een klein aantal weldenkenden, bewerkten, de oude Magistraatsleden, nog aangesteld op naam van WILLEM DEN V. nog door zyn Domeinraad benoemd, hunne plaatzen deeden ruimen. De Baljuw MACLAINE, en zekeren MEWIS, onder den naam van *Oranjeboer* bekend, uit *Zeeland* om oproer gebannen, Voorzitter der Magistraat, van die posten verwyderden. Niet zonder tegenkanting was zulks toegegaan; dan men slaagde, ondersteuning van Krygsvolk bekomen hebbende, zonder tot geweld toevlugt te neemen, twee dagen laater.

Dan, volgens hun schryven, hadden twee Gecommitteerden, QUEYSEN en

XC. BOEK. 1795.

VELDMAN, kort naa dien tyd, in deezen Oord gekomen, het oor geleend aan deeze MACLAINE en MEWIS, waar door het oproer het hoofd weder zou opgestooken hebben, hadt de nieuw aangestelde Municipaliteit zich in haare post niet kragtdaadig gehandhaafd. „ Men behoeft," was hunne taal, „ geen voorneemen te „ hebben om alles uit een donker oog„ punt te willen aanzien, om dit gedrag „ der Gecommitteerden te beschouwen als „ ten hoogsten afkeurenswaardig van al „ wat weldenkt in *Nederland.* Is de Va„ derlandsche zaak, de zaak der Vry„ heid, dan geen voorwerp meer der be„ scherming van hun, die op zulk een „ uitsteekende wyze de belangen van het „ vrye Volk uitoefenen? Is het geen „ schande meer, de veragtlyke Oranje„ cabaal, uit de diepte, waar in zy regt„ maatig was te neder gesmeeten, de ver„ mogende hand toe te reiken? het mid„ del te zyn, waar door zy zich verheft, „ en, in het oog van Vaderlanders, aan „ de veragtlyke Hoofden van dezelve, „ een uitsluitend vertrouwen te schenken? „ Hoe veele daaden zyn niet met den „ naam van *Contra-revolutionair* bestem„ peld, die in de daad zo veele weezen„ lyke kenschetzen daar van niet bezeten „ hebben!"

Naa deeze hunne grieven, wegens *Prinsenland*, te hebben uitgeboezemd, hadden zy 'er geen minder omtrent de *Willemstad*, waar de Commandant de Gecommitteer-

den

den uit *Bataafsch Braband* het volvoeren van hunnen last verhinderd hadt, op voorgeeven, dat die Stad onder beheer van hun Hoog Mogenden stondt. „Daar zugtte," gelyk zy zich beklaagden, „een „aantal Vaderlanders mede onder den „Oranje-schepter; daar reikhalsden zy „mede na uitkomst; daar zat de oude „door den Dwingeland verkoozene Ma„gistraat nog op het kussen; daar der„halven, maakte de *Willemstad* alleen, „onder de Beheering van hun Hoog „Mogenden, eene tegenstelling met de „geheele Republiek, waar alle Bestuur „op het beginzel van 's Volks Oppermagt gebouwd was: terwyl daar alleen „hetzelve geen andere grond hadt, dan „in de willekeurige bestelling van reeds „verjaagde Despooten. — Laat, om „de liefde der Vryheid, dit onedel, dit „U onwaardig contrast ophouden! Ver„hindert niet langer ons voorneemen om „haar ook daar te doen zegepraalen. „Laat uwe tegenspraak tegen ons bezit „van dit kleine plekje gronds niet lan„ger het middel zyn, dat de Oranjeka„baal, door uwe ondersteuning met ver„agte hoop gevoed worde; noch de zug„ten van vertrapte Vaderlanders, onder „uwe beheering zynde, hunne bedorven „harten een schuldig genoegen verschaf„fen. Wy zullen, te onzer ontlastin„ge, aan *Nederland* toonen, wat wy ten „deezen voor de zaak der Vryheid ge„daan hebben, en welke tegenkantingen

XI. BOEK. 1795.

XO-
DORP.
1795.
Nadere Briefaan hun H. Mog.

„ ons ontmoet zyn; wy zyn het ons zel-
„ ven verpligt; gy moogt U verantwoor-
„ den."

Wanneer deeze sterke Brief geschreeven, ter afzendinge gereed lag, kwam het besluit van hun Hoog Mogenden, op den negen en twintigsten van Herfstmaand, omtrent de *Willemstad* en *Prinsenland* genomen, by 't welk zy dien Oord onder hun beheer namen. Die van *Bataafsch Brabant*, voegden by gemelden Brief een naderen, waar in zy, zich gedraagende aan den eersten, hunne uiterste verwondering en gevoeligheid betuigden over dit Staatsbesluit. Zy merkten 't zelve aan als een kennelyke inbreuk bevattende op de Souverainiteit des Volks van *Bataafsch Brabant* door hun vertegenwoordigd; en strekkende om aldaar de gronden van het Patriottisme te ondermynen, en te vernietigen, en daar en tegen de Oranje-party te stutten, en alzo in *Bataafsch Brabant* een Contra-revolutionaire daad te doen uitoefenen.

Hadden zy, in den voorigen Brieve, de zaak, of die Oord onder *Bataafsch Brabant* gerekend moest worden, dan niet, eenigzins in 't midden gelaaten, in deezen, beweerden zy stellig, dat de *Willemstad* en *Prinsenland* tot de *Generaliteits Landen* behoorden, en schreeven. „ Gy „ slaat derhalven uwe handen in ons ei-
„ gendom, en oefent daaden uit van Sou-
„ verainiteit in een Gewest, dat onder
„ ons Bestuur staat, en zulks doet gy

„ zon-

„ zonder onze voorkennis, veel min bewilliging. Gy verwaandigt U alleen uw „ goedvinden, ons by Extract-Resolutie, „ te doen kennen, als ware het tot ons „ narigt, even of gy nog, gelyk voorheen, de Souverain waart van *Bataafsch* „ *Brabant*, terwyl het 'er zo verre af is, „ dat wy, als Representanten van dat „ Volk, U wel beschouwen en erkennen, als uitmaakende het represetatief „ van het geheele Bondgenootschap, in „ opzigt tot deszelfs buitenlandsche betrekkingen; doch geenzins kunnen of „ zullen gedoogen, dat gy onder hetzelve „ eenige daad van Plaatslyke Souvereiniteit uitoefent."

Voorts vaaren zy uit tegen de Volksoproeping, die hun Hoog Mogenden in *Dinteloord* en de *Willemstad* wilden gedaan hebben, als geschikt om de Oranjeschreeuwers over de weinige Vaderlanders te doen zegepraalen. —— Hadden die van de *Willemstad* en het *Prinsenland*, door verzoekschriften aangehouden om onder de Souverainiteit van hun Hoog Mogenden te komen, wilden deezen die op zich neemen, zy keurden dit aanbod, en die aanvaarding ondoenbaar, naa de aan den dag gelegde denkwyze der geheele Republiek, en het besluit in Sprokkelmaand door de Algemeene Staaten genomen, en de daar op gevolgde Publikatie, in Lentemaand. „ Volgens deeze," dit zyn de eigene woorden, „ was de Oppermagt des Volks, „ volgens deeze, waren de Regten van

„ den

XC. BOEK. 1795. „ den Mensch aangenomen; en hoe kon „ dan eenig Volksdeel, 's Volks Oppermagt weêr van het Volk afneemen, en „ een Souverain kiezen, buiten het Volk? „ Hoe kunt gy, getrouw blyvende aan „ uwe Beginzelen, de Souverainiteit op „ U neemen? Dit hort en stoot tegen „ alle de grondstellingen, die thans in de „ Republiek vaststaan. Overal steunt alle „ gezag op de Oppermagt des Volks; „ maar alleen zal de *Willemstad* en het „ *Prinsenland* nog bestaan uit *Onderdaanen*, onderworpen aan een vreemden „ Heer!"

Ongeschikt keurden zy het Volk in dien Oord om 'er de Volksstem te doen oproepen; dit noemden zy speelen met geheiligde beginzelen; de agtenswaardige Volksstem kon, huns oordeels, nooit anders dienen dan om 's Volks Vryheid te verzekeren; maar mogt nooit misbruikt worden, om dat vooringenomen, dat onkundig, dat boos en verhard Volk om Onafhangelykheid te doen vraagen, en zulk eene onwettige schanddaad, met schyn van regt op te tooijen, en te bewimpelen. — „ Onverantwoordelyk was „ het in hun oog, dit verbasterd Volk het „ heilig regt te laaten misbruiken, om dus „ doende de schraale voldoening te bekomen van Souverainen te zyn van de „ *Willemstad* en *Dinteloord*."

„ Wy voor ons," dus sluiten zy deezen Brief, „ die, steunende op ons locaal „ regt, de zaak der Vryheid daar hebben

„ aan-

„ aangegreepen, zullen ook voortgaan, „ met die zaak, door alle mogelyke middelen, te handhaaven. In *Dinteloord* „ hebben wy alles wat maar eenigzins „ Vaderlands dagt opgeroepen, en by „ meerderheid van stemmen eene Municipaliteit doen verkiezen, die allen Vaderlanders zyn. Zo gy nu kunt goedvinden, met hulp van het groote meerdertal Oranje-schreeuwers, die waare „ Volksstem te verkragten, en wederom „ die Vaderlanders van het kussen te bonzen, om 'er de Oranje-Afhangelingen „ in te zetten, wy zullen niet nalaaten, „ die daad voor *Nederland* in het waare „ daglicht te plaatzen, en ze derhalven als „ volkomen Contra-revolutionair te doen „ beschouwen; terwyl wy niet zullen nalaaten alles te beproeven, tot dat wy „ in onze wettige bezitting zyn hersteld; „ tot dat wy de vertrapte Vaderlanders „ aldaar hebben zien regt doen; tot dat „ wy het belang van het Vaderland, en „ de geheiligde zaak der Vryheid hebben „ doen triumpheeren over alle aanslagen, „ hoe bedekt en listig ze dan ook mogen „ vermomd zyn."

Handelwyze der Gelastigden te *Dinteloord*.

De Gelastigden van hun Hoog Mogenden gaven bevel aan de nieuwe Municipaliteit van *Dinteloord*, om, in hunnen naam, het Volk op te roepen; ten einde te stemmen, of zy onder *hun Hoog Mogenden* of onder *Bataafsch Brabant* wilden behooren. De Municipaliteit oordeelende, dat dit als eene afgedaane zaak niet te pas kwam,

en

XC. BOEK. 1795.

en alleen diegeen moest, om, onder den schyn van de Volksstem te doen eerbiedigen, den Oranje-aanhang in de hand te werken, antwoordde, dat zy, geen andere magt erkennende dan de Representanten van *Bataafsch Brabant*, ook buiten deezen geene Publicatie konden laaten afkondigen. Hier op bekwamen zy ten antwoord, dat zy dan zelve de Publikatie zouden laaten doen, met byvoeging, „dat „het hun leed deedt, dat zy door het „uitoefenen van hunnen last, in de on„aangenaame noodzaaklykheid waren om „de Patriotten van *Dintdoord* tegen te „werken." —— By eenen ernstigen Brieve aan deeze Gelastigden deedt de Municipaliteit een sterke tegenverklaaring tegen alle daaden van vreemd en eigendunklyk gezag, zich beroepende op de geheiligde zaak van Vaderland en Vryheid, teffens eene Commissie benoemende om aan de Representanten van *Bataafsch Brabant* kennis van het gebeurde te geeven, en bystand te verzoeken. Dan de Gelastigden van hun Hoog Mogenden gingen met de zaak door, en moest de even aangestelde Patriottische Municipaliteit de plaats weder inruimen aan Persoonen van de tegenovergestelde denkwyze.

Schryven van de Rep. van *Bataafs Brabant* aan Gecommitteerden.

Een uitkomst zo beantwoordende aan 't geen te wagten was, en juist overeenkomende met het geen de Provisioneele Representanten des Volks van *Bataafsch Brabant*, op goede gronden, voorspeld hadden, baarde by deezen de hoogstgaande stoore-

venis, welke zy uitboezemden in hun schryven aan de Gelastigden der Algemeene Staaten. Deezer Brief, inhoudende dat de *Willemstad* en 't *Prinsenland* niet vervat geweest waren onder *Bataafsch Brabant*, over welke de onderhandeling geschied was, gaan zy te keer, beweerende, dat die Stad en dat Oord in het plan van Tusschen-bestuur begreepen waren; en dat overzulks, hun Hoog Mogenden geen regt meer hadden om daar eenige Souveraine daaden uit te oefenen, of te doen uitoefenen, „dat zulks te doen eene verbree„king was van de geslooten overeen„komst, een inbreuk op het Souverain „Regt des Volks van *Bataafsch Brabant*, „een wederregtlyk bedryf, de afkeuring „waardig van allen, die prys stellen op „regt, regtvaardigheid en goede trouw.

„Maar," vervolgen zy, „hebben wy „reden om gevoelig te zyn over deeze „uwe behandeling, vordert onze onver„mydelyke pligt, als getrouwe Vertegen„woordigers van *Bataafsch Brabant* van „ons, ons voor zyne geschondene Reg„ten en belangen in de bresse te stel„len, — onze harten ontgloeijen nog „veel meer van verontwaardiging, wan„neer wy in deezen U de heilige belan„gen der Vryheid openlyk zien aanran„den, en onder het vernis van een hier „kwalyk geplaatst Volksregt, aan onbe„voegde Persoonen toevertrouwd, en „over een even onvoegzaam voorstel in„gewonnen, U die Vryheid zien ter

„slagt-

XI. BOEK. 1795.

XI. BOEK. 1795. „ flagtbank voeren, haar vinnige Vyanden ten throon verheffen, de Contrarevolutie dus bewerken, en alzo het „ schuldigst wanbedryf met het kleed van „ Vryheidsliefde en Volksregten geveinsdlyk opcieren. Dat de uitkomst spreeke; „ en dat zy bevestige of dit niet alles de „ gevolgen zyn van het geen gy in *Prinsenland* verrigt hebt."

Het voorgevallene aldaar schetzen zy met kleuren vol verwyts, en dreigende trekken. Wy schryven alleen het slotgedeelte af. „ Gy hebt te *Dinteloord*, op de „ stemmen der meerderheid van veragtlyke Slaaven, de Vryheid aan het mindertal regtgeaarte stervelingen doen ontvreemden. En, om de maat vol te meeten, hebt gy aan die zelfde veragte slaaven een regt gegeeven, dat hun niet „ meer, naa hunne eerste beslissing tot onafhangelykheid toekwam; gy hebt hun „ dat regt, dat alleen aan Vrymannen toekomt, doen misbruiken, en hun een Municipaliteit doen verkiezen. Zy hebben, „ by uitsluiting, hun veragtlyk soort op het „ kussen gezet, en de braaven vernederd; „ en deeze hebt gy, naa langduurig lyden, aan nieuwe mishandelingen, die „ zy misschien door de vlugt alleen zullen kunnen ontwyken, rampzalig blootgesteld. — Beglimpt derhalven niet langer „ uwe wandaaden, als geregtigd door de „ heilige Volksstem; gy hebt die niet mogen inneemen; het is wandaadig en „ wederregtlyk, wat gy verder door die

„ on-

„ onnatuurlyke Volksstem hebt doen ver- „ rigten. —— Regtmaatig is derhalven „ de algemeene afkeuring, die uw ont- „ rust gemoed U reeds doet voorzien en „ verwagten by eene Natie, die de Vry- „ heid begeert; uwe handelingen zullen „ zeker, in haare Historie, met veragting „ geboekt worden; gy zult van het eene „ einde van het Vaderland tot het ande- „ re, in uwe waarde gekend worden; en „ de verantwoordelykheid, die wy in „ naam des Volks van *Brabant* regtmaa- „ tig op U gebragt hebben, en waar van „ wy nimmer zullen afzien, zal veelligt „ binnen kort, een voorwerp worden van „ daadlyke daarstelling (*)."

XC. BOEK. 1795.

Over de Vaste Goederen van WILLEM DE V.

Zo veele veranderingen, daargesteld, ten aanzien des Beheers van Steden en Plaatzen, waar voorheen, in meerdere en mindere maate, de uitgeweeke Stadhouder, onder deezen en geenen Tytel, gezag gevoerd hadt, herinneren wy ons eene gedaane en nog onvolbragte belofte, om te vermelden, wat 'er geschiedde met de onroerende Goederen door den Prins, by zyn vertrek, uit den Lande, agtergelaaten (†), en oordeelen dit eene geschikte plaats om des eenig berigt te geeven.

Opgave derzelven aan de *Fran*-

De *Fransche* Representanten deeden, eer Louwmaand ten einde liep, reeds navraage, wegens de Goederen, roerende en

(*) In de *N. Nederl Jaarb.* 1795 zyn de aangetoogene Stukken geheel te vinden bl. 6623—6642.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXX. D. bl. 299.

XC. BOEK. 1795. ...sche Representanten.

en onroerende, door WILLEM DE V. voorheen bezeten. De Raaden en Rentmeesters der Erfgoederen des Prinsen van *Oranje* in de *Nederlanden* gelegen, gaven welhaast de gevorderde opening: daar by vermeldende, dat die Vorst, als *Stadhouder der Vereenigde Gewesten*, geene Goederen bezat; maar alleen jaarlyksche Inkomsten, aan hem verleend voor de onderscheidene Ampten, welke hy bekleedde, bedraagende naby 340000 's jaarlyks; dat alle onroerende Goederen, door dien Vorst bezeten, aan hem vervallen waren door Opvolging van diens Voorzaten, of aangewonnen door Aankoop, of op eenige andere wyze, alles gelyk die der byzondere Persoonen of Landheeren in deeze Gewesten.

Wegens de roerende Goederen vonden zy zich in de onmogelykheid om aan de gevorderde opgave te voldoen, als geheel onderscheiden van hun beheer. Ten aanzien der onroerende gaven zy eene Lyst met de Inkomsten, opgemaakt volgens de rekeningen in een tydvak van tien jaaren, van MDCCLXXVII tot MDCCLXXXVI, in een tyd van vollen Vrede, en volkomen genot der Inkomsten, waar uit bleek, dat de Ontvangst ten naasten by 528,000 Guld. en de bezwaaren en lydelyke schulden, naby 617,000 Guld. bedroegen, en de Lasten diensvolgens 89000 Guld. de Ontvangst te boven gingen. Weshalven het onderhoud van het Hof des Prinsen hadt moeten gevonden worden uit de Stadhouderlyke Inkomsten,

sten, en uit het geen hy hier jaarlyks liet overdoen, buiten die van zyne Staaten in *Duitschland*, als Prins van het *Duitsche* Ryk, welke onder de bestuuring van een Regents-collegie te *Dillenburg* stonden.

XC. BOEK.
——
1795.

Nadere opgave, en bovenal van den tegenwoordigen staat, konden zy, uit verscheiden hoofde, niet opleeveren; inzonderheid niet om dat de Prins, raakende een der voornaamste Artykelen, dat der algemeene Geldmiddelen van zyn Huis, by zyn vertrek, te zyner beschikkinge hadt doen stellen, de hoofdzaaklyke Papieren, als mede de voornaamste Archiven en bewyzen van Eigendom, het gereed Geld, het welk tot slot der Boeken, ten dien tyde, in de Schatkist gevonden wierd, de laatste ingeleeverde Rekeningen, zo wel van elk Erfgoed, als van de algemeene Thesaurie en de Staaten derzelven in de laatste Jaaren. Die het beheer deezer Goederen duslang in handen hadden, beloofden de *Fransche* Representanten overeenkomstig eene mondlyke afspraake, dat zy in het bestuur zouden voortgaan, en waaken, dat 'er van de penningen, die in de algemeene Schatkist zouden mogen inkomen, naa aftrek van de gewoone bezwaaren en uitgaven, niets verminderd werd (*).

Opgave aan de Algemeene Staa-

Eene opgave der Onroerende Goederen des Stadhouders werd desgelyks den Algemeenen Staaten ter hand gesteld. *Hol-*

lands

(*) Men zie die Opgave en Berekening in de *Jaarb. der Bat. Republiek* II. D. bl. 56—64.

XC. BOEK. 1795. ten, en handelingen deswegen.

lands raadflag in deezen, ftrekkende om te doen opmerken, het belang van 's Lands Ingezetenen by die Goederen (*), en hoe dezelve van eenen gansch anderen aart waren, dan de roerende Goederen, vondt ingangs genoeg om alle mogelyke aandagt op dit ftuk te vestigen, en 't zelve den *Franfchen* onder 't oog te brengen (†). Hier uit rees eene onderhandeling tusfchen hun Hoog Mogenden, en die het Beheer der Domeinen hadden, by welke laatstgemelden betuigden, dat zy, onder Eedelyke Verklaaring, zouden voortgaan, om, als getrouwe en eerlyke Lieden, die Goederen te beftuuren, 't welk ook de *Franfche* Reprefentanten hun hadden opgelegd; met last om 'er niets van te verminderen. Dan, hun Hoog Mogenden gevorderd hebbende, dat zy, uit de inkomende Gelden geene hoegenaamde Uitgave zouden doen; maar integendeel alle Penningen by zich houden, tot dat by hun Hoog Mogenden deswegen nadere fchikking was gemaakt, gaf zulks aanleiding tot een nader fchryven over den zin, in welken dit Verbod moest verftaan worden, hunne geneigdheid verklaarende om in

(*) De Intresfen der Capitaalen in onderfcheidene tyden genegotieerd, op Obligatien, meest aan Inwoonderen der Republiek, ten laste van het Huis en op de Erfgoederen en Bezittingen van hetzelve in de *Nederlanden* bedroegen in den Jaare 1794 *f* 322173. *Jaarb. der Bataaffche Republiek* II. D. bl. 63.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXX. D. bl. 298.

in dien zin als zy voordroegen, alles stipt te zullen waarneemen. XC. BOEK.

Hollands raadslag en besluit over de vraag, of de Domein-raad zou blyven, of dan niet? kwam hier op neder, dat, be halven de onvoeglykheid, die 'er daadlyk was in het stelzel, dat de geweeze Stadhouder, die in geene betrekking meer stondt tot de Republiek, Bestuurders in zyn dienst zou houden, aan hem rekenschap verschuldigd, de Vergadering zorgen moest voor de belangen van allen, die iets op den Prins te eischen hadden; als mede uit hoofde van de mogelykheid, dat de *Fransche* Natie de hand op deeze Goederen zou kunnen leggen, het geraaden was, die Goederen in *Holland* gelegen te sequestreeren, alle de Papieren en Charters te verzegelen; den Domeinraad, met alle de daar aan onderhoorigen, van derzelver posten onmiddelyk vervallen te verklaaren, en hun alle werkzaamheid te ontzeggen, dan in zo verre zy daar toe, tot het geeven van onderrigtingen, als anderzins, mogten worden opgeroepen.

1795. *Hollands* raadslag tot afschaffing van de Domeinraad.

Het Committé van Algemeen Welzyn kreeg last tot die verrigting, en afvraaging der Papieren. Men oordeelde, by kennis geeving van dit besluit aan de *Fransche* Representanten, het gepast te verklaaren, dat men zulks, van wegen de Vergadering der Provisioneele Representanten des Volks van *Holland*, alleen verrigt hadt als een middel van algemeene zekerheid, om voor het belang der Ingezetenen te zorgen, die

Als mede tot beslag op de Papieren.

XI. BOEK. 1795. op deeze Goederen aanzienlyke sommen hadden opgeschooten; alles zonder eenige benaadeeling van de schikkingen deswegen in den tyd met de *Fransche* Natie te maaken.

Dit te werk gesteld. De Gelastigden tot de Verzegeling en Afvraaging der Papieren, vonden dezelve in eene verbaazende menigte, en uitetlyk in de beste orde; dan vernamen uit de Thesaurier Generaal, dat alle weezenlyke Papieren door de geweezen Stadhouder waren medegevoerd, 't welk hem groote ongelegenheid baarde.

Voordragt omtrent het beheer dier Goederen. Het Committé van Algemeen Welzyn tevens last gekreegen hebbende, om een Plan van Sequestratie op te geeven, deedt verslag van het in deezen verrigtte, en wat het oordeelde daar omtrent nog noodig te bewerkstelligen. Moeilyk vonden zy de opgave van een Plan van Beheer, welk hun daarenboven was opgedraagen. Zeer verspreid lagen deeze Domeinen, ten getale van zeven en dertig. Deels werden dezelve gevonden in het geweezen *Oostenryks Brabant* en *Luxemburg*; de overige bevonden zich in *Gelderland*, *Holland*, *Zeeland*, *Utrecht*, *Friesland* en de *Generaliteit*; behalven de *Bentheimsche* Goederen, in het Nedergraafschap van dien naam, voorheen aan *Overyssel* toebehoorende; doch in den Jaare MDCCXLVIII aan het Huis van *Oranje* weggegeeven (*). Zo-da-

(*) De *Oostenrykshe*, *Brabantsche* en *Luxemburgsche* Domainen, te zamen met die, welke in de

dunig vonden zy het beheer deezer Goederen in een gewikkeld, dat het scheiden, naar de verschillende Gewesten, bykans ondoenlyk mogt geagt worden, of zo doenlyk, hoogst kostbaar en schadelyk; waarom een Algemeen Beheer in 's *Gravenhaage*, uit zeven Persoonen bestaande, hun allergeschikst voorkwam, en 't geen zy ter Algemeene Staatsvergadering willen voorgedraagen hebben als eene beschikking by voorraad, in den tegenwoordigen toestand van zaaken allerverkieslykst.

XE. BOEK. 1795.

Meer bepaald was de voordragt betreffende het Bestuur der Goederen in *Holland* gelegen; 't welk onmiddelyk in werking diende gebragt te worden. Hier kwam in overweeging de tegenwoordige gesteltenisse van elk Domein, welke als zeer verschillend werdt opgegeeven. Wy schryven alleen woordlyk af het algemeen berigt. „ Dat den tegenwoordigen toestand „ van zaaken in de *Hollandsche* Domeinen „ in aanmerking genomen zynde, bevonden zal worden, dat daar in, zints eenige jaaren, zeer veel verloops is ontstaan, en vooral door de vlugt van den „ geweezen Eigenaar, die zeer veele Papieren van aangelegenheid hadt mede-

Meer bepaald tot de in *Holland* gelegene.

„ ge-

de Generaliteit gelegen waren, werden opgegeeven zuiver op te brengen . . *f*234172 - 6 - 0
In *Holland* . . . - 130253 - 7 - 0
In de andere Gewesten . . - 68180 - 1 - 0

Te zamen *f*432605 - 14 - 0

XC. BOEK. 1795. „ genomen, waar door eene groote verwarring en afgebrookenheid van Rekeningen ontſtaan was. Wel waren de „ Registers der ordinaire Notulen, en „ derzelver Bylagen in behoorelyke orde; „ doch de Bewyzen van Eigendom der „ Domeinen, de *Pacta Familiæ* enz. waren uit de Archiven weg; ook de Secreete Notulen uit den Raad, de laatſte „ tienjaarige Rekeningen, zo der Theſaurier Generaal, als van de reſpective „ Rentmeesters, de Blafferds der Obligatiën; en eindelyk de laatst ingekomene, „ doch nog niet opgenomene Rekeningen „ der Rentmeesters. Alle deeze gewigtige Documenten waren ingepakt en „ medegenomen.

„ De aart der zaaken ſcheen, om alle „ deeze redenen, te vereiſchen, zo wel „ als het belang der Crediteuren, en der „ eventueele Eigenaaren, zo veel doenlyk, de voorige Ministers en Amanuenſes, tot waarneeming van de daar in „ vaceerende Posten, van nieuws aan te „ ſtellen, als welken de werkzaamheid in „ deeze zaak gemeenzaam was geworden, „ en aldus de adminiſtratie, op de ſpoedigſte en zekerſte wyze, konden herſtellen, en aan dezelve de best mogelyke rigting te geeven. —— Ook hadt „ het Committé, niet twyfelende of de „ Vergadering zou deeze bedenking gegrond vinden, de zekerſte en naauwkeurigſte informatien ingewonnen, welke met mogelykheid te bekomen wa-

„ ren, aangaande de Characters, de bekwaam- en werkzaamheden der Persoonen, die tot deezen, in den Eed en Dienst van de geweezen Eigenaar geweest; doch door hem zelven daar van ontslagen waren, toen hy zyne Posten en Boedel abandoneerde." XI. BOEK. 1795.

De veelvuldigheid des werks om zo veel verwards en haaperends uit elkander en te regt te brengen, zou, schoon het alleen de Goederen in *Holland* gelegen betrof, even veel handen, als voorheen, vereischen. Tot Administrateurs droegen zy voor Carel Eduard Schoorn, Advocaat en Schepen van *'s Gravenhaage*, Ocker van Schuylenburgh, geweezen Secretaris van *Haarlem*, en Pieter Thomas van Son, en Jacob Amman, welke laatstgemelde, onder Willem de V, de post van Domeinraad bekleed, zich zo verdienstlyk en noodig gemaakt hadt, dat niettegenstaande de blyken, door hem gegeeven van zyne ongenegenheid om zich te laaten gebruiken in de Administratie van Goederen, welke hy, onder eenen anderen Heer, hadt helpen bestuuren, het Committé de Vergadering raadde, hem tot die Post volstrekt te vorderen, met stelligen last om zich daar aan, althans voor eerst, te moeten gedraagen. Verscheide andere Persoonen hadden zich in de hun toevertrouwde Posten, jaaren lang, zo wel gekweeten, dat zy niet dan bezwaarlyk konden gemist worden. Zy werden derhalven op nieuw voorgedraagen, Aangesteld Beheer.

XX. BOEK. 1795. gen, met opgave der thans bekende Jaargelden, welke, even als die der Leden, ter voorkoming van misbruiken, voortaan zonder eenige Emolumenten zouden weezen. Dit breed Verslag des Committés van Algemeen Welzyn werd goedgekeurd en kreeg 't zelve last om dit Besluit met de daad werkstellig te maaken (*). Zulks geschiedde, en 't was de Vrede en Verbintenis met de *Fransche* Republiek geslooten, welke deeze Goederen, onder het vry beheer der van wegen *Holland* aangestelde Persoonen bragt, die deswegen intusschen alle noodige voorzorgen gedraagen hadden (†).

Hoe men in het *Sticht* te werk ging. In het vroeg omgewenteld *Sticht* stelde de Vertegenwoordigers des Volks, reeds op den negen en twintigsten van Sprokkelmaand, de Goederen des geweezen Stadhouders, in dat Gewest gelegen (§), onder Sequestratie, by openbaare afkondiging beveelende, dat wie eenige Goederen of Effecten van Willem den V. onder zyn bestuur mogt hebben, binnen veertien dagen, daar van schriftlyke opgave moest doen aan het Landschapshuis aan eene daar toe gestelde Commissie (**).

Een

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 25 Maart 1795.

(†) *Decreeten* als boven 1 en 11 Mey 1795.

(§) De Landlyke Goederen waren *Soest*, *Baarn* en *ter Eem*; deeze bragten by eene tienjaarige doorsnyding, zuiver op *f* 3800. *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 25 Maart 1795.

(**) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 1220.

Een verbod aan de Administrateuren der Goederen van den geweezen Stadhouder in *Gelderland* ontzeide hun, zich van eenige Penningen aan denzelven toebehoorende, te ontdoen: tot dat 'er nadere schikking ter in beslagneeming, of anderzins, daar omtrent zou gemaakt weezen (*). XX. BOEK. 1795. Wat men in *Gelderland* deedt.

De Lastbrief aan de Provisioneele Representanten des *Frieschen* Volks, den negentienden van Sprokkelmaand, gegeeven, hieldt omtrent dit stuk in, dat zy zouden hebben te zorgen, niet alleen dat de Lyf- en Losrenten, Tractementen en Emolumenten, in vroegeren tyde, ten voordeele van WILLEM DEN V, diens Familie, Voorzaten en Naakomelingen toegestaan en betaald, ingehouden zouden worden; maar dat men ook, zo veel mogelyk, de noodige zorge zou draagen, dat geenerlei Goederen of Bezittingen, dien Prins, of diens Geslachte, toebehoorende, en in *Friesland* gelegen, verdonkerd of vervreemd zouden worden (†). Wat in *Friesland*.

Wegens de onafhanglyke Heerlykheid *Ameland* hadden de Provisioneele Represen- Wegens *Ameland*.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 1458.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 1262. In de opgave van den Staat der vaste Goederen des Prinsen, vinden wy het *Oranjewoud*, *Kasteel* en *Landeryen*, op 429 Guldens gesteld onder de Inkomsten, en by de Bezwaaren vermeld, dat het Hof, de Tuin enz. te *Leeuwaarden* 's jaarlyks kosten 7366: het Kasteel en onderhoorigheid van het *Oranjewoud* en onkosten voor de Jagt op het *Bild* *f* 4653, en des in het meergemeld verslag opgetekend, „ dat „ deeze voor bespaaringen vatbaar waren."

XC. BOEK. 1795. fentanten des Volks van *Friesland* reeds vroeg eenige fchikkingen gemaakt, ter beveiliging van dat Eiland, zonder zich daar door eenige Souverainiteit op dit Eiland te willen aanmaatigen, 't welk de goedkeuring van *Hollands* Vertegenwoordigers wegdroeg (*).

Men kwam eindelyk wegens het algemeen Beheer deezer Goederen ter Vergadering van hun Hoog Mogenden overeen en beraamde daar op de noodige fchikkingen (†).

Zeelands handelwyze en gevoelens. By de onderhandelingen om de Goederen van den geweezen Stadhouder onder een algemeen Beftuur te brengen, waren de Reprefentanten des Volks van *Zeeland*, die de Goederen en Domeinen des Prinfen van *Oranje* reeds den vyf en twintigften van Lentemaand, onder een byzonder opzigt gefteld, en eene Commisfie van vyf Leden ten dien einde benoemd hadden (§), hier toe genegen; mits daar van bleeven uitgezonderd de Goederen van den Huize van *Oranje* in dat gewest gelegen (**). Zy beweerden dat deeze door

(*) *Decreeten der Provifioneele Rep. van Holland* 5 Maart 1795. De Souverainiteit deezes Eilands was een oude twistappel; men leeze deswegen den *Tegenwoordigen Staat der Vereenigde Nederlanden* VIII. D. bl. 615. en vergelyke daar mede den *Tegenwoordigen Staat van Friesland* II D bl. 367 enz.

(†) *Refol. Gen.* 15 July 1795. *Decreeten der Provifioneele Rep. van Holland* 17 Nov. 1795.

(§) *Jaarb. der Bat. Republiek* III. D. bl. 304.

(**) De *Zeeuwfche Domeinen*, beftaande in *Veere*, *Vlisfingen*, *Noordbeveland* en *St. Maartensdyk* bragten,

door *Frankryk*, niet afgestaan waren, of immer afgestaan konden worden aan onze Republiek, als Goederen, waar op zy, volgens het Regt van den Oorlog, konden aanspraak of beschikking maaken: dewyl by het III. Artykel der Capitulatie tusschen de Afgevaardigden van *Zeeland*, en den *Franschen* Generaal MICHAUD geslooten, en door de Staaten van *Zeeland* goedgekeurd, uitdruklyk bedongen was, dat volkomen zou verzekerd zyn de geheele veiligheid en vrye magt over alle Eigendommen, Goederen en Bezittingen, toebehoorende aan den Staat of aan Gemeenschappen, Maatschappyen, Gilden en Particuliere Persoonen, zonder eenige uitzondering, hoe genaamd. Zodat, hoedanig men ook de Bezittingen van den geweezen Stadhouder aanmerkte, dezelve altyd onder deeze Capitulatie waren begreepen geweest: terwyl, ingeval van duisterheid, dan nog de uitlegging niet ten voordeele van de *Fransche* Natie, volgens dit zelfde Verdrag, kon worden gedaan. By deezen last, moesten de *Zeeuwsche* Afgevaardigden verklaaren, dat de Representanten des Volks van *Zeeland*, het voorgestelde niet bybragt en ten voordeele van het Huis van *Oranje*; maar om, op zyn tyd, het regt van dat Gewest, en deszelfs Ingezetenen, ten aanzien dee-

ten, by een tienjaarigen doorsnyding zuiver op ƒ 14000. *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 25 Maart 1795.

XC. BOEK. 1795.

deezer Goederen, te doen gelden (*).

Aanmaaning tot het voldoen der verloopene Verpondingen.

De Burgers aangesteld tot Beheer der Domeinen des geweezen Stadhouders, werden, door den Algemeenen Ontvanger VAN BOETZELAAR, ingevolge van een Besluit der Representanten des Volks van *Holland* aangemaand tot voldoening der Extraordinaire Verponding deezer Goederen van den Jaare MDCCIII tot MDCCXCIV, ter geweldige somme van 2623127 Guldens; dan zy vermeenden aan dien eisch niet te moeten voldoen, en verzogten van die betaaling bevryd te mogen zyn (†).

Het gedrag der *Franschen* te *Diest* enz. tegengegaan.

In een en ander der geweezene Domeinen des Stadhouders, als *Diest*, *St. Viet*, *Hulst* en *Axel*, by het Vredes en Alliantie Verdrag aan de *Bataafsche* Republiek wedergegeeven, gedroegen zich de *Franschen* als of zy in overwonnen Landen waren, door de Goederen in bezit te houden, te verkoopen, en de Ingezetenen te drukken. Onze Afgezanten BLAUW en MEYER vervoegden zich deswegen herhaalde keeren by het *Committé de Salut Publicq*. Zy toonden de strydigheid dier handelingen met het XIX. Artykel des Verdrags, 't welk aan de Republiek der *Vereenigde Nederlanden* den eigendom en het vreedzaam bezit der Goederen van den geweezen Stadhouder verzekerde: wes-

(*) *Register van de Resolutien der Prov. Rep. van het Volk van Zeeland* 1 en 9 Dec. 1795.

(†) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 8 Dec. 1795.

weshalven zy de volle uitoefening van dit Artykel eischten, en dat, ingevolge hier van, deeze Goederen, zonder uitstel, onder het Beheer zouden komen der daar toe aangestelde *Bataafsche* Burgeren, dat 'er voortaan geen nadeel zou worden toegebragt aan dien eigendom, en dat het *Fransche* Govvernement, door gestrenge bevelen zou voorkomen alle verdere benadeelende handelingen, aan die Goederen, welke reeds zo veel geleden hadden, tot schade dier Plaatzen zelve en der schuldeischeren des geweezen Stadhouders (*).

XI. BOEK. 1795.

De Algemeene Staaten treeden voor de Goederen des Keurvorsts van de *Paltz* te *Bergen op den Zoom* tusschen beiden.

Handhaafde ons Landsbestuur deezer wyze zyne regten, door het Verdrag met *Frankryk* verkreegen, het wilde tevens de Regten gehandhaafd hebben van de zodanigen, die op hunnen bodem Goederen bezaten. Dit was het geval met die aan den Keurvorst van de *Paltz*, in het Marquisaat van *Bergen op den Zoom*, toebehoorden. Der *Franschen* handelwyze liep daar tegen regtdraads in. De Zaakbezorger van gemelden Keurvorst verzogt, in zyns Meesters naam, de tusschenkomst en bescherming van hun Hoog Mogenden, als Suzerains van het Marquisaat, by de Vertegenwoordigers des *Franschen* Volks; ten einde niet alleen een beslag daar op gelegd door den *Franschen* Volksrepresentant RAMEL mogt ingetrokken, maar

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep van Holland* 25 July 1795. *Brieven van* BLAUW *en* MEYER *aan 't Committé de Salut Publicq* 3 en 11 Aug. 1795. MSS.

XC. BOEK. 1795. maar ook opgeheeven worden, het arrest der Kasse des Marquisaats; ten einde de Keurvorst, zyne regten, eigendommen en inkomsten aldaar ten vollen mogt genieten, overeenkomstig met de Artykelen der Overgave van *Bergen op den Zoom* (*), en het Verdrag tusschen *Frankryk* en hun Hoog Mogenden geslooten.

De Algemeene Staaten, een eisch, zo billyk, niet kunnenne weigeren, en den Keurvorst van de *Paltz*, in diens hoedanigheid van *Marquis van Bergen op den Zoom*, niets anders kunnende aanmerken, dan als een Inwooner der *Vereenigde Gewes-*

(*) Het XVII. en XVIII. Artykel hier toe behoorende hieldt in. „ Dewyl zyn Keurvorstlyke „ Doorlugtigheid van de *Paltz*, als Heer en Markgraaf van *Bergen op den Zoom*, direct of indirect, in den tegenwoordigen Oorlog, in dit „ Land, geen deel heeft gehad, zo zal men alle „ mogelyke egards voor de Regten en Eigendommen van hoogstdenzelven zyne Keurvorstlyke „ Doorlugtigheid hebben, en zyn Commissaris „ Generaal zal het vrystaan, om na *Duitschland* te „ keeren, of alhier te verblyven, om zyne Functien en Charges, zo als te vooren, waar te neemen. — *Toegestaan.*

„ De Raaden der Domeinen, Ontvangers, Drossaarden, Baljuwen en andere Amptenaaren van „ zyne Keurvorstlyke Doorlugtigheid, zo in de „ Stad, als in de respective Kwartieren van het „ Marquisaat, zullen insgelyks in hunne Ampts- „ bedieningen blyven, zonder de minste hindering „ of beletzel in het uitvoeren van hunne respective „ Posten, en alle veiligheid voor hunne Persoo- „ nen, Familien en Goederen genieten. — *Toegestaan, voor zo verre zulks niet nadeelig is aan de belangen van de Fransche Republiek.*

westen, oordeelden, dat hy als zodanig moest behandeld worden, en het hun pligt, om, ten zynen behoeve, in te roepen dezelfde Regten, welke alle andere Inwoonders genooten, zo uit hoofde der geslooten Stedelyke Daadiging als der Artykelen van de aangegaane Alliantie, schreeven hunne Ministers te *Parys* aan, om alles by het *Fransche* Gouvernement in 't werk te stellen, wat dienen kon om onverwyld te doen ophouden de oorzaaken van de klagten diens Keurvorsts, aangemerkt als een Lid en Inwoonder der *Vereenigde Nederlanden* (*).

Blauw en Meyer verzogten, ingevolge van den hun gegeeven last, dat beide de Arresten mogten opgeheeven worden; als mede dat de Burger Daverdoing afstand zou doen van te Tytels *Directeur der Finantien en Ontvanger Generaal voor de Fransche Republiek van de Goederen en Inkomsten des Keurvorsts van de Paltz, gelegen en te ontvangen, op het Grondgebied van de Republiek der Vereenigde Nederlanden*, en dat hy, in het toekomende, niets deedt in die dubbele post (†).

Deeze tusschenkomst hadt de bedoelde en gewenschte uitwerking niet. Daverdoing voer voort met de invorderingen en inzamelingen der Gelden, dreigende de zodanigen, die hem niet gehoorzaamden, met

(*) *Resol. van hun Hoog Mog.* 20 July 1795.
(†) *Brief van* Blauw *en* Meyer *aan het Committé de Salut Publicq* 3 Aug. 1795.

XCI. BOEK. 1795. met Militaire Executie. Dit wekte een nieuw beklag deswegen by hun Hoog Mogenden, en bragt te wege, eene herhaaling des gedaanen Verzoeks; met aandrang, voornaamlyk op het XVII. Artykel der Daadiginge van *Bergen op den Zoom*. Men ging een stap verder, en eischte voor den Keurvorst, dat de reeds door de *Franschen* geinde Gelden, in de Kas des Keurvorsts weder zouden bezorgd worden (*).

(*) *Brief van* BLAUW *en* MEYER *aan het Committé de Salut Publicq* 6 Oct. 1795. MSS.

VA-

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

EEN EN NEGENTIGSTE BOEK.

INHOUD.

Stoffe hier te verwerken. Eedvordering in Holland voorgeschreeven. Tegenstreevingen. Brief van de Municipaliteit te Amsterdam deswegen. Brief van de Municipaliteit te Leyden. Welk eene aandoening die Brieven by de Representanten des Volks van Holland verwekken. Oordeel over den Brief van Amsterdam. Gedrag der Amsterdamsche Afgevaardigden in de Vergadering. Besluit om die van Leyden aan te schryven. 't Gedrag der Leydsche Afgevaardigden ter Vergaderinge. De Burger-commandant Krayenhoff *te Amsterdam van de komst eener Bezendinge verwittigd, en zyn gedrag te dier gelegenheid. De Commisſie doet de Municipaliteit te Amsterdam vergaderen. Elf Leden verschynen. Zy krygen berigt van eene bevolene Wapening. De Commisſie verschynt by de Municipaliteit. Opening van dien last. Voorleezing en erkentenis van den Brief. Eisch ter uitdel-* 1CI. BOEK.

P 2 *ging.*

XCI. BOEK.

Eerste wenk, ten opzigte van die beide Heeder Municipaliteit met de Burger Commandant KRAYENHOFF. *Weigerend antwoord der meerderheid. De Municipaliteit ontslaagen van haar post. en in staat tan Arrest gesteld. De Meerderheid komt, met naame, voor de weigering uit. De Minderheid van het Arrest ontheeven, en hersteld. Huisarrest der Meerderheid. Een voorstel der Commissie aan de Minderheid afgeslaagen. De Bezending vervoegt zich by het Committé Revolutionair. Nadere onderhandeling met de Municipaliteit.* SALOMON BOS *doet eene schriftlyke verklaaring. Drie der thans verscheenen Leden in hun gezag hersteld. Nadere handelingen.* HOGENDORP *en* BRANGER *uit de Vergadering na Amsterdam gezonden. Taal van den Voorzitter* LONCQ *over dit geval. Voorstel van het Committé van Waakzaamheid te Amsterdam deswegen.* HOGENDORP *en* BRANGER *doen verslag van hunne bevinding der geschaapenheid van zaaken te Amsterdam en een voorstel ter afdoeninge. De Commissie voert dit uit en vertrekt. De ontslaagene Leden besluiten weder zitting te neemen. Staatlyke Opleiding. Verwelkoming des Voorzitters. Aanspraak van* ABRAHAM VEREUL. *Aanspraak van den Burger-Capitein* VAN DER MEULEN. *De Burgers* HOGENDORP *en* BRANGER *vertrekken. Eene Commissie benoemd om de Bezwaaren wegens den Eed op te zamelen.* MR. WILLEM BILDERDYKS *gedrag omtrent den Eed. Holland aan hem ontzegd. Voordragt hem betreffende by hun Hoog Mogenden. Zeeland, als*

ging. Raadpleeging daar over. Onderhoud 10
verboden. DIRK VAN DER LINDEN in zyn BOEK
praktyk als Procureur geschorst. De Kerkleeraar PANTEKOEK te Breda stelt zich tegen den Eed te weere. Besluit hem betreffende. Hoe de Kerkleeraar ERNST, in de Beemster, zich omtrent den Eed gedroeg. Het gedrag der Kerkleeraaren te Purmerende ten dien opzigte. Breede last omtrent de Afzetting der Leeraaren gegeeven. Het verslag van de Commissie, wegens den Eed Aanschryving aan de Municipaliteiten over den Eed, tot opheldering. Nader besluit op den Eed, en onderscheiden voor de Amptenaaren en Kerklyken. Verklaaring by Stad en Lande den Amptenaaren afgevorderd. Voorzorgen om eene Tegenomwenteling te voorkomen. Wat het Committé van Waakzaamheid te Amsterdam voordroeg. Hoe door het Committé Revolutionair ondersteund. Proclamatie aan den Volke van Amsterdam deswegen. Deeze viel veelen niet in hun smaak. Het gedrag der Leydenaaren, ten opzigte der voorige Regenten. Arrest van drie Leydsche Heeren by het Committé van Algemeen Welzyn in 's Haage verzogt. Het Committé daar toe bevoegd verklaard. Dit werk volvoerd. Afkondiging wegens de Leden van het voorig Bestuur by Holland. Verbreeding van dit Besluit tot de reeds Uitgeweekenen. Nog nadere bepaalingen tegen het uitwyken. Naauwlettende voorzorg te Amsterdam. Handelingen omtrent LAURENS PIETER VAN DE SPIEGEL, en WILLEM GUSTAAF FREDRIK BENTINCK VAN RHOON.

XCI. BOEK. *als mede Stad en Lande, hem ter verblyven, door het Committé Revolutionair te Amsterdam gegeeven. Hoe* VAN DE SPIEGEL *zich by zyn ontslag van het Raadpensionarisschap beschouwde. Overgifte der Papieren,* VAN DE SPIEGEL *en* BENTINCK *gearresteerd. De Commis van hun Hoog Mogenden.* BERNARDUS PIETER VAN LELYVELD, *over een Brief, ondervraagd. Nader onderrigt wegens dien Brief. Dezelve wordt ten huize van* VAN DE SPIEGEL *gevonden. Wat 'er verder over voorviel. De Commis* VAN LELYVELD *ontslaagen. Onderzoek by* VAN DE SPIEGEL, *wegens de sleutels van twee Brieven.* VAN DE SPIEGEL *en* BENTINCK *na het Huis in 't Bosch overgebragt. Schryven van den Pruissischen Gezant* HARDENBERG *aan* BARTHELEMY *over* VAN DE SPIEGEL *en* BENTINCK. *Wat* BLAUW *en* MEYER *deswegen betuigen. Verslag wegens de Papieren by* VAN DE SPIEGEL *gevonden. Breeden last om diens Ministerieel gedrag te onderzoeken. Besluit van dit Onderzoek.* VAN DE SPIEGEL *na de Voorpoorte overgebragt. Inhoud van* VALCKENAARS *verslag.* VAN DE SPIEGEL *in Beslootene Bewaaring en op het Kasteel van Woerden overgebragt.* BENTINCK *en* ETTA LUCINA JOHANNA AALDERS *mede derwaards gevoerd.*

1795. Stoffe in dit Boek te verwerken. Eer de Vrede en Verbintenis met *Frankryk*, die groote Gebeurtenis, door ons beschreeven, stand greep, terwyl men daar aan, met zo veel moeite, arbeidde

de (*); droeg alles binnen den Lande blyken van den verbaazenden Staatsfchok. Een en ander hebben wy meer uitvoerig geboekt, of maar even aangeftipt, veel buiten dat viel 'er voor, 't welk het oog der Gefchiedkunde trekt, en by geene oppervlakkige melding mag gelaaten worden, zullen wy aan de groote Gebeurtenisfen van dit Jaar regt doen, en voor de Naakomelingfchap een tafereel ophangen, 't geen de woelingen en bedryven, juist overeenkomftig met de waarheid, affchetst. Met vollen regt mogt een onzer Voorgangeren in het befchryven van de *Gefchiedenis der Omwenteling*, deeze woorden zyner penne laaten uitvloeijen; „ Natuurlyk kan men zich verbeelden, „ dat de ftaat van *Nederland*, ten aanzien van het Herftellingswerk, nog ten „ uiterften verward was. —— Verkeerde „ begrippen, verkeerde toepasfingen, verkeerde gebruiken van allerleien aart, „ met verfchillende oogmerken, vermeerderden overal de verwarring. Van het „ Enthufiasmus der edelmoedigheid en „ vergeeflykheid terug gekeerd, daalden „ veelen tot den peil der redelooze drift „ neder, en zag men de bittere herinnering aan de verongelykingen van vroeger dagen by de eene — en den hardnekkigen geest van tergende wederftreeving by de andere party, de ge- „ zind-

XCI. BOEK. —— 1795.

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXX. D bl. 249 *enz.* en hier boven bl. 3 *enz.*

XCI. BOEK. „ zindheden van Vredelievenheid en Broe-
„ derschap vervangen (*)."

1795. Wanneer wy vermelden, dat deezer beschryvinge de stoffe van een gedeelte onzer Geschiedenisse zal uitmaaken, stellen wy teffens te neder, dat wy een zo moeilyke als onaangenaame taak aanvaarden; doch het behoort tot de post eens Geschiedboekers, die waarheid, zonder partydigheid, bemint, geene stoffe, om dat dezelve hem zo moeilyk als onaangenaam valt, onverwerkt te laaten. Nogthans mogen wy, zonder tot eene breedspraakigheid te vervallen, die men, met regt, zou wraaken, ons niet inlaaten tot kleine Gebeurtenissen, in dit vak t'huis hoorende, dan alleen, wanneer dezelve de zaaden en beginzels van grootere in zich behelzen. Wy vangen dan deezen arbeid aan, en hoopen 'er zulk eene schikking in te houden, als de meeste klaarheid over de Gebeurtenissen verspreidt.

Eedvordering in *Holland* voorgeschreeven.

Naauwlyks hadt de Omwenteling in *Holland* eenigzins eenen vasten voet gekreegen of de Representanten des Volks van dat Gewest werden bedagt om eene nieuwe Eedvordering voor te schryven, aan alle de Leden van de Hoven van Justitie, Municipaliteiten, Committés van Regtsoefening, alle Hoofden en Ministers der Politie en Justitie, als mede alle Amptenaaren, gewoon, by het aanvaarden hunner Posten, Eeden af te leggen; en voorts aan al-

(*) C. ROGGE *Gesch. der Omwenteling* bl. 404.

alle Hoogleeraars, Lectors, openbaare Onderwyzers, Predikanten en Leeraaren van alle Gezindheden, Pastooren en Kapellaanen, en de Rabbynen der *Joodsche* Natie, zo wel die geenen, welke reeds waren aangesteld, als die in het vervolg zouden aangesteld worden. Alle daar mede strydige Eeden werden, door het afleggen van deezen, voor vervallen gehouden, en zy die dezelven mogten afgelegd hebben, daar van ontheeven. De Procureur Generaal kreeg last om zich te doen onderrigten, of aan het oogmerk deezer Vergaderinge allerwegen in *Holland* voldaan werd.

XCII BOEK. 1795.

De Eed zelve was in deeze bewoordingen begreepen; „ Ik verklaar te erkennen, en te eerbiedigen, de onvervreemdbaare Regten van den Mensch en Burger, zodanig als dezelve door de Provisioneele Representanten van het Volk van *Holland* plegtig verklaard zyn, by derzelver Publikatie van één en dertig January MDCCXCV, en zweere dezelve in myn Ampt of Bedieninge, voor zo veel in my is, te zullen handhaaven. — Ook zweer ik, dat ik den Volke van *Holland*, in welks boezem ik erken de eigenlyke Oppermagt te berusten, als ook deszelfs Vertegenwoordigers, gehouw en getrouw zal zyn, en voorts, dat ik alles zal doen, wat een goed en getrouw . . . . schuldig is en behoort te doen (*)."

Schoon

(*) *Decr. der Prov. Rep. van Holl.* 9 Maart 1795.

XII. BOEK.

1795.

Tegenstreevingen.

Schoon deeze Eedvordering in 't algemeen het geheele Gewest door, met weinige uitzonderingen, geschiedde, maakten Wethouders en Raaden te *Rotterdam*, des eenige zwaarigheden, doch welker grootste gedeelte, door een mondgesprek, met eenige Leden werden opgeruimd (*). Eene openbaare tegenkanting hadt 'er plaats in twee Steden, *Amsterdam* en *Leyden*. — Eene openbaare tegenkanting, die zeer veel gerugts maakte, het geheele Land doorklonk, en vergezeld ging, althans ten opzigte van eerstgemelde Stad, van gebeurtenissen, die de Omwenteling, op derzelver even gelegde grondvesten, scheen te zullen doen waggelen.

Brief der Municipaliteit van *Amsterdam* aan de Representanten.

De Municipaliteit van *Amsterdam* het gemelde voorschrift van den nieuw te doenen Eed, ten onderwerp haarer raadpleegingen genomen hebbende, oordeelde aan het bevel der afvorderinge niet te moeten gehoorzaamen. Van dit besluit verstendigde zy haare Afgevaardigden ter Vergadering van de Representanten des Volks van *Holland*, met eenen Brieve om te dien Vergaderinge te worden ingeleeverd. By de eerste leezing des vastgestelden Eed-Formuliers, verklaarden zy was hetzelve hun aanstonds, als geheel ontydig, en met den aart en natuur der Vergaderinge te eenemaal onbestaanbaar, voorgekomen. Op welken grond zy zich genoodzaakt zag, het

(*) *Rapport der Commissie raakende de Eed. Decreeten der Prov. Rep. van Holland* 11 Juny 1795.

het bevel en den last by dit Voorschrift gegeeven, voor eerst, buiten werking te moeten laaten; zich tevens haastende om de gronden van dit hun gedrag open te leggen, en de reden op te geeven, waarom zy deezen stap als geheel ontydig en onwettig beschouwden. XI. BOEK 1795.

„ Immers," dus schreeven zy woordlyk, „ wanneer men den grooten loop „ der Omwentelinge, die hier te Lande, „ zo gelukkig als onvoorbeeldig, tot stand „ gebragt is, daadlyk beschouwt, en in „ behoorelyke overweeging neemt, zal „ niemand kunnen ontkennen, dat alle „ nieuwlings geconstitueerde Magten, Cor„ poratien van Bewind, Provintiaale Za„ menkomsten, Municipaale Vergaderin„ gen, en wat dies meer is, slegts by „ provisie, en tot dat hier in, op eene „ meer wettige wyze, zal zyn voorzien, „ aan het Oud Bewind zyn opgevolgd; „ en dat voorts alle deelen van het oude „ *Gothische* Gebouw der Staatsregeeringe „ deezer Landen zyn staande gebleeven, „ tot dat dezelve, zo dra eene meer regel„ maatige Volksvertegenwoordiging plaats „ zal kunnen hebben, met eene gemeene „ hand ter neder geworpen zullen kun„ nen worden, om, in derzelver plaats, „ het algemeen Heiligdom der Regten en „ Pligten van den Mensch en Burger op „ te richten.

„ Met deeze noodzaaklyke toedragt van „ zaaken vinden wy het ten eenemaale „ onbestaanbaar, voor als nog, aan ie-

„ mand,

XCI. BOEK. 1795.

„ iemand, hoe genaamd ook, den gepro-„ jecteerden Eed van hulde en getrouw-„ heid te doen afleggen. Voor al agten „ wy het ongerymd zodanige hulde te „ doen aan de tegenwoordige Vergade-„ ringe van *Holland*, zo als zulks egter, „ by het tweede Lid van het ontworpen „ Formulier, uitdruklyk gevorderd wordt.

„ Wy beschouwen Ulieder Vergadering „ uit geen ander oogpunt, dan alleen dat „ van Provisioneele Representanten dee-„ zer Provintie, aan welke wy dus ook „ geen meer Regts of Gezags toeken-„ nen, dan voorheen door derzelver Pre-„ decesseuren genooten is geweest, en dan „ volstrekt noodzaaklyk is om zodanige „ provisioneele schikkingen en inrichtin-„ gen te beraamen, als welke hoogst „ noodzaaklyk zyn om de rust en goede „ orde binnen deeze Provintie te bewaa-„ ren, en voorts de noodige voorziening „ te doen in alle zodanige zaaken, wel-„ ke, uit haaren aart, geen uitstel of „ vertraaging kunnen lyden.

„ Dan het is 'er verre af, dat wy, onder „ deeze laatstgemelde zaaken, mede zou-„ den begrypen het afleggen van eenen „ Eed van Getrouwheid aan eene Verga-„ dering, die op geene andere, dan eene „ zeer onregelmaatige wyze, hadt kunnen „ byeenkomen, en die hoe langs zo meer „ voortgaat eene alleronevenredigste ge-„ daante aan te neemen, ten opzigte van „ die Gelykheid, welke zo veel mogelyk „ in dezelve behoorde plaats te hebben,

„ dat

„ dat de talryke Burgery deezer Stad,
„ welke een zo aanzienlyk gedeelte des
„ ganschen Volks uitmaakt, zich thans in
„ Ulieder midden bykans gelyk gesteld
„ ziet met het geringste Dorp, hetwelk
„ kan goedvinden zyne Gedeputeerden in
„ uwe Vergadering te doen incorporeeren.

„ De Municipaliteit van *Amsterdam* is,
„ uit dien hoofde, van begrip, dat de door
„ Ulieden gevorderde Eed, indien dezel-
„ ve alzo generaal plaats zou behooren
„ te hebben, alleen kan worden geëischt
„ door, en afgelegd aan het wettig ver-
„ koozen Lichaam der Nationaale Repre-
„ sentatie; aan welk Lichaam het behoort
„ te worden overgelaaten, om over Ulie-
„ der Provisioneele daaden en Schikkin-
„ hen, eene beslissende uitspraak te doen,
„ zonder dat het Ulieden vrystaat, om,
„ door middel van deezen Eed, by voor-
„ raad, het Zegel te zetten op alle daa-
„ den en verrigtingen, welke slegts Pro-
„ visioneel, en tot nader voorziening,
„ door Ulieden ondernomen en in 't werk
„ gesteld zyn geworden.

„ Wy twyfelen geenzins, of Gylieden
„ zult in deeze onze denk- en handel-
„ wyze die cordaatheid en openhartig-
„ heid bespeuren, welke onze Vergade-
„ ring zich ten regelmaat heeft voorge-
„ schreeven: terwyl dezelve voorts niets
„ meer verlangt dan eenstemmig mede te
„ werken tot behoud en bevordering van
„ het welzyn en geluk van 't gemeene
„ Vaderland."

Ge-

XII. BOEK. 1796. Brief van de Municipaliteit te *Leyden*.

Gelyktydig kwam ter Vergadering een Brief door de Municipaliteit van *Leyden*, over 't zelfde onderwerp. Deeze gaf te verstaan, in de aanschryving, en in den Eed zelve, zo veele bedenkingen en zwaarigheden gevonden te hebben, dat zy niet van zich hadden kunnen verkrygen den Eed zelve te doen, of van anderen af te vorderen. — Voorts, dat die bedenkingen en zwaarigheden niet alleen by hun, maar ook, by een zeer aanzienlyk gedeelte hunner Medeburgeren, plaats hadden. — Teffens hun voorneemen meldende om dezelve, in een uitvoerig Geschrift, te bevatten; met verzoek, dat de Provisioneele Representanten des Volks van *Holland* het afvorderen van dien Eed wilden staaken, en des aanschryving doen; gelyk zy, zo veel de kortheid des tyds gehengde, aan dezelve van dit hun voorneemen kennis hadden gegeeven, en verzogt met het doen afvorderen van dien Eed te verwylen, tot dat zy de zwaarigheden en bedenkingen zouden overwoogen hebben (*).

Bei-

(*) Dit stuk zag, binnen vier dagen, na het verzenden van deezen Brief, het licht. Het behelst, voor eerst, eenige Bedenkingen over het doen van Eeden in 't algemeen. — Ten tweede eenige Aanmerkingen tegen den inhoud van deezen Eed zelve — en eindelyk tegen het voorschrift van afvordering. Dit uitgewerkt stuk droeg de goedkeuring eener talryke Burgervergadering weg en werd in openbaare druk uitgegeeven, om alle Burger-Societeiten en Vergaderingen in *Holland* op te wekken tot het inslaan van denzelfden weg. De Societeit der *Volks*-vrien-

Beide deeze Brieven verwekten veel verontwaardigings tegen het gedrag dier beide Municipaliteiten; doch voornaamlyk tegen dat der Municipaliteit van *Amsterdam*; men merkte den Brief door dezelve afgevaardigd aan, „ als behelzende de „ sterkste stellingen van Aristocratie, en „ juist geschikt om den eersten grond te „ leggen ter ondermyning en omverwerping van dat Gebouw der Volks Vryheid; nu pas zo nieuwlings gesticht; „ als mede inhoudende zo lasive gronden, omtrent de geheele Souverainiteit der Vergaderinge, en dus omtrent „ de geheele Souverainiteit van het Volk „ van *Holland*, dat de geheele Vergadering, doordrongen van het warmste gevoel, eenpaarig op nieuw bezwoor die „ Souverainiteit van het Volk van *Holland*, 't welk zy representeerden, te „ zullen handhaaven."

XCIX BOEK. 1795. Welk een aandoening die Brieven by de Representanten verwekten.

On-

vrienden te *Rotterdam* zondt Afgevaardigden na *Leyden* om den Raad dier Stad te bedanken, wegens dien Vaderlandlievenden stap. Zie de *N. Nederl. Jaarb.* voor 1795. bl. 1946—1959. waar het geheele Stuk te leezen is. Die Memorie kwam onder geleide van een Brief den 22 Maart ter Vergadering van *Holland*, en werd gesteld in handen van het Committé tot de *Amsterdamsche* en *Leydsche* Missives. *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 22 Maart 179. Een breedvoerige Brief der Representanten werd daar op vervaardigd en die van *Leyden* toegezonden. *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 24 Maart 1795. Op eene bescheidene en edelmoedige wyze den 21 April beantwoord.

XCI. BOEK.

1795.

Onverwyld werden twaalf Leden (*) benoemd, om, staande de Vergadering, die beide Brieven te overweegen, en het geschiktste middel op te geeven tot handhaaving der Souverainiteit des geheelen Volks van *Holland*. Zy oordeelden, dat 'er een groot onderscheid moest gemaakt worden tusschen het schryven van de *Amsterdamsche* en de *Leydsche* Municipaliteit.

Oordeel over den Brief van *Amsterdam*.

De Brief der *Amsterdamsche* Municipaliteit werd aangemerkt als eene beleediging van de Souverainiteit des Volks van *Holland*, door de Vergadering vertegenwoordigd; dat de beginzels, daar in vervat, strekten om eene volslaagene Anarchie in te voeren; alle magt tot de allernoodzaaklykste maatregels kragtloos te maaken, en deeze Provincie als een Volk, dat zich zelven niet regeeren kan, zo te verlaagen, dat daar van niets anders dan de verderflykste gevolgen konden ontstaan.

Bezending na *Amsterdam* bestemd.

Men deedt voordragt en besloot tot eene Bezending, die zich, nog dien nagt, na *Amsterdam* zou begeeven. Hier toe werden benoemd S. Iz. Wiselius, Adr. Harteveld, T. Nuhout van der Veen, B. Blok, J. Spoors en A. W. Swart. De last hun overeenkomstig met het voorstel gegeeven, zal zich by de volvoering ontwikkelen.

De

(*) Deeze Leden waren, P. Paulus, Bosveld, B. Blok, Den Appel, D. de Weille, A W. Swart, J H. de Lange, K. Hovens, L. T. de Kempenaar, Gevaerts, L. Bicker en C. van Vollenhoven Jz.

De Afgevaardigden van *Amsterdam* betuigden eenpaarig, dat zy, met droefheid doordrongen over 't geen de Vergadering thans bezig hieldt, alle hunne pogingen hadden aangewend, om, door eenen beredeneerden en gepasten Brieve, hunne Lastgeevers af te maanen van het doen inleeveren des voorgeleezen Briefs; dat zy, verre van daar in te slaagen, beslissenden last gekreegen hadden denzelven in te dienen; dat zy nog eene pooging zouden hebben aangewend, indien zy den Brief niet reeds gedrukt in het Dagblad der *Amsterdamsche* Municipaliteit hadden geleezen; met byvoeging, dat zy, aan den eenen kant, van harte den Eed hadden afgelegd, die de geheele Vergadering als één Man, nu op het oogenblik hadt gedaan, om het Gezag van deeze Vergadering, ten beste van den Lande, te handhaaven; doch dat zy, aan den anderen kant, in niets konden treeden, dat voor hunne Lastgeevers onaangenaam mogt zyn: weshalven zy verzogten niet alleen niet te stemmen in deeze zaak; maar zelfs, geduurende de raadpleegingen, de Vergadering te mogen verlaaten. — Hun werd het niet stemmen in deezen vergund; dan zy werden verzogt de Vergadering niet te verlaaten; maar hunne zitplaatzen te behouden.

't Gedrag der *Amsterdamsche* Afgevaardigden in de Vergadering.

Een zagter weg sloeg men met de *Leydenaaren* in, en besloot de Municipaliteit aan te schryven, hoe de Vergadering, met veel bevreemdings, haar schry-

Besluit om die van *Leyden* aan te schryven.

XCI. BOEK. 1795.

ven geleezen en hun handelwyze vernomen hadt, waar uit bleek, dat zy niet alleen toonde de Aanſchryving der Vergadering voor zich zelven te miskennen; maar ook anderen, welke reeds daar aan geheel of gedeeltlyk mogten voldaan hebben, daar van af te maanen, en daar door op de Souveraine magt, welke uit naam des Volks van *Holland*, door deeze Vergadering provifioneel werd uitgeoefend, inbreuk te doen, en zo veel in hun was kragtloos te maaken. — Wel zou de Raad der Gemeente van *Leyden* de gevolgen van zodanig eene handelwyze, wanneer dezelve overal plaats greep, overdenkende, ligtelyk bevroeden, dat zulk een gedrag door de Vergadering met geene onverſchilligheid kon worden aangezien en geleden; dat de verpligting op hun lag om te zorgen, dat Wetten en Ordonnantien, door hun gegeeven, ſtiptlyk worden naagekomen, en alle kwaadwilligen daar door wederhouden, om de pas gevestigde authoriteit des Volks van *Holland* te ondermynen, en, was het mogelyk, om verre te werpen. Zy waren derhalven verpligt de Aanſchryvingen door den Raad en Gemeente van *Leyden* gedaan, voor van geene waarde altoos te verklaaren; met last aan den Raad om zich voorts daar van te wagten, en de gemelde Aanſchryving in te trekken, en alzo te zorgen, dat door hunne tusſchenkomst, geene verdere hinderpaalen aan de Orders en Wetten door deeze Vergadering, naar bevind en omſtandigheden van zaa-

ken

ken gegeeven, werden toegebragt. —— Hun voorts gelastende den voorschreeven Eed, overeenkomstig met hunne Aanschryving, te moeten afvorderen.

XCI. BOEK. 1795.

'tGedrag der *Leydsche* Afgevaardigden.

De Afgevaardigden van *Leyden* ter Vergaderinge betuigden geene voorkennis ge had te hebben van den stap door de Municipaliteit in deezen gedaan, en verzogten verschoond te worden hun stem uit te brengen. Een verzoek hun ingewilligd (*).

De Burger commandant te *Amsterdam* van de komst eener Bezending verwittigd, en zyn gedrag te dier gelegenheid.

Het gebeurde binnen *Amsterdam*, in deeze netelige zaak verdient eene breedere ontvouwing. Voor een der laatste punten in de Volmagt der Commissie derwaards afgevaardigd werd, en uit '*s Haage*, en door de Commissie zelve, het eerst zorg gedraagen. Deeze hieldt in, „ om, des „ noods, den Commandant der Stad, op „ zyne verantwoordlykheid, te requiree„ ren, tot de noodige adsistentie; zelfs „ met de Troepen by en om *Amsterdam* „ liggende." —— Op den middag van den dag der aankomste ontving de Burger-Commandant Krayenhoff, van wegen de Provisioneele Representanten des Volks van *Holland* berigt, dat eene Commissie uit hun midden, binnen twee uuren tyds, te *Amsterdam* stondt te komen, en kreeg hy last om zorg te draagen voor de noodige Schildwagten en Ordonnancen, in de Stads Doelen op de *Garnaalen Markt*, en zich in per-

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 19 Maart 1795.

XCI. BOEK. — 1795. persoon aldaar by die Commissie te vervoegen. Hy volvoerde zulks, en ontving van dezelve last om te gehoorzaamen aan de Orders der Commissie, zolang deeze in de Stad bleef, op zyne verantwoordlykheid. —— KRAYENHOFF geen andere zwaarigheid maakende, dan uit hoofde van zynen Eed aan de Municipaliteit gedaan, werd hy schriftlyk daar van ontslaagen, voor zo verre dezelve zou kunnen strydig zyn met het geen door de Commissie te *Amsterdam* stondt verrigt te worden. Op zyne vraage na 't geen 'er in til was, kreeg hy een weigerend antwoord, met uitdruklyken last om aan niemand, wie het ook zyn mogt, iets te doen blyken van het daar weezen der Commissie, of den last aan hem, door dezelve gegeeven. Hier mede overeenkomstig ging hy te werk.

De Commissie doet de Municipaliteit vergaderen. De Commissie liet vervolgens, door haaren Secretaris, den Burger G. J. VAN MAANEN, den Voorzitter der Municipaliteit, M. VAN MAURIK *Jansz.* schriftlyk bevel toekomen, om de geheele Municipaliteit, voor zo verre zulks mogelyk zou zyn, tegen 's avonds ten zeven uuren, te zamen te roepen; ten einde de Commissarissen hun last, tot dezelve betrekkelyk, zouden kunnen ten uitvoer brengen.

Elf Leden verschynen. Onverwyld kreegen de Municipaliteitsleden door Stadsbodens hier van de weete. Slegts elf verscheenen 'er, met naame de Voorzitter MATTHYS VAN MAURIK *Jansz.*, HENDRIK VAN CASTROP, JACOB TEYSSET

SET *Junior*, JAN VAN LANG, WILLEM VAN VUURST, RUTGER JAN SCHIMMELPENNINCK, JAN WILLEM IRHOVEN VAN DAM, JACOB LUDEN *Hendriksz.*, JAN PIETERSSE, DANIEL VAN AKEN *Hendriksz.* en NICOLAAS BREUKELAAR.

XCI. BOEK. 1795.

Zy krygen berigt van eene bevolene Wapening.

Naa dat de Voorzitter de reden deezer buitengewoone Zamenroeping hadt ontvouwd, bekwam men het bevreemdend berigt, dat de Capiteins der bezoldigde Krygsbezettinge bevel hadden ontvangen om zich, tegen dien avond ten zeven uuren, by hunne Compagnien te vervoegen, die reeds aanzegging hadden, om ten gemelden stonde, gewapend op de Beurs te verschynen. By onderzoek op wiens bevel deeze oproeping der Bezettinge was geschiedt, bleek eerlang, dat de Stads Commandant KRAYENHOFF daar toe last hadt gegeeven. Hoe raadzelagtig dit ook voorkwam, moest de Municipaliteit zich zulks laaten welgevallen, wel begrypende, dat deeze hunne Vergadering onder Krygsbedwang was, of stondt gebragt te worden.

De Commissie verschynt by de Municipaliteit.

De Gelastigden uit de Vergadering van *Holland* verscheenen, ten gestelden tyde, van twee Bodens vergezeld. Naa hun Geloofsbrief voorgeleezen en overhandigd te hebben aan den Voorzitter der Vergaderinge, vorderde de Burger BLOK, Voorzitter der Commissie, van de Secretaris der Municipaliteit, BRENDER à BRANDIS een naamlyst der tegenwoordig zynde Leden. Men maakte geene zwaarigheid om aan dien eisch te voldoen.

XII. BOEK. 1795. Opent haaren last.

In den geest der Vergaderinge, en goeddeels woordlyk, opende Blok het eerste gedeelte van den last. Hy sprak op deezen zin. „ Dat ter Vergaderinge der Provisioneele Representanten van *Holland* geleezen zynde eene Missive, door deeze Municipaliteit, betreklyk het weigeren van den Eed, volgens Besluit van den negenden Maart by dezelve Vergadering gearresteerd, — dat de inhoud dier Missive zulk eene smertelyke sensatie by alle de Leden hadt verwekt; dat 'er, zedert den zes en twintigsten January laatstleden, zulk eene aandoening in de Vergadering niet was geweest; dat de verontwaardiging hier over des te hooger klom, daar dezelve veroorzaakt was geworden, door eene Municipaliteit, die schoon nog zo kortling geleden de hulp dier Vergadering, tot demping van een gevreesd oproer, hebbende ingeroepen, en welke hulp ook, op de nadruklykste wyze, aan dezelve was verleend (*), nu egter van zich hadt kunnen verkrygen, om, in den nog tederen wasdom van den Boom der Vryheid, een Systhema open te leggen, volgens 't welk het gansche Volk onvermydelyk verlooren was, de geheele Vryheid onherstelbaar zou ten gronde gaan, en wy welhaast in de uiterste verwarring en elende zouden gedompeld worden; vertrouwende zy overzulks

(*) Men zie het Verslag dier Bezendinge in de *Decreeten der Provisioneele Representanten van Holland* 12 Maart 1795.

zulks volkomen, dat indien de Leden deezer Municipaliteit zelve waren tegenwoordig geweest, en gezien hadden de verslaagenheid hunner eigene Afgevaardigden, en van alle Leden der Vergaderinge, zy van schaamte gebloosd, en niet nagelaaten zouden hebben traanen te storten, dat zy daar toe reden gegeeven hadden."

Voorleezing en erkentenis van den Brief; Eisch ter uitdelging.

Naa deeze aanspraak las de Burger Blok den Brief aan de Vergadering voor, en vroeg, met voorhouding van het oorspronglyk stuk, of men dien niet herkende voor den afgezondenen Brief. De Secretaris Brender à Brandis, erkende de egtheid en zyne handtekening. —— De Burger Blok verklaarde daar op onverwyld, dat het voorleezen van dien Brief, door de Provisioneele Representanten des Volks van *Holland* was aangehoord met de uiterste verontwaardiging, en dat hy, uit naam dier Vergaderinge eischte, „ dat dezelve „ zou terug genomen, en uit de Notulen „ gebiffeerd worden, zo dat 'er geen de „ minste traces van overbleeven." Op welken eisch zy een onverwyld antwoord verwagtend waren.

Raadpleeging der Municipaliteit daar over.

De Voorzitter gaf daar op de Commissie in overweeging, of dezelve niet zou kunnen goedvinden, in een ander vertrek te vertoeven, terwyl de Municipaliteit over dit voorstel zou raadpleegen. De Burger Blok bragt in 't midden, dat de Commissie zelve de gevoelens der Leden wel zou kunnen inneemen: dan op nader aandrang van den Voorzitter, om afzonderlyk

XCI. BOEK. 1795. raadpleegen, vonden zy goed, dit verzoek in te willigen, en zo lang in het vertrek van het Committé van Koophandel en Zeevaard te gaan, hun door den Stads Secretaris aangeweezen.

Onderhoud der Municipaliteit met KRAYENHOFF. In deezen tusschentyd was ter Vergadering verscheenen de Burger Commandant KRAYENHOFF, vergezeld van zynen Adjudant NAGEL; doch verzogt, zich tot naderen last, te verwyderen. Nu maakte men van deeze oogenblikken gebruik om dezelven te doen binnen staan. Op de vraag des Voorzitters op wiens orders hy de Stads Nationaale Guardes hadt doen vergaderen, en in de wapenen brengen? las hy den schriftelyken last der Commissie voor, behelzende zyn ontslag van den Eed aan de Municipaliteit gedaan. — Op de vraag of hy, met voorbygang van zyne plegtige belofte, voorheen by deeze Vergadering afgelegd, voorneemens was de Orders van die Commissie te gehoorzaamen? gaf hy daar op een bevestigend antwoord, met byvoeging, dat het hem zelfs was verboden, de Communicatie, die hy thans deedt, eerder aan de Municipaliteit te geeven. Men nam, vermids de toedragt en gesteldheid van zaken, dit voor berigtgeeving aan, het verder laatende te zyner verantwoordinge (*).

Op

(*) Het gedrag des Commandants KRAYENHOFF, te deezer gelegenheid, werd van allen niet uit het zelfde oogpunt beschouwd. Hoe hy het inzag en verdeedigde, kan men zien in de *N. Nederl. Jaarb.* voor

Op het groote voorstel, of, in voldoening aan den eisch der Afgevaardigden, de Brief terug genomen, en in de Notulen deezer Vergaderinge gebiffeerd zou worden, stemden de Voorzitter VAN MAURIK *Jansz.*, VAN CASTROP, TEYSSET, VAN LANG en VAN VUURST voor het terugneemen; doch SCHIMMELPENNINCK, IRHOVEN VAN DAM, LUDEN *Hendriksz.*, PIETERSSZ., VAN AKEN *Hendriksz.* en BREUKELAAR waren van het tegenovergesteld gevoelen. Met de meerderheid van ééne stem werd tot het volgend Antwoord beslooten. „ De Vergadering van de Pro„ visioneele Representanten van het Volk „ van *Amsterdam* verklaart, nimmer eeni„ ge de minste intentie gehad te hebben, „ of nog te hebben, om, door eenige uit„ drukkingen in de Missive, in dato zes„ tien Maart MDCCXCV vervat, de Pro„ visioneele Representanten van 't Volk „ van *Holland* te ledeeren, veel min di„ rect of indirect aanleiding tot scheuring „ en tweedragt te hebben willen geeven; „ neen, maar alleen, uit bezef van pligt, „ hunne bezwaaren tegen den Eed, by „ Resolutie van negen Maart MDCCXCV, „ gedecreteerd, aan de Vergadering der „ Provisioneele Representanten van het „ Volk van *Holland* te hebben willen voor„ draa-

XCI. BOEK.

1795.

Weigerend Antwoord der Meerderheid.

voor 1795. bl. 2036. Het droeg de herhaalde goedkeuring der Vergadering van *Holland* weg. *Decreeten der Provisioneele Represent. van Holland* 22 en 25 Maart 1795.

XII. BOEK. 1795.

„ draagen. —— Verklaarende de Verga-
„ dering alzo dien Brief niet te kunnen
„ terugneemen, noch ook in de Notulen
„ te kunnen biffeeren; declareerende te-
„ vens bereid te zyn om, op de effica-
„ cieuste wyze, tot conservatie der Een-
„ dragt, Rust en Heil van den Lande te
„ willen medewerken."

Naa het vastſtellen deezes Antwoords begreep de Minderheid, dat hetzelve, niet uit naam der Vergaderinge; maar alleen uit naam der Meerderheid, aan de Afgevaardigden moest worden ter hand gesteld. De Meerderheid oordeelde, dat, hoe zeer zulks, naar hun inzien, tegen alle orde der Vergadering streedt, zy egter niet schroomden om openlyk hun gevoelen voor die Commissie gestand te doen, en dus geene zwarigheid maakten om der Minderheid hier in genoegen te geeven.

De Municipaliteit ontslaagen en in staat van Arrest gesteld. De Meerderheid komt voor de weigering met naame uit.

De *Haagsche* Afgevaardigden wierden binnen geleid, vernamen het ingebragt weigerend Besluit. BLOK ontvouwde daar op den last der Commissie; „ dat de Municipaliteit vervallen was van haar post, „ en ontdaan van allen gezag, als mede „ dat alle de Leden gesteld werden in een „ staat van Arrest, tot zo lange zou ge„ bleeken zyn wie de Bewerkers van den „ bewusten Brief waren geweest." Vroeg vervolgens wie genegen was in het gedaane voorstel te komen, wie niet? De Burger SCHIMMELPENNINCK gaf tot antwoord, „ dat hy geene zwarigheid maak„ te om te verklaaren, dat hy tegen de

„ te-

„ terugneeming hadt gesteld; en voorts „ zou afwagten de maatregels, welke zich „ de Commissie scheen te willen veroor- „ looven." De vyf overige Leden kwamen desgelyks rondborstig voor hun gevoelen uit; VAN AKEN *Hendriksz.* hadt op zyne beurt, in 't byzonder betuigd, „ dat, „ schoon hy niet overtuigd was van de „ bevoegdheid der Commissie tot het doen „ van dergelyk eene omvraage, hy nog- „ thans verklaarde mede te behooren tot „ het getal der Meerderheid; verzoekende „ dat van deeze zyne voorbehouding aan- „ tekening zou gedaan worden."

De Minderheid van het Arrest ontheeven, en hersteld.

De Leden der Minderheid dus aan de Commissie ontdekt, maakte Bakker hun bekend, dat zy ontheeven waren van het aangezegd Arrest, en hersteld in hun Municipaal gezag; dat zy hunne plaatzen moesten behouden om nadere Schikkingen met de Commissie te maaken; terwyl hun eenige op nieuw te benoemene Persoonen zouden worden toegevoegd.

Huisarrest der Meerderheid.

De Voorzitter der Municipaliteit, in zyn post gebleeven, zogt, ten voordeele der ontslaagene en in staat van Arrest gestelden, iets in 't midden te brengen. Dan SCHIMMELPENNINCK stuitte allen voordragt van dien aart; met te zeggen, „ dat „ hy den President van allen voorspraak „ dispenseerde, en niet begeerde, dat voor „ hem eenig het minste pathos gebezigd „ wierd." Hy vroeg, of de Commissie ook bepaald was wegens de wyze van het Arrest, waar in men hem, en die gelyk

hy

XCII. BOEK. 1795.

hy gestemd hadden, wilde stellen? Hy wilde gaarne, zo veel mogelyk alle ontsteltenis van Vrouw en Naastbestaanden voorkomen, en hadt ten dien einde reeds eenige regelen op 't papier gebragt. — De Burger BLOK gaf ten antwoord, dat de Commissie het Arrest zo gemaklyk wilde maaken als mogelyk was, en 'er dus geen zwaarigheid in vondt om toe te staan, dat ieder, in zyn eigen huis, het Arrest hieldt. Alleen wenschte men te weeten, welk eene Cautie men zou aanbieden? SCHIMMELPENNINCK antwoordde, met zyne gewoone statigheid, „ dat hy, in dit „ geval, geene andere, noch betere Cautie „ kende dan zyn Woord van Eer: dewyl „ niemand in staat was hem beter te be„ waaren, dan hy zich zelven." Zyne Lotgenooten gaven 't zelfde te verstaan. Zy keerden na hunne Huizen te rug. By het heenen gaan vonden zy de deur der Justitiekamer met Krygsvolk bezet, en hadt de Burger-Commandant KRAYENHOFF van de Commissie last gekreegen om de zes gearresteerde vrylyk en onverhinderd te laaten doorgaan.

Een Voorstel der Commissie afgeslagen.

Aan de vyf overgebleevene Leden stelde BLOK voor, of zy nevens de zodanigen van de afweezige Leden, als met hun mogten overeenstemmen in het terugneemen van den Brief, niet zouden kunnen goedvinden, om, met eenige Persoonen uit de Burgery aan hun toe te voegen, de werkzaamheden der Municipaliteit te vervolgen? Allen verklaarden zy liever te wen-

schen

schen van hunne Posten te worden ontslaagen; dat zy toch den gevorderden Eed niet zouden doen. Blok gaf te verstaan, dat het verzogte ontslag niet kon worden toegestaan; en dat het stuk van den Eed thans geen voorwerp van verschil was.

XCI. Boek. —— 1795.

De Haagsche Bezending deedt van haare komst de weete aan het Committé Revolutionair in *Amsterdam*, en verzogt dat het zou vergaderen. Zy begaf zich derwaards naa de gemelde verrigtingen ten Stadhuize, en ontvouwde het oogmerk haarer Zendinge en wat zy dus verre daar in verrigt hadden, met verzoek, dat het Committé hier van aan de Leesgezelschappen en de verdere Burgery, op de beste wyze, zou kennis geeven, en de waare meening der Vergadering van *Holland* ontvouwen. Bedaardheid zat voor by een Committé, welks naam veelligt andere maatregels zou aanduiden. Naa het vertrek der Commissie, die over dit Committé hoogst voldaan was (*), besloot men, door het Committé, alles aan te wenden wat mogelyk was, om by de gearresteerde en herstelde Leden der Municipaliteit het daar heen te brengen, dat deeze zaak, zonder verder gerugt konde afloopen, en, ware het mogelyk, spoedig gevonden worden (†).

De Bezending vervoegt zich by het Committé Revolutionair.

's Vol-

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 23 Maart 1795.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 2093. *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 23 Maart 1795.

XCI. BOEK. 1795. Nadere Onderhandeling met de Municipaliteit.

's Volgenden daags werden de Municipaliteitsleden, die afweezig geweest waren, op last der Commissie opgeroepen, en verscheenen de Burgers ADRIANUS POMPEJUS VAN LEYDEN, GERARD VAN DER ZOO, SALOMON BOS en HERMANUS TEN KATE, vier Leden DE WILDE, D'AMOUR, TITSINGH en VAN EYS waren door ziekte t'huis gebleeven. TEN KATE betuigde, door zyne afweezigheid uit de Vergadering in dien tyd, geheel onkundig te zyn van den Brief in geschil. De drie overigen hadden 'er deel in; doch lieten zich hooren, dat zy, om de rust en eendragt, zo veel mogelyk, te bewaaren, en niets anders ten oogmerke hebbende, dan het heil van 't Vaderland, met voorbyzien van zich zelven, indien zy in de Vergadering van den voorigen avond tegenwoordig geweest waren, wel zouden hebben kunnen en nog wel wilden medestemmen, om den Brief te rug te neemen: wanneer daar door alle geschillen waren uit den weg geruimd, zonder egter door deeze verklaaring hunne goedkeuring aan den voorgestelden Eed te willen geeven.

S. Bos doet een schriftlyke verklaaring.

SALOMON BOS deedt het schriftlyk, met verzoek van Aantekening, in deeze bewoordingen; „ dat hy, zonder zich te explikeeren over de demarche van de Vergadering der Provisioneele Representanten van *Holland*, het removeeren en arresteeren van eenige Leden deezer Vergadering betreffende, verklaart, dat hy, door geene andere beweegredenen

„ ge-

„ gedrongen, dan alleen een belanglooze „ zugt voor het Heil der Burgery van „ *Amſterdam*, waar van hy een der Ver- „ tegenwoordigeren was, wel wilde toe- „ ſtaan het terugneemen van zekeren aan „ voornoemde Vergadering van *Holland* „ geſchreevene Misſive van wegen deeze „ Vergadering, in dato zestien Maart „ MDCCXCV, inhoudende derzelver cor- „ daate reflexien, over den vastgeſtelden „ Eed, by Reſolutie van negen Maart dee- „ zes Jaars, door voornoemde Vergade- „ ring van *Holland* genomen."

Drie der thansverſcheene Leden in hun gezag herſteld, en nadere handelingen.

Drie Leden werden daar op in hun gezag herſteld. De voordragt der Commisſie van zes Perſoonen om de plaats der gearresteerden te vervullen, ontmoette veele tegenbedenkingen en ernſtige wederſpraak. Verſcheide Committés zouden, door die keuze, van nuttige Leden beroofd, de zaak door zulk een ſtap nog meer uit haar geheel gebragt worden, en dat, bevondt men zulk een aanvulling volſtrekt noodzaaklyk, zulks, dan door niemand anders behoorde te geſchieden, dan door het Volk van *Amſterdam*. — Wanneer de Commisſie betuigde in zo verre haaren last wel te willen opſchorten, en een naderen vraagen, drong de Municipaliteit ten ſterkſten aan op het ontſlag der gearresteerden. —— Hier op den verderen last ontdekkende om met deeze Proviſioneele Municipaliteit, en met zo veelen uit de Burgery als zy daar toe geſchikt zouden vinden, ten ſpoedigſten een plan te beraa-

XCI. BOEK. — 1795. raamen, volgens 't welk de Burgers van *Amsterdam* konden en zouden worden opgeroepen, om de tegenwoordige Municipaliteit, door ene andere, by meerderheid van ſtemmen, te doen vervangen. Een voorſtel waar op, van wegen de Municipaliteit, werd in 't midden bragt, hoe men reeds bezig en met het opmaaken van een plan verre gevorderd was. Dit vondt ingang onder eenige bepaalingen, waar op, van de zyde der Municipaliteit niet geantwoord werd. Dan ſcheidde deeze onderhandeling niet zonder een herhaalde aandrang niet alleen op het ontſlag der gearresteerde Medeleden; maar ook dat dezelve aan de Vergadering mogten terug gegeeven worden.

Hogendorp en Branger uit de Vergadering na *Amſterdam* gezonden.

Het verſlag deezer Verrigtingen, gepaard met de mondlyke ophelderingen, door een en ander der Leden van de Commisſie, baarde in de Vergadering van *Holland* geene geringe aandoening, en veel overweegens wat, men zou vasthouden, wat toegeeven. De Voorzitter G. J. Loncq ſtelde voor en werd overeenkomſtig daar mede beſlooten, om de Burgers Hogendorp en Branger te verzoeken, dat zy zich, zonder uitſtel, ten ſpoedigſten, na *Amſterdam* zouden begeeven „ om aldaar, zo „ by de Municipaliteit, als by de Burgery, „ alles aan te wenden, wat ſtrekken kon „ tot elucideering van de vermeende be„ zwaaren, hun een regt denkbeeld te „ geeven van den dringenden ſtaat der „ zaaken, en van het groot belang om

„ tog

„ tog alle kragten te vereenigen tot behoud van het lieve Vaderland, als 't welke nog nimmer in grooter nood geweest was, dan op dit moment."

Taal van de Voorzitter Loncq over dit geval.

In dien ſtand der zaaken was het tydſtip daar, waar op de Burger Loncq het Voorzitterſchap in den ſchoot der Vergaderinge moest nederleggen, te welker gelegenheid hy, oogende op deeze gebeurtenis, zich liet hooren; „ Ja, Burgers! myn Preſidium heeft oogenblikken opgeleeverd, zo als 'er nog geene geweest waren, zints wy geconſtitueerd zyn. Ik heb gezien, dat, wanneer het op de Souvereiniteit des Volks aankomt, alle harten zich vereenigden. Ik herinner my, met vernieuwde aandoening, dat heilig enthuſiasme, dat in meer dan eene ſesſie, ons allen bezielde — o, dat dit vuur blaakende blyve! — die geestdrift ſtelt ons alleen in ſtaat ter verrigting van groote daaden — die geestdrift, die *Frankryk* behouden heeft, kan alleen ook ons behouden; ſlapheid in onze beſluiten zal onzen ondergang bewerken — manlyke cordaatheid, energie, ons van den afgrond, die voor ons gegraaven wordt, redden!"

Voorſtel van het Committé van Waakzaamheid te *Amſter*.

De Commisſie te *Amſterdam*, gaf by eenen Brieve, den drie en twintigſten van Lentemaand gedagtekend, te verſtaan, dat op den avond van dien dag twee Afgevaardigden uit het *Committé van Waakzaamheid* daar ter Stede by hun geweest waren, met het voorſtel, „ dat de her-

XVI. BOEK. 1795. *dam* aan die Commissie.

„ ftelde Municipaliteit, zo als die thans „ beftondt, (zonder daar onder te begry- „ pen de gearresteerde Leden van dezel- „ ve) te hunner requifitie, uit de Regis- „ ters en Notulen zou ligten den Brief „ der *Amfterdamfche* Municipaliteit in „ questie, conform de intentie van de „ Vergadering. —— Dat daar op door de „ Commisfie zou worden gedaan restitu- „ tie van denzelfden Brief, in originali, „ en de zaaken wederom gebragt in dien „ ftaat, waar in dezelve, vóór hunne „ komst, waren, en mitsdien het Arrest „ worden opgeheeven; of, met andere „ woorden, zodanig als of, op de eerfte „ Requifitie, de *Minderheid* alleen het „ Voorftel hadt afgeflaagen en de *Meer-* „ *derheid* daar in geconfenteerd."

Wat de Commisfie over dit voorftel dagt.

Zy verzogten ten ernftigften, dat dit voorftel, 't welk zy gemeend hadden te moeten overneemen, zonder zich daar op uit te laaten, ten allerfpoedigfte, in overweeging gebragt en het Befluit der Vergaderinge hun mogt toegezonden worden; ten einde, ingevalle zulks van de andere zyde werd omhelsd, zo als niet onwaarfchynlyk was, overeenkomftig daar mede te kunnen handelen.

Ten aandrange gaven zy in overweeging, dat, daar door, aan den eenen kant volkomen werd voldaan aan het oogmerk der Vergaderinge; terwyl, aan den anderen kant, de gearresteerde Leden, waar onder 'er veelen waren, die het vertrouwen der Burgerye hadden, niet zouden op-

ophouden, nuttig te kunnen weezen aan de dierbaarste belangen van het Vaderland. —— Zy voegden 'er by over deeze zaak vertrouwlyk gesprooken te hebben met de Leden van het Committé Revolutionair te dier Stede, die in het zelfde begrip stonden, en dagten, dat op die wyze de Verdeeldheid zou kunnen worden weggenomen, welke onder veelen der Burgery, deswegen, begon plaats te grypen.

XC. BOEK.

1795.

HOGENDORP en BRANGER doen verslag van hunne bevinding.

Deeze zaak by de Vergadering in overweeging hangende, kwamen de Burgers HOGENDORP en BRANGER in *'s Gravenhaage*, deeden verslag van hunne verrigtingen en bevinding. De Municipaliteit hadt zwaarigheid gevonden, hoe zich aangaande den last hun medegedeeld, te gedraagen: dewyl zy niet wisten of zy een weezenlyk bestaan hadden, door dien nog zes Leden gearresteerd waren, en verder hoedanig zich aan te merken, 't zy als door 't Volk aangesteld, 't zy door de Vergadering der Provisioneele Representanten des Volks van *Holland*; doch dat zy niet te min alles zouden bybrengen, 't geen tot nut en behoud van het Vaderland zou kunnen strekken. —— Van hunne bevinding, omtrent den staat der gemoederen van de Ingezetenen der Stad *Amsterdam*, gaven zy woordlyk dit berigt; „ dat zy die Stad beschouwden als zeer „ precair en onrustig, daar 'er Partyen „ heerschten, en dat het onmogelyk was „ te bepaalen, welke magt, tot handhaa-

XCI. BOEK. 1795.

„ ving der rust, (indien dezelve werd ge„ stoord,) met effect zou kunnen gebruikt „ worden; doch dat het hun Commissa„ rissen toescheen, dat men aan de andere „ Commissie zodanig een last zou moeten „ geeven, om, in de thans zeer critique „ omstandigheden, waar in ons Land zich „ bevondt, de zaak af te doen, zo als „ tot het maintien van het gezag deezer „ Vergadering zou goedgevonden worden „ te behooren. — De Burger WISELIUS uit de Commissie mede na *'s Gravenhaage* gekomen, bevestigde dit Verslag, en drong aan op een spoedig afdoen deezer zaake, en een eindelyk besluit nog dien zelfden avond.

Besluit der Vergaderinge overeenkomstig het voorstel.

Het besluit viel; „ Aan de Gecommit„ teerden te *Amsterdam*, van wegen de Ver„ gadering der Provisioneele Represen„ tanten des Volks van *Holland*, aan te „ schryven, dat, wanneer de tegenwoor„ dige Municipaliteit dier Stad den Brief „ in questie in haare Notulen zal hebben „ gebiffeerd, en denzelfden Brief aan dee„ ze Vergadering geschreeven, uit han„ den der Gecommitteerden aldaar zal „ hebben terug genomen, en de zaaken, „ van haare zyde, mitsdien zal hebben ge„ bragt in denzelfden staat, waar in ze „ waren vóór het schryven van deezen „ Brief; de Vergadering als dan haare Ge„ committeerden qualificeert, gelyk dezel„ ve gequalificeerd worden by deezen, „ om de gearresteerde Leden der Muni„ cipaliteit uit hun Arrest te ontslaan,

„ en

„ en de zaaken ook van dien kant, te „ brengen in den staat, waar in dezelve „ vóór dato van het voorschreeven Arrest zich bevonden." Men liet dus veel vallen van voorheen gemaakte bepaalingen (*).

XCI. BOEK. 1795.

Alles geschiedde overeenkomstig met dit besluit. Op de voorleezing van het by de Vergadering bepaalde, raakende het oproepen der Burgery tot het aanstellen eener nieuwe Municipaliteit, om naamlyk de Commissie ter instandbrenging van het algemeene Plan benoemd, in derzelver werkzaamheden te laaten voortgaan, mits dat het Plan in orde gebragt, aan de Gecommitteerden der Vergadering des Volks van *Holland* ter leezinge zou gegeeven worden, met de faculteit om daar op de noodige Reflectien te maaken, 't welk onbeantwoord bleef, vetrok de Commissie.

De Commissie volvoert dit en vertrekt.

De Municipaliteit scheidde niet zonder alvoorens de gearresteerde Leden wettige kennis van hun ontslag gegeeven, en hun verzogt te hebben om, op morgen, weder zitting te neemen. De kennis van dit ontslag, en het verder gebeurde, bragt die zes Burgers te zamen. Het verzoek overwogen hebbende, begreepen zy het voorgevallene, ter liefde van het Vaderland, zich niet te moeten aantrekken; maar onvermydelyk verpligt te zyn om de belan-

De ontslaagene Leden besluiten weder Zitting te neemen.

(*) Men vergelyke met dit Besluit het verhandelde op den 23 Maart. Zie *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* van dien dag.

XCI. BOEK. 1795.

langen hunner Aanstelleren, van welken zy niet ontslagen waren, wederom ten spoedigsten te moeten behartigen, en op nieuws ter Vergadering te verschynen.

Volgens afspraak, en de gemaakte schikkingen, begaf zich 's anderen daags de Secretaris BRENDER a BRANDIS, vergezeld van twee Stads Bodens, na het Huis van het Genootschap *Doctrina & Amicitia*, en leidde van daar de zes Leden na en op het Huis der Gemeente. Twee Compagnien Burgers beweezen hun Krygseere. Hartlyk was de verwelkoming hunner Medeleden; hartlyk die van de Committés.

Verwelkoming des Voorzitters.

De Voorzitter richtte tot hun dit woord. „ Burgers! Vrienden! Broeders! De Vergadering heeft my gelast, en ik voldoe aan haare begeerte met het grootste „ vergenoegen om U allen hartlyk te verwelkomen, by uwe terugkomst in het „ midden van haar, en in het byweezen „ van de waardige Leden der Committés, „ welke onzen arbeid zo kragtdaadig als „ welwillend ondersteunen.

„ Wy wenschen ons zelven geluk met „ U wederom te zien in eene Vergadering, waar in wy allen, door de stemme „ des Volks van *Amsterdam* geroepen zyn, „ en waar in wy uwe afweezigheid onafgebrooken betreurd hebben.

„ Het zal niet behoeven om U onze „ aandoeningen te verklaaren, welke wy, „ by uw vertrek, nu acht dagen geleden, „ hebben gevoeld, of om U veele verzekeringen te geeven van die vreugde, „ waar

„ waar mede onze harten vervuld zyn, „ nu wy U in onze armen teruggekeerd „ zien. Onze onderlinge vriendschap en „ yver, om ten gemeenen beste, eendrag- „ tig te werken, in de moeilyke post, „ welke men ons heeft aanbetrouwd, zyn „ de waarborgen voor de opregtheid on- „ zer woorden en betuigingen.

„ Zyt dan hartlyk en vuuriglyk verwel- „ komd, en ontvang van ons de verze- „ kering en toewensching van Heil en „ Broederschap! Laaten wy, even als „ voorheen, met gelyke schouderen, den „ last torschen, welke ons opgelegd is! „ Dat de zugt voor Vryheid, waar voor „ onzer allér harten kloppen; dat het wel- „ zyn onzer Medeburgeren, die ons en „ onze vermogens, en onzen tyd, aan „ hunne belangen zien toeweyen, ons ge- „ stadig bezielen; en dat wy, tot wel- „ vaart van het gemeene Vaderland, alle „ mogelyke kragten inspannen, welke on- „ ze eigene gevoelens van ons afeischen; „ op dat wy, in de gelukkige overtuiging „ van onze Vaderlandsche Pligten betragt „ te hebben, en die verder zullen zoe- „ ken te betragten, onze belooning mo- „ gen vinden."

Schriftlyke Verklaaring door hun overgeleeverd.

De Burger SCHIMMELPENNINCK beantwoordde, zo voor zich, als voor zyne vyf Lotgenooten en Medeleden, deeze begroeting. Doch namen zy geene Zitting, dan naa eene schriftlyke Verklaaring den voorigen avond ontworpen en door hun ondercerschreeven, overgeleeverd te hebben.

XCI. BOEK. 1795.

„ De Ondergetekende, Leden der Vergadering van de Provisioneele Representanten van het Volk van *Amsterdam*, door een Commissie der Provisioneele Representanten van het Volk van *Holland*, op den twintigsten Maart MDCCXCV in de Vergadering van dezelve Provisioneele Representanten van het Volk van *Amsterdam* verscheenen, belet geworden zynde, deeze Vergadering zedert dien tyd, als naar gewoonte, by te woonen, verklaaren thans, terwyl zy zich wederom in deeze Vergadering bevinden, en gereed zyn derzelver gewoone Deliberatien te helpen vervolgen, zich in geenen deele aan te trekken al het geen, door den in dien tusschentyd gefungeerd hebbende Municipaliteit, in hunne afweezigheid, is verrigt; en declareeren wyders, wederom zitting in de Vergadering der Provisioneele Representanten van het Volk van *Amsterdam* te neemen, eeniglyk en alleen uit kragt der Aanstelling van hetzelfde Volk, op den negentienden January MDCCXCV, door de vergaderde Burgery, by applausie en daar op gevolgd stilzwygend consent en approbatie derzelve gedaan; requireerende insertie van dit hun Declaratoir in de Notulen deezer Vergadering."

Aanspraak van A. Verreul.

Het stilzwygen, 't welk, by die aandoenlyke gebeurtenis, de Zaal vervulde, werd afgebroken door den Burger Abraham Verreul, die het woord verzogt en verkreegen hebbende, op een trant hem

eigen, de volgende Aanfpraak uitboezemde. —— „Burgers! Uwe Gecommitteer- XCI. BOEK. 1795.
„ den tot de zaaken van de *West-Indien*,
„ werden met diepen weemoed doordron-
„ gen, toen zy eenige Broederen, en on-
„ der deezen, één hunner verdienstlyke
„ Medearbeiders, van het treurend Huis-
„ gezin verwyderd zagen. —— Nog gis-
„ teren door onzen pligt in deeze Zaal
„ geroepen. . . . ô hoe eenzaam vonden wy
„ dezelve! . . . hoe verlaaten! . . . zy fcheen
„ op onze verwyderde Broederen te wagten.
„ Die Broeders zyn te rug gekeerd;
„ het Huisgezin is weder voltallig. En
„ zouden ook wy U niet met de taal van
„ het hart, onze warme deelneeming, in
„ die aandoenlyke wedervereeniging, betui-
„ gen? Dat het onedel hart hier koud
„ blyve. Dat hy, die zo gaarne, op het
„ graf van onze Eendragt de wieg van
„ nieuwe Slaaverny zou zien ftaan; die
„ zo gaarne het Republikeinsch vuur on-
„ der de puinhoopen van Burgertwisten
„ zag gefmoord, en de Natie tot haaren
„ politieken doodflaap te rug gekeerd, dat
„ hy hier gevoelloos zwyge; maar de eer-
„ lyke *Nederlander*, hy, die niets boven
„ zyn Vaderland waardeert, en voor wien
„ geene opofferingen te groot, te duur,
„ te gevoelig kan zyn, om de Vryheid
„ van dat Vaderland ongefchonden te hel-
„ pen bewaaren, gelyk de eeuwige Zede-
„ kunde, waar op dezelve rust, deeze
„ kan, die mag by dit treffend tooneel van
„ wedervereeniging niet zwygen.

XII. BOEK. 1795.

„ Burgers! wy komen U geen lof toe„ zwaaijen; wanneer de vrye *Batavier* tot „ zyne Bestuurderen spreekt, noemt hy „ hunne gebreken en niet hunne deug„ den; maar wy juichen uwe wederkomst „ in den schoot deezer Vergaderinge toe; „ wy komen U geluk wenschen, dat gy „ U wederom in staat gesteld ziet om de „ belangen van dit goede Volk te behar„ tigen; gelukkig te maaken; traanen te „ droogen. — Wy komen U geluk wen„ schen, dat U de loopbaan, op nieuw „ ontslooten is, waar in uwe verrigtingen „ groot kunnen zyn, gelyk uwe genie, „ en zuiver, gelyk uwe harten.

„ Dank zy den GOD van *Nederland!* „ ook deeze nieuwe dreigende storm is „ weder afgedreeven! Burgers! mogelyk „ stortte zyn Vaderhand nog nimmer groo„ ter zegeningen over 't zelve uit; moge„ lyk knielden, in 't hemelsch Vaderland, „ de DE WITTEN, BARNEVELDEN, CA„ PELLENS, nooit vuuriger voor zynen „ throon, dan toen zy hem voor deeze „ weldaad dankten. — Ach! onze ram„ pen zyn ten hoogsten toppunt gestee„ gen. De Grysaart vraagt nog sidde„ rend, welk het toekomstig lot zyner „ Kinderen zal zyn? De wonden van „ het Vaderland bloeden hevig, en voor „ dezelve is maar één Geneesmiddel — „ maar één Geneesmiddel — Eendragt! „ Hoe wreed ware hy; hoe weinig den „ eernaam van *Nederlander* waardig, die „ nieuwe stormen over deeze reeds zo

„ deer-

„ deerlyk verwoeste Gewesten zou willen X. BOEK. 1795.
„ verwekken, en het Politiek lichaam,
„ door langduurige krankten reeds zo
„ deerlyk afgemat, in nieuwe stuipen doen
„ sterven! Neen! neen, het is tyd, het
„ is meer dan tyd, dat Broeders ophou-
„ den elkander te verscheuren; het is
„ meer dan tyd, dat de *Nederlanders* slegts
„ één groot huisgezin uitmaaken. Dan
„ zal de kalmte uit den schoot der uitge-
„ woede stormen kunnen gebooren wor-
„ den; dan zullen de doornen, welke,
„ door de onregtvaardigheid op den dor-
„ ren grond der Slaaverny geworpen, nog
„ overal onze vrye voeten zo gevoelig
„ kwetzen, met roozen kunnen overdekt
„ worden; dan zullen wellige wy nog de
„ flaauwe schemering kunnen zien van
„ dien schoonen morgenstond, welke, in
„ vollen luister, over een gelukkiger naa-
„ geslacht, zal opgaan!

„ Burgers! indien, in den engeren kring
„ van openbaar bestuur, waar in wy ons
„ geplaatst vinden, indien, op het stiller
„ pad van een amtploos leeven, die ge-
„ voelens, welke wy thans aanpreezen,
„ niet tot aan het graf de onze blyven;
„ indien wy immer een oogenblik van de-
„ zelve afwyken, dat dan ieder woord,
„ hier door my uitgesprooken, een ver-
„ schriklyk verwyt worde, en ons ten
„ strengsten beschuldige by U, en het ver-
„ ontwaardigd naageslacht!"

De Burger-capitein VAN DER MEULEN, Aanspraak van den
voerde, uit naam der Officieren en Onder-
Of-

XII. BOEK. 1795. Burgercapitein VAN DER MEULEN.

officieren van Wyk XI, dit woord. „ Ziet „ daar weder in uwen boezem zes braave „ Leden deezer Vergaderinge die, op den „ twintigsten deezer, zich uit dezelve „ hebben moeten verwyderen, hier thans „ terug geleid door de Burgery. Het „ verheugde ons te hooren, dat de zaa- „ ken wederom compleet gerepareerd zyn, „ waar mede wy deeze Vergadering niet „ alleen; maar ook ons zelven, en de ge- „ heele Burgery, geluk wenschen; terwyl „ wy hoopen, dat *Amstels* Vertegenwoor- „ digers nimmer eenige onaangenaamhe- „ den mogen ondervinden; maar dat uwe „ Vergaderingen, steeds met liefde en een- „ dragt gehouden, en uwe besluiten, zo „ cordaat als manmoedig; doch ook al- „ toos met de vereischte voorzigtigheid en „ wysheid genomen worden; op dat alles „ moge strekken tot behoud van de waare „ Vryheid, Gelykheid en Broederschap! „ en tot heil onzer Medeburgeren, waar „ toe GOD zynen Zegen wil verleenen!"

Beide deeze Aanspraaken, de hartlyke deelneeming in dit herstel der Municipaliteitsleden, uitdrukkende, werden door den Voorzitter beantwoord, en scheidde eene Vergadering, waar in wederzydsche aandoeningen van genoegen de hoofdrol gespeeld hadden.

HOGENDORP en BRANGER vertrekken.

De Burgers HOGENDORP en BRANGER vernomen hebbende, dat de andere Commissie, de zaak met de Municipaliteit van *Amsterdam*, op de voorgemelde wyze, ingevolge van hunnen last, afgedaan hadt, ver-

vervoegden zich andermaal by dezelve, met aandrang om met vereenigde kaagten het Vaderland te behouden. Zy mogten de Vergadering, by hun wederkomst in *'s Gravenhaage*, berigten, „ dat de Municipaliteit, in allen deele, met de gevoelens, die waare Vaderlanders bezielen; tot „ dat doeleinde zouden medewerken met „ de Vergadering van de Provisioneele Representanten des Volks van *Holland* (*)."

XCIX BOEK. 1795.

Eene Commissie benoemd om de Bezwaaren wegens den Eed op te neemen

Ten dage dat het geschil met de Municipaliteit van *Amsterdam* nog verre van beslischt was, gaven de Leden der Vergadering van *Holland* in bedenkinge, om, daar 'er zo veele onderscheidene gevoelens omtrent den waaren zin en inhoud van den bepaalden Eed heerschten, ter wegneeming van alle verkeerde uitleggingen, welke men daar aan tragtte te geeven, ten spoedigsten, by eene Publikatie, den waaren zin en inhoud van dien Eed open te leggen, en aan het geheele Volk bekend te maaken (†). Ingevolge hier van, en uit hoofde van de veelvuldige bedenklykheden en bezwaaren, werd 'er eene Commissie benoemd, om dezelve op te neemen. Het leedt eenigen tyd eer dezelve, door veelerlei beletzelen gedwarsboomd, des een verslag uitbragt.

Wy

(*) Het berigt deezer wel kortstondige, doch hoogst hachlyke zaak, hebben wy opgemaakt uit de *Decreeten der Prov. Rep. van Holland* in het verloop dier tien dagen; als mede uit de *Handelingen van de Municipaliteit der Stad Amsterdam*, ook voorhanden in de *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 2008-2035.

(§) *Decr. der Prov. Rep. van Holl.* 23 Maart 1795.

XXI. BOEK.

1795.

W. BILDERDYKS gedrag omtrent den Eed.

Wy zullen niet alle, maar slegts eenige voorvallen, tot deeze Eedvordering betrekkelyk, vermelden. Zeer stak in deezen uit, het geen Mr. WILLEM BILDERDYK, met vollen regt zo bekend en beroemd als Schryver en Dichter, deedt, en 't geen hem deswegen wedervoer. Door den Hove van *Holland* tot het afleggen van den Eed opgeroepen, leeverde hy een Stuk in, zyne zwaarigheden over dezelven behelzende (*).

Holland aan hem ontzegd.

De geheele Vergadering hoorde de voorleezing met verontwaardiging aan, als haars oordeels, opgesteld in zeer oproerige en ongemesureerde termen, en besloot het Committé van Algemeen Welzyn te verzoeken om op morgen den Procureur Generaal aan te zeggen, dat hy Mr. BILDERDYK voor zich moest ontbieden, en hem gelasten, binnen den tyd van vier en twintig uuren *'s Gravenhaage*, en binnen den tyd van acht dagen geheel *Holland* te verlaaten; als mede de Afgevaardigden by de Algemeene Staaten te verzoeken om een Afschrift van dat schandelyk Verzoekschrift, zo als het genoemd wierd, ter tafel van hun Hoog Mogenden te brengen, het Besluit daar op genomen mede te deelen; ten einde men, in de andere Gewesten, tegen zulk een schadelyk en gevaarlyk Mensch ook op zyn hoede zou kunnen zyn (†).

De

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 24 Maart 1795. Men vindt den Inhoud in de *N. Nederl. Jaarb.* 1795 bl. 1749—1753.

(†) *Decreeten* als boven.

De wyze op welke zy dit Besluit tegen BILDERDYK genomen, by hun Hoog Mogenden bekend maakten verdient hier plaats. „ Wy zyn," dus luidde hun voordragt, „ door onze Principaalen gelast ter tafel „ van U Hoog Mogenden te brengen, „ zeker schandelyk Adres aan hun gepre„ senteerd, door den befaamden WILLEM „ BILDERDYK, houdende quasi gemoed„ lyke bezwaaren tegen den Eed, by „ welgemelde Vergadering op den negen„ den deezer vastgesteld, en welke, byal„ dien zy waarlyk gemoedlyk zyn, steeds „ gehoor en egards verdienen; maar in „ de daad nederkomen op niets minder „ dan op eene geleerde wartaal, waar „ door, o wonder! WILLEM BILDERDYK „ zich niet alleen wil opdoen als schran„ der, doorsleepen en kundig; maar ook „ als Godsdienstig, en als een waar *Chris*„ *ten*, en daar en boven op eene inge„ kankerde verkleefdheid aan het vernie„ tigd Stelzel van list en geweld, en op „ eene ontkenning van de wettigheid on„ zer gezegende Revolutie, en der eeu„ wige Waarheden, waar op zy steunt.

XCI. BOEK. 1795. Voordragt hem betreffende by hun H. Mog.

„ Wy verzoeken, dat de Griffier het „ Stuk leeze, en wy zullen daar naa de „ zekere verontwaardiging van U Hoog „ Mog. tragten te leenigen door het uit„ brengen van onzen verderen last."

Naa die voorleezing en de bekendmaaking van het Besluit by *Holland*, ten opzigte van BILDERDYK genomen, vaaren zy voort. „ Wy zyn verder gelast, U

„ Hoog

XCII BOEK. 1795.

„ Hoog Mog. voor te stellen om daadlyk „ eene Missive aan de Bondgenooten te „ doen afgaan, waar by Copie van het- „ zelve Request zou kunnen worden ge- „ voegd, en waar in dezelve tot gelyke „ voorziening, tegen zulk een gevaarlyk „ en schadelyk Mensch, zouden kunnen „ worden geëxhorteerd, of liever waar „ in hun eenvoudig onze voordragt zou „ kunnen worden gecommuniceerd: want „ wy behoeven niet aan te merken, dat „ hy ook fugilleert aan het Plakaat van „ U Hoog Mog. van den vierden dee- „ zer, en dus over 't algemeen gezonde „ Staatkunde een onbetwistbaar Regt voor- „ schryft, om dergelyke Leden uit eene „ vrye Maatschappy te weeren. —— Het schryven aan de Bondgenooten werd vastgesteld (*).

Zeeland en *Stad en Lande* hem ontzegd.

In andere Gewesten, althans in *Zeeland*, werd verboden, aan Bilderdyk schuilplaats te verleenen (†). Na *Groningen* hadt hy de wyk genomen, en van de Municipaliteit dier Stad een Pas verzogt, om na *Hamburg* te kunnen vertrekken. Deeze was hem in Grasmaand vergund; dan hy bleef desniettegenstaande zich daar, tot in 't begin van Bloeimaand onthouden. Op de navraage van de rede der vertraaginge zyns vertreks, gaf hy de schuld aan den Schipper, die hem in zyn bepaald voor-

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 26 Maart 1795.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 2904.

voorneemen te leur ftelde, en in de noodzaaklykheid bragt om in de Republiek te vertoeven, en eene gefchikte Scheepsgelegenheid af te wagten; dan hem werd door de Stads Advocaat Fiscaal aangezegd, om, daar thans de weg na *Hamburg* open was, het der Regeeringe aangenaam zou zyn, wanneer hy, binnen eenmaal vier en twintig uuren, de Stad *Groningen* en derzelver Regtsgebied ruimde, en zyne reis na *Hamburg*, of elders, naar zyn goedvinden, voortzette. Weinig dagen laater, werd door een Befluit der Reprefentanten des Volks van *Stad en Lande*, op aanfchryving der Algemeene Staaten genomen, hem de Inwooning in dit Gewest volkomen ontzegd (*).

XIX. BOEK. — 1795.

D. VAN DER LINDEN als Procureur gefchorst.

De Procureur DIRK VAN DER LINDEN hadt gegronde rede van verdenking gegeeven, dat hy het ftelzel door BILDERDYK beweerd, omhelsde. Hy werd door het Hof Provinciaal in zyn praktyk gefchorst (†).

PANTEKOEK te *Breda* ftelt zich tegen den Eed te weer. Befluit hem betreffende.

Onder de Kerklyken, die zich tegen deezen Eed te weere ftelden, ftak boven allen uit C. PANTEKOEK, Leeraar der Hervormden te *Breda*. Hy leeverde een Verzoekfchrift in, 't welk, naar 't oordeel van den Procureur Generaal, in zodanige woorden was opgefteld, die nergens anders toe konden ftrekken, dan om het gezag

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 3369 en 3381.

(†) *Rapport van de Commisfie raakende den Eed* in de *Decreeten der Provifioneele Rep. van Holland* 11 July 1795.

XCII. BOEK. 1795.

zag der Vergadering, en in dezelve het gezag des *Hollandschen* Volks, te hoonen; terwyl hy verklaarde in gemoede zich nog verbonden te rekenen aan den Eed van getrouwheid aan het Huis van *Oranje*, en de oude Constitutie. Hy keurde het gedrag deezes Leeraars des te onbeschaamder en oproeriger, daar de Eed, by de Representanten van *Holland* vastgesteld, op hem, te *Breda* woonende, geene betrekking hadt. Hy was, diensvolgens van oordeel, dat de Leeraar PANTEKOEK ten minsten voor altyd het Grondgebied van *Holland*, en van den geheelen Staat, zou moeten ontzegd worden, indien men hem Procureur Generaal niet gelastte het Regt der Hooge Overheid tegen zulk een gevaarlyk Man waar te neemen. De Vergadering besloot eenpaarig tot het laatste (*).

Hoe de Kerkleeraar ERNST in de *Beemster* zich omtrent den Eed gedraagt.

G. H. ERNST, Leeraar der Hervormden in de *Beemster*, hadt by eenen Brieve aan de Municipaliteit verklaard, den Eed te willen doen, egter met dien verstande, dat nimmer de Verklaaring van de Regten van den Mensch en Burger zodanig begreepen werden, dat dezelve zouden strydig zyn tegen GODS Heilig Woord en de Artykelen van Eenigheid in de Kerk vastgesteld. Zeven Leden van den Kerkenraad aldaar hadden geweigerd den Eed af te leggen. Voor zo veel den Predikant betrof, werd de Municipaliteit na de Letter van het Staats-

be-

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 7 April 1795.

besluit geweezen, en de Ouderlingen desgelyks, waar uit zy zouden zien, dat het zich alleen tot de Leeraaren bepaalde (*). XX. BOEK.

1795.

Hoe de Kerkleeraars te *Purmerende.*

De Municipaliteit der Stad *Purmerende* deedt, by de kennisgeeving, dat de Stads Amptenaaren den gevorderden Eed hadden afgelegd, verslag, dat de Gereformeerde Predikanten dier Stad wel den Eed niet geweigerd; maar eene Verklaaring ingediend hadden, volgens welke zy den Eed wel wilden doen, mits dat de erkentenis en eerbiediging van de Regten van den Mensch altoos met GODS Heilig Woord zou overeenstemmen, en zy tot zulk eene handhaaving alleen zouden geroepen worden, als tot hunne kring van Bedienaaren van hun Ampt overeenkomstig was, als mede met de Leer der Hervormde Kerk en de Formulieren van Eenigheid, aan welke zy door plegtige beloften verbonden waren. Dit werd in handen gesteld van de Commissie tot het onderzoek der *Amsterdamsche* en *Leydsche* Brieven over het Stuk van den Eed (†).

't Voorgevallene deswegen op andere plaatzen.

De *Roomsche* Priester en diens Capellaan te *Sassenheim*, weigerden den Eed af te leggen. De Municipaliteit kreeg last hun andermaal op te roepen, en in gevalle van aan-

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 21 April 1795. Dit werd ook ten aanziene der Ouderlingen en Diakenen der *Walsche* Gemeente te *Delft* en van de Kerkenraadsleden te *Moerkapelle* bepaald. *Ald.* 1 Aug. 1795.

(†) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 18 Mey 1795.

XCI. BOEK. 1795.

aanhoudende weigering, des verslag te doen (*). — De Municipaliteit van *Heemstede* vondt en den Predikant en de Vroedvrouw dier plaatze, weigeragtig in 't doen van den voorschreeven Eed. Zy hadden de laatste deswegen in haare werkzaamheden geschorst; dan de Representanten, schreeven hun aan, dat deeze tot het doen van den Eed niet gehouden was, en zy onverhinderd moest gelaaten worden in het volvoeren haarer post. De Predikant wilde den Eed, zonder bygevoegde verklaaring, niet doen (†). Elders onttrok men zich aan den Eed op grond der bezwaaren door de Regeering van *Leyden* tgen den Eed ingeleeeverd. Dit was het geval van den Predikant der Gereformeerden en den Pastoor der *Roomschcatholyken* te *Naaldwyk* en *Hondsholredyk* (§).

De Leeraar CUMSIUS te *Nieuwerkerk* afgezet.

Hoe zeer noodig men het bedwang der Kerklyken keurde, bleek uit de niet weinige voorbeelden van Leeraaren, die, op eene meer bedekte, of openlyker wyze, hunne Gemeentens van de tegenwoordige orde der zaaken zogten wendig te maaken, of te houden, waar op daadlyke afzetting volgde. Van dien aart was de handelwyze en 't lot des Predikants C. CUMSIUS te *Nieuwerkerk*, die badt voor den

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 24 July 1795.

(†) *Decreeten* als boven 1 en 18 Aug. 1795.

(§) *Rapport der Commissie raakende den Eed.* Zie de *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 11 Juny 1795.

den welſtand der geenen, die *buiten 's lands* waren; dat de *Uitgeweekenen* ſpoedig tot hunne Haardſteden mogten terug keeren; onder de tegenheden der Regtvaardigen telde hy, *dat een by het Volk bemind Vorst* het Land moest verlaaten; het wee dreigende aan de *Godloozen*, de *Wetbreekers*, de *Dansſers* en *Springers*, waarſchynlyk oogende op de vreugde by het planten van den Vryheidsboom. Uitdrukkingen, die, ondanks eeniger dubbelzinnigheid, geen twyfel aan de bedoeling des Leeraars overlieten. Wanneer hy, door den Baljuw van *Schieland* aangeſchreeven werd, om geene Staatszaaken op den Predikſtoel te brengen, zeide hy, *dat de Godloozen meester waren, en dat de Regtvaardigen moesten zwygen* (*).

Breede last omtrent de Afzetting der Leeraaren geeven.

Veelvuldige voorbeelden van dien aart baarden het Raadsbeſluit by *Holland*, om aan het Committé ter Voorlichting en Beſtuuring der Remotien en Regeeringsaanſtellingen, op voordragt van het Committé van Algemeene Waakzaamheid, te gelasten, naauwkeurig toe te zien, dat door geen Kerklyken, van welk eene Gezindheid zy ook mogten zyn, Schoolmeesters, Catechiſeermeesters, of andere, gewoon openbaar Onderwys te geeven, eenigen aanſtoot aan de heilige zaak der Vryheid

(*) *Rapport van het Committé ter Voorlichting en Beſtuuring der Remotien en Regeerings-aanſtellingen in de Steden en ten Plattenlande van Holland*, in de *Decreeten der Proviſioneele Rep. van Holland* 21 Aug 1795.

XCI. BOEK. 1795.

heid in woorden of gedraagingen werde toegebragt; ten dien einde de zodanigen buiten bedryf te stellen, en zorge te draagen, dat die Gemeenten andere geschikte Persoonen, in derzelver plaats, verkooren. Met verderen last, om, des noods, zodanige Persoonen, ingevalle derzelver invloed nadeelig kon zyn, naa gedaan verslag, voorkennis en goedkeuring der Vergadering van *Holland*, hun het Grondgebied, en de nabygelegene Districten van de plaats, tot welke zy behoord hadden, te doen ruimen (*).

Verslag der Commisfie wegens den Eed.

Het Verslag der bovengedagte Commisfie (†), de voornaamste gevallen opgegeeven, getoetst, opgehelderd hebbende, werd goedgekeurd, en gaf 't zelve aanleiding tot het doen eener dit stuk ophelderende *Aanschryving* aan de Municipaliteiten, als het geschiktste middel om alle verdere zwaarigheden des aangaande weg te neemen, en in 't vervolg voor te komen.

Aanschryving aan de Municipaliteiten wegens den Eed, tot opheldering.

Naa, in deeze Aanschryving, eenige nadere ophelderingen gegeeven te hebben, ten rechten verstande van den zo veel bedenkens maakenden Eed, verklaaren zy, ten dien opzigte, met zo veele woorden — „ Dat dezelve Eed, by ons Decreet van „ negen Maart voorgeschreeven, niet is „ eene *Civique*, maar alleen een *Ampts-* „ *Eed.* — Dat de trouw en hulde daar „ by

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 19 July 1795.

(†) Zie hier boven bl. 269.

„ by gevorderd aan de Vertegenwoordi-
„ gers der Natie niet is *Persoonlyk*; maar
„ enkel en alleen in derzelver betrekking
„ als *Vertegenwoordigers*. —— Dat ook zelfs
„ aan de Vertegenwoordigers der Natie
„ geene hulde of trouw kan of behoord
„ gezwooren te worden, dan tot zo lang
„ en in zo verre zy handelen overeen-
„ komstig aan de Regten van den Mensch
„ en Burger. —— En zelfs, al handelen
„ zy overeenkomstig aan dezelve Regten,
„ niet langer dan de Natie verkiest, zich
„ te laaten vertegenwoordigen. —— Dat,
„ derhalven, de voorschreeven Eed, door
„ deeze beschryvingen en ophelderingen,
„ in zynen aart en meening bepaald zyn-
„ de, niet anders bevat dan eene plegtige
„ verzekering en gelofte van Amptenaa-
„ ren, dat zy hunne Posten, ter goeder
„ trouw, en met eerlykheid, zullen waar-
„ neemen, en zich daar in gedraagen,
„ naar het by het tegenwoordig Bestuur tot
„ grond van alle hunne verrigtingen ge-
„ legde en plegtig aangenomene Besluit der
„ Regten van den Mensch en Burger (*)."

Nader Besluit op den Eed, en onderscheiden voor de Amptenaars en

Hoe zeer de Vertegenwoordigers des Volks van *Holland*, door deeze nadere Verklaaring, en daar by gegeevene ophelderingen, met aandrang op het doen afleggen by de Municipaliteiten, zich daar van eenen gewenschten uitslag beloofden, trof dit geen doel. Zy ondervonden, dat men daar

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 11 Juny 1795.

XCI. BOEK. 1795. Kerklyken.

daar tegen veelerlei zogenaamde Gemoedszwaarigheden, maakte of voorwendde. Dit zou hun veelligt bewoogen hebben om strenger maatregels te beraamen; ten einde zich van de Trouw der Burgerlyke en Kerklyke Amptenaaren te verzekeren. Daar toe deeden zich genoegzaame redenen op, aangezien zy zich overtuigd hielden, dat de ingebragte zwaarigheden by veele Amptenaaren uit een kwaad hart voortkwamen, en dus niet meer waren, dan een bloot voorwendzel, uitgedagt en aangegreepen om zich aan die Verbintenis te onttrekken. — Dan daar van hadden zy zich laaten te rug houden, uit aanmerking, dat zy zich niet te min verzekerd hielden, dat die Gemoedszwaarigheden by veelen waarlyk plaats hadden, en deezen in gemoede zo gegrond voorkwamen, dat zy zich liever alles zouden getroost dan dezelve overgestapt hebben. Zodanige eerlyke Characters hadden zy niet kunnen besluiten te vermengen, of gelyk te stellen, met de Huichelaars, die de gelegenheid en zwakheid van anders braave en eerlyke Vaderlanders waarneemende, zich met derzelver masker zodanig wisten te bedekken, dat zy door hun van dezelve met geene zekerheid konden onderscheiden worden.

Om in ééns en voor altoos, het zy dan weezenlyke of gezogte zwaarigheden, weg te neemen en af te snyden, besllooten zy het Formulier van den te doenen Amptseed te veranderen, en wel zodanig, dat 'er voortaan twee Formulieren, een voor

Bur-

Burgerlyke, en één voor *Kerklyke Amptenaaren* zouden worden gebruikt. XCI. BOEK.

De Burgerlyke Amptenaars hadden den Eed te doen; „ Dat zweer ik, dat ik „ gehouw en getrouw zal zyn aan het „ Volk, als den éénigen wettigen Souverain, aan deszelfs verkoozene Representanten, en aan de Wet. —— Dat ik „ my in de waarneeming van ...... ingevolge hier van, zal gedraagen als een „ goed en getrouw Burger — En voorts, „ dat ik alles zal doen en verrigten, wat „ een eerlyk .... schuldig is, en behoort te doen." 1795.

Ter Beëediging van Kerklyke Amptenaaren werd dit voorschrift gegeeven. „ Dat zweer ik, dat ik gehouw en getrouw zal zyn aan het Volk als den éénigen wettigen Souverain, aan deszelfs „ verkoozene Representanten, en aan de „ Wet — En dat ik my in de waarneeming van myn Ampt of Bediening „ van ...... ingevolge hier van zal gedraagen, als een goed en getrouw Burger schuldig is, en behoort te doen."

Alle Municipaliteiten werden gelast, binnen den tyd van drie weeken, deezen Eed af te neemen, en binnen den tyd van vier weeken des verslag te geeven. — Wie in Steden of Dorpen van *Holland* den te vooren bevolen Amptseed niet hadden afgelegd, zouden, by weigering van het doen deezes Eeds, onmiddelyk van hun Ampt en Bediening worden afgezet, als Persoonen, op welken het Volk van *Hol-*

XCI. BOEK. — 1795. *land* geen vertrouwen kon ſtellen. Het Committé van Algemeen Welzyn werd gevolmagtigd, en des noods gelast, om, zo dra het van deeze weigering kennis zou bekomen hebben, die Amptontzetting daadlyk, en zonder eenige oogluiking, in den naam des Volks van *Holland*, onmiddelyk daar te ſtellen. — Om de noodige gelykheid te bewaaren, zouden zy, die, volgens het voorig Formulier, den Amptseed eenvoudig gedaan en afgelegd hadden, aangemerkt worden, deezen en geenen anderen Eed gedaan te hebben. — Terwyl de zodanigen, die, onder eenige bepaaling of voorbehouding, den vorigen Eed gedaan hadden, het daar voor zouden moeten houden, dat zy den Amptseed, naar den nu voorgeſchreeven inhoud, hadden afgelegd. Blyvende het den zodanigen onverlet, daar tegen, binnen een bepaalden tyd, hunne tegenverklaaring in te brengen, en zich alzo in den onbeëedigden ſtaat te herſtellen: in welk geval zy als weigeraars van den verſchuldigden Amptseed zouden aangemerkt, en zonder verſchooning van iemand, agtervolgens de tegenwoordige Publikatie behandeld worden.

De oude Eedſtaaving weder ingevoerd. Schoon by alle eerlyke Liden de Eed, met welk eene plegtigheid ook afgelegd, van dezelfde kragt is, hadden de Vertegenwoordigers des Volks van *Holland* reden gekreegen om te denken, dat sommigen, 't zy uit onkunde, 't zy uit kwaadwilligheid, den Eed min heilig en min ver-

verbindend hielden, wanneer dezelve gestaafd werd, door het eenvoudig en plegtig uitspreeken der onlangs voorgeschreeven woorden, *Dat zweer ik!* dan wel wanneer zulks geschiedde met de van ouds hier te Lande gebruiklyke plegtigheid, het opsteeken der twee vingeren van de regterhand, en het uitspreeken der woorden *Zo waarlyk helpe my* God *Almagtig!* vonden zy goed, by het afleggen van deezen Amptseed, het oude gebruik weder in te voeren: daar van nogthans verschoonende allen, welke het, van wegen hunne Godsdienstige begrippen, altoos was toegestaan geweest eene andere plegtigheid te gebruiken, van welke vryheid by deezen niets werd verkort (*). Hier mede was aan die onaangenaame zaak der Beëediging in *Holland* nog geen einde; dan het verder vermelden zou ons buiten ons Tydsbestek doen treeden.

XIX. BOEK. 1795.

Verklaaring by *Stad en Lande* de Amptenaaren afgevorderd.

Bedagt betoonden zich de Provisioneele Representanten in *Stad en Lande* om geene Persoonen, aan de voorgaande Orde van zaaken verknogt, tot Ampten te verkiezen. De Gelastigden tot een algemeen Herstel onderzogten een gedaan voorstel, hier op nederkomende, dat, daar by eene edele en regtmaatige verfoeijing van alle wraakzugt en haatlyke vervolging, de duur verpligte zorg voor de openbaare rust en gemeene veiligheid egter geenzins uit het oog

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 10 en 11 Dec 1795.

XCI. BOEK. 1795. oog mogt verlooren worden, en dus in de handen der openbaar bekende Vyanden van de thans ingeroepene Regten en Grondbeginzelen, geene middelen mogten worden gesteld, welke zy, ten nadeele van de Voorstanders van Vryheid, Gelykheid en 's Volks Oppermagt konden gebruiken; of het niet, in betrekking tot de tegenwoordige omstandigheden, noodzaaklyk zou weezen, vast te stellen, dat niemand tot eenig Ampt of Bediening, van welk een aart ook, thans verkiesbaar of aanneemelyk zou zyn, die bekend stondt voor verknogt aan de voorige Constitutie, en een tegenstreever van de tegenwoordige; noch ook die geenen, die zulks te vooren, met woorden en daaden getoond, en zedert één of twee jaaren, geen blyken van het tegendeel gegeeven hadden. —— *Zy* bragten daar op voor hunnen raadslag uit, dat zy, de gronden van dien voorslag erkennende, voorziening in dit stuk noodzaaklyk oordeelden, en in gevolge daar van voorstelden dat allen, die tot eenige Ampten, Posten of Bedieningen van welk eenen aart ook, geroepen en aangesteld, of van den eenen in den anderen verplaatst wierden, gehouden zouden weezen eene verklaaring van deezen inhoud te doen; „ Gy verklaart, op uw „ Eer en Burgertrouw, volledig te erken- „ nen, dat de Souverainiteit by het Volk „ berust, en dat de wederoprichting van „ een Stadhouderlyk Gezag, ten uitersten „ nadeelig en verderflyk voor het Volk „ van *Nederland* zou zyn; dat gy zo ras

„ gy

„ gy met woorden of daaden tegen deeze „ uwe Verklaaring mogt handelen, U „ zult houden van uwe Post te zyn ver- „ vallen."

XCI. BOEK. 1795.

By weigering hier van zou niemand toegelaaten worden eenig Ampt te bekleeden. Wie naa het doen bevonden werd ſtrydig daar mede met woorden of daaden gehandeld te hebben, verviel daar door van zyne Post, en ſtelde zich bloot aan ſtraffe, naar eisch der zaake. —— Wie reeds in eenige Bediening geſteld was, en ſtrydig met die verklaaring te werk ging, hadt de zelfde Amptsverlaating en ſtraffe te wagten.

Wyders ſtelden zy voor, dat, wie van buiten *Stad en Lande* tot eenig Ampt, Post of Bediening werd geroepen, daarenboven nog zou gehouden zyn van de Repreſentanten des Volks, de Municipaliteit, of van de Regeering, waar onder hy het laatſte jaar gewoond hadt, eene verklaaring te toonen van zyn gedrag, uitwyzende dat hetzelve, naa de tegenwoordige Omwenteling van zaaken, niet ſtrydig geweest was met de voorſchreevene gronden. — Deeze raadſlag werd omhelsd, en in een beſluit veranderd (*).

Voorzorgen om een Tegenomwente-

Reeds ontdekte ons de Geſchiedenis der Omwentelinge in 't algemeen, hoe, te midden van de hooggeroemde zagtheid en bedaardheid, met welke dezelve dorgaan-

de

(*) *Handel. der Prov. Rep. des Volks van Stad en Lande* 8 Mey en 14 July 1795.

XCI. BOEK. 1795.

de daargesteld werd, dat, schoon de afgedankte Regeeringspersoonen, tot den kring van Burgeren wedergekeerd, onverlet en onder de bescherming der wet na hunne huizen toogen, hier en daar eene scherpheid doorstraalde, welke voor wederopborrelenden wrok moest doen duchten. De verslaagenheid der te ondergebragte Partye baarde eene onderwerping, welke alle verdere bedwangmiddelen overboodig scheenen te maaken; doch dit was zeer kortstondig. Van tyd tot tyd, en soms vry gelyktydig, vertoonden zich beginzels van Tegenomwentelingsgezindheid niet alleen; maar ook daadlyk daar toe aangewende poogingen. Hoe deeze in 't groot werkten, hebben wy geschetst, wanneer wy vermeldden, dat buiten- en binnenlandsche werkzaamheden zich daar toe vereenigden, by de verzameling van Krygsvolk op de grenzen (*).

ling te voorkomen.

Wat het Committé van Waakzaamheid te *Amsterdam* voordroeg.

Voorzorg en behoedzaamheid preezen zich by veelen, op eene dringende wyze, aan. Zeer vroegtydig was men hier mede te *Amsterdam* in de weere. De Omwenteling was naauwlyks daar, of het Committé van Waakzaamheid te dier Stede was gereed met het Ontwerp van een Besluit, 't geen hoofdzaaklyk hier op neder kwam, dat allen, die in *Amsterdam*, zints den Jaare MDCCLXXXVII, tot de tegenwoordige Omwenteling toe, in eenig Ampt van

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXX. D. bl. 174 *enz.*

van Stedelyke Regeering geweest waren, 't zy daar van reeds ontzet, of daar in nog gebleeven, de Stad niet zouden mogen verlaaten, op straffe dat hunne Goederen, by voorraad, zouden worden in beslag genomen. —— Dat de Burgers .... Huis-arrest zou aangezegd, en zy door een Burgerwagt bewaakt worden. Het verlaaten hunner Huizen, werd met naauwer verzekering, en het beslag op hunne Goederen bedreigd. De Papieren deezer in hun huizen gearresteerden zouden verzegeld en tot onderzoek in handen van het Committé van Waakzaamheid gesteld worden. — Onder deeze zelfde bedreiging zouden allen, die, tot op het tydstip der Omwentelinge, eenig Ampt of Bediening in *Amsterdam* bekleed hadden, en zich niet in die Stad bevonden, binnen den tyd van ééne Maand, tot hunne wooningen moeten terug keeren. —— Niemand zou de Stad mogen verlaaten, zonder een pas van de Municipaliteit, op straffe van als verdagte Persoonen aangehouden, en by voorraad in verzekering genomen te worden. — Allen, die zich bemoeiden met het houden van Contra-revolutionaire Vergaderingen, Gezelschappen, dezelve bywoonden, of ten hunnen huize ontvingen; als mede die met hunne woorden of daaden de tegenwoordige Omwenteling poogden tegen te gaan, en eene wederomkeering van zaaken te bewerken, zouden, als misdaadig tegen de Vryheid, met den Dood worden gestraft; gelyk ook allen, die van

zo-

XCI. BOEK. 1795.

zodanige Godlooze Vergaderingen of Byeenkomsten kennis droegen, en zulks niet aan het Committé van Waakzaamheid opgaven. — Den vervaardigeren of invoerderen van valsche Assignaaten stondt de straf van valsche Munters te wagten. — Elk, die eenig Ampt of Bediening van Regeering, op den tyd der jongste Omwenteling bekleedde, en daar in gebleeven was, zou, zyn ontslag begeerende, 't zelve van de Municipaliteit moeten vraagen. — Niemand zou een ander ter oorzaake van verschil in Staatkundige of Kerklyke gevoelens mogen schelden, stooten of slaan, op straffe van als Verstoorder der openbaare rust te worden gevonnisd. — Op gelyke straffe werden alle Predikanten en andere in 't openbaar spreekende Persoonen, gelast zich te wagten om geene Contra-revolutionaire Stellingen aan de Gemeente voor te draagen.

Tot den voorslag van deeze strenge maatregelen agtte zich het Committé van Waakzaamheid verpligt, en keurde dezelve onverwyld hoogst noodzaaklyk: dewyl de Vyanden der Vryheid onophoudelyk tot hunnen ondergang werkzaam waren. Verscheide berigten by 't zelve ingekomen, weezen uit, hoe men, van alle zyden, tragtte twist en tweedragt tusschen Clubs en Burgery, en andere welgezinden, te stooken; dat 'er bestendig verdagte vergaderingen gehouden, de Patriotten bedreigd, en maatregelen tot een Tegenomwenteling beraamd werden. Bedryven,

ven, welke alle niet te spoedig konden gestuit worden (*).

1795. Hoe door het Committé Revolutionair onderfteund.

Het Committé Revolutionair onderschraagde deeze voorstellen, drong ze sterker aan, en bragt bepaalder gevallen by, wanneer het by de Municipaliteit een voordragt deedt van deezen woordlyken inhoud. „ Het Committé Revolutionair „ dagelyks, van alle zyden, meer en meer „ gedrongen wordende om aan Ulieden „ het neemen van meer efficacieuse maat- „ regelen voor te slaan, tot verzekering „ van zodanige heillooze Schurken, door „ welken de ondergang van dit anders zo „ gelukkig Land berokkend en bewerkt „ is, des Lands- en Stadspenningen schan- „ delyk misbruikt, gestoolen of geroofd „ zyn, of dewelke, de magt in handen „ hebbende, medewerkers zyn geweest „ van zodanige schanddaaden, en de bil- „ lykheid deezer Eischen erkennende, als „ mede begrypende, dat de Goederen van „ deeze Rooverbende, ten behoeve der „ Burgery behoorde te worden geseques- „ treerd, om, naa gebleeken schuld, te „ strekken, in vermindering dier schul- „ den, welke zy op den hals der Burgery „ gelaaden hebben, voor al voor uit de „ Bank gestoolene Penningen, dewelke „ volgens deszelfs inrigting voor allen hei- „ lig hadden behooren te zyn — dringt „ hier mede nogmaals ten sterksten aan, „ dat

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 261. Den 27 van January werd dit Concept-besluit vervaardigd.

XCI. BOEK. 1795.

„ dat door U de noodige orders worden „ afgevaardigd, tot het daadlyk in verzekering brengen van allen de zodanigen, dewelke immer of ooit hebben „ medegewerkt tot bederf van dit Gemeenebest, en het zo schadelyk uitputten „ van 's Lands Finantie, benevens alle „ zodanige Directeuren der Wisselbank, „ onder welker directie de Bank bestoolen is; ten einde daadlyk hunne schuld „ of onschuld worde onderzogt, en in 't „ eerste geval, naar verdiensten gestraft.

„ Slaande verder voor het daadlyk sequestreeren van alle hunne roerende en „ onroerende Goederen, Effecten, Pretensien *enz.*; motiveerende, dat, in geval van bevonde Schuld, dezelve zullen strekken, op rekening der gestoolene of misbruikte Gelden, daar onder „ het toezien begrypende; verder aan elk „ Burger gelastende het aan hun verschuldigde, op straffe des doods, daadlyk „ op te geeven, en verder alle zodanige „ middelen te beraamen als ter meeste „ verzekering der aan de Burgery behoorende Schuldvordering noodig zullen „ zyn.

„ Het Committé Revolutionair, in wiens „ handen het misschien gestaan heeft, om „ de Schuldigen hunne Misdaaden, met „ hunne Hoofden, te doen boeten, heeft „ hunne Straf aan Ulieden overgelaaten; „ dan, zonder zich te willen immisceeren „ in die redenen, dewelke U tot zagte „ handelingen moveeren, gelooven wy

„ het

„ het tyd te zyn ſtrengere maatregelen „ te neemen, en de Burgery in deezen „ genoegen te geeven. Steeds werkzaam „ tot het behouden van rust en goede „ orde, zouden wy ongaarne zien, dat „ het verſchuiven eener regtvaardige daad „ aanleiding tot ſtoorenis gaf, en in 't „ vast vertrouwen, dat ons Voorſtel, op „ Billykheid en Natuurregt is gegrond, „ verwagten wy van U een gelykvormig „ Beſluit, met verzoek deeze in de No- „ tulen te doen inſereeren; ten einde, ten „ allen tyde, te kunnen dienen tot onze „ verantwoording (*).”

Proclamatie aan den Volke van *Amſterdam*.

Geſchaapen ſtondt het dat maatregelen van dien aart, in dit tydsgewrichte, by sommigen toejuiching ontmoeteden, en ingang vonden, gelyk zy ook daadlyk deeden; dan de Proviſioneele Repreſentanten des Volks van *Amſterdam* oordeelden met meer bedaardheids en gemaatigdheids te moeten handelen, en vervaardigden eene Proclamatie aan den Volke van eenen zeer beredeneerden inhoud; ſchoon veelen, die oordeelden, dat het werk der Omwentelinge, met meer kragts en nadruks, moest worden doorgezet, daar in geen genoegen vonden, en de gevoelens in 't zelve beweerd, meer dan ééns wederſprooken, en ſtreng gegispt werden. Dit ſtuk, hoewel vry breedvoerig, is te gedenkwaardig om hier niet geheel plaats te vinden. Zy ſpraaken —

„ Bur-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 979. Dit Stuk was van 9 Feb. 1795.

XCI. BOEK. 1795.

„ Burgers! De Vergadering van de Pro„ visioneele Repreſentanten van het Volk „ van *Amſterdam*, van tyd tot tyd, op on„ derſcheidene wyzen, en door onderſchei„ dene Burgers aangezogt zynde tot het „ neemen van Beſluiten, ſtrekkende tot „ het in 't werk ſtellen van Arreſtatien, „ onder de algemeene bepaaling van de „ geweezene Leden van het nu geëindigd „ Gouvernement, en andere ſuſpecte Per„ ſoonen, heeft niet alleen, by aanhou„ denheid begreepen, tot zodanige maat„ regelen niet te moeten beſluiten; maar „ oordeelt zich tevens verpligt om haare „ denkwyze, over eene zaak van dat be„ lang, en de gronden waar op dezelve „ berust, voor haare Landgenooten in 't „ algemeen, en inzonderheid voor het „ Volk van *Amſterdam*, 't welk wy pro„ viſioneel vertegenwoordigen, open te „ leggen.

„ Wy moeten beginnen, Burgers! met „ te verklaaren, dat wy geen oogenblik „ hebben kunnen of willen veronderſtel„ len, dat de herhaalde aandrang van een „ gedeelte onzer Medeburgeren, om ons „ tot maatregelen van geſtrengheid te „ doen beſluiten, zou voortſpruiten uit „ beginzelen van haat of wraakzugt — „ De *Batavier* heeft, by de eerſte ver„ bryzeling zyner ketenen, een al te „ grootsch voorbeeld van Edelmoedigheid „ en Menschlievenheid aan het verbaasd „ *Europa* gegeeven, dan dat hy deezen „ roem, in kalmer oogenblikken, zou

„ wil-

„ willen bezoedelen, door zich op zyne „ vernederde en nu magtlooze Overheer- „ schers te wreeken. Hy verdient niet „ te zegepraalen, die, op eene lafharti- „ ge wyze, zyne overwinning misbruikt. „ Hy alleen kan eene gegronde hoop voe- „ den, op duurzaame en aangenaame vrug- „ ten van eene behaalde zegepraal, die, „ door daaden van regtvaardigheid en edel- „ moedigheid, zyne overwonne party doet „ bloozen, en haar overtuigt, dat zy, in „ het beslischt geschil, de verkeerde zyde „ gekoozen hadt. 'Er is, Burgers! eene „ onwederstaanbaare kragt in edelmoedig- „ heid en regtvaardigheid. Niets is in „ staat om de zaak onzes Vaderlands te „ redden, dan eene onbuigzaame aanklee- „ ving aan deeze deugden. De uitoefe- „ ning van wraak moge, in oogenblikken „ van drift en verbystering, een kortston- „ dig vermaak geeven; meest al zyn de „ de gevolgen treurig en doodlyk; terwyl „ de uitoefening van billykheid en edel- „ moedigheid daar tegen den zoetsten naa- „ smaak agterlaat.

„ Deeze gevoelens, Burgers! zyn de „ onze, het moeten de uwe zyn, opreg- „ te Voorstanders van Vryheid en Ge- „ lykheid! Gy alleen zyt vatbaar om der- „ zelver waarde en kragt te gevoelen; „ en wee ons Vaderland! indien deeze „ leer niet als de algemeene Volksleer „ aangenomen wordt.

„ Daar wy nu, Burgers! in deeze be- „ ginzelen niet kunnen verschillen, zal het

XCI. BOEK. — 1795.

„ geenzins moeilyk zyn, om den eerlyken „ Vaderlander te overtuigen, dat het Systhema, in onze Vergadering aangenomen, in de daad het éénigste is, dat met de waare belangens van het Vaderland overeenkomt.

„ Laat ons beginnen met op den voorgrond te brengen het groote doelwit, dat ieder eerlyk man, en vooral ieder Burger, aan wien eenig publiek gezag is toevertrouwd, zich heeft voor te stellen. Dit moet bestaan in het vestigen van deeze Revolutie op de onwrikbaarste zuilen, en zulks ten einde de gezamenlyke Bewoonders van ons Vaderland, eenmaal, onder een Bestuur, op Vryheid en Gelykheid gegrond, de duurzaame vrugten van het maatschappylyk leeven genieten mogen. — Ziet daar, Burgers! het groote doelwit, het welk de eerlyke man zich onophoudelyk moet voor oogen stellen; en hy, by wien andere uitzigten huisvesten, het zy hy zich geplaatst ziet in de Raadzaal, of dat hy in eenen anderen kring moet medewerken, ter bewaaring van rust en orde, of als amptloos Burger, (zeker de gelukkigste standplaats,) heenen leeft, speelt, onder den dekmantel van Patriotismus, de rol van Volksverleider, van Huichelaar.

„ Wat nu is het middel om dit doelwit te bereiken? Geen ander, geen geschikter, dan, om aan den eenen kant grootsch en edelmoedig ten opzigte van

„ het

„ het voorledene, en aan den anderen
„ kant gestreng en onverbiddelyk te zyn
„ tegen alle toekomstige onderneeming, en
„ tegen de Nationaale Vryheid en Sou-
„ verainiteit. — Het is altoos, Burgers!
„ by de Wysgeeren van alle Volken, en
„ door alle tyden heen, daar voor gehou-
„ den, dat de zegevierende Party, naa
„ het eindigen van een Burgertwist, zich
„ aan onregtvaardigheid heeft schuldig ge-
„ maakt, door zodanige daaden, welke
„ door de Hoofden der onderliggende
„ Party, tot voorstand van dezelve gedaan
„ zyn, strafwaardig te beschouwen, en
„ zich, op dien grond, algemeene ver-
„ volgingen te veroorlooven. Die daaden
„ alleen, welke door alle tyden heen, mis-
„ daadig zyn; die daaden, welke afge-
„ trokken van alle staatkundige betrekkin-
„ gen, zedelyk slegt en daarom altoos straf-
„ waardig zyn, kunnen dus, volgens de
„ beginzelen van Regtvaardigheid, alleen
„ in aanmerking komen. Het zyn ook
„ deeze daaden alleen, welke een billyk
„ Regter, wiens oordeel door geen aan-
„ drang van politieke driften mag ge-
„ zwaaid worden, als misdaadig en straf-
„ waardig zal veroordeelen; en geenzins
„ zodanige, welke thans, wel en met het
„ hoogste regt, als verderflyke handelingen
„ worden beschouwd; doch die onder het
„ oog, en met de volkomenste goedkeu-
„ ring van het voorig Bewind verrigt zyn.
„ Indien deeze stelregels wegvallen, is
„ alle zekerheid voor menschlyke bedry-

XCI. BOEK. 1795.

„ ven den bodem ingeslaagen; en men ont-
„ veinze niet dat hy, die eene daar tegen-
„ gestelde leere predikt, in de daad het
„ Regt van den Sterksten, en dus het ge-
„ liefdkoosd Regt van Tirannen afkondigt.

„ En, Burgers! men waane niet, dat
„ het waar belang der Natie, in dit op-
„ zigt, of in eenig ander, met de rege-
„ len van Regtvaardigheid en Billykheid
„ zou stryden. Nooit eischt het waar
„ belang van het Volk, dat 'er immer
„ van de voorschriften der Regtvaardig-
„ heid en Goede Trouw, onder welk een
„ schyn ook, afgeweeken worde. Boven
„ dien zal ons Vaderland, met het aan-
„ kleeven of verwerpen van deeze waar-
„ heden staan of vallen. Het Systhema
„ van Schrik, het welk thans geheel uit
„ de *Fransche* Republiek verbannen is,
„ kan op ons plekje gronds geen oogen-
„ blik geduld worden, zonder ons voor
„ altoos te bederven. Ons Staatsgestel,
„ onze plaatslyke gelegenheid, onze be-
„ trekkingen van Koophandel, dat al is
„ veel te teeder om herhaalde tooneelen
„ van geweld, en afwisselende Staatsschok-
„ ken, te kunnen verduuren.

„ Werpt uw oog, Burgers! op het Fi-
„ nantieweezen van uw Vaderland, van
„ uwe Stad, zal niet al de lust, al de
„ veerkragt van eene handeldryvende Na-
„ tie noodig zyn, om de tot op den bo-
„ dem geleegde Schatkisten te vullen?
„ Maar hoe is die lust, die veerkragt be-
„ staanbaar met het Systhema van Schrik?

„ Neen;

„ Neen: 'er moet maar eene foort van „ fchrik in deeze Revolutie, en in der- „ zelver voltooijing geduld worden; voor „ de zulken naamlyk, welken de onbe- „ raadene boosheid zouden durven heb- „ ben, om iets tegen deeze Revolutie te „ onderneemen. De geftrenge Straffe „ voor deezen zal des te billyker en regt- „ vaardiger zyn, naar maate de handel- „ wyze, ten opzigte van het voorledene, „ edelmoediger en meer groothartig is.

XCI. BOEK. 1795.

„ Men begaat eene groote dwaaling, „ Burgers! wanneer men de omftandighe- „ den van *Frankryk*, geduurende den loop „ van deszelfs Revolutie, wil gelyk ftel- „ len met onze omftandigheden. Het was „ in *Frankryk* geen geest van wraakoefe- „ ning over 't geen onder het oud Be- „ ftuur misdreeven was, welke by her- „ haaling aldaar de meest fchrikbaarende „ tooneelen voortbragt; maar het was de „ geweldige tegenkanting tegen de Revo- „ lutie, welke eene evenredige tegenwer- „ king tot verplettering van alle Zamen- „ zweeringen noodzaaklyk maakte. —— „ Maar welk eene tegenkanting, Burgers! „ is 'er in ons Vaderland te wagten, in- „ dien een wys en regtvaardig Beftuur „ deeze Revolutie wil voltooijen? Is niet „ de Leer van Vryheid en Gelykheid, zo „ beminnelyk, zo zeer op de natuur ge- „ grond, dat dezelve weldra, met eene „ onwederftaanbaare kragt, in alle harten „ zal dringen? Zullen zy allen, welke „ door hooffche kunftenaaryen misleid wa-

XXI. BOEK. 1795.

„ ren, niet van hunne dwaalingen te rug „ keeren? Men toone, met de daad, „ dat een welingerichte Volksregeering „ niet alleen bestaanbaar; maar met de „ waardigheid der Menschlyke Natuur, „ alleen overeenkomstig is, en weldra zal „ die orde van zaaken, door eenen alge- „ meenen byval, op de onwrikbaarste zui- „ len, gevestigd zyn. — Men logenstraffe „ alle de bedreigingen, welke o schande! „ zo van den Kansfel, als uit de Raad- „ zaalen, onder de meenigte gestrooid „ zyn, en weldra zal die zelfde menigte „ haare misleiders veragten. De Laster „ maalde de leer van Vryheid en Gelyk- „ heid af, als de onmiddelyke bron van „ verwarring, en als het graf van den „ Godsdienst; maar, Burgers! waar bergt „ zich de Laster, nu ieder Ingezeten in „ zyn persoon en bezittingen beschermd „ wordt, en de poorten des Tempels „ voor ieder openstaan, om op zodanig „ eene wyze, als de inspraak van ieders „ hart medebrengt, onzen algemeenen „ Vader aan te bidden?

„ Het zyn deeze spreekende uitwerk- „ zels, van eene gezonde en wysgeerige „ Staatkunde alleen, welke deeze Revo- „ lutie, op eene gelukkige wyze, moeten „ en kunnen voltooijen. Alle de voorige „ Staatsgeschillen en Omwentelingen in „ dit Gemeenebest, van deszelfs geboor- „ te af, voorgevallen, verdwynen in be- „ langrykheid, by de tegenwoordige Re- „ volutie. Het waren blootlyk geschillen

„ tus-

„ tusſchen Kabaal en Kabaal; worſtelin- XII. BOEK.
„ gen meestal tusſchen Deugnieten en
„ Deugnieten, en het Volk hadt 'er of 1795.
„ geen rol in, of alleen de rol van mis-
„ leiden; thans is het de groote zaak des
„ Volks zelve, waar aan gy allen moet
„ arbeiden. Het is tegenwoordig geen
„ Kabaal, die zegepraalt, maar het is de
„ Natie zelve, die overwint. Niet het
„ geluk van weinige Overheerſchers, maar
„ het geluk van het ganſche Volk, moet
„ thans beoogd worden.

„ Laat ons dan, Burgers! onze tegen-
„ woordige Revolutie geduurig in die
„ groote betrekking beſchouwen; laat ons
„ tragten dezelve die richting te geeven,
„ dat men weldra te vergeefsch, in dee-
„ ze Republiek, na de overblyfzels van
„ burgerlyke twisten zal zoeken; laat het
„ onwaardige voorbeeld van onze uitge-
„ diende Overheerſchers, ons tot eene
„ nuttige les verſtrekken, om de door hun
„ zo laaghartige als onſtaatkundig begaane
„ feilen, te vermyden. Hebben zy, door
„ hunne onzinnige vervolgingen gemaakt,
„ dat de Kerkerholen in ons Vaderland
„ om wraak ſchreeuwden, en dat de klaag-
„ ſtem en noodkreet der *Bataafſche* Ban-
„ nelingen, in alle oorden der wereld,
„ den vloek over hun Beſtuur uitgalm-
„ den; laaten wy onzen roem ſtellen in
„ geheel *Europa* te overtuigen, dat thans
„ het *Bataafſche* Volk zegepraalt en geen
„ Kabaal; dat tegenwoordig de zaak der
„ Vryheid en Gelykheid triumpheert en
„ niet de geest van wraak en verwoesting;

„ en

XCI. BOEK. 1795. „ en eindelyk, dat thans de gezonde Staatkunde heerscht, om, aan den eenen kant aan zyn misleiden Medebroeder de gulle hand van Broederschap aan te bieden, en niet om hem tot wanhoop te brengen; en aan den anderen kant, om het Strafzwaard opgeheeven te houden om daadlyk den eersten Verraader te straffen, die zich tegen de Vryheid en de Souverainiteit van het Volk, in het toekomende, zou durven verzetten. Immers, hoe zeer het eerste het edel doel is van den regtschaapen Menschenvriend, moet het laatste de waakzaamheid van den gestrengen Republikein bezig houden om aan de belaagers der Vryheid altoos in het verschiet te toonen, dat men op hunne handelingen naauwkeurig agt geeft, en dat de Natie, welke zo edelmoedig vergeeft, ook gereed is om, waar het haare Vryheid zal gelden, even gestreng te straffen.

„ Ziet daar, Burgers! onze gronden voor ons gehouden gedrag! Ziet daar den regel van onze handelingen! Wy meenen, dat eene onwrikbaare aankleeving van dit Systhema het eenig middel is om deeze Revolutie te voltooijen, en eens eindelyk een algemeen Nationaal Geluk op den *Bataafschen* grond te doen huisvesten (*).

Hoe

(*) Deeze Proclamatie werd den 11 Feb. 1795. bepaald en den 13 daar aan volgende afgekondigd. *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 893—907. waar dezelve, en in 't *Fransch* en in 't *Nederduitsch* voorkomt.

Hoe zeer de Vertegenwoordigers des Volks van *Amsterdam*, in deeze Afkondiging, bedoelden de beginzelen van Gemaatigdheid, en de eischen van het waar Belang des Volks te vereenigen met die der Nationaale Regtvaardigheid, was dit beredeneerd en algemeen spreekend stuk niet magtig om de stem der meer driftigen te smooren, of ook hun te doen zwygen, die de eischen der Broederschap en Vergeeflykheid alleen bepaalende tot de wederhouding van daadlyke wraakneeming over persoonlyke beledigingen, daar door de aanspraak op vergoeding der geledene schade voor de Ingezetenen in 't byzonder, en den Lande in 't algemeen aangedaan, langs den geregelden weg van Regten, daar door niet buiten gesllooten willen hebben. Zich aanmerkende als gesteld tot het handhaaven der Nationaale Regtvaardigheid, oordeelden zy niet te mogen vergeeven, in gevallen, waar deeze met luider stemme gestrengheid vorderde. Zy hielden zich geroepen om de zegevierende zaak der Vryheid te beschermen, en door eene, huns oordeels, te wyduitgestrekte toegeevenheid, niet in gevaar te mogen brengen. Het gedrag eeniger Aanhangeren der thans onderliggende Partye wees uit, hoe dezelve verre was van te ondergebragt te weezen.

XCI. BOEK. 1795. Deeze viel niet in den smaak.

Omtrent gelyktydig met dit vermeldde in de *Amstelstad*, hadt men te *Leyden* een meer Revolutionairen weg opgeslaagen: dewyl men oordeelde, dat eene zagtere handel-

Het gedrag der *Leydenaaren* ten op-

XCI. BOEK. 1795.

delwyze eene verkeerde uitwerking zou gebaard hebben. Beweegingen, ten voordeele van *Oranje* ontstonden daar; doch werden spoedig gedempt. Met deeze paarde zich een gerugt, dat eenige Leden van het voorig Stadsbestuur, schoon reeds onder Stads-arrest, zich gereed maakten om met hunne goederen heimlyk te vertrekken, en daar door de verantwoording van de jammerlyke tekortkoming der Stadskasse te ontwyken. Een groot gedeelte der Burgery eischte daar op van de Municipaliteit, den derden van Sprokkelmaand, de strengste bewaaring dier Leden. Aan dien eisch werd voldaan, en vonden zich de voorige afgetreeden Regenten, den volgenden morgen, in Huisarrest gesteld; en moesten zy, te hunner bewaaringe in hunne wooningen gewapende Burgers toelaaten (*).

Arrest van drie *Leydsche* Heeren by het Committé van Algemeen Welzyn in 's *Haage* verzogt.

De Burger VAN ROYEN van *Leyden* vervoegde zich, den volgenden dag, by den Voorzitter van het Committé van Algemeene Welzyn in '*s Gravenhaage*, met eene Brieve van de Municipaliteit dier Stad, kennis geevende van het daar gebeurde; met verzoek om in verzekering te doen neemen, de geweeze *Leydsche* Regenten, wegens dezelve Stad in de Vergadering der Algemeene Staaten zitting gehad hebbende, Mr. JOAN MEERMAN, de afgezette in de Nationaale Rekenkamer Mr. PIETER

(*) *N. Nederl Jaarb.* 1795. bl. 796. ROGGE *Gesch. der Omwenteling* bl. 423.

TER CHANGUION, en de geweeze Gecommitteerde Raad Mr. ADRIAAN VAN HEUSDEN; ten einde zy niet, op 't gerugt van 't geen te *Leyden* geschied was, zulks ten hunnen opzigte, onmogelyk maakten. Hoe zeer de afgezonde Burger VAN ROYEN op voldoening aan dit verzoek drong, oordeelde het Committé, daar aan niet te moeten voldoen, zonder tot het volbrengen van zulk een Arrest, *periculo petentium* begeerd, gevolmagtigd te zyn, door de Vergadering der Provisioneele Representanten van *Holland*, van welke het Committé zyn gezag ontleende.

Het Committé daar toe bevoegd verklaard.

Onverwyld werd het Committé hier toe bevoegd verklaard, en dus om de gemelde drie *Leydsche* Burgers, in hunne Huizen te doen arresteeren en bewaaken; terwyl men teffens dit Committé magtigde om dergelyke Arresten en Voorzieningen, op soortgelyke vorderingen, te volvoeren.

Dit werk volvoerd.

Op voorstel des Voorzitters van de Vergadering, of deeze *Leydsche* Burgers, in het verzogte Arrest gesteld zynde, niet na *Leyden* behoorden vervoerd te worden, als men vooraf hunne Goederen en Papieren behoorelyk verzegeld hadt, volgde een toestemmend besluit. Zy bleeven, tot den tyd hunner vervoering, in bewaaring van twee Bodens, en eenige *Haagsche* Burgers.

Afkondiging wegens de Leden en Amptenaars

Dit geval gaf aanleiding tot eene omvraage, wegens eene algemeene voorziening de Regeeringspersoonen en Amptenaaren des voorigen Bestuurs betreffende, en baarde onverwyld het vaststellen der

vol-

XCI. BOEK. — 1795. des voorigen Bestuurs.

volgende Aankondiging — „ De Provi-
„ sioneele Repreſentanten van het Volk
„ van *Holland*, overweegende, dat niets
„ eenen Staat gevoeliger nadeel kan toe-
„ brengen, dan dat Regenten, Ampte-
„ naars en Ministers, die tot de gelukki-
„ ge Omwending van zaaken hier te Lan-
„ de, zo in Provinciaale als Generaliteits
„ Bedieningen uit deeze Provintie geweest
„ zyn, en het Vaderland hebben helpen
„ brengen in die rampzalige omſtandighe-
„ den, waar in hetzelve zich thans be-
„ vindt, na buiten zouden verhuizen, om
„ daar door de billyke Verantwoording
„ te ontwyken, waar toe zy verpligt en
„ gehouden zyn, en alzo de gelegenheid
„ zou benomen worden, om voor den
„ Lande eenige ſchavergoeding, wegens
„ hun gehouden gedrag, te bekomen; en
„ zich daar en boven verpligt agtende de
„ onheilen daar uit, met opzigt tot het
„ Vaderland, ſtaande te zullen reſultee-
„ ren, zo veel mogelyk voor te komen —
„ decreteeren, dat niemand zich, buiten
„ uitdruklyk en ſchriftlyk conſent van de
„ Municipaliteit, of Regeeringe zyner
„ Woonplaats, zal mogen begeeven buiten
„ de Grenzen deezer Provintie, veel min
„ met 'er woon na buiten 's Lands ver-
„ trekken; dat die zich aan zulk eene
„ verhuizing ſchuldig maaken, by agter-
„ haaling, naar verdienſten, zullen worden
„ geſtraft, zelfs naar exigentie van zaa-
„ ken, met den dood, zullende ondertus-
„ ſchen hunne Goederen worden geſe-

„ ques-

„ questreerd: terwyl zulken, die daar toe „ door het verhuuren van Rytuigen, Paarden of Schepen, of op eenige andere „ wyze, behulpzaam zouden mogen zyn, „ naar exigentie van zaaken, aan den lyve „ zullen worden gestraft (*).”

XCI. BOEK. 1795.

Verbreeding van dit Besluit tot de reeds uitgeweekenen.

De onverwagte boodschap uit *Leyden* hadt aanleiding gegeeven tot het ylings neemen van dit Besluit. Alles was 'er niet in vervat, 't geen men, in de toenmaalige omstandigheden, ten deezen opzigte, dienstig en noodig keurde, zulks bleek uit eene weinige dagen laater volgende verbreeding, by welke men die Publikatie even zeer wille toepaslyk maaken op zodanige geweezene Regenten, Amptenaars en Ministers, die een langer of korter tyd, vóór de jongst gedaane Afkondiging, het Land hadden verlaaten. Deezen ook, die een behoorelyk ontslag hadden gevraagd en verkreegen, werden opgeroepen, om, binnen den tyd van veertien dagen, zich te hunner Woonplaats weder te vervoegen, voor de Municipaliteit te verschynen, en niet op nieuw te vetrekken, zonder uitdruklyke en schriftlyke toestemming der Municipaliteit. De zodanigen, die niet weder terug kwamen, of zonder zodanig een verlof op nieuw het Land verlieten, zouden, agterhaald zynde, naar verdiensten en zelfs, naar eisch van zaaken, met den dood gestraft worden. — De

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 4 en 5 Feb. 1795.

XCI. BOEK. 1795.

De Goederen door de Uitgeweekenen in den Lande agtergelaaten, zouden intusschen in bewaaringe genomen worden tot dat zy, naa hunne wederkomst de opheffinge daar van verzogt en verkreegen zouden hebben.

Ter voorkominge, dat zy, schoon door deezen maatregel als buiten de mogelykheid gesteld om eene behoorelyke verantwoording hunner verrigtingen te ontwyken, zich niet mogten ontdoen van alle of van zo veele Goederen, dat zy, of hunne Boedels, buiten staat zouden weezen tot de bedoelde Schavergoeding, werd de werking van alle Transporten, Hypotheeken of andere Actens, wegens roerende of onroerende Goederen, die naa den eersten van Louwmaand deezes Jaars zouden mogen aangegaan zyn, van alle de in 't bewind geweest zynde Regenten, Amptenaaren en Ministers opgeschort (*).

Nadere bepaalingen tegen het uitwyken.

Het beloop van tyden en zaaken, bragt eerlang nog meer beperkende bepaalingen, ten deezen opzigte, te wege. De Representanten des Volks van *Holland*, vonden den toestand der dingen buiten de Republiek, en de vyandlyke oogmerken, welke die geenen, die huns oordeels, het Vaderland op den rand des verderfs gebragt hadden, zodanig, dat, tot voorkoming van alle begunstiging derzelven en medewerking met de binnenlandsche Vyanden de schikkingen by

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 12 Feb. 1795.

by de twee gemelde Publikatien niet voldoende waren, tot gerustftelling van het Volk van *Holland*, waarom zy, tot meerder verzekering van deszelfs Vryheid en Onafhangelykheid, befloten, dat alle Leden en Ministers van het voorig Gouvernement, mitsgaders alle Amptenaaren, die tot aan de jongfte Omwenteling, zo in Provinciaale als Generaliteits Bedieningen, van wegen *Holland*, of in eenig publiek Stedelyk Beftuur geweest waren, en zich, ten tyde deezer Afkondiging, buiten de Plaats hunner Wooninge mogten bevinden, gehouden zouden weezen, zonder verwyl, immers binnen twee maal vier en twintig uuren, naa deeze Bekendmaaking, zich terug te begeeven na de Plaats hunner vaste Wooning. Van deeze hunne terugkomst hadden zy terftond kennis te geeven aan de Municipaliteit hunner Woonplaatze.

Allen deezen zouden voortaan zich uit hunne Woonplaatzen niet mogen begeeven, zonder byzonder verlof en toeftemming der Municipaliteit, ten welken einde zy zich in Perfoon by dezelve moesten vervoegen, om een fchriftlyk Verlofschrift te bekomen. In 't zelve moest opgegeeven worden de Plaats werwaards zy zich wilden begeeven, de weg, welken zy ten oogmerk hadden te houden, en de tyd hoe lange; alles met hun zegel en handtekening bekragtigd. Deeze Verlofbrief moest, ter aangeduidde plaats vertoond, tot den tyd des vertreks bewaard

XCI. BOEK. 1795.

en by de wederkomst, met alle geruststellende verzekeringen, weder terug ontvangen worden.

Wyders moesten allen, die, van wegen andere Gewesten, in eenige Generaliteits Collegien, zitting gehad of als Ministers dienst gedaan hadden, en in andere Provintien woonagtig waren, en zich thans in *Holland* mogten bevinden, binnen tweemaal vier en twintig uuren, dit Gewest verlaaten, en zich niet weder op dat Grondgebied begeeven, zonder daar toe byzonder verlof verzogt en bekomen te hebben.

Wie in eenig opzigt strydig met deeze aangekündigde maatregelen handelde, zou als verdagt van eenig kwaad oogmerk, daadlyk gevat, in beslootene hegtenis gebragt, en tegen hun regtens gehandeld worden (*).

Zo strikt werd aan deeze Publikatie de hand gehouden, dat de Gecommitteerde Bewindhebbers uit de Kamer der *Nederlandsche Oost-Indische* Compagnie ter Vergadering van Zeventienen, op hun schryven, dat 'er zich onder de buiten de Stad *Amsterdam* woonende Bewindhebbers en Hoofdparticipanten, eenige Leden bevonden, die ingevolge van deeze Publikatie, zich zouden moeten verwyderen; doch meenden, dat het oogmerk niet kon zyn, om de Vergadering te doen uit een scheiden, berigt kreegen, dat men zich aan de

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 7 Sept. 1795.

de letter hieldt, en dat die Burgers zich daar volgens stiptlyk te gedraagen hadden (*). XI. BOEK. 1795.

Om dit Verbod naar eisch te doen gelden, en te voorkomen, of te verhinderen, dat eenige Persoonen heimlyk, of zonder Pasfen, uit *Amsterdam* zouden kunnen vertrekken, deeden de Representanten dier Stad, voor dezelve in 't Y een Wagtschip leggen, en tevens aan alle Schippers en Beurtlieden van daar vaarende, een Waarschuwing afkondigen om, op de gegeevene Seinen van dat Wagtschip, te moeten bydraaijen, en zich te gedraagen naar 't geen hun aldaar zou worden afgevraagd (†). Nauwlettende voorzorg te *Amsterdam*.

Hoe onaangenaam, hoe hard, hoe belemmerend, het gehoorzaamen aan alle deeze vorderingen ook mogt weezen, onderwierpen zich de bedoelde Persoonen, in geval van noodzaaklykheid.

Gelykaartigheid van stoffe deedt ons deeze Voorzorgen in *Holland* ten deezen opzigte genomen, by een voegen en in tyd de eerste dagen der Omwentelinge voorbyloopen, in welke dagen, omtrent een en ander Staatspersoon gebeurtenisfen stand greepen, die een uitvoeriger te boek stellen vorderen; doch ten welken opzigte wy ons tot het voornaamste moeten bepaalen; dewyl wy anders tot eene breedspraakigheid, aan eene Algemeene Geschiede- Handelwyze omtrent VAN DE SPIEGEL en BENTINCK gehouden.

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 19 Sept. 1795.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1795. bl. 5728.

XCI. BOEK. 1795.

denis des Lands niet voegende, zouden vervallen. — By het vermelden der Regeerings-verandering in *Holland*, boekten wy de Ontzetting der Ampten dusdanig bekleed door den Heer LAURENS PIETER VAN DE SPIEGEL, en verschooven de opgave van diens verdere lotgevallen tot eene gepaster plaatze (*). In beschuldigingen, doch bovenal in de volgende behandelingen, hadt de Heer WILLEM GUSTAAF FREDRIK BENTINCK VAN RHOON, met den geweezen Raadpensionaris een zo gelyk deel, dat beider Geschiedenis, in zeker voege zamensmelt; schoon die des Heeren VAN DE SPIEGEL verre het meeste uitsteekt.

Eerste wenk ten opzigte dier beide Heeren, door het Committé Revolutionair te *Amsterdam* gegeeven.

Het leezen des naams van VAN DE SPIEGEL voert onze aandagt terugge tot eene menigte van Gebeurtenissen hem bejegend, en staande zyn Raadpensionarisschap van *Zeeland* en van *Holland*, die hem deeden kennen als een der sterkste en bekwaamste Voorstanderen des Stadhouderschaps: terwyl de naam van BENTINCK ons niet minder herinnert aan een der driftigste verdeedigeren van den Stadhouder. Geen wonder dat zy beiden, van den aanvange der Omwentelinge af, boven allen, in 't ooge liepen. — Het Committé Revolutionair te *Amsterdam* gaf den eersten openbaaren wenk om zich van beide deeze Heeren te verzekeren, en deedt aan de Municipaliteit dier Stad woordlyk dit Voorstel; „ Het Committé Re-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXIX. D. bl. 266.

„ Revolutionair, steeds volhardende in „ hunne denkwyze, ten opzigte der nood- „ zaaklykheid om zich van zodanige Schur- „ ken, dewelke 's Lands onheil en het „ verderf hunner Medeburgeren, door „ hunne verfoeilyke handelingen, hebben „ berokkend, te verzekeren: voor eerst, „ om niet ontstooken te zyn van de mid- „ delen, waar door het Volk ter kennis „ kan geraaken van het voorig employ „ van 's Lands Penningen; ten anderen, „ dat de Schuldigen hunne geregte Straffe „ niet mogen ontgaan, dringt nogmaals „ ten sterksten hier op aan, met verzoek „ om aan de Gecommitteerden in den „ *Haage* aan te schryven, zo veel moge- „ lyk is, door te dringen, dat de Per- „ soonen van L. P. VAN DE SPIEGEL, „ en BENTINCK VAN RHOON terstond „ worden gebragt in een staat van verze- „ kering, tot dat, by een nader onder- „ zoek, hunne schuld of onschuld behoo- „ relyk zal zyn gebleeken (*)."

Hoe VAN DE SPIEGEL zich by zyn Ontslag beschouwde.

Wanneer VAN DE SPIEGEL, op den acht en twintigsten van Louwmaand ontslaagen was, stelde hy, die by het wisselen van 's Lands lot, door het vertrek van WILLEM DEN V, zich zo voorbeeldlyk kloek gedraagen hadt, dat het de verwondering der aanschouweren en zyner Tegenparty wegdroeg, zich zelven in 't geval van CICERO, en oordeelde met deeze Staatsman te mogen zeggen, „ Nu

„ word

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1795 bl. 278.

XCI. BOEK. 1795.

„ word ik gedwongen het Schip te ver-
„ laaten, niet om dat ik het roer uit de
„ handen heb gegeeven; maar het is my
„ ontrukt; nu kan ik de schipbreuk van
„ anderen, uit den wal, beschouwen (*)."
Het mogt hem egter by lange niet gebeuren, een vry en rustig gezigt te hebben van 't geen 's Lands Staatshulk overkwam.

Overgifte der Papieren.

Onverwyld werden de papieren, welke VAN DE SPIEGEL, in de onderscheidene betrekkingen van wegen den Lande bezat, in beslag genomen. Hoe veel belangs de *Franschen* in deeze Papieren stelden, blykt uit der Representanten verzoek, om by derzelver ontzegeling tegenwoordig te mogen weezen. Men beloofde afschriften van alles, wat tot de *Fransche* Republiek betrekking mogt hebben, of anderzins van eenig gewigt zyn (†). By de overgifte verklaarde VAN DE SPIEGEL, dat deeze, voor zo verre hem, ter goeder trouwe, bewust was, de éénige waren, onder hem, in zyne geweezene hoedanigheid, berustende: hy nam aan om alle soortgelyken, welke hy nog mogt vinden, getrouwlyk te zullen overleeveren.

VAN DE SPIEGEL

Weinig dagen slegts duurde zyne Vryheid; hy genoot ze niet langer dan tot den

(*) *Nunc, cum cogor exire de navi, non abjectis, sed ereptis gubernaculis, cupio istorum naufragium e terra intu eri* CICERO *ad Atticum.* Zie *Nadenkingen van eenen Staatsman, wegens zyn Ministerie in Holland* bl 2.

(†) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 4 Feb. 1795.

den vierden van Sprokkelmaand. De kreet, eerst uit *Amsterdam* tegen hem en den Kwartiermeester Generaal BENTINCK aangeheeven, verdubbelde. Het Committé van Algemeen Welzyn ontving last om deeze beiden in verzekerde bewaaring te neemen in hunne huizen, en teffens alle hunne Papieren te verzegelen (*). Dit geschiedde, met kennis des Generaals PICHEGRU. By het verslag van dit bedryf gaven de volvoerders te verstaan, dat de verzegeling der Papieren, zo van den eenen als van de anderen, niet had kunnen geschieden. Op de vordering van aanwyzing te doen, was door VAN DE SPIEGEL voorgegeeven, dat hy geene Papieren bezat, waar op, van wegen den Lande, aanspraak kon gemaakt worden, en hy van begrip was, dat de verzegeling zyner eigene Papieren het oogmerk der Vergadering niet kon zyn: ook oordeelde hy onder Borgtogt te kunnen ontslaagen worden. —— BENTINCK hadt, met minder bedaardheids, dan zyn Lotgenoot, gezegd, dat 'er veele dagen noodig waren om alle zyne Papieren byeen te brengen, dat het ten dien einde volstrekt noodig zou weezen, hem, op zyn woord van eer te ontslaan. —— Wel verre van in deeze Verzoeken te treeden, besloot de Vergadering, zekerheidshalven, en op dat de verzegeling te gemaklyker zou kunnen ge-

XII. BOEK.

1795. en BENTINCK gearresteerd.

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 4 Feb. 1795.

XII. BOEK. 1795. geschieden, VAN DE SPIEGEL en BENTINCK, na de Kasseleny van *Holland* in Civiel Arrest, voor eerst, op hunne eigene kosten, te doen overbrengen, en met de verzegeling der Papieren, op zodanig eene wyze te werk te gaan, als ter bereiking van het oogmerk meest kon strekken (*).

Dermaate trok dit Arrest de aandagt van het Hof, dat de Advocaat Fiscaal en Procureur Generaal VAN DER MEERSCH last kreeg, om zich by den Voorzitter der Vertegenwoordigeren des *Hollandschen* Volks te vervoegen, en daar omtrent nader onderrigt te vraagen. Hier uit sproot de last aan het Committé van Algemeen Welzyn, om dien Advocaat Fiscaal voor zich te ontbieden, en hem aan te zeggen, dat het verrigtte omtrent die twee Heeren *eene provisioneele voorziening* was, door het Committé, ingevolge van een Besluit der Vergaderinge gedaan (†).

VAN LELYVELD wegens een Brief ondervraagd. Een derde Persoon, BERNARDUS PIETER VAN LELYVELD, de Commis van hun Hoog Mogenden, werd ten dien dage in verzekering genomen. Aanleiding hier toe gaf een der Afgevaardigden van *Holland* ter Vergadering der Algemeene Staaten, als hy, op den zevenden van Sprokkelmaand, de weete deedt, hoe de Commis VAN LELYVELD, op den derden dier maand, uit handen van den Secretaris der

Cyf-

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 5 Feb. 1795.

(†) *Decreeten* als boven 6 Feb. 1795.

Cyffers, den Burger CROISSET hadt laaten afvorderen, en dat ook aan hem door deezen was ter hand gesteld, het Cyffer vervaardigd tot de Briefwisseling met de Afgevaardigden na *Parys* BRANTSEN en REPELAAR. Hier uit rees een vermoeden, dat 'er veelligt meer Brieven deezer Heeren, dan van welken hun Hoog Mogenden kennis was gegeeven, zouden aangekomen weezen. VAN LELYVELD, opgeroepen, om des opening te geeven, aarzelde daar in eenigermaate, en behielp zich met een uitstelzoekend antwoord, nogthans zo dat hy aannam zich nader daar omtrent te zullen verklaaren. Dit nader verklaaren kwam hier op neder, dat 'er, op den vierden van Sprokkelmaand, een Brief van BRANDSEN, REPELAAR en SIX uit *Parys* was aangekomen, welks opschrift aan VAN DE SPIEGEL hieldt (*). Deeze hadt dien Brief aan VAN LELYVELD gezonden, met verzoek om denzelven te ontcyfferen, en 'er vervolgens zo mede te handelen, als hy Commis noodig zou oordeelen. Om aan den inhoud van dit verzoek te voldoen, hadt hy het Cyffer van den Secretaris CROISET ontbooden, en den ontcyfferden Brief den Raadpensionaris te rug gezonden. Bedugtheid, dat ter Griffie van hun Hoog Mogenden geen afschrift van dien

(*) Deeze Brief, welke van zo veel naasleeps was, hebben wy onzen Leezeren medegedeeld, in het XXVII. D onzer *Vaderl. Hist.* bl. 433 en daar eene belofte gedaan, die wy hier volbrengen.

XII. BOEK. 1795. dien Brief voorhanden was, hadt hem in 't eerst een onbeslissend antwoord doen geeven; dan, het afschrift gevonden hebbende, maakte hy geene zwaarigheid om rond voor de zaak uit te komen, en den inhoud van den Brief mede te deelen.

Deeze gehoudene handelwyze, ten opzigte van VAN DE SPIEGEL, reeds van het Raadpensionarisschap ontslaagen, en het niet ter kennis brengen van deezen Brief aan hun Hoog Mogenden, hadt ten gevolge dat VAN LELYVELD in zyn huis bewaard werd, met verdere voorzorge tegen het verduisteren of vervoeren van Papieren, onder hem berustende. — De Afgevaardigden ter Algemeene Staatsvergadering kreegen last, om zo ras het Committé van Algemeen Welzyn, die verzekering van Persoonen en Papieren zou volvoerd hebben, op een daar toe belegde Vergadering van hun Hoog Mogenden, kennis van het gebeurde te geeven, en het daar heen te stuuren, dat, van wegen die Vergadering Persoonen zouden worden benoemd om VAN LELYVELD het eigen Handschrift des ontcyfferden Briefs af te eischen, en dat, byaldien hy mogt voorgeeven, denzelven aan VAN DE SPIEGEL gezonden te hebben, zich zonder verwyl by deezen te vervoegen, van hem de overgifte des Briefs te vorderen of hem te noodzaaken aanwyzing te doen, waar hy denzelven hadt weggelegd.

VAN LELYVELD hadt, by de in verzekeringneeming van zyn persoon, voorge-

gesteld, om onder handtasting, ontslaagen te worden: dewyl de afweezigheid van den Griffier en de zynen den loop der Vergadering van hun Hoog Mogenden zou stremmen: dan hier in werd voorzien door de onverwylde afzetting van den Griffier FAGEL, en de aanstelling van QUARLES in diens plaats. XIX BOEK. 1795.

Nader ondervrigt wegens dien Brief.

De Burger CROISET ter Vergadering ontbooden, en ondervraagd over het beloop deezer duistere zaak, gaf ten antwoord, dat het Cyffer, gebruikt tot ontcyffering der Brieven aan hun Hoog Mog. door de meergemelde Afgevaardigden na *Parys*, van hem was afgevorderd, door VAN LELYVELD, zonder kennisgeeving ten welken einde; nimmer te vooren was het Cyffer van Staat door VAN LELYVELD van hem verzogt. Aan den Boode hadt hy dit Cyffer, op schriftlyken eisch van VAN LELYVELD, mede gegeeven. Verzegeld was het hem weder terug gebragt, door iemand, die last hadt hetzelve aan hem eigenhandig te bezorgen. Het Verzoekbriefje om het Cyffer was nog in weezen, en werd aan de Vergadering overgehandigd.

Ondertusschen bleek, uit het gedaan onderzoek by VAN LELYVELD, dat de oorspronglyk ontcyfferde Brief niet meer by hem berustte; deeze hadt hy na VAN DE SPIEGEL afgezonden. Hy voegde 'er nevens, dat de bewuste Brief, naa de ontcyffering, niet aan VAN DE SPIEGEL zou zyn verzonden geworden, indien hy niet

in

XCI. BOEK. 1795.

in begrip gestaan hadt, dat dezelve *partikulier* aan VAN DE SPIEGEL, en niet aan hem als *Raadpensionaris* was gerigt geweest, en het daarenboven *dikwyls gebeurde*, dat de Raadpensionaris Brieven ontving van buitenlandsche Ministers, *welke niet in het Geheim Besoigne gebragt werden*.

Ten huize van VAN DE SPIEGEL gevonden, en wat deswegen voorviel.

Onverwyld vervoegden de Gelastigden zich by VAN DE SPIEGEL om van hem de afgifte diens Briefs te vorderen, of hem te noodzaaken aanwyzing te doen, waar hy denzelven hadt weggelegd. Het antwoord was, dat, zo veel hy zich kon herinneren de bewuste Brief zich ten zynen Huize bevondt in een Lessenaar in de Eetkamer, waar van zyne Vrouw of Dogter de sleutel hadt. — Het Committé van Algemeen Welzyn werd verzogt en gevolmagtigd om, ten huize van VAN DE SPIEGEL, ter aangeweezen plaatze, en waar het verder noodig mogt zyn, onderzoek na den Brief te doen.

Naardemaal dit geval gehouden werd uit te wyzen, dat men geen staat kon maaken op de verklaaring door VAN DE SPIEGEL afgelegd, als hadt hy geene andere Papieren, den Lande betreffende, dan die door hem waren overgeleeverd, ontving het Committé last om verder onderzoek te doen op de voorhanden zynde Papieren, by het vinden, dezelve in beslag te neemen en te doen verzegelen. — Ten zelfden tyde kreeg dit Committé bevel om den Commis VAN LELYVELD na de Kasteleny te doen overbrengen, hem aldaar

daar behoorlyk te bewaaren, en alle Papieren ten diens huize te verzegelen.

Men vondt den verlangden Brief, ter aangeweeze plaats ten huize van VAN DE SPIEGEL, en door den Secretaris CROISET ontcyfferd, bleek de overeenkomst dier beide Brieven. Een verder onderzoek van VAN LELYVELD, gaf aanleiding om PHILIPPUS FREDRIK VAN TINNE, Directeur der Correspondentie met de Ministers van Staat buiten 's Lands, na deezen bewusten Brief te vraagen, die stellig verklaarde, dat 'er by de Depeches door den Courier van *Parys*, op den derden van Sprokkelmaand, medegebragt, een Brief was voor den geweezen Raadpensionaris. — Op de vraag, of 'er meer Brieven van BRANTSEN, REPELAAR en SIX by de Depeches voor hun Hoog Mog. aan VAN DE SPIEGEL, van tyd tot tyd, gezonden waren? gaf hy te verstaan, dat 'er meesten tyd, by ieder pacquet, ook Brieven voor den Raadpensionaris waren. — Verder ondervraagd, of 'er voor hem ook een afzonderlyke Brief was geweest, hem onderrigtende wegens den gewigtigen inhoud des Briefs aan VAN DE SPIEGEL, met verzoek om hem dien, op eene welzekere wyze, in handen te doen komen; was VAN TINNE's antwoord ontkennender wyze.

Inmiddels hoorde men verslag, raakende de Papieren ten huize van VAN LELYVELD gevonden. De zaak van deezen Commis werd in handen van den Procureur Generaal gegeeven, en hy zelven, korten tyd daar naa op

XXI. BOEK.

1795.

VAN LELYVELD ontslaagen.

XCI. BOEK. 1795. op vrye voeten gesteld: *dewyl 'er geen genoegzaam fundament was om eenige Crimineele Procedures tegen hem te entameeren.*

Onderzoek by VAN DE SPIEGEL wegens de Sleutels van twee Brieven.

Een ander voor VAN DE SPIEGEL ongunstig geval, wegens gehoudene Briefwisseling, greep 'er kort daar op plaats. Twee Brieven, uit *Berlyn* geschreeven, den dertienden van Louwmaand gedagtekend, de een in 't *Hollandsch* aan VAN DE SPIEGEL de ander in 't *Fransch* aan WILLEM DEN V, kon men niet ontcyfferen. Twee Leden uit het Committé van Algemeen Welzyn vervoegden zich by VAN DE SPIEGEL, om het middel ter ontcyffering van hem te bekomen. Hy gaf te verstaan, weinig tyds naa zyne Demissie, aan zommigen der Ministers buiten 's Lands hier van kennis gegeeven, en diensvolgens verzogt te hebben, voortaan niet meer aan hem te schryven. Hy voegde 'er by, voorts alle onder hem berustende Cyffers vernietigd te hebben, en dus buiten staat te weezen, de zodanigen die tot ontcyffering der gemelde Brieven noodig waren, te voorschyn te brengen, of aan te wyzen. Wanneer de Leden van het Committé met dit antwoord terug gekeerd, met een berigt van 't zelve opgesteld, op den avond van dien eigen dag, zich by VAN DE SPIEGEL vervoegden, met de vraag of hy 'er iets op hadt aan te merken, zeide hy; Niets, dan alleen, dat ik door de Sleutels van *alle cyffers* verstaan heb, *loopende cyffers*; alzo het niet onmogelyk zou zyn, dat men onder zyne papieren, nog het een of ander

oud cyffer zou kunnen vinden. —— Op de nader aanbindende vraag, wie het Cyffer deezer beide Brieven ontworpen hadt? —— was het antwoord daar op zeer ontwykend en onvoldoende. XCI. BOEK. —— 1795.

VAN DE SPIEGEL, dit by nader indenken gevoelende, verzogt, 's volgenden daags, de tot hem afgevaardigde Leden te spreeken, gaf hun, by dit onderhoud, te kennen, zich nader bedagt te hebben, dat zyn antwoord, offchoon bepaaldlyk naar waarheid, egter van dien aart was, dat het een ongunstig vermoeden zou kunnen verwekken, als of hy daar door de gelegenheid zou hebben willen affnyden tot zodanige verantwoording, als waar toe hy, uit hoofde van zyne Amptsverrigting, zou kunnen geroepen worden; als een gevangen Persoon hadt hy bepaaldlyk op de hem voorgestelde vraagen geantwoord, 'er met zo veele woorden byvoegende, „ dat „ de Leden van het Committé, om agter „ de zaak te komen, de Vraagen anders „ hadden behooren in te richten:" tessens aan de Burgers P. KOPS *Goedschz.* en DEN APPEL, als 't ware in den mond geevende *hoe*; met betuiging van zyn verlangen om te verneemen, welk een gebruik zy daar van begeerden te maaken. Naa geantwoord te hebben, dat zy dezelve, vóór eerst, ter kennisse van het Committé zouden moeten brengen, betoonden zy hunne verwondering, dat VAN DE SPIEGEL zodanig eene ontdekking des avonds te vooren niet gedaan hadt, dat

XCI. BOEK 1795. uit hun voordragt, schoon zy het woord *middel* niet gebruikt hadden, genoegzaam bleek, dat zy de ontcyffering dier Brieven verlangden. Thans kwam VAN DE SPIEGEL nader uit, en gaf te kennen daar in zwaarigheid gemaakt te hebben, *uit een point van Delicatesse*: dewyl hy was ontwaar geworden, dat één deezer Brieven geschreeven was aan den geweezen Stadhouder; zo dat het middel, ter ontcyffering, van den eenen brief, ook ten zelfden einde van den anderen zou kunnen dienen, en hy dus mogelyk den Minister VAN RHEEDE, in diens gehouden Briefwisseling met den geweezen Stadhouder, in moeilykheid inwikkelen. Hy vernam, dat hy deeze Delicatesse zeer wel kon laaten vaaren: dewyl de ongunstigen indruk, welke zyn gedrag, 's daags te vooren gehouden, op de Vergadering gemaakt hadt, oorzaak geweest was, dat die van *Holland* by de Algemeene Staaten zouden bewerken het onverwyld afzenden van een Bode na *Berlyn*, ten einde den Minister VAN RHEEDE, op diens verantwoording de sleutel der ontcyffering zyns Briefs, af te vorderen.

Naa het wegneemen deezer zwaarigheid gaf VAN DE SPIEGEL te kennen, dat hy, zedert de laatste drie jaaren, geene Cyffers met de Ministers gebruikt, maar, om alle ontcyffering, by het openbreeken der Brieven aan de Posthuizen, te voorkomen, zich bediend hadt van onzigtbaare Inkt, dat de Cyffers alleen ter vermomming

ming dienden en geheel willekeurig waren; dat het middel om die Inkt te doen opkomen, alleen bestondt in den Brief over een rookend vuur te warmen, 't geen egter zomtyds geheel, of ten deele, kon mislukken, byaldien de Brief door het water mogt gehaald weezen. Met byvoeging dat 'er waarschynlyk meer Brieven van deezen, zodanig geschreeven uit *Berlyn* en *Petersburg*, aan hem gerigt, zouden volgen, tot welker Leezing het aangeweezen middel zou kunnen dienen. Men maakte van dit middel gebruik, met den aangeweezen uitslag.

XC. BOEK. 1795.

Van de Spiegel en Bentinck na het *Huis in 't Bosch* overgebragt.

Eenige weeken zaten VAN DE SPIEGEL en BENTINCK in de Kasseleny. Laatstgemelde vertoogde in een Geschrift aan het Bestuur, dat hem nog geene gelegenheid gegeeven was, om zich te verantwoorden, ondanks zyne herhaalde verzoeken aan het Committé van Algemeen Welzyn om vervordering en afdoening zyner zaake; dat zyne gezondheid by deeze opsluiting leedt, en ernstig verzogt, volgens de Wetten van den Lande behandeld, en hem gelegenheid te zyner verdeediginge tegen de beschuldigingen mogt gegeeven, en hy, op zyn woord van eer, uit zyn Arrest ontslaagen worden. Wanneer zyn Arts verzekerde, dat de bekrompenheid der plaats, waar zich BENTINCK opgeslooten vondt, diens gezondheid in gevaar stelde, besloot men, in Grasmaand, hem na het *Lusthuis* in het *Bosch* over te voeren. Het Committé van Algemeen Wel-

XCI. BOEK. 1795.

zyn oordeelde deeze plaats zeer ongeschikt voor zodanige Persoonen als VAN DE SPIEGEL en BENTINCK, waar op men bepaalde het Kasteel van *Muiden* daar toe in gereedheid te brengen. VAN DE SPIEGELS Egtgenoote, diende, op 't einde van gemelde maand, een Verzoekschrift in om ontslag van het Arrest haars Mans, onder borgstelling, of anders een gevoeglyker bewaarplaats in of even buiten *'s Gravenhaage*. De bevinding dat het gereedmaaken des Kasteels te *Muiden* tot zodanig eene bewaarplaats buitengewoone en groote onkosten zou vorderen, trok men het daar toe genomene besluit in, en werd het *Huis in 't Bosch* andermaal daar toe bestemd, en zy beiden, met het begin van Bloeimaand, derwaards overgebragt.

Schryven van den *Pruisfischen* Gezant HARDEMBERG aan BARTHELEMY over VAN DE SPIEGEL en BENTINCK.

Onzeker was het lot, 't welk deeze beide Staatsgevangenen over 't hoofd hing, veelvuldig waren daar over de gissingen en gesprekken. Buitenlandsche Nieuwspapieren gingen zo verre van te vermelden, dat Revolutionaire Clubs in *Holland* verzoekschriften hadden ingediend, in welken zy beider dood eischten. Dit deedt de *Pruisfischen* Gezant HARDEMBERG, aan den *Franschen* Gezant BARTHELEMY te *Bazel*, den zesden van Oogstmaand, schryven; dat zyn Koning zich zeer het lot van den Raadpensionaris VAN DE SPIEGEL aantrok, dat hy even min kon nalaaten medelyden te hebben met dat des Heeren BENTINCK; te meer daar 'er geen eigenlyke beschuldiging tegen hem be-

stondt,

ftondt, zo min als tegen den Heer VAN DE SPIEGEL; dat zy beiden, als Mannen van eer, hunne posten bekleed hadden: dat alleen de geest van Partyfchap en de opbruisfingen van byzonderen haat, hun misdryf aantygden. Men hadt, voegde hy 'er nevens, reeds gezien tot welke buitenfpoorigheden de verhitte hoofden in *Holland* zich zouden hebben laaten vervoeren, indien de wysheid en gemaatigdheid van een *Fransch* Reprefentant niet tusfchen beide gekomen was om hunne woestheid te beteugelen. De Koning durfde zich uit deezen hoofde, vleijen, dat dezelfde beginzels van Regtvaardigheid en Menschlievenheid, die de ftappen van den Reprefentant RICHARD beftuurd hadden, desgelyks ter befcherming zouden ftrekken voor de Heeren VAN DE SPIEGEL en BENTINCK. Zyne *Pruisfifche* Majefteit zou met genoegen zien, alles wat het *Franfche* Gouvernement kon uitwerken ten beste deezer Heeren, aan welken men misfchien verlof zou kunnen geeven om de Vereenigde Gewesten te verlaaten. De Koning hoopte, met een volkomen vertrouwen, dat het *Franfche* Gouvernement nooit zou gedoogen, dat bloedgierige menfchen ooit het ontwerp tot daadlykheid zouden brengen om deeze Mannen aan het leeven te komen, en als flachtoffers van hunne woede doen vallen.

Wat BLAUW en MEYER

Deeze Brief werd, van wegen het *Committé de Salut Publicq* te *Parys*, onzen Ministers BLAUW en MEYER ter hand gefteld.

XCI. BOEK. 1795. deswegen betuigen.

Zy gaven daar op te verstaan; „ zich te „ vleijen met het denkbeeld, dat het *Fransche* Gouvernement aan de *Bataafsche* „ *Patriotten* in 't algemeen het regt zou„ de laaten wedervaaren om te geloo„ ven, dat zy nimmer, door veroordee„ lingwaardige daaden van Geweld, eeni„ ge Mogenheid, in Vriendschap met „ *Frankryk*; zouden tergen." —— Voorts schreeven zy, „ te mogen verzekeren, „ dat geen Patriottische Club in hun Vader„ land de Hoofden van VAN DE SPIEGEL „ en BENTINCK geëischt hadden. Dee„ zer eisch bepaalde zich om den een en „ den ander in staat van verzekering te „ stellen. VAN DE SPIEGEL, om verant„ woording te doen, wegens de Geld„ middelen van den Staat, waar over hy, „ uit hoofde van zyn Ampt, het beheer „ hadt, en wegens welker verspilling men „ hem, met grond, beschuldigde. —— „ BENTINCK, dewyl hy zich het yverigst „ werktuig betoond hadt van de geweld„ daadigheden des geweezen Stadhouders, „ en, in den Jaare MDCCLXXXVII, alle „ Steden van *Holland* doorloopen, om den „ in- en doortocht der Rooveren te ope„ nen, en te bestuuren."

Zy voegden 'er nevens; „ 't Zal niet „ overtollig weezen, Burgers Represen„ tanten! U te doen opmerken, dat die „ VAN DE SPIEGEL, voor wien de Ko„ ning van *Pruissen* zich, met zo veel te„ derheids en yvers, in de bresse stelt, „ dezelfde Man is, aan wien *Frankryk*

„ heeft

„ heeft te wyten, die aanstootlyke Pro-
„ clamatie, welke vuur en water ontzeide aan alle de Leden van de Nationaale Conventie, en teffens de voornaamste bewerker van de vervolgingen, geleeden door allen, die in onze Gewesten, moeds genoeg betoond hadden, om zich ten voordeele van *Frankryk* te verklaaren.

„ Wy laaten het," schreeven zy ten slot, „ aan uwe billykheid over om te beslissen, of deeze beiden met te veel strengheids behandeld zyn, en aan uwe voorzigtigheid, of de belangen der Vereenigde Gewesten strooken met de Vryheid, welke men voor hun vraagt, om deezen het Grondgebied te doen ruimen, bovenal in omstandigheden, waar in de kundschappen, die zy buiten 's Lands kunnen brengen, en hun persoonlyke invloed, niet dan zeer heilloos kunnen weezen voor uwe getrouwste Bondgenoote!" (*).

Verslag wegens de Papieren by VAN DE SPIEGEL gevonden.

Eene Commissie in Grasmaand aangesteld, om de Papieren by VAN DE SPIEGEL gevonden, te onderzoeken, was niet voor het midden van Wynmaand met haar verslag gereed. Deeze beklaagde zich over de gebreklykheid der Staatsstukken, met welke zy zich hadden moeten behelpen: dewyl de toegang tot andere hun ge-

(*) *Brieven van* BLAUW *en* MEYER *aan het Committé de Salut Publicq* 11 en 16 Aug. en 8 Oct. 1795. MSS.

geheel geslooten bleef, en, ter Secretarye van, *Holland* verscheide Secreete Resolutien van hun Hoog Mogenden ontbraken, anders altoos daar volkomen bezorgd; maar zedert een geruimen tyd, vóór de laatste Omwenteling, agtergebleeven. Noch in de Papieren by VAN DE SPIEGEL gevonden, noch in de Staatsstukken, tot den ministerieelen loop van den geweezen Raadpensionaris betrekking hebbende, hadden zy iets gevonden, 't welk de minste aandagt der Vergaderinge verdiende, laat staan te zyner beschuldiginge zou kunnen strekken.

Breeder last om diens Ministerieel gedrag te onderzoeken.

Dan de Commissie begreep, dat door het uitbrengen van zodanig een Verslag, noch aan den wensch der Natie, die niet zo zeer de Ministerieele Papieren, dan wel het Ministerieel Gedrag, van VAN DE SPIEGEL, wilde onderzogt hebben, noch aan het oogmerk van de Vergadering der Provisioneele Representanten des Volks van *Holland*, aan welke deeze billyke wensch der Natie ter harte ging, voldaan kon worden. —— Met een reikhalzend verlangen hadt, uit deezen hoofde, daar op de Commissie te gemoet gezien het Besluit op den vyfden van Oogstmaand genomen, met betrekking tot de gearresteerde VAN DE SPIEGEL en BENTINCK, 't welk, ten aanziene van de eerstgemelde, deezen verbreeden last inhieldt „ om „ aan de Vergadering te suppediteeren „ hunne Consideratien en Advys, of en „ in hoe verre, eenige Gronden van be- „ schul-

„ schuldiging tegen den geweezen Raadpensionaris VAN DE SPIEGEL voorhanden waren; en welke materie 'er was, „ om gestrenger navorsching en onderderzoek, omtrent het Ministerieel gedrag van gemelden VAN DE SPIEGEL „ daar te stellen; als mede ter cognitie „ van welk een Regter, zulks zou behooren te worden gebragt; en eindelyk „ om, indien daar toe termen gevonden „ werden, eene Formeele Acte van Beschuldiging op te maaken, en dezelve „ aan de Vergadering open te leggen."

Een last die de werkzaamheid der Commissie vermeerderde, omslagtiger maakte, van een kiesscher aart deedt worden, en een verdubbelde maate van aandagt en naauwkeurigheid vorderde. „ Immers," gelyk zy zich uitdrukten, „ het Ministerieel gedrag te onderzoeken, van een „ Man als VAN DE SPIEGEL, die by het „ weldenkend gedeelte van het *Bataafsche* Volk in 't vermoeden ligt van de „ Hoofdbewerker te zyn der rampen, „ waar onder het lieve Vaderland nog „ zugt, en die zeker te doorsleepen is „ geweest om een zo gevaarlyke rol uit „ te speelen, zonder vóór af maatregelen „ te neemen, welke hem, des noods, persoonlyk buiten alle juridique vervolgingen konden stellen — de Staatsstukken, „ welke den Ministerieelen loop van deezen Man raaken, en die natuurlyk voor „ het grootste gedeelte, of door hem zelven, of die daar by belang hebben,

XCI. BOEK. 1795.

„ ontvreemd zyn, of nog in een ontoegangiyk duister liggen, by een gestrenger navorsching, te onderzoeken, om daar uit, en uit 's Mans gedrag als Minister, een Acte van beschuldiging tegen hem op te maken, zyn zaaken waarlyk, die van geen gering belang zyn, en den last op onze schouders gelegd, te drukkend maaken om deezen moeilyken loopbaan naar wensch, en met vrugt, ten einde te brengen." — Onder andere belemmeringen, waar over zy klaagden, hun in het volvoeren van deezen uitgebreiden last voorgekomen, voerden zy wederom aan dat de toegang tot de *Staatsstukken van het Geheim Besoigne* hun tot nog geslooten bleef.

Besluit van dit onderzoek.

Het besluit van dit onderzoek (*) kwam hier op neder, *dat de Persoon van* VAN DE SPIEGEL *meer dan suspect — zyn Ministerieel Gedrag misdaadig — en Hy in allen deele aan de Bataafsche Natie in 't gemeen, en aan het Volk van Holland in 't byzonder, Rekening en Verantwoording schuldig was, van al het geen hy, geduurende zyn Mi-*

(*) Uit het breede Rapport deezer Commissie, behalven in de Staatspapieren, te vinden in de *Verzameling van Stukken in de zaak van Mr.* L. P. VAN DE SPIEGEL *geweezen Raadpensionaris van Holland*, te *Amst.* by J. VAN GULIK, hebben wy het hoofdzaaklyke, de zaak van deezen Heer betreffende, ontleend. Om niet tot herhaalingen te vervallen, melden wy van dit *Rapport* niet omstandiger, te meer gaan wy dit voorby, dewyl wy het uitgebragt verslag van den FISCUS hoofdzaaklyk zullen opgeeven.

Ministerie of zelve verrigt heeft, of in zyne kwaliteit heeft doen of laaten verrigten; en dat overzulks, eene strengere Navorsching en Regterlyk Onderzoek na zyn Ministerieel Gedrag, eene zo pressante zaak begon te worden, dat dit handleidend Rapport, met alle de daar toe relative stukken, ten spoedigsten mogt worden gesteld van eenen, in dit zo extraordinair als hoogstbelangryk geval, door deeze Vergadering speciaal te benoemen Fiscus, gelast om eene Formeele Acte van Beschuldiging tegen denzelven VAN DE SPIEGEL *op te maaken, Eisch te doen, en het Regt van het Bataafsche Volk waar te neemen, terwyl inmiddels* VAN DE SPIEGEL *uit het Huis in 't Bosch, na de Gevangen Poort getransporteerd, en in zekerder bewaaring moest worden gesteld.*

XCI. BOEK. 1795.

VAN DE SPIEGEL na de Voorpoorte overgebragt.

Dit Verslag, met deezen eisch beslooten, door B. F. VAN LIEBEHERR, VAN SONSBEEK en J. VERVEER, op den veertienden van Wynmaand, uitgebragt, deedt de Provisioneele Representanten des Volks van *Holland* het Committé van Algemeen Welzyn gelasten, VAN DE SPIEGEL nog dien zelfden nagt, uit het *Huis in 't Bosch* na de *Voorpoorte van den Hove* te doen overbrengen (*). Voor drie uuren in den morgen was hy reeds ter bestemde plaats. Toen men hem den last te zyner vervoeringe bekend maakte, zegt men, was zyn zeer bedaard antwoord, „*Ik ben in* GODS *hand!*"

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 14 Oct. 1795.

XX. BOEK. 1795. *land!*" Een Koets, begeleid door één Officier, één Wagtmeester, één Corporaal, en twaalf Ruiters, voerde hem derwaards. —— Tot Fiscaal in het geval van deezen Gevangenen werd benoemd de Burger JAN VALCKENAAR, Hoogleeraar in de Regten aan 's Lands Hoogeschool te *Leyden.*

Inhoud van VALCKENAARS Advys. Uitgebreid was het Advys van dien Hoogleeraar, vóór het einde deezes Jaars ingediend, en den vyfden van Louwmaand des volgenden aan de orde van den dag gesteld. De Hoofdinhoud kwam hier op neder. —— De Bezwaaren tegen VAN DE SPIEGEL, in het uitgebragt Rapport vervat, verdeelt hy in twee soorten —— in de zodanige die zyn Persoon in 't byzonder —— en de zodanige, die zyne Ministerieele betrekking tot *Holland*, betroffen.

In de opgave der eerstgemelden kwamen bovenal in aanschouw het aandeel 't welk VAN DE SPIEGEL zou gehad hebben in de plunderbedryven, die, ten Jaare MDCCLXXXVII, *Zeeland*, op eene zo ontzettende wyze, folterden; als mede zyne Reis na *Nymegen* in Oogstmaand des zelfden Jaars, om, gelyk veelen het daar voor hielden, met WILLEM DEN V. en diens Medestanderen, het plan tot der *Pruisschen* inval te ontwerpen, en te beraamen. —— Doch het gebeurde in *Zeeland* hoorde daar alleen t'huis, en kon door eene Amnestie, als 't ware, uitgewischt zynde, door eenen *Hollandschen* Fiscus, niet wel behandeld worden. — Het andere werd

werd door dergelyke zwaarigheden gedrukt; ook hadt men, wegens deeze zaak geene genoegzaame zekerheid; daarenboven zouden 's Beschuldigden Medepligtigen, die zich niet op *Hollands* Grondgebied bevonden, moeten gehoord worden: te meer nog, daar het, uit verscheide gedeeltens der *Notulen* van *Zeeland* bleek, dat onze Minister ten *Pruisfischen* Hove, VAN RHEEDE, reeds, zints het begin van Hooimaand des Jaars MDCCLXXXVII, en gevolglyk vyf of zes weeken vóór de komst van VAN DE SPIEGEL te *Nymegen*, door opeenvolgende Brieven aan de Leden van 's Lands Regeering, zo wel den aantocht der *Pruisfische* Krygslieden na *Holland*, als 's Konings onverzettelyk besluit, om door middel van dezelve voldoening te bekomen, hadt aangekondigd.

XCI. BOEK. 1795.

Tot het ophaalen der ingebragte Bezwaaren, VAN DE SPIEGELS Ministerieele betrekking tot *Holland* raakende, overgaande, merkt VALCKENAAR vóóraf aan; dat hem niets was voorgekomen, waar uit, met eenige mogelykheid, kon worden afgeleid, dat de geweezen Raadpensionaris zich met 's Lands penningen zou verrykt, of de Letter zyns Lastbriefs overtreeden hebben. Wel was hy allerblykbaarst geweest een yverig Voorstander van de Stadhouderlyke Magt, in al derzelver uitgebreidheid, en zo vóór als naa den Jaare MDCCLXXXVII, een heftige tegenparty geweest dier Burgeryen en Staatsleden, welke die magt binnen juister paalen wilden

be-

XCI. BOEK. 1795. beperken. Vervolgens, door den Stadhouderlyken invloed, tot Raadpensionaris van *Holland* verkooren, hoe zeer buiten *Holland* gebooren en woonagtig, (waar van, zints Mr. JACOB CATS, onze Geschiedenis geen voorbeeld opleevert,) hadt hy die magt door alle mogelyke banden aan de Constitutie des Lands zoeken vast te hegten, en daar mede, als 't ware, één te maaken. Van hier de door hem voorgeslaagene en door de Bondgenooten Staatswyze geguarandeerde Constitutie met het Erfstadhouderschap. Doch, daar deeze gevoelens en daaden, door de toen gebiedende (hoe zeer door anderen als onwettig beschouwde) Hooge Overheid voor de haare omhelsd en aangenomen waren, zo konden zy, in het afgetrokkene, in den Persoon van VAN DE SPIEGEL, niet meer strafwaardig zyn, dan de daarstelling van het *Eeuwig Edict*, ooit by de opgevolgde Omwenteling in MDCLXXII aan DE WITT (zo hy niet door het *Haagsche* Gepeupel op eene gruwzaame wyze was vermoord geworden,) tot misdryf zou hebben kunnen of mogen toegerekend worden.

Tot meer byzondere Bezwaaren werden hoofdzaaklyk aangevoerd, VAN DE SPIEGELS aandeel in het, op verzoek van den *Engelschen* Afgezant, gevangen houden der *Fransche* Consuls AUDIBERT CAILLE en FONSCUBERT — in het gevangen houden te *Maastricht* van vier Leden der *Fransche* Conventie, door DUMOURIER aan COBURG overgeleeverd — in het vogel-

gelvryverklaaren van alle de Leden der Conventie, die voor den Dood van Lodewyk den XVI. zouden stemmen en vervolgens gestemd hadden, waar van het eerste Besluit eenige maanden vóór het uitbarsten des Oorlogs was gedagtekend. — Waar by kwam het toelaaten der *Fransche* Emigranten; het straffoos ontslaan der Vervaardigeren van valsche Assignaaten, 't welk de woede des kostbaaren en verderflyken Oorlogs tegen onzen Staat wendde — in het sluiten der Tractaaten met *Engeland* en *Pruissen* ten Jaare MDCCLXXXVIII ter belemmering onzer Nationaale Vryheid en Onafhangelykheid — in het begunstigan der Onlusten in de *Belgische Nederlanden*, in den Jaare MDCCLXXXIX en MDCCXC — in het sluiten van het voor ons Vaderland en deszelfs zo zeer uitgeputte Geldmiddelen drukkend Subsidie-Tractaat van *Pruissen*; waar toe wel *ex post facto*, de Staaten van *Holland*, maar geenzins alle Bondgenooten, hadden toegestemd — in het doen zo van ruineuse operatien, waar door het Financieel Crediet van *Holland* was in den grond geboord, als in het verkeerd bestuuren der Provinciaale Geldmiddelen, byzonder in het aankoopen van eene aanzienlyke hoeveelheid Graanen in den Jaare MDCCLXXXIX met oogmerken, die hoe kunstig ook verbloemd, gansch niet vriendlyk voor de toen bykans gebreklydende *Fransche* Natie geweest zyn, en welke Graanen naderhand met de ontzettende Schade van meer dan dertien Ton-

XXI. BOEK. 1795.

XCI. BOEK. 1795.

Tonnen Gouds hadden moeten verkogt worden (*).

Op alle deeze Punten was het den Hoogleeraar VALCKENAAR voorgekomen, dat VAN DE SPIEGEL gehandeld hadt op last, het zy van de Gecommitteerde Raaden, en volgens derzelver verklaarden wil: hoe zeer waarschynlyk het voorkomt dat hy, door zyne voorstellen, den wil zyner Principaalen veelal hadt uitgelokt. Ten anderen, dat zo hy al iets des betreffende uit eigen beweeging hadt begonnen, hy, in dit geval, zeer wel zorge gedraagen hadt om zich door Staatsbesluiten te dekken.

Verre was VALCKENAAR van deeze daaden, daarom niet als Misdaaden en als ten vollen strafschuldig te beschouwen, „ Neen," schryft hy, „ VAN DE SPIEGEL was Burger van *Nederland*, alvoorens hy Minister was der toenmaalige „ Staaten; zyne verpligting als Burger „ was ouder en heiliger, en behoorde by „ hem kragtiger te zyn, dan zyne betrekking als Dienaar tot zyne Heeren „ en Meesters. — Het heil van het Vaderland hadt zwaarder op zyn hart moeten weegen, dan de persoonlyke belangen, of de veelal slinksche inzigten van „ zyne hooge Gebieders. — Het waare „ welzyn zyner Medeburgeren, de Natio-

„ naa-

(*) Wy roeren deeze byzonderheden maar met een woord aan: de Leezer onzer *Vaderlandsche Historie*, tot de gemelde Jaaren terug gaande, kunnen des breeder onderrigt vinden.

XI. BOEK. 1795.

„ naale Vryheid en Onafhangelykheid van „ den Staat waren, zo al niet uitdruklyk „ by zyne Instructie vermeld, immers in „ den geest van denzelven opgeslooten. — „ Tegen deeze derhalven mogt hy niet „ handelen; alle daar tegen strydige or„ ders stondt hem niet vry uit te voeren, „ even min als het een Soldaat kan vry„ staan, op bevel van zynen Officier zyne „ handen of wapenen te leenen tot on„ derdrukking zyner Medeburgeren. — „ Daar by is het, naar beschreevene Reg„ ten, zeker, *Quod mandatum rei illicitæ* „ *non sit obligatorium*, en dat daar uit, zo „ wel de *Mandans* als de *Mandatarius* „ tot straffe gehouden zyn.

— „ Dan even die zelfde gronden van „ Regten, zo wel als die van Billykheid, „ leeren ons, dat, zo men de opgetelde „ daadzaaken wil vervolgen, men dan des„ wegens de Leden van het voorig Be„ wind, in de eerste plaats, in regten „ moet betrekken, en dat de Persoon van „ derzelver Minister niet anders kan ko„ men dan in een tweede aspect en wel „ als Complice, of ten minsten als ge„ weest zynde Medewerker *van* en *tot* „ schuldige daaden, die onder alle Re„ geering moeten worden gevindiceerd."

Over het *al* of *niet*, en het *hoe* van deeze Politieke Onderzoekingen en Handelingen zich uitgelaaten hebbende, luidt 's Hoogleeraars Advys. „ 1. Dat de zaak „ van VAN DE SPIEGEL, *voor als nog*, „ niet was gedisponeerd om daar in eenige

XVI. BOEK. 1795.

,, provisie van Justitie te verzoeken. — 2. Dat dezelve geenzins vóór af, of geinsoleerd, maar niet anders dan subordinatelyk, of zo men wil, *pari passu*, kan worden geëntameerd; naa dat by Uliedèn zal zyn beslischt, het intenteeren van procedures tegen de Leden van het Voorig Bewind over die Daadzaaken, die in VAN DE SPIEGEL, als Minister van *Holland*, reprochabel voorkomen. — 3. Dat, in dien gevalle, alle de Actien veel beter, bekwaamer en met meer hoop van eene spoedige afkomst, zullen kunnen worden geëntameerd door het *Accusatoris publici ordinarii*, dan door eenig byzonder *Fiscus ad hoc* benoemd, of te benoemen. — 4. Dat de twee gewigtige Punten, raakende den Persoon van VAN DE SPIEGEL, zo wel wegens het medewerken tot de Strafloosheid der *Zeeuwsche* Booswigten en Plunderaaren, als tot de Introductie der *Pruissische* Troepen door het Grondgebied van den Staat, met openlyke verkragting van de Unie van *Utrecht*, niet kunnen worden behandeld, dan met de krachtdadige medewerking van de Representanten des *Zeeuwschen* Volks, aan welken als dan, onder verbetering, des aangaande zou kunnen worden geschreeven (*). — 5. Dat in den onzekeren staat, wanneer dit alles ,, zou

(*) VALCKENAAR voegde 'er een Concept-brief nevens.

„ zou kunnen worden daargesteld, het „ hem voorkwam, dat het verblyf van „ den Persoon van VAN DE SPIEGEL, op „ de *Voorpoorte*, buiten Decreet van den „ Regter, niet langer zou behooren te „ worden geprolongeerd: te minder daar „ de redenen van prudentie, die de Ver- „ tegenwoordigers daar toe hadden geper- „ moveerd, thans minder dringende schee- „ nen geworden te zyn: onverminderd „ nogthans zodanige *Politieke Custodie*, als „ zy tot conservatie van den Persoon van „ VAN DE SPIEGEL zelve, ingevolge van „ hunne bekende æquiteit, in aanmerking „ van deszelfs lichaamsongemakken, zou- „ den oordeelen te behooren."

VAN DE SPIEGEL in beslooten Bewaaring op het Kasteel van *Woerden* gebragt.

Weinige dagen vóór het indienen van dit stuk, hadt VAN DE SPIEGEL verzogt uit zyne gevangenis ontslaagen te worden, en, onder zodanige bepaalingen, als de Representanten des Volks van *Holland* noodig mogten oordeelen, na zyn huis te mogen keeren. Dan, na het overwee- gen van dit Advys, viel het besluit, dat hy in eene Politieke Bewaaring zou bly- ven. De beide Committés van *Algemeen Welzyn* en *Algemeene Waakzaamheid* kree- gen last, om ten spoedigsten eene geschik- te Plaats daar toe der Vergaderinge voor te draagen. In hunne handen werd het bovengemelde Verzoek gesteld, om daar op zo veel agt te slaan, als de pligten van den Mensch en het welzyn van het Vaderland zouden vorderen. Intusschen hadt zyne Egtgenoote van dit Besluit geene

 ken-

XCI. BOEK. 1795. kennis gekreegen, of zy verzogt, dat haar Man niet verre van 's *Gravenhaage* mogt verwyderd, en haar en haaren Kinderen den toegang tot hem verleend worden.

Verschillend waren de inzigten der beide Committés over de Plaats der Bewaaringe deezes geweezen Staatsdienaars. Dat van het *Algemeen Welzyn* pleitte sterk voor het *Huis in 't Bosch* als gereed, onkostbaar, en de onaangenaamheden van het gemis der Vryheid eenigzins verzagtende. Het Committé van *Algemeene Waakzaamheid* voerde, in een wyd verschillend Verslag, zo gewigtige zwaarigheden daar tegen aan, en stelde eene andere plaats als zekerder voor. Hun gevoelen werd omhelsd, en het aan beide de Committés andermaal overgelaaten om eene geschikte plaats aan te wyzen. Deeze was het Kasteel van *Woerden*; werwaards hy werd overgebragt (*). — *Zo* verloor zich de zaak deezes Staatsdienaars, die zo veel gerugts maakte, in eene Politieke Bewaaring. *Zeer* verschillend waren hier over de oordeelvellingen. Aan 't geen wat veelen des vermoed en buiten 's Lands verspreid hadden, beantwoordde het in geenen deele.

BENTINK en Jufvr. AALDERS derwaart gevoerd. De Heer BENTINCK, VAN DE SPIEGELS Lotgenoot in de Verplaatzingen, volgde hem ook derwaards. Dit zelfde Kasteel diende eerlang tot verzekerde Bewaarplaats van

(*) Men zie alles in 't breede in de *Verzameling van Stukken in de zaak van Mr.* L. P VAN DE SPIEGEL. Te *Amst.* by J. VAN GULIK 1796.

van ETTA LUCINA JOHANNA AALDERS, met den aanvange des Jaars MDCCXCV door het Committé van Algemeene Waakzaamheid, in verzekering genomen, om aldaar bewaard te worden tot den algemeenen Vrede, of wel tot dat haare Vryheid niet meer nadeelig zou kunnen zyn aan dit Land en de *Fransche* Republiek (*). XCI. BOEK. 1795.

(*) *Decreeten der Provisioneele Rep. van Holland* 27 Jan. 1795.

BLADWYZER

DER

VOORNAAMSTE ZAAKEN.

A.

sluit

Span-

Misstelling, in het laatst voorgaande XXX. Deel bl. 159, te verbeteren. Aldaar staat, door ingeslope Schryf- of Drukfout, Burger Byeenkomst *Tot Nut van 't Algemeen*, moet zyn, Burger Byeenkomst *Tot Nut van 't Vaderland*.

BERICHT VOOR DEN BINDER.

De Plaaten moeten tegen over de volgende Bladzyden ingevoegd worden.

Afkondiging van de Vrede te *Amsterdam*, tegen over . . . . bl. 46.
Portrait van de Ambassadeur Meyer. bl. 66.
Portrait van Gevers . . . bl. 82.

